

ბასკური ვოკალიზის ანთოლოგია

ბასკურიდან თარგმნეს და კომენტარები დაურთეს
სალომე ბაბუნიაძე და ნათელა სტურუაძე

"მეცნიერება"
თბილისი
1991

ანთოლოგია წარმოადგენს ზასკური პოეზიის პირველ გამოცემას ჩვენს ქვეყანაში. იგი შეიცავს ხალხური შემოქმედების თვალსაჩინო ნიმუშებსა და ზასკი პოეტების ლექსებს პირველი წერილობითი ძეგლებიდან (XVI ს.) დღემდე. ლექსები მოყვანილია პარადღეღური ტექსტით - ორიგინალის ენაზე და ქართული თარგმანით. გამოცემას ახლავს მოკლე ცნობები პოეტების შესახებ და კულტურულ-ისტორიული ხასიათის კომენტარები. ანთოლოგიაში შესული ტექსტები ასახავს ზასკური ენის დიადექტთა თავისებურებას, ენის ისტორიული განვითარების პროცესს და, ამდენად, მდიდარ მასადას შიდაწვდის ენათმეცნიერებს დინგვისტური კვლევისათვის. ანთოლოგია საინტერესო იქნება, აგრეთვე, ლიტერატურის თეორიისა და ისტორიის მკვლევართათვის და მკითხველთა ფართო წრეებისათვის.

რედაქტორი: საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის
აკადემიკოსი, პროფ. შ. ძ ი ძ ო გ უ რ ი

რეცენზენტები:

ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი გ. ხ უ ხ უ ნ ი,

ფილოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატი მ. ს უ ხ ი შ ვ ი დ ი

ნ ი ნ ა ს ი ტ ყ ვ ა მ ზ ა

Heuskara, jalgi adi kanpora!.. Habi! mundu guzira!

B. Etxepare

"ზასკურო ენა, გარეთ გადი!.. შემოიარე მსოფლიო!"

ზ. ეჩეპარე

ჩვენს თვალწინ ესხმება ხორცი პირველი ზასკური ნაბეჭდი წიგნის ავტორის ბერნატ ეჩეპარეს ოცნება-მოწოდებას. ზასკური ენა საღიჭერა-ჭურო ენა გახდა, ზასკური წიგნები ითარგმნება სხვა ენებზე. ჰერ კიდევ ყოტა ხნის წინ ასე არ იყო. უფრო მეტიც, ზასკური ენა გაქრობის გზაზე იდგა.

1974 წელს ზასკური ენის აკადემიის პრეზიდენტი ღუის ვილიასანტე წერდა ასეთი ფაქტის შესახებ:

ვილიასანტე ავტობუსით მიემგზავრებოდა სან-სებასტიანიდან (გიპუსკოას დედაქალაქი, პროვინციისა, სადაც ყველაზე კარგადაა შენარჩუნებული ზასკური მეტყველება) ნავარის ერთ-ერთ სოფელში. გზაში ზასკურ წიგნს კითხულობდა და ამით გაკვირვებულმა მის გვერდით მჯდომმა მგზავრმა მიმართა:

- უკაცრავად, მაშაო (ვილიასანტე სასულიერო პირია, ჟრანცისკანელთა ორდენის წევრი), მაგრამ ველარ ვიკავებ თავს შეკითხვისაგან.

- რა მოხდა? - ვკითხა ვილიასანტემ.

- სად ვართ, მაშაო? ამოვედი ავტობუსში და ყველა ზასკურად დაპარაკობს, თქვენ საკითხავი წიგნი ამოიღეთ და ისიც ზასკურია. მე მეგონა, რომ კატალონიელებს აყავთ ვერდაგერი, გაღისიელებს როსალია დე კასტრო, ზასკებს კი არც მწერლები აყავთ და არც წიგნები აქვთ თავის ენაზე.

- როგორც ხედავთ, თქვენ ცდებოდით. - უპასუხა ვილიასანტემ. (Luis Villasante. Euskal Literatura Landua. კრებულში: Lur eta Gizon. "Jakin", Arantzazu, 1974).

ჩვენი მიზანი ორმხრივია: ერთი, ქართველ მკითხველს წარმოვუდგინოთ ამ "უცნობი" მწერლობის ერთ-ერთი უანრის - პოეზიის ზოგადი განვითარების სურათი ისტორიულ-კულტურული ვითარების ფონზე. მეორე, ზასკური ენის მკვლევართ, ენათმეცნიერებს, მივცეთ საშუალება ისარგებლონ ზასკურენოვანი ტექსტებით. ტექსტები სხვადასხვა ეპოქისაა: ხალხური პოეზიის უძველესი ნიმუშები, ზასკი პოეტების დექსეები პირველი ნაბეჭდი წიგნიდან (1545 წ.) დღემდე. მკითხველისათვის ზასკური ტექსტით სარგებ-

ღობა რომ გატვეადვილებინა. შვევეყადეთ ქართული თარგმანი-პქარედო ძალიან ახლოს ყოფილიყო ორიგინალთან, "თავისუფლება" მხოლოდ იმ შემთხვევებში დაუშვით, სადაც ამას ქართული ენის ბუნება მოითხოვდა ან ზედმიწევნითი თარგმანი ქართულად ადეკვატურ აზრს არ გადმოსცემდა.

ზასკურ ლექსს ახასიათებს მარტივი, ძირითადად ასონანსური რითმა და სიღაზრობა. ხშირად სათქმელი ძუნწად, მარტივი ენით არის გამოხატული და ასეთივე სადა თარგმანი ორიგინალის შესაბამის განწყობილებას ქმნის. მოხარული ვიქნებით, თუ ჩვენი პქარედები ქართველ პოეტებს აღუძრავს სურვილს თარგმნონ ეს ლექსები.

პოეტთა მოკლე ზოგრაფიული ცნობები და კომენტარები ეპოქის ისტორიულ-კულტურული ვითარების შესახებ წამძღვარებული აქვს შესაბამის ავტორთა ლექსებს, რაც, ჩვენი აზრით, საშუალებას მისცემს მკითხველს წარმოადგინოს ზასკური მწერლობის განვითარების მთლიანი სურათი და შეაფასოს ყაღველ პოეტთა შემოქმედების მხატვრული თუ სოციალური ღირებულება ამ ეროთან პროცესში.

ლექსები დაწერილია სხვადასხვა დიალექტზე. სალიტერატურო ტრადიციის აქონდა ოთხ დიალექტს: დაზურულსა და სუბერულს/სულეტურს (საფრანგეთის ზასკეთი), გიპუსკოურსა და ბისკაიურს (ესპანეთის ზასკეთი). XX საუკუნის 60-იანი წლებიდან კი თანდათან მკვიდრდება საერთო სალიტერატურო ზასკური ენა: euskara batua. ანთოლოგიაში არასალიტერატურო დიალექტებზე დაწერილი ლექსებიც არის შეტანილი. ტექსტებში ჩვენ ძირითადად შევიინარჩუნეთ ორიგინალის ორთოგრაფიული ნორმები. ამდენად, ერთი და იგივე ზგერა სხვადასხვა ავტორთან (ან სხვადასხვა გამოცემაში) სხვადასხვაგვარად შეიძლება იყოს გადმოცემული, მაგრამ ასეთი შემთხვევები იმდენი არაა, რომ მასში გარკვევა გაუჭირდეს მკითხველს.

ზასკური დამწერლობა ლათინურ გრაფიკას იყენებს და ძირითადად ემთხვევა ამ ასოთა ტრადიციულ ზგერთს მნიშვნელობებს. თავისებურია მხოლოდ ზოგი ნიშანი, მაგალითად: სისინა ს /s/ გადმოიყვამა z-თი, ყ /c/ გადმოიყვამა tz-თი; გარდა ამისა, არის სისინ-შიშინა ზგერები: ს /s/ - გადმოიყვამა s-თი, ყ /c/ - გადმოიყვამა ts-თი; შ /š/ ყოველთვის პალატალიზებული, რბილი ზგერაა - გადმოიყვამა x-თი; შესაბამისი აფრიკატი ჩ გადმოიყვამა tx-თი. უზრარო რ /r/ იწერება: r, მაგარი რ კი: rr. არის აგრეთვე შემდეგი რბილი, პალატალიზებული ზგერები: ნ /n/ - იწერება ñ, დ /l/ - იწერება ll (ინტერვოკალურ პოზიციისაში l-ს მომდევნო n და l ყოველთვის რბილად გამოითქმის), ტ /t/ - იწერება tt. საფრანგეთის ზასკეთის დიალექტებში არის და გრაფიკაშიც აისახება ფშვინვიერი სპირანტი ვ /h/ - იწერება h, ასპირირებული ხშულები kh, ph, th და მარყვარგასაყარის ასპირაცია ნარნარა ზგერების შემდეგ: nh, lh, rh. საერთო სალიტერატურო ზასკურის გრაფიკაშიც არის შეტანილი ასპირაციის ნიშანი h, მაგრამ შესაბამისი ზგერა ყველა დიალექტში არ გამოითქმის.

ზასკურში გრძელი ხმოვნები არა გვაქვს. მაგრამ ერთი ტემბრის

ხმოვნებს შორის h-ს ან სხვა ზგერის ჩავარდნის შედეგად ორი ერთნაირი ხმოვანი იყრის თავს, რაც ფონეტიკურად ორმაგ ან გრძელ ხმოვანს გვაძლევს. გრაფიკულად ეს შეიძლება გამოიხატოს ორი ერთნაირი ასოთი, მაგალითად: aa, ან კიდევ: ā ან ā ნიშნებით. სულტურ/სუბეროას დიალექტში არის უძლიერესი ზგერი ḡ /h/ - გადმოიყვამა h-თი - და ცხვირისმიერი ხმოვნები ā, ē, ī, ō, ū, ū. რაც სხვა დიალექტებში არ გვხვდება. ზასკურში არის ნახევარხმოვანი r /j/. გადმოიყვამა j-თი (ან y-თი, ზოგ ავტორთან i-თი); მეორე მხრივ ერთი და იგივე ასო j-თი გადმოიყვამული ზგერა სხვადასხვა დიალექტში სხვადასხვაგვარად გამოითქმის: როგორც ნახევარხმოვანი r /j/, ან როგორც b /x/, ან როგორც რბილი d- /d-/. ზოგჯერ თითქმის ḡ /g/, ან როგორც ḡ /z/.

ზასკური ტექსტებით დამოუკიდებელ სარგებლობას მკითხველს გაუადვილებს რ. მ. დე ასკუეს ზასკურ-ესპანურ-ფრანგული, პ. დანდის ზასკურ-ფრანგული და შ. კინტანას ზასკურ-ესპანურ/ესპანურ-ზასკური დექსიკონები, რომლებიც ჩვენს ზიზღიოთეკებში მოიპოვება. დიალექტურ მრავალფეროვნებას ყველაზე კარგად ასახავს - განსაკუთრებით, ესპანეთის ზასკეთისა - რ. მ. დე ასკუეს დექსიკონი, საფრანგეთის ზასკეთის მონაცემებს - პ. დანდისა, ხოლო საერთო სალიტერატურო ზასკურის დექსიკურ ნორმებს - შ. კინტანასი. ზასკური ენის გრამატიკის შესახებ ზოგადი ცნობები ქართველ მკითხველს შეუძლია მოიპოვოს ჩვენში გამოცემული წიგნებით: რ. დაფონისა (კრებული: ზასკური ენა და ზასკურ-კავკასიური პიპოთეზა. თბილისი, თსუ გამომცემლობა, 1976) და ა. ტოვარის (ა. ტოვარი. ზასკური ენა. თბილისი, "მეცნიერება", 1980) ნაშრომების თარგმანით და ი. ზრაუნის დექსიკონის კურსით (ი. ზრაუნი. ზასკოლოგიის შესავალი, დექსიკონის კურსი. თბილისი, თსუ გამომცემლობა, 1984).

აღსანიშნავია, რომ რ. დაფონის ნაშრომში ყაღვე პარაგრაფი აქვს დათმობილი ზასკურ ვერსიფიკაციას.

კომენტარების შედგენისას ძირითადად ვისარგებდეთ შემდეგი დიქტარატურით:

1. Luis Michelena. Historia de la Literatura Vasca. Ediciones Minotauro, Madrid, 1960;
2. Luis Villasante. Historia de la Literatura Vasca. 2a edicion. Editorial Aranzazu, 1979 (1a ed. 1961);
3. Ibon Sarasola. Historia Social de la Literatura Vasca. Akal editor, Madrid, 1976;
4. Joan Mari Torrealdai. Euskal Idazleak. Gaur. Historia Social de la Lengua y Literatura Vascas. "Jakin", Oñati-Arantzazu, 1977;
5. Enrike Zabala. Euskal Alfabetatzeko Literatura. 2 argitalpena. "Pax", Lazkao, 1981.

რაც შეხება ანთოლოგიისათვის მასალის შერჩევას, ჩვენ მიზანშეწონილად მივიჩნევთ, რომ დექსიკონი თვითონ ზასკებს შევერჩიათ, რათა ანთოლოგიაში მათი თვალსაზრისით მხატვრულად თუ იდეურად ყველაზე მნიშვნელოვან-

ნი ნაწარმოებები შესულიყო. ამიტომ, გამოვიყენეთ ზასკი მწერლის, ქართული პოეზიის ზასკურ ენაზე მთარგმნელის შაბიერ კინტანას მიერ უცხო ენაზე მთარგმნელთათვის შედგენილი წინამდებარე კრებული.

განსაკუთრებულ მადლობას მოვახსენებთ შაბიერ კინტანას დახმარებისათვის. დიდ მადლობას ვუხდით, აგრეთვე, ზასკური ენის აკადემიასა და ზასკეთის უნივერსიტეტს, რომლებმაც მიგვიწვიეს ზასკური ენის პირველ საერთაშორისო კურსებზე (არანსასუ, გიპუსკოას პროვინცია, ესპანეთის ზასკეთი, 1982 წ.). ამ კურსებზე შეძენილმა ცოდნამ გაგვაბედინა და შეგვაძლევინა მოგვეკიდა ხელი ასეთი საპასუხისმგებლო საქმისათვის - უშუალოდ ზასკურიდან გვეთარგმნა ეს ანთოლოგია.

ბ ა ს კ ე ე რ ი ა ნ ე ბ ა ნ ე ი

ბრანსკრიფცია

ზბუართა ქართული შენაბყვიონებაი

A a	/a/	ა
B b	/b/	ბ
C c	/s/; /k/	ს - e, i ხმოვნების წინ, სხვა შემთხვევაში - ქ
D d	/d/	დ
E e	/e/	ე
F f	/f/	ფ (რუსული)
G g	/g/	ბ
H h	/h/; ∅	ჰ; ∅
I i	/i/	ი
J j	/j/; /d˘/; /j˘/; /z˘/; /x/	ა; რბილი დ; ჯ; ყ; ხ
K k	/k/	კ
L l	/l/	ლ
Ll ll	/l˘/	რბილი ლ
M m	/m/	მ
N n	/n/	ნ
Nn nn	/n˘/	რბილი ნ
O o	/o/	ო
P p	/p/	პ
Q q	/k/	კ (ძირითადად უცხო სიტყ- ვებში)
R r	/r/	რ
rr	/r˘/	მაგარი რ
S s	/s˘/	სისინ-შიშინა ს
T t	/t/	ტ
Tt tt	/t˘/	რბილი ტ
U u	/u/	უ
Ü ü	/ü/	რუსული ზ-ს მსგავსი უძღაუტიანი უ
V v	/v/; /b/	ვ - უცხო სიტყვებში; ბ - თავკიდურ კომპიკიაში უსპანური ორთოგრაფიით ჩაწერილ ტექსტებში
W w	/w/	ჴ (უცხო სიტყვებში)
X x	/š/; /ks/	შ; უცხო სიტყვებში "ქს"- საც გადმოსცემს
Y y	/j/; /j/	ი; ა
Z z	/s/	ს

PAZKUETAN DAN ALEGERENA

1. Pazkuetan dan alegereña
Pazkua Maiatzekua.
2. Pazkua Maiatzekua zan da
Jaiki nintzaden goizian.
3. Jaiki nintzaden goizian eta
Pasiatzeko kaliañ.
4. Pasiatzeko kaliañ eta
Egunian edo gaubian.
5. Egunian da gaubian eta
Izarra argi dõnian.
6. Izarra argi dõnian eta
Laztantxuaren aurrian.
7. Neure lazтана kalean dabil
Aide aundiak konplitzen.
8. Aide aundiak konplitzen eta
Konbitearen emaiten.
9. Neroni ere konbidaturik nago.
Eztañ ortara juaten.
10. Egun bat lagun ikus nituben
Atal ondoan sartutzen.
11. Beste orrenbeste edo geiago
Eskalaretan igotzen.
12. Nere lazтанan eztañ oietan
Guk jan genduben usoa.
13. Beste guziak kunplitu eta
Laztanandako egoa.

მხიარული პასეჟი¹

1. პასეჟთაგან ყველაზე მხიარულია
მაინის პასეჟი.
2. მაინის პასეჟი იყო და
დღით ავდექი.
3. დღით ავდექი და
ქუჩაში სასვირნოდ გავედი.
4. ქუჩაში სასვირნოდ გავედი და
ღღისით თუ ლამით,
5. ღღისით თუ ლამით და
ვარსკვლავის შუქზე.
6. ვარსკვლავის შუქზე და
ჩემს შეყვარებულთან ერთად.
7. ჩემმა შეყვარებულმა ქუჩები შემოიარა,
ყველაზე ახლობლებზე ფიქრობს.
8. ყველაზე ახლობლებზე ფიქრობს და
უგზავნის მოწვევას.
9. მეც მიწვეული ვარ
იმ ქორწილზე წასასვლელად.
10. ასამდე სტუმარი დავინახე,
ჭიშკარში შედიოდა.
11. ერთი იმდენი, თუ მეტი არა,
კიბეზე ადოდა.
12. ჩემი შეყვარებულის ქორწილზე
ჩვენ მტრედი ვჭამეთ.
13. სხვა ყველაფერი მორჩა და
ჩემი შეყვარებულისათვის ფრთებილა დარჩა.

¹ იგულისხმებან მოძრავი საეკლესიო დღესასწაული "მეერგასე დღე ანუ სუდიწმიდის მოფენის დღე", რომელიც იმართება აღდგომის ორმოცდამეათე დღეს. ბასკები მას "მაინის პასეჟს" უწოდებენ.

ტექსტი ჩაწერილია ურდიაინში (ბასკ./ესპ. Urdiaín), ზემო ნავარის პროვინციაში (ესპანეთის ბასკეთი). შუალამისას, როცა მუსიკოსები წყვეტდნენ დაკვრას და სამრეკლოს ზარი მოუხმობდა მრევლს სადოცავად, ახალგაზრდები წრეს კრავდნენ მოედანზე - მღეროდნენ ამ დექსს და ხელჩაკიდებულნი წრეს უვლიდნენ. სპეციალისტების აზრით, ეს რიტუალი გადმონათობა ძველი, ქრისტიანობამდელი წეს-ჩვეულებისა, რომელიც XX საუკუნის დასაწყისში დაკარგულა.

14. Nere laztana mal goienian
Ni barrenian egoiten.
15. Goguak baretz, baretz, baretz da
Biotzak ez du laguntzen.
16. Ark neri gainu, nik ari gainu.
Alkar genduben penatzen.
17. Alkar genduben penatzen eta
Arimea're lainatzen.
18. Estudiante barballasku bat
Asi zitzaigun igartzen.
19. Asi zitzaigun igartzen eta
Asi zitzaigun kargu artzen.
20. 'In seculorum'* gerta eztailela
Meza berria ematen.
21. Meza berria ematen eta
Epistolaren kantatzen.
22. Epistolia kantatzen eta
Urre kalizia goratzen.
23. Estudiante barballaskua
Noiz eman bear dok mezea?
24. Ire mezearen diruarekin
Egin bear diat lobeaa...

EGUN BEREKO ALHARGUN TSA

Goizian goizik jelki nindüzün, ezkuntü nintzen goizian;
bal eta ere zetaz beztitü ekia jelki zenian.
Etxek'andere zabal nindüzün eguerdi erditan,
bal eta ere alhargun tsa gazte ekia sartu zenian.

Musde Irigarai, ene jauna, altxa izadazüt büria;
ala dolützen ote zalzü enekila ezkuntzia?
- "Ez, ez, etzitadazü dolützen zure espustazia,
ez eta ere dolütüren bizi nizano, maitia.

Nik banüzün maitetto bat mündü ororen ixilik,
mündü ororen ixilik eta Jinko Jaunari ageririk;

* ၃၁၈.
Lat.

14. ჩემი შეყვარებული სუფრაზე
ჩემს პირდაპირ ზის.
15. გონება მშვიდად არის,
გული კი არ ისვენებს;
16. ის მე გადმომხედავს, მე კი მას,
ორივე დამწუხრებული ვართ.
17. ორივე დამწუხრებული ვართ და
სული გვაქვს დანისდული.
18. ერთი არამკითხვე სემინარიელი
მიგვიხვდა.
19. მიგვიხვდა და
თვალთვალი დაგვიწყო.
20. ნულარ მოჰყვება ამას
პირველი მესა.
21. პირველი მესა,
ნურც ეპისტოლეს სიმღერა.
22. ნურც ეპისტოლეს სიმღერა,
ნურც ოქროს თასის აწვევა.
23. არამკითხვე სემინარიელი,
როდის იქნება შენი მესა?
24. შენი მესის ფულით
მოსასხამი უნდა გავიკეთო...

იმავე დღეს დაკვირვებულნი²

დიდადრიან ავდექი, ჩემი ქორწილის დიდას,
ჰოდა აზრეშემიყ ჩავიყვი მზის ამოსვლისას.
ოჯახის ქალი ვიყავი სრულფეხიანი უკვე შუადღისას,
ჰოდა ახადგაზრდა ქვრივი მზის ჩასვლისას.

“მუსღე³ ირიგარაი, ჩემო ბატონო, ასწიეთ თავი,
ნუთუ ნანობთ, რომ მე ცოლად შემირთეთ?”

– “არა, არა, არ ვნანობ შენთან ქორწინებას,
არა და არც ვინანებ სანამ ცოცხალი ვარ, ძვირფასო.

ერთი შეყვარებული მყავდა მთელი ქვეყნისაგან მაღუდად,
მთელი ქვეყნისაგან მაღუდად, მაღალი ღმერთისათვის კი ხიდუდად:

² XVII საუკუნის სუბეროული/სუდეტური (ზასკ. Zuberoa, ფრ. Soule, საფრანგეთის ზასკეთის პროვინცია) ღექსი.

³ მიმართვის ეს ფორმა მომდინარეობს ფრ. monsieur de-საგან, იხმარება საფრანგეთის ზასკეთის დიალექტებში.

buket bat igorri ditadazüt lili arraroz eginik,
lili arraroz eginik eta erdia pozuaturik."

- "Zazpi urtez etxekei dizüt gizon hila kanberan,
egunaz lur hotzian eta galaz bi besuen artian;
zitru hurez ukuzten nizün astian egun batian,
astian egun batian, eta ostirale goizian."

ANDERE LOKARTUA

Elorri xuriaren azpian anderea lokartu,
arrosa bezen eder, elurra bezen xuririk,
hirur kapitainek hor deramate gortez enganaturik.

Hirur kapitainak jin ziren anderearen xerka;
zamarian ezarri dute mantoaz trozaturik,
Pariserat eraman dute ait'amek jakin gaberik.

Parisen ostalertsu batek ederki salutatu,
ederki salutatu, berriak ere galdatu:

- "Bortxaz ala amodioz jina ziren, anderea, errazu?"

Anderea zen ordian eztiki deklaratu:

- "Ez, ez, ene bihotza arras bortxaz jina duzu,
hirur kapitainek galeriatik ebatsirik jina nuzu."

Kapitainek hitz hori entzunik jin ziren andereaganat:

- "Anderea, afal zaite eztirik eta trankilik,
hirur kapitain badituzketzu gaur zure zerbitzari."

Anderea hitz hori entzunik hil hotza zen erori;
kapitainak ere partitu bere tropak harturik,
ongi nigar egiten zutela andereari dolu emanik.

- "Anderea hila da, nun ehortziren dugu?
Aitaren baratzean ezpelaren azpian,
liho liliz estalirik eta tonba eder batian."

Handik hirurgarren egunean, hilak aitari oihu:
- "Aita, entzun nezazu, ni orai hemen nuzu,
birjinitatea beiratu nahiz hila egona nuzu."

- "Hori hola egin baduzu, behar bezalakoa zira zu.
Moltsan sartzen tut eskuak zure ezkonarazteko,
jaun gazte aberats batekila zure kalitateko."

თაგული გამომიგზავნა იშვიათი შრომანებით გაკეთებული,
იშვიათი შრომანებით გაკეთებული და ნახევარი მოწამლული.”

- "შვიდ წელიწადს გინახავდი, მოკლულ ქმარო, ჩემს ოთახში,
დღისით ყოველ მიწაზე და ღამით ჩემს მკვდვებში.
ფრთხობდის წყლით გზანდი კვირაში ერთხელ,
კვირაში ერთხელ და პარასკევ-ღიდას.”

ჩაძინებული ქალი⁴

თუთრი ეკლის ქვეშ ქალია ჩაძინებული,
ვარდით მშვენიერი, თოვლივით თუთრი,
სამამა კაპიტანმა წაიყვანა ეზოდან მოტყუებით.

სამი კაპიტანი მოსულა ქალის წასაყვანად,
უნაგირზე შესვენს მოსასხამში გახვეული,
პარიზში წაიყვანეს, დედ-მამამ არ იყოდა.

პარიზში სასტუმროს პატრონი კეთილად მიესაღმა,
კეთილად მიესაღმა და შემდეგ პკითხა:

- "ძალით თუ სიყვარულით მოსულხარ, ქალიშვილო, მიტხარი.”

ქალმა იმწამსვე სუსტი ხმით მიუგო:

- "არა, არა, ძალით, გული ამომგლიტეს,
სამამა კაპიტანმა ჩემი აივნადან მომიტაცა.”

კაპიტნებმა ეს სიტყვები რომ გაიგონეს, ქალს მიმართეს:

- "ქალიშვილო, ივახშმე წყნარად და მშვიდად,
სამი კაპიტანი გეყოლებათ დღეს შენ მსახურად.”

ქალი ამ სიტყვების გაგონებაზე მკვდარი დაეცა გაყვიებული:
კაპიტნები კი წასულან, ჯარს დასწევინან,
ძალიან ტირიან, ქალს გლოვობენ.

- "ქალი მკვდარია, სად დავასაფლავოთ?
მამამისის ბაღში ზღის ძირას,
სედის ყვავილებით დაფარულ ღამაშ საფლავში.”

სამი დღის თავზე მკვდარი მამამისს უძახის:

- "მამა, მისმინე, აგერ აქ გყავარ,
ქალწულობის შენარჩუნება მინდოდა, იმიტომ ვარ მკვდარი.”

- "თუ ასე გიქნია, წესისამებრ მოქცეულხარ.
ქისას მოვხსნი პირს, დაგაქორწინებ
ახადგაზრდა მდიდარ ყმაწვილებზე, შენს ღირსზე.”

⁴ XVII საუკუნის ქვემოწავარული (საფრანგეთის ბასკეთი) ხალხური
ღეჟსი.

NESKATX ONTZIRATUA

Brodatzen ari nintzen ene salan jarririk;
aire bat entzun nuen itsasoko aldetik;
itsasoko aldetik untzian kantaturik.

Brodatzea utzirik, gan nintzen amagana;
-"Hean jaliko nintzen gibeledko leihora,
gibeledko leihora, itsasoko aldera?"

-"Bai, habil, haurra, habil, erron kapitalnari
jin dadin afaitera, hemen deskantsatzera,
hemen deskantsatzera, salaren ikustera."

-"Jaun kapitaina, amak igortzen nau zugana,
jin zaiten afaitera, hantxet deskantsatzera,
hantxet deskantsatzera, salaren ikustera."

-"Andre gazte xarmanta, oi, ezin ditekena!
Ipar haizea dugu, gan behar dut aitzina!
Ezin ilkia baitut, haxe da ene pena.

Andre gazte xarmanta, zu sar zaitte untzira,
gurekin afaitera, eta deskantsatzera,
hortxet deskantsatzera, salaren ikustera."

Andre gazte xarmanta igaiten da untzira;
han emaiten diote lo-belarra papora,
eta untzi handian lo dago gaixo haurra."

-"Jaun kapitaina, nora deramazu zuk haurra?
Zaluxko itzul'azu hartu duzun lekura,
hartu duzun lekura, aita-amen gortera."

-"Nere marinel ona, hedazak, heda bela!
Beti nahi nuena jina zaitak aldera!
Ez duk hain usu jiten zoriona eskura!"

"Jaun kapitaina, nora ekarri nauzu huna?
Zalu itzul nezazu hartu nauzun lekura,
hartu nauzun lekura, aita-amen gortera."

-"Andre gazte xarmanta, hori ezin egina.
Hirur ehun lekoatan joanak gira aitzina..."

გვერდით წაყვანილი ქალი⁵

ექარგავდი ჩემს ოთახში ჩამომტყდარი,
სიმღერის ხმა შემომესმა ზღვიდან,
ზღვიდან, გემზე მღეროდნენ.

ქარგვა მივატოვე, დედას მივმართე:

- "გავიდე, გადავიხელო უკანა ფანჯრიდან,
უკანა ფანჯრიდან, ზღვის მხარეს რომ გადის?"

- "ჰო, წადი, შვილო, წადი და უთხარი კაპიტანს
მოვიდეს ვახშმად, აქ მოსასვენებლად,
აქ მოსასვენებლად, ჩვენი სახლის სანახავად."

- "ზატონო კაპიტანო, დედამ გამომგზავნა თქვენთან,
რომ მოზრძანდეთ ვახშმად, იქ მოსასვენებლად,
იქ მოსასვენებლად, სახლის სანახავად."

- "მშვენიერო ქალიშვილო, რომ არ შემიძლია!
ჩრდილოეთის ქარი გვიბერავს, წინ უნდა ვიაროთ!
ვერ წამოვად, ჩემდა სამწუხაროდ.

მშვენიერო ქალიშვილო, თქვენ თვითონ ამოზრძანდით გემზე,
ჩქეტან სავახშმოდ და მოსასვენებლად,
აქ მოსასვენებლად, აქაურობის სანახავად."

მშვენიერი ქალიშვილი ავიდა გემზე,
იქ მას ძილის წამალი ჩაასხეს ხახაში,
გემზე სძინავს საყოფაც ზავშვს.

"ზატონო კაპიტანო, სად მიგყავთ ზავშვი?
ახლავე დააბრუნეთ იქ, საიდანაც წაიყვანეთ,
საიდანაც წაიყვანეთ, დედ-მამის ეზოში."

- "ჩემო კარგო მეზღვაურო, გაშადე აფრები!
მუდამ რაც მინდოდა, ის ამისრუდა!
არც ისე ხშირად გვივარდება ხედში ზენიერება!"

- "ზატონო კაპიტანო, სად მიგყავართ აქეთ?
ახლავე დამაბრუნეთ იქ, საიდანაც წამომიყვანეთ,
საიდანაც წამომიყვანეთ, დედ-მამის ეზოში."

- "მშვენიერო ქალიშვილო, ეგ ვერ მოხდება,
სამასი ღიეთი გაეყდით იმ ადგილს..."

⁵ XVII საუკუნის ხალხური ლექსი, ჩაწერილია ქვემოწვარულ ფილ-
ლიქტზე.

Ene meneko zira, orai duzu orena..."

Andre gazte xarmantak hor hartzen du ezpata,
bihotzetik sartzen eta, hila doa lurrera!..
Aldiz haren arima hegaldaka zerura.

- "Nere kapitain jauna, hauxe duzu malurra!"
- "Nere marinel ona, norat aurtiki haurra?"
- "Norat aurtiki haurra? Hortxet, itsas-zolara!"

Hirur ehun lekoatan dago itsas-leihorra:
oi, Ama Anderea, so egizu leihora...
Zur'alaba gaixoa, uhinak derabila.

ALOS-TORREA

Alos-torrea, bai, Alos-torrea;
Alos torreko zurubi luzea!
Alos-torrean nengoanean
goruetan, bela beltzak
kua! kua! kua! kua! leioetan.

Etxe eder leio bage onetan
enalz sartu zazpi urte auetan;
eta zortzigarrenean,
neretzat zorigaltzean,
Aita Beltranen iltzean.
Amandrea nerea nitaz
bi erdi egin zanean
mila oilo il ziran
ezkaratzean,
zazpi zezen korritu ere

ჩემს ხედვა ხარ, ახლა შენი დრო დადგა...”

მშვენიერმა ქალიშვილმა აიღო მახვილი,
გულში ჩაირტყა და მკვდარი დაეცა ძირს!...
ხოლო მისი სული აფრინდა ცაში.

- “ჩემო ბატონო კაპიტანო, ეს რა უბედურებაა!”
- “ჩემო კარგო მეზღვაურო, სად გადავაგდოთ ზავში?”
- “სად გადავაგდოთ ზავში? მანდვე ზღვაში!”

სამასი დიეს დაშორებით ზღვის სავანეა.
ო, დედავ ბატონო, გადმოიხედეთ ფანჯრიდან...
თქვენნი უბედური ქალიშვილი მოაკლეს ტადლებს.
ადონის კოშკი⁶

ადონის კოშკი, დიახ, ადონის კოშკი!
ადონის კოშკის ფართო კიბე!
ადონის კოშკში რწყა
ვართავედი, შავმა ყორანმა
ყვა, ყვა, ყვა, ყვაო! სარკმელში.

ამ უფანჯრო დამაზ სახელში
არ შემოვსუღვარ შვიდი წელი იქნება
და მხოლოდ მერვეს,
ჩემდა საუბედუროდ,
მამა ზედტრანის სიკვდილის გამო.
დედაჩემმა რომ
გამაჩინა,
ათასი ქათამი დაიკლა
სამზარეულოში,
შვიდი ხარიც გამორეკეს

⁶ ხასკური ფოლკლორის ყველაზე ძველი უანრის, იდეტას (ხასკ. İletä; შერ. hıl “მკვდარი”, “სიკვდილი”) ნიმუში. იდეტას ასრულებდნენ ქალები მიცვალებულისათვის ღამის თევის დროს. ეს ძველი ტრადიცია მიცვალებულის სიმღერით დატირებისა ეკლესიამ აკრძალა XVI საუკუნეში. დექსში ასახულია ადონის კოშკის დეგენდა: კოშკის პატრონს, ზედტრანს, ორი ცოლი ჰყავდა. პირველი ცოლი ღვთისნინიერი ქალი იყო და ქალიშვილიც მას დაემსგავსა, მეორე ცოლი კი უღირსი ქალი იყო, ქმარს ღადატობდა. რწყა ზედტრანი მავრების წინააღმდეგ იზრძოდა, უკანონო შვილიც შვა და თავისი სირცხვილი გერს გადააზრდა. ზედტრანმა ეჭვი აიღო. სიმართლე რომ გაეგო, თავი მოიმკვდარუნა, ღამის თევის დროს კი ქალიშვილის დატირება მოისმინა, ყველაფერს მიხვდა, წამოდგა კუზოდან და მოლაღატე ცოლზე შური იძია - მახვილით განგმირა.

enparantzean.
Ni ere banengoen
lumatxo artean,
eta nere ama andrea
urre-gortina artean.
Gero Bidania guzian
bat zan erorik
eta zororik;
Aita Jauna nereak aura
senartzat eman dit;
baina ez nuke trukatuko
obeagoagatik.
Aita Jauna nereak
niri eman zidan
iminian dotea;
amandreak ere ixilik
bere partea.
Lenen gauean
begiak, biotzak, luen mendean,
baita berriz ere bigarrenean;
irugarrena igaro baino len
ondo poztu zinan, Alos-torrea,
eldu zalako neregan semea.

Alos-torrea, bai, Alos-torrea,
Alos-torreko zurubi-luzea!
Alos-torrean nengoanean
goruetan, bela beltzak
kua! kua! kua! kua! leioetan.

Andik jaiki eta
urre-goruaz jo nuan;
bainan andik laster
berri gaiztoak jo ninduan.
Zaldunak esan zion:
-"Ixo, ixo! ama-doilorkumea,
ez da bada ori zure esaterea."
-"Ixo, ixo, zaldun
odol txarreko gaztea,
ala ere gutxiago zan
zure eginpidea."

Aizpa ederrak or daude
ederrik eta galantik,
atz ederrak eraztunez beterik.

მოდანზე.
მე ჩამაწვინეს
ბუმბულბში
და ჩემი დედა-ბატონი
ოქროს ფარდებში.
შემდეგ, მთელს ბიდანიაში
ერთი გიჟი იყო
და სუდელი,
მამა-ბატონმა ჩემმა იგი
ქმრად შემართო.
ველარ გავყვდილი
უკეთესზე.
მამა-ბატონმა ჩემმა
მე მომცა
უხვად მზითვი,
დედამაც ფარულად
თავისი წილი.
პირველ ღამეს
თვალეზმა, გულმა ძილი შეძღეს,
მეორე ღამესაც ასევე.
მესამე ღამე გასული არ იყო,
ქარგად გაიხარე აღოსის კომკო,
მე ჩამესახა ვაჟიშვილი.

აღოსის კომკი, დიახ აღოსის კომკი!
აღოსის კომკის ფართო კიბე!
აღოსის კომკში როცა
ვართავდი, შავმა ყოწანმა
ყვა, ყვა, ყვა, ყვაო! სარკმელში.

ავდექი და
ოქროს ჭარა ჩავარტყი,
მაგრამ ცოტა ხნის შემდეგ
ცუდი ამბავი დამატყდა თავს.
კაცმა უთხრა:

- ჩუმად, ჩუმად, უბედური დედის შვილო,
არ არის ეგ შენი სადამარკო.
- ჩუმად, ჩუმად,
შე ცუდი სისხლის შვილო,
უფრო ნაკლებად არის ეგ
შენი საქმე.

ჩემი დამაზი დეზი აგერ არიან.
დამაზი და გაპრანტული,
დამაზი თითები ზეჭდებილ აქვთ სავსე.

ez daukatela mantuetan zulorik;
ala ere gutxiago begian negarrik.
Amandreari ere bai
poza dario.
Nere biotzari bakarrik
mindura jario.
Aita Jauna nerea
Gaztelan zanean,
ixil askorik jalo zan
Alos-torrean semea;
eta alare ixilagorik dago bakean,
azitzen Zarautz aldean,
gure jatorriaren loitukerian.
Ai, au mindura beltza!
Au nere lotsa!
Alabak negarra ta
Aitak lur otza!

Zeinek loitu zaitu,
Alos-torrea!
Ai, nere Aita maite,
Aita maitea!
Iltzea ondo egin dezu,
Aita Jaun maitea!

BERETERRETXEN KANTORIA

Haltzak eztü bihotzik,
ez gaztanberak ezürrik...
Enlan uste erraiten ziela aitunen semek gezürrik.
Andozeko ibarra,
ala zér ibar luzea!
Hiruretan ebaki zaitan armarik gabe bihotza.
Bereterretxek oheti
neskatuari eztiki:

არა აქვთ ტანსაცმელზე არც ერთი ნახვრეტო,
და კიდევ ნაკლებად თვადზე ცრემლი.

დედა-ბატონსაც
სიამოვნება ავსებს.

ჩემს გულს კი მხოლოდ
სიმწარე ეღვრება.

ჩემი მამა-ბატონი
კასტილიაში რომ იყო,

ფარულად დაიხადა
აღოსის კოშკში ვაჟი;

და უფრო საიდუმლოდ ცხოვრობს მშვიდობით და
იზრდება სარაუსის⁷ მახლობლად

ჩვენი მოდგმის სამარცხვინოდ.

ო, ეს შავი სევდა!

ეს ჩემი სირცხვილი!

ქალიშვილი ტირის და

მამა ყოველ მიწაშია!

ვინ გაგსვარა

აღოსის კოშკო!

ვაი, ჩემო საყვარელო მამა,

საყვარელო მამა!

რომ მოკვდი, კარგად გიქნია,

მამა-ბატონო საყვარელო!

ზერეტიერეჩე სიმღერა⁸

თხმედას არა აქვს გული,

არც ხატოს ძვადი...

არ მეგონა თუ ტყუილს იტყოდნენ დიდი ბატონის ვაჟები.

ანდოსას ველი

რა დიდი ველია!

სამჯერ გამეპო გული უიარალოდ.

ზერეტიერეჩე საწოლიდან

წყნარად მიმართავს გოგონას:

⁷ ზასკ. Zarautz, ესპ. Zarauz, ზღვისპირა დასახლება გიპუსკოას პროვინციაში (ესპანეთის ზასკეთი).

⁸ ზასკური ხალხური ეპიკური პოეზიის უძველესი, XV საუკუნის ნიმუში. ავტორი, როგორც ჩანს, სუზეროელია, თუმცა დექსში აღწერილია XV საუკუნეში ნავარაში ორი დაპირისპირებული დაჯგუფების ზრძოლასთან დაკავშირებული ეპიზოდი - ზერეტიერეჩეს უმოწყალო მკვლელობა ვერაგი კრავის მიერ.

- Habi!, eta so egin ezan gizonik denez ageri.

Neskatuak berhala,

ikus! zian bezala:

hirur dozena bazebiltzala leiho bateti besteala.

Bereterretzek leihoti

jaun kuntiar! goraintzi:

ehun behi bazerreitzola beren zezena ondoti.

Jaun kuntiak berhala,

traidore batek bezala:

- Bereterretxe, haigü bortala; ützüliaren hiz berhala.

- Ama, indazü atorra,

menturaz sekulakua!

Bizi denak orhit ükhenen dü Bazko-gaiherdi-ondua.

Mari-Santzen lasterra

Bostmendietan behera!

Bi belainez errestan sartü Lakarri-Buztanobira.

- Buztanobi gaztia,

ene anae maitia:

hitaz hunik ezpalin bada, ene semia juan da.

- Arreba, hago ixilik!

Ez, othoi, egin nigarrrik!

Hire semia bizi bada, Mauliala dün juanik.

Mari-Santzen lasterra

jaun kuntiararen bortala!

-Ai! eil eta, jauna, nun düzie ene seme galanta?

- Hik bahiena semerik

Bereterretxez besterik?

Ezpeldo! altian dün hilik; habil, eraikan bizirik!

Ezpeldoiko jentlak,

ala sendimentü gabiak!

Hila hain hullan ükhen eta deusere etzekienak!

Ezpeldoiko alaba.

- წადი და გაიხედე, კაცი თუ ჩანს ვინმე.

გოგონა იმწამსვე,
დანახვისთანავე ეუბნება, რომ

სამი "დუუინი" მოდის ერთი ფანჯრიდან მეორისაკენ.

ბერეტერეჩე ფანჯრიდან
ბატონ გრაფს ესაღმება:

ასი ძროხა მოსდევს კუდში ხარსო.

ბატონი გრაფი იმწამსვე
მუხანათურად ეუბნება:

- ბერეტერეჩე, გამოდი ჭიშკართან, მაღე დაზრუნეები უკან.

- დედა, მომეცი პერანგი,
იქნებ სამუდამოც!

ვინც ცოცხალი გადარჩება, დაიმახსოვრებს აღდგომის შუალამეს.

როგორ გარბის მარი-სანცი
ბოსტმენდიეტას მთის ძირისაკენ,

ორივე მუხლით დაეცა დაკარაში,⁹ ბუსტანოზისთან რომ შევიდა.

- ბუსტანოზი, ყმაწვილო,
ძმაო ჩემო საყვარელო,

შენ თუ არ დამეხმარები, ჩემი შვილის საქმე წასულია.

- დაო, დამშვიდდი!
გთხოვ, ნუ ტირი!

შენი შვილი იქნებ ცოცხალია და მოღეონშია¹⁰ წასული.

მარი-სანცი გარბის
ბატონი გრაფის სახლისაკენ!

- ვაი, ვაიმე, ბატონო, სად არის ჩემი დამაზი ვაჟი?

- შენ გყავს კიდეც ვაჟი,
ბერეტერეჩეს გარდა?

ესპედლოისთან გდია მკვდარი; წადი, გააცოცხდე!

ესპედლოელები
რა უსუღულო ხადხია!

მკვდარია მათ გვერდით და თითქოს არაფერი იყიან!

ესპედლოელი ქალიშვილი,

⁹ ახლანდელ ქვემო ნავარაშია, საფრანგეთის ზასკეთში (XV საუკუნე-ში ნავარის სამეფო არ იყო გაყოფილი. იხ. გვ. 29, შენიშვნა 13).

¹⁰ ხასკ. Maule, ფრ. Mauléon, სუბეროას პროვინციის დედაქალაქი.

Margarita deitzen dena,
Bereterretxan odoletik ahurkaz biltzen ari da.
Ezpeldoiko bukata,
ala bukata ederra!
Bereterretxan atorretarik hirur dozena ümen da.

NIGARREZ SORTU

Nigarrez sortu nintzen, nigarrez hiltzeko,
ez ordean munduan luzaz bizitzeko:
jendek izanen dute erraiteko frango,
aita-ama maiteak zuen biendako.

Aita-ama maiteak, mundura zertako
eman izan nauzue zorigaitz huntako?
Nik ez nuen hobetik hola tratatzeko:
Federik eman gabe abandonatzeko.

Sortu nintzen ordutik hiru oren gabe,
bero-xoko batean gaixoa eman naute;
nihaur bakarrik bizirik, txoriak haurride
ene kontsolatzerat kantuz heldu dire.

Ni goizeko aroan hementxe paratu;
geroztik iguzkia gainetik pasatu;
aita gorde da eta amak nau ukatu:
ez ote naute behar norbaitek aitxatu?

Zorte trixte huntan naiz mundura etorri,
oi, hemen niagozu, bildots bat iduri:
lurra sehaska eta zerua estalgi,
norena ote naizen Jainkoak badaki.

Zeruan iguzkia zelarik apaldu,
andre gazte bat zaitan aldetik pasatu;
aingeru bat nintzela zenean ohartu
amultsuki ninduen besoetan hartu.

- Zato enekin, zato, aingeru maitea!
Dolugarri leiteke zu hemen uztea.
Bozkario enetzat zutaz jabetzea;
erakutsiko dautzut zeruko bidea.

Bataiatu ondoko goiz alba gorrian
Jainkoak bildu zuen agur ederrean:

მარგარიტა რომ ქვეია,
ბერტერეჩეს სისხლით პეშეებს ივსებს.

ესპედროს დაშნა
რა კარგი დაშნაა!

ბერტერეჩეს პერანგები სამი "ღუჟინი" ყოფილა.

ტირილით დაბადება¹¹

ტირილით დავიზადე, რომ მოვკვდე ტირილით
და არა იმისათვის, რომ ამ ქვეყნად დიდხანს ვიყოყნო;
ხაღბს ბევრი ექნება სათქმელი,
საყვარელო დედ-მამა, თქვენთვის ორივესთვის.

საყვარელო დედ-მამა, ამ ქვეყნად
რად მომავლინეთ ასე უბედური?
არაფერი დამიშავებია, ასე რომ მომექცეთ,
იმედის მოუცემად რომ მიმატოვეთ.

დაბადებამდე სამი საათით ადრე
ჭურღმულში მიმიჩინეს საწყადს ადგილი.
მარტო ვცხოვრობდი ჩიტების ძმობილი,
ჩემს დასაწყენარებლად რომ მღეროდნენ.

დიდიდან აქ დამტოვეს,
შემდეგ მზე მალდა ავიდა;
მამა იმადება და დედამ მიმატოვა,
ნუთუ ვერვინ შეძლებს ჩემს ამოყვანას?

ასე უბედური მოვედი ამ ქვეყნად
და აქ ვიმყოფები კრავივით,
მიწა მაქვს აკვნად და საზნად ცა,
ვის ვეკუთვნი, მხოლოდ ღმერთმა იცის.

ცაზე მზე დაბლა დაემვა,
ახადგაზრდა ქაღმა ჩამიარა გვერდით.
ანგელოზი რომ ვიყავი, შემამჩნია,
სიყვარულით ხელში ამიყვანა.

- წამოდი ჩემთან, წამოდი, საყვარელო ანგელოზო,
მძიმე იქნებოდა შენი აქ დატოვება...
სასიხარულა ჩემთვის შენი ყოლა,
მასწავლი ცაში მიმავად გზას.

ნათღობის შემდგომ დიდას, მეწამულ აღიონზე
უფაღმა წაიყვანა, საღმით მშვენიერით.

¹¹ ჩაწერილია დაბურულ დიალექტზე.

haurra ez da galduko munduko bizian:
aingeruekin dago zeruko lorian.

AITA NUEN SALTZAILLE

Aita nuen saltzaille,
Ama diruen hartzaille,
Neure anaia Bernardo
Mairu-herrira entregalzaille.

Saldu ninduten dirutan,
Dirutan ere anitzetan,
Neronek pisa hala urretan,
Eztitako bi kupeletan.

Neure alaba Miarrez
Zer dun horrela nigarrez?
Hire jantziak eginik zeuden
Urregorritz eta zilarrez.

ADIOS, IZAR EDERRA

Adios, izar ederra, adios izarra!
Zu zare Aingerua munduan bakarra!
Aingeruekin zailut konparatzen;
Zenbat maite zaitudan ez duzu pensatzen!

Adios, izar ederra, eta karioa,
Neure begietako lili arrarua!
Bihotzez zurekin eta gorputzez banoa,
Jarraikiren zautazul zur'amodioa.

Izan naiz Araguan eta Kastiloan,
Hits batez erraiteko, Espainia guzian;
Ez dut ikusi zu bezalakorik;
Nafarroa guzian zaude famaturik.

Jarraikitzen ninduzun Izar eder hari:
Nola marinel ona bere orratzari.

ბავშვს ველარ დალუჯავს ამქვეყნიური ცხოვრება,
ანგელოზებთან იმყოფება ზეციურ ხეტარებაში.

მამამ ბამშიდა¹ 2

მამამ გამყიდა,
დედამ შული აიღო.
ჩემმა ძმამ ზერნარდომ
მავრების ქვეყანაში გამისტუმრა.

შუღზე გამყიდეს.
დიდ შუღზე,
ჩემს წონა ოქროზე
და ორ კასრ თაფლზე.

ჩემო ქადიშვილო მიარეს,
რატომ ტირი ასე?
შენი კაბები შეკერილია
სულ ოქროთი და ვერცხლით.

მშვიდობით, მშვენიერო ვარსკვლავო!³

მშვიდობით, მშვენიერო ვარსკვლავო, მშვიდობით ვარსკვლავო!
შენ ხარ ანგელოზი, ამ ქვეყნად ერთადერთი!
ანგელოზებს გადარებ,
ვერ წარმოიგებენ, როგორ მიყვარხარ!

მშვიდობით, მშვენიერო და საყვარელო ვარსკვლავო,
ჩემი თვადებისათვის უცხო ყვავილო,
ჩემი გული შენთან არის და სხეულიც შენსკენ მოისწრაფვის,
თან გღევს ჩემი სიყვარული.

ვიყავი არაგონსა და კასტილიაში,
ერთი სიტყვით, მთელს ესპანეთში;
ვერ ვნახე შენი მსგავსი,
განთქმული ხარ მთელს ნავარაში.

თან ვღევ ამ მშვენიერ ვარსკვლავს,
როგორც კარგი მებღვაური კომპასს.

¹ 2 იღება (იხ. გვ. 19, შენიშვნა 6), ჩაწერილია XVII საუკუნეში ქვემოწავარულ დიაღექტზე.

¹ 3 ჩაწერილია დაბურულ დიაღექტზე. ზასკი მკვლევრების აზრით, დექსი დაწერილი უნდა იყოს XVI საუკუნემდე, რადგან ტექსტში ნავარა ნახსენებია როგორც დამოუკიდებელი სამეფო, განსხვავებით არაგონისა და კასტილიისაგან, რომლებიც ესპანეთის სამეფოში შედიან. XVI საუკუნიდან ნავარა ორ ნაწილად იყოფა, ერთი - ზემო ნავარა - შედის ესპანეთის სამეფოში, ხოლო მეორე - ქვემო ნავარა - საფრანგეთში.

Jende onak atentziona ene arrazoan huni:
Etzieztela fida amodioari!

Amodioa duzu arrosaren pare:
Usaina badu eta ondoan arhantze.
Maitia, ni enainte egon zu gana jin gabe,
Hil behar banu ere hirur egun gabe!

ARDOA ETA GIZONA

Ardoa eta gizona dihoaz kantatzera,
ardan-andere gizona entzule dutela.
Gizonak galdetzen dio: - "Ona ote zera?"
- "Bonbiletan nago eta, asi zaiz edatera."

Ardoak erantzuten du, pozak zoraturik:
- "Ezta nigana etorri zu bezelakorik:
baituran izan naute kortxoak estalirik.
Zuk askatu nauzu eta ez utzi tantorik."
- "Ardoa: Klin klin klin zatoz bonbiletetik pozez,
puxkaz naiago zaitut, ez guztia kolpez;
usaiz ona zera ta ohea kolorez,
agoan muxtatzeke barruratu zaitez."
- "Agoan sartuez gero banuan esperantza,
eztarria dezulako elkorra ta latza;
ondotxo ar nazazu, gozatu al baneza;
negarra eldutakoan, ori dezu poza!"

USO XURIA, ERRAZU

Uso xuria, errazu, norat joaiten ziren zu.
Espainiako mendiak oro elurrez betiak dituzu.
Gaurko zure ostatu gure etxean baduzu.

Ez nau izitzen elurrak, ez eta're gau ilunak
Maiteagatik pasa nitzake gauak eta egunak
Gauak eta egunak, desertu eta oihanak.

ITSASOA LAINO DAGO

Itsasoa laino dago

კარგო ხადხო, ყურად იღეთ ჩემი რჩევა:
ნუ ენდობით სიყვარულს!

სიყვარული ვარდივითაა:

სურნელი აქვს და თანაც ეკლეზი.

ო, საყვარელო, არ შემიძლია შენთან არ წამოვიდე,
თუნდ მოვკვდე ამისთვის სამ დღეში.

ღვინო და კაკი¹⁴

კაკი და ღვინო იწყებენ სიმღერას,
მსუქანი მელვინე-ქალი მსმენელადა ვყავთ.

კაკი ეკითხება: - განა კარგი ხარ?

- ზოთღში ვარ და შეუდექ სმას!

ღვინო უპასუხებს სიხარულით გაგიჟებული:

- არსადან არავინ მომსვლია მე შენისთანა.

საპყრობილეში ვიყავი თავდაცობილი.

შენ გამათავისუფლე და ნუ დამიტოვებ ნურც ერთ წვეთს!

- ღვინოვ, კდინ-კდინ-კდინ მოდიხარ ზოთღიდან სიხარულით,

ცოტ-ცოტა მიჩვენებხარ, ერთ ყლუპად კი არა:

სუნი კარგი გაქვს და ფერი უკეთესი,

მოდი, პირი ჩამიტკებარუნე!

- სანამ პირში ჩამისხამდი, ვიყოდი,

ხახა გექნებოდა მშრალი და უხეში.

კარგად გადაწყდურწე, თუ გინდა ისიამოვნო:

როცა მოტირადი ხარ, აგერ გაქვს გასართობი.

თითრო მტრედო, მითხარი¹⁵

თეთრო მტრედო, მითხარი საით მიდიხარ,

ესპანეთის მთები, თოვლით დაფარულა.

ამალამ თავშესაფარი ჩვენს სახელში გექნება.

არ მაშინებს თოვლი, არც ზნელი ღამე.

ჩემი შეყვარებულიისათვის გავატარებდი ღამეებს და დღეებს.

ღამეებს და დღეებს, გადავივიდი უდაზნოებს და ტყეებს.

გლვაზე ნისლია¹⁶

გლვაზე ნისლია

¹⁴ ჩაწერილია გიპუსკოურ დიალექტზე.

¹⁵ ჩაწერილია ქვემოწავარულ დიალექტზე.

¹⁶ ჩაწერილია დაზურულ დიალექტზე.

Balonako barraraino.
Nik zu zaitut maiteago
Xoriak umeak baino.

Aita gutaz oroit dago
Lanopean gaueraino.
Nik zu zaitut maiteago
Arraintxoak ura baino.

AURTXO TXIKIA

Aurtxo txikia seaskan dago
Zapi xuritan txit bero
Amonak dio: ene pottolo,
Egin agudo lo, lo, lo.

Txakur aundi bat etorriko da
Zuk ez baduzu egiten lo:
Orregatikan, ene pottolo
Egin agudo lo, lo, lo.

ზაიონას სანაპირომდე.
მიყვარხარ უფრო, ვიდრე
ჩიტს ზარტყები.

მამა ჩვენზე წუხს,
ნისღში, ლამემდე,
მიყვარხარ უფრო, ვიდრე
პატარა თევზს წყადი.

პატარა ბავშვი¹⁷
(იანვანა)

პატარა ბავშვი აკვანშია,
თუთრ სახვევებში ჩათბუნებული,
ზეზია ეუზნება, ჩემო პუტკუნა,
დაიძინე ჩქარა, ნანა, ნანა, ნანა.

დიდი ძალი მოვა,
თუ არ დაიძინებ.
ჰოდა, ჩემო პუტკუნა,
დაიძინე ჩქარა, ნანა, ნანა, ნანა.

XVI ს ა უ კ უ ნ ე

ზერნატ პრეპარა¹⁸

პირველი ზასკური ნაბეჭდი წიგნის ავტორია, მისი დექსების კრებული სათაურით *Linguae Vasconum Primitiae* დაიბეჭდა 1545 წელს ზორდოში. კრებული შედგება 16 დექსისაგან, მათგან 4 რელიგიური ხასიათისაა, 10 - სასიყვარულო, 2 ზასკური ენის ქებას წარმოადგენს. დექსები დაწერილია პოეტის მშობლიურ ქვემონავარულ დიალექტზე და დღესაც ადვილად გასაგებია ზასკებისათვის. განსხვავებულია მხოლოდ ზმნის უღვიღების ზოგი ფორმა. ეჩეპარეს პოეზია ხაღბური ტრადიციის ზუნებრივი გაგრძელებაა, ეს აშკარად ჩანს მის სატრფიალო დექსებში, რომლებიც სასულიერო პირისათვის (ეჩეპარე მღვდელი იყო) მოუღონებელი გულწრფელობითაა დაწერილი. ეჩეპარეს დროინდელი ეპოქისათვის ასეთი ნატურალიზმი ზუნებრივი იყო, მაგრამ რეოფორმაციისა და კონტრეფორმაციის წლებში მისი წიგნი აკრძალულ იქნა. გადარჩა და ჩვენამდე მოაღწია ერთადერთმა ცადმა, რომელ-

¹⁷ ჩაწერილია გიპუსკოურ დიალექტზე.

¹⁸ ბ. ეჩეპარეს დაბადებისა და გარდაცვალების ზუსტი თარიღები ცნობილი არაა.

Bernat ETXEPARE

AMOROS SEKRETUKI DENA

Andre eder jentil batek bihotza daut ebatsi;
Hartzaz orhit nadinian, deus ere ezin iretsi.
Nik hura nola, nahi nuke hark banentza onhetsi.
Ezin benturatuz nago beldur, dakion gaitzi.

Mirail bat nik ahal banu hala luen donoa
Neure gogoa nerakutson sekretuki han barna,
Han berian nik nakusen harena ere nigana,
Hutsik ezin egin nezan behin ere hargana!

Ene gaizki penatzeko hain ederrik sortu zen.
Gauaz eta egunaz ere gaizki nizi penatzen.
Harekila bat banadi, bihotza zait harritzen;
Neure penen erraitera are eniz ausartzen.

Ene gogoa baliaki, maite bide ninduke;
Ni errege balin banintz, erregina lizate.
Hura hala nahi balitz, elgarreki ginate;
Haren haurrak eta eniak aurride oso lirate.

Balinetan nik banerro hari neure bihotza,
Eta gero balin balit respuesta bortitza,
Dardoak bano lehen liro erdira ene bihotza;
Duda gabe eror nainde han berian hilhotza.

Artizarrak berzetarik abantaila darama;
Halaber da anderetan ni penatzen nulena.
Hanbat da eder eta jentil, hartzaz erho narama
Zori honian sortu date haren besoan datzana.

Ene gogoa nola baita zuzen jarri hargana,
Haren'ere Jangoiakoak dakarrela nigana,
Ene pena sar dakion bihotzian barrena,
Gogo honez egin dezan desiratzen dudana.

EZKONDUIEN KOPLAK

Jangoiako, edetazu berzerena gogotik;
Bera kaptiba da eta ni gathibu hargatik.

Ni gathibu nadukana kaptiba da berzeren;
Ene ditxak hala egin du ni gathibu bigaren.

ლიც პარტიის ნაციონალურ ბიბლიოთეკაშია დაცული. ბ. უჩეძარეს ღვესუბის კრებულის გარდა XVI საუკუნეში ბასკურად მხატვრული ნაწარმოები არ გამოცემულა.

საიდუმლო სიყვარული

ერთმა ღამემა და სათნო ქალმა გული მომპარა.
მასზე ფიქრით კრიჭა მეკვრება.
მინდა რომ ისე ვუყვარდე, როგორც მე მიყვარს:
ვერაფერს ვუბედავ, მეშინია არ გამიზრახდეს.

ნეტავ ისეთი სარკვე მომცა, შემადღებინოს
შიგ ჟარულად დავანახო ჩემი გრძნობა,
იქვე დავინახო ჩემდამი მისიყ,
რომ არ დავუშვა მასთან რამე შეცდომა.

ჩემს სატანჯველად გაჩნდა ასე მშვენიერი,
ღამით, ღღისით უმოწყალოდ მტანჯავს.
როცა შევხვდები, გული მეკუმშება,
ჩემს დარღსაყ კი ვერ ვუმიხედ.

ჩემი გრძნობა რომ იყოღეს, უთუოდ შემიყვარებდა,
მეფე რომ ვიყო, დედოფალი იქნებოდა,
თუ მოისურვებდა, ერთად ვიქნებოდით,
მისი და ჩემი შვილები ძმები იქნებოდნენ.

რომ ვუთხრა რა მაქვს გულში
და ამაზე მან მიპასუხოს უხეშად,
შეზზე უფრო ეს გამიპოხს შუაზე გულს,
უეჭველად იქვე დავეცემი მკვდარ.

ყისკრის ვარსკვლავი სხვებში გამოორჩევა,
ასეთივეა ქალებში ჩემი მტანჯველი.
ისეთი ღამაში და სათნოა, რომ მაგიჟებს.
ზედნიერი გაჩენილა, ვინც მის მკლავებში წევს.

როგორც ჩემი ფიქრი მიისწრაფვის მისკენ,
დავ, მისიყ ღმერთმა ჩემსკენ მომართოს!
ჩემმა დარღმა შეაღწიოს მისი გულის სიღრმეში,
რომ გულით მოუნდეს, რაც მე მსურს.

ღმერთი ბათხევიღობა

ღმერთო, განდევენე სხვისი ცოლი ჩემი ფიქრიდან,
იგი ტყვეა და მეც ტყვე ვარ მის გამო.

ის, ვისაყ ტყვედ ვყავარ, თვით სხვისი ტყვე არის,
ზედმა მე მარგუნა ორი ადამიანის ტყვე ვიყო.

Gogo honez izanen niz, bizi baniz, bataren;
Bana bortxaz balezila ez jagoitik berziaren.

Berzerena har dazanak beretako amore
Oborotan ukhenen du plazer bano dolore.
Batzarriak bekhan eta beldurreki dirate;
Guti uste dutenian galtza bertan sor daite.

Honestea berzerena erhogoa handi da;
Plazer baten ukhenen du anhitz malenkonia;
Begiez ikus, ezin mintza, hau dakusat nekia;
Beriakin datzanean, enetako aizia.

Perilleki balezila ezin noake hargana,
Eta agian hark orduan ezpaituke aizina;
Badu ere, beldur date, bertan doha hartzara.
Nik nahlen dudanian, berzek besoan daratza.

Alhor hartan hel badakit ereitera hazia,
Eta ene bada ere lastoa eta bihia,
Ez batori ahal duket, ez etare berzia;
Lan eginaz esker gaixto, galdu irabazia,
Berzerentzat gelditzen da ene zuzenbidia.
Aglan gero alabareki ezkonduko semia!

Amoria ehork ere eztu nahi partitu;
Nik eztakit berziak bana, ni ari niz bekhatu;
Beriareki ekhustiaz hain noha penatu!
Hek dostetan, ni neketan, orduan errabiatu.

Jelosiak eztitzaket nik gaitz-erran sekulan.
Maite nuiena nahi enuke ehork hunki liazadan.
Berzerenez izan nuzu amoros lekhu batetan;
Berlagana jelosturik desesperatzer nintzan.

Amoria ezein zentzuz ezin daite goberna;
Anhitzetan honesten du guti behar duiena.
Arnoak bano gaizkiago ordi diro persona;
Sarri estaka, berant laxa, hark hatzeman dezana.

Amoria itsu da eta eztazagu zuzena.
Eztu uste berzerik dela, lekot maite duiena;
Sulak bano gaizkiago erra diro gizona;
Itxasoak ez iraungi eratxeki dadina.

სიამოვნებით ვიქნები, თუ ვიყოფხილ, ერთი მათგანის,
მეორისა კი ძალით თუ ვიქნები მხოლოდ.

სხვის ცოდს ვინც გაიხდის სატრფოდ,
უფრო ხშირად დარდს მოიძკის, ვიდრე სიამოვნებას;
შეხვედრები იშვიათი ექნებათ და შიშნარევი,
სულ რომ არ ელიან, უბედურება შეიძლება უცებ თავს დაატყდეთ.

სხვისი ცოდის სიყვარული დიდი სიჭიჭევეა,
ერთ სიამოვნებას ბევრი დარდი მოჰყვება.
თვალით ვხედავდე, ხმას ვერ ვუცემდე, ეს მიმაჩნია ტანტვად,
თავის ქმართან რომ წევს, ჩემი კვნესაა.

მუდამ საფრთხეს მიქადის მის სანახავად წასვლა
და იქნებ იმ დროს არც იყო სიამოვნება;
რომც იყო, შეეშინებდა, მაშინვე უკან გაბრუნებდა.
როცა მე იგი მწაღია, მკლავებში სხვას უწევს.

იმ მინდორში თუ შევძელი რომ დავუთხო მარცვადი
და ჩემი იყო ჩადაც და ნაყოფიც,
ვერც ერთი მიქნებოდა და ვერც მეორე,
გაწეული შრომა უმაღური, მოგება დაკარგული,
სხვას რჩება ჩემი უფლებაც;
უფრო გვიან კი შეიძლება ჩემმა ვაჟმა ჩემი ქალიშვილი შეერთოს.

სიყვარული არავის სურს გასაყოფი:
სხვებისა არ ვიცი, მაგრამ მე ვყოფავ,
ქმართან ერთად რომ ვხედავ, ძალიან ვიტანჯები!
ისინი ნეტარებენ, მე ვდარდობ, ვყოფდები.

ექვნიანებზე ვერასოდეს ვიტყვი ცუდს;
ჩემს სიყვარულს რომ ვინმე გაეკაროს, არც მე მინდა.
სხვის ცოდზე შეყვარებული ვიყავი ერთხელ,
ქმარზე ექვნიანობით სასოწარკვეთილებამ მომიცვა.

სიყვარულს ვერ წარმართავს გონების ძალა,
ხშირად შეგაყვარებს მას, ვინც ნაკლებად იმსახურებს,
ღვინოზე უფრო მეტად შეუძლია დაათროს კაცო,
უცებ შებოჭავს და ძნელად გაუშვებს თავის ტყვეს.

სიყვარული ზრმა არის და არ ცნობს წესს,
არ ჰგონია, თუ ვინმე არსებობს, სატრფოს გარდა.
ცუცხლზე უარესად შეუძლია დაწვას კაცო,
ზღვა ვერ ჩააქრობს მის დანთებულ ცუცხლს.

EMAZTEN FABORE

Emaztiak ez gaitz-erran ene amorekatik,
Gizonek utzi balitzate, elaidite faltarik.

Anhitz gizon ari bada andrez gaizki erraiten,
Arhizki eta desoneski baitituzte aipatzen,
Ixilika egoitia ederrago lizate:

Andrek gizoneki bezi hutsik ezin daidite.

Zuhur gutik andregatik gaizki erran dirote;

Halez hongi erraitea onestago lizate.

Emazteak zerengatik gaitz-erranen dirate?

Handi eta txipi oro haletarik girade.

Balentia sinplea da andren gaitz-erraitea,

Bat gaitz-erran nahi badu oro bardin sartzea.

Ixil ladin nahi nuke halako den guzia;

Damu gaitzik emazteak hari eman dithia!

Andren gaitz-erraile orok behar luke pensatu

Bera eta berze oro nontik ginaden sorthu.

Ama emazte luen ala ez nahi nuke geldatu;

Amagatik andre oro behar luke goratu.

Gizonaren probetxuko emaztia bethi da;

Oro behin haletarik sortzen gira mundura.

Sorthu eta hil ginате, hark haz ezpaginitza;

Haziz geroz egun oroz behar haren aiuta.

Haren eskuz osoan behar soinera eta jatera;

Eri denian andre gabe galdu gizon egurra.

Hil badadi, hura nola, nor doake gainera?

Ordu oroz behar tugu, ezta heben zer duda.

Emazterik ezten lekulan eztakusat plazerik;

Ez gizona ez etxia behin ere xahurik,

Etxian den gauza oro gaizki erreglaturik.

Parabizuan nahi enuke emazterik ezpaliz.

Emaztiak eztut entzun lehen gizona jaukirik,

Bana gizonak emaztia bethi ere lehenik.

Gaixteria jalgiten da bethi gizonetarik.

Zeren, bada, daraukate emaztiari hogenik?

Bertuteak behar luke gizonetan handiago;

Emaztetan nik dakusat hongiz ere gehiago.

Mila gizon gaixtorik da emazte batendako;

ქაღვინის ღაპავა

ნუ იტყვიტ ცუდს ქაღვინზე, ჩემი სიყვარულიტ:

კაცები რომ დაეხსნებოდნენ, ქაღვინს შეცდომა არ მოუვიდოდატ.

ბევრი კაცი ამბობს ქაღვინის ძვირს,

აგდებულად და უსინდისოდ დაპარაკობენ მათზე,

რომ გაჩუმდებოდნენ, უკეთესი იქნება;

ქაღვინი ცდებიან მხოლოდ კაცებთან.

ბრძენთაგან ცოტა თუ იტყვის ცუდს ქაღვინებზე.

უფრო სამართლიანი იქნება მათზე კარგი რომ ილაპარაკონ.

ქაღვინი რატომ არიან გასაკიცხნი?

დიდი და პატარა ყველანი მათგან მოვდივართ.

ადვილი გამირობაა ქაღვინზე ავის თქმა,

ერთზე ცუდის თქმა რომ უნდატ, ყველას აიგივეებენ.

გაჩუმდეს მინდა ამგვარად განწყობილი ყველა,

ძალიან დასანანი, რომ ქაღვინა მათ ძუძუ აწოვა.

ქაღვინი ცუდის მთქმელმა ყველა კაცმა უნდა იფიქროს,

თვითონ და სხვა ყველა საიდან გავირდით.

დღეად ქაღვინი ვეყავდა თუ არა, მინდა ვკითხო,

დღეის ხათრით ყველა ქაღვინი უნდა აამაღლოს.

კაცს ყოველთვის სჭირდება ქაღვინი.

ყველანი ქაღვინისაგან ვინდებოტ ამ ქვეყნად.

დაბადებისთანავე დავიხოყებოდით, ის რომ არ გვასაზრდოებდეს,

მას შემდეგ ყოველ დღე გვჭირდება მისი დახმარება.

მისი ხელიტ გვჭირდება კარგად ყოფნისას ჩაცმა და ჭამა:

ავადმყოფობისას უქაღვინო დღეებში კაცი დავრდომილი.

ქაღვინი თუ მოკვდა, ვინ და როგორ გაუძღვება ამას?

ყოველ წუთს გვჭირდება ნამდვილად.

იქ, სადაც არ არის ქაღვინი, ვერ ვხედავ სიამოვნებას.

არც კაცი, არც სახლი არ იქნება მოვლილი.

სახლში ყველაფერი უწესრიგოდ ეყრება.

სამოთხეშიც არ ვისურვებდი ყოფნას, ქაღვინი თუ არ იქნება.

ქაღვინი, არ გამიგონია, პირველი უბედველს კაცს,

მაგრამ კაცმა რომ პირველმა შეუბოძა ქაღვინს, ყოველთვის.

უკეთურობა მომდინარეობს ყოველთვის კაცებისაგან.

მაშ, რად ვადასაშაულებტ ქაღვინს?

პატრონება კაცებში უნდა იყოს მეტი.

მაგრამ ქაღვინში ვხედავ ბევრად მეტს.

ათასი ცუდი კაცი მოდის ერთ ცუდ ქაღვინზე.

Gizon baten mila andre bere fedean dago.

Hek gizoner beha balite elizate bat honik;
Eztirolte deuskal denik utzi jauki gabarik.
Bana anhitz emazte da eskapatzen zaienik,
Anderetan zeren baita bertutea hobenik.

Nik eztantzut emaztiak bortxaturik gizona,
Bana bera zoraturik andriari darraika.
Zenbait andre hel baledi oneriztez hargana,
Zein gizonen andriari emaiten du ogena?

Jeinkoak emaztea malte mundu oroz gainetik,
Zerutika jaitsi zedin hartzaz amaturik;
Emaztiak ezarri du gure anaieturik;
Andre oro laudatzeko haren amorekatik.

Irudi zait, emaztia dela gauza eztia,
Donario guzietan guziz gauza emia.
Gauaz eta egunaz ere badu plazer handia;
Hartzaz gaizki erraitia bilania handia.

Munduan ezta gauzarik hain eder ez plazentik,
Nola emaztia gizonaren petik buluzkorririk;
Beso biak zabaldurik dago errendaturik,
Gizonorrek dagiela hartzaz nahi duenik.

Jo badeza dardoaz ere gorputzaren erditik,
Ainguruiak bano oboro ez larrake gaizkirik;
Bano dardoa ematurik, zauri'ere sendoturik,
Bere graziaz ezarteintu elgarreki baketurik.

Nor da gizon modorroa hartzaz orhit eztena
Eta gero halakoa gaitz-erralten duiena?
Ezta gizon naturazko hala egiten duiena,
Zeren eztu ezagutzen hala ongi egina?

KONTRAPAS

Heuskara,
Jalgi adi kanpora!

ერთ კაცზე ათასი ქალი მოდის ერთგული.

ისინი კაცებს რომ უყურებდნენ, ერთიყ არ იქნებოდა კარგი:
კაცები ვერც ერთ ქალს გულგრილად ვერ ჩაუვლიან.
მაგრამ ზევრი ქალი მათ თავს აღწევს,
რადგან ქალებში პატიოსნება მეტია.

არ გამიგია, ქალს ძალა ეხმაროს კაცზე,
მაგრამ ის კი დასდევს ქალს, გონდაკარგული.
თუ ვინმე ქალი სიყვარულით მიუახლოვდა,
რომელი კაცი დაძახებავს ქალს ამისათვის?

ღმერთს ქალი უყვარს ყველაზე უფრო ამ ქვეყნად,
ყიდან ჩამოვიდა მისი სიყვარულით.
ქალმა გადააქცია იგი ჩვენს ძმად,
ყველა ქალი საქებია მისი სიყვარულით.

მიმაჩნია ქალი ტკბილ რამედ,
ყველა მადღზე უფრო სათუთია.
ღამით და ღლისით მოაქვს დიდი სიამოვნება,
მათზე ცუდის თქმა დიდი სიმდაბლვა.

ქვეყნად არაფერია ისეთი მშვენიერი და საამო,
როგორც ქალი კაცთან შიშველი:
ორივე მცდავი გაშლილი აქვს მორჩილად,
კაცს როგორც უნდა, ისე რომ მოექცეს.

მახვილს რომ ჩასცემს შუა სხეულში,
ანგელოზივით, ცუდს არაფერს იტყვის;
მაგრამ მახვილი რომ მოეშვეება და ჭრილობა მოშუშედება,
მისი მადლით ორივე ერთმანეთის კმაყოფილი რჩება.

ვინ არის კაცი უბუნური, ეს რომ არ ახსოვდეს,
ან მერე ასეთი რამ ცუდად რომ მოიხსენიოს?
არ არის კაცი ნამდვილი, ვინც ასე შერება.
რატომ არ უმადლის ქალს იგი ასეთ სიკეთეს?

ქონბრ-პა¹⁹

ბარეთ გადი,
ეუსკარა!²⁰

¹⁹ ცეკვა კადრილის პა.

²⁰ ბასკური ენა.

Garaziko herria
benedika dadila;
Heuskarari eman dio
Behar duien thornua.

Heuskara,
Jalgi adi plazara!

Berze jendek uste zuten
Ezin skriba zaitelen;
Orai dute phorogatu
Enganatu zirela.

Heuskara,
Jalgi adi mundura!

Lengoajetan ohi intzan
Estimatze gutitan;
Orai aldiz hik behar duk
Ohoria orotan.

Heuskara,
Habil mundu guzira!

Berzeak oro izan dira
Bere goihen gradora;
Orai hura iganen da
Berze ororen gainera.

Heuskara!

Baskoak orok preziatzen,
Heuskara ez jakin harren;
Orok ikhasiren dute
Orai heuskara zer den.

Heuskara!

Oraidano egon bahiz
Inprimitu bagerik,
Hi engoitik ebiliren
Mundu guzietarik.

Heuskara!

Ezein ere lengoajerik,

გარალ .ს²¹ ქვეყანა
კურთხეულ იყოს,
ეუსკარას მიანიჭა
კუთვნილი ადგილი.

ეუსკარა,
გადი მოედანზე!

სხვა ხაღხეებს ეგონათ,
ეუსკარას დამწერლობა არ ექნებოდა;
ახლა დამტკიცდა,
რომ ყდებოდნენ.

ეუსკარა,
გადი ხაღხში!

ენათა შორის გთვიდნენ
ნაკლებ პატივისაცემად.
ახლა, პირიქით, შენ უნდა იყო
ყველაზე პატივცემული.

ეუსკარა,
გადი მთელს მსოფლიოში!

სხვამ ყველამ მიაღწია
უმაღლეს დონეს,
ახლა ის ავა ზემოთ,
ყველა სხვაზე მაღლა.

ეუსკარა!

ზასკებს ყველა აფასებდა,
ინინიც, ზასკური რომ არ იყოდნენ;
ყველა გაიგებს
ახლა, რა ყოფილა ეუსკარა.

ეუსკარა!

თუ შემორჩი დღემდე,
ისე, რომ არ გზეჭდავდნენ,
ამიერიდან უკვე შემოვიღი
მთელს მსოფლიოს.

ეუსკარა!

არც ერთი ენა,

²¹ ზასკ. Garazi, ფრ. Cize, ქვემო ნავარის (საფრანგეთის ზას-კეთი) კუთხე.

Ez frantzesa ez berzerik,
Orai ezta erideiten
Heuskararen parerik.

Heuskara,
Jalgi adi dantzara!

JUDIZIO JENERALA

Judizio jeneralaz nola orhit eztira?
Bekhatutan bizi dira bethi bere aisira.
Egun hartan gal ezkiten aitzinelik begira:
Han orduian eztukegu ehork ere aizina.
Hartaz untsa orhitzia, zuhurtzia handi da.

Arma! arma! mundu oro, judizio handira!
Zeru eta lur oren Kreadore handia
Munduiaren jujatzera rigoroski heldu da,
Nola gauden apaundurik bat-bederak begira!

Manamendu igorten du, mundu guzietarik.
Jende oro bat dakion, Josafaten bildurik.
Ehonere ehorere eskapatu gaberik.
Zeru eta lur guzia daude ikharaturik.

Erioa manatzen du, ezein falta gaberik,
Hilak oro dakatzela aitzinera, bizirik:
Hantik harat eztukela bothererik jagoitik.
Mundu oro jarriren da bi lekutan hersirik;
Glorian ezpa ifernuan; ezta eskapatzerik.

Manatzen du ifernua, handi eta bortizki,
Han direnak igor ditzan luzamendu gaberik.
Arima eta gorputzetan nahi tuiela ikusi,
Eta emanen daraiela zer baitute merezi.

Jende honak, ontsa pensa juje hunen gainian:
Nola dulen guzietan potestate handia,
Erioa, ifernuan, zeru eta lurrian,
Zeren dabil haren kontra, bada, bekhatoria?

Gure artian, haur dakusat itsutarzun handia:
Nola dugun zerbitzatzen hanbat gure etsaia,
Jangoikoa deskonozi gure Salbatzalia!
Eta orok ezagutzen dela bidegabia.

Harren bier emanen du sententzia pizula.

არც ფრანგული და არც სხვა,

არ შეეძრება

ეუსკარას.

ეუსკარა,

გამოღი საცეკვაოდ!

ბანკოთხვის დღე

განკითხვის დღე როგორ არ ახსოვთ!

ყოველგან უხერხულად მუდამ თავის ნებაზე.

იმ დღეს რომ არ დავიღუპოთ, წინდახედულნი უნდა ვიყოთ,

იქ უკვე არც ერთ ჩვენგანს ამის დრო აღარ ექნება.

კარგად იფიქრეთ ამაზე, ეს არის ყველაზე დიდი სიზრძელი.

მოემზადეთ! მოემზადეთ! მთელი ქვეყანა განკითხვის დღეზე!

ცისა და მიწის დიდი შემქმნელი

ქვეყნის მკაცრად განსაკითხვად მოდის,

რომ ნახოს როგორ მოემზადა ყოველი ჩვენგანი!

იგი ზრძანებს, რომ მსოფლიოს ყველა მხრიდან

ხალხი ერთად შეგროვდეს, იოსაფატში შეიკრიბოს,

არსად არავინ გაიპაროს.

მთელი ცა და მიწა შეიძრა.

სიკვიდილს უზრძანებს, რომ უკლებლივ

ყველა მკვდარი მოჰგვაროს გაყოცხლებული.

რადგან ამიერიდან მას ძალა აღარ ექნება,

მთელი ქვეყანა იქნება შემოსაზღვრული ორ ადგილად:

ნეტარებად და ჯოჯობეთად; ამას ვერავინ გაექცევა.

უზრძანებთ ჯოჯობეთს, ძლიერი და მკაცრი ხმით,

ის, ვინც იქ არის, გამოუშვას დაუყოვნებლად:

სუბორცხისხმულთა სურს მათი ნახვა.

რათა მათ მიუზღოს, რაც ეკუთვნით.

კეთილი ხალხო, კარგად იფიქრე ამ მსაკულებზე:

რა დიდი ძალაუფლება აქვს მას ყველაფერზე.

სიკვიდილზე, ჯოჯობეთზე, ცაზე და მიწაზე.

რად მიდის მის წინააღმდეგ ყოველი?

ჩვენს შორის კი აი, რას ვხედავ: დიდ დაბრმავებას;

ვემსახურებით ჩვენს მტერს

და არ ვაფასებთ ღმერთს - ჩვენს მხსნელს

და ჩვენ ყველამ ვიციით, რომ ეს უკუღმართობაა.

ყველას გამოუტანს მძიმე განაჩენს.

Elgarreki pena diten ifernuko garrian,
Sekulako suian eta ezein pausu gabian.
Orok, othoi, ontsa pensa zer den irabazia!

Egundano ezta izan, ez izanen jagoitik,
Judizio hain handirik ez eta're borthizik.
Sortu eta sortzekoak, hilez gero pizturik,
Orok hara behar dute eskusatu gaberik.

Anhitz gauza behar dira judizio handian:
Jujeak duien potestate parte ororen gainian,
Demandantak erran dezan bere kausa egiaz
Bai eta're defendentak bere defensionia,
Porogatu datenian nork dukelen zuzena,
Sententziaz emàn dezan jujiak nori beria.

Egun hartan juje date mundu ororen Jabia,
Baitu ororen gainian potestate handia;
Akusari bera date eta kontzientzia.
Bekhatu oro publikoki ageriko ordulan.

Bekhatoren kontra date ordulan mundu guzia,
Zeren duten ofenditu haien Kreatzalia.
Ordu hartan ixil dauke, triste, bekhatoria;
Orotarik zerraturik daude pausu guziak.

Juje Jauna iraturik egonen da, gainetik;
Irestera apaindurik ifernua, azpitik;
Etsai gaitza akusatzen, ezkerreko aldetik;
Bekhatuak eskuinetik mintzaturen publiko:
- "Hire kontra heben gituk, ihaurorrek eginik!"
Galzkienik kontra date kontzientzia, barnetik.

Estaltzeko ez izanen ehonere lehurik.
Agertzera nork eginen ordu hartan bathirik?
Mundu oro egonen da haien kontra jarririk.
Sainduak ere ordu hartan oro egonen ixilik;
Jujeak ere ez entzunen ezein ere othoik.
Egun hartaz orhit giten, othoi, hara gaberik.

Non dirate egun hartan hebengo jaun-erregiak,
Duke, konde, markes, zaldun eta berze jaun nobliak?
Eta haien armadako gizon sendoen balentziak?
Ordu hartan, baliako-guti haien potentziak.

Jurista eta theologo, poeta eta doktoriak,
Prokurador, adbokatu, juje eta notariak?

რომ იტანჯონ ერთად ჯოჯობეთის აღში,
მარადიულ ყეცხლში, შეუჩერებლად.
ყველას ვთხოვ განსატოს კარგად, რა მოვლის!

დღემდე არ ყოფილა და არც იქნება არასდროს
სამსჯავრო ასეთი დიდი და მკაცრი:
დაბადებული და დასაბადებელი, სიკვდილის შემდეგ გაწყობილებული,
ყველა იქ უნდა წარსდგეს უკლებლივ.

ბევრი რამ არის საჭირო განკითხვის დღეს:
რომ მსაჯულს შექონდეს ძალაუფლება ყველა მხარეზე,
მოსარჩილემი თქვას თავისი საქმე მართლად,
ისევე როგორც დამცველია დაყვის სიტყვა:
და როცა გაირკვევა, ვინ არის მართალი,
თავის განაჩენით მიუზღავს მსაჯული ყველას თავისას.

იმ დღეს მსაჯულად ქვეყნის განმგებელი იქნება,
ვისაყ ყველაფერზე სრული ძალაუფლება აქვს,
ზრადმდებელიც თვითონ იქნება და სინდისიც,
ყველა ყოფა გამოაშქარავდება მაშინ.

ყოველითა წინააღმდეგ იქნება მაშინ მთელი ქვეყანა,
რადგან მათ შეურაცხყვეს თვისი შემქმნელი.
იმ დროს დამწუხრებული ყოველი ჩუმად იქნება:
ყველგან ყველა გზა მოჭრილია.

ზემოდან მეუფე მსაჯული განიკითხავს, განრისხებული,
ქვემოთ ჯოჯობეთი მზად არის ჩასანთქავად,
მარცხნივ ავი მტერი დგას, ზრადმდებელი,
ყოველინი მარტვით, საჭაროდ ლაღადებენ:
"აი, შენს წინაშე ვართ ჩვენ, შენი შექმნილნი."
ყველაზე მწვავედ იზრძვის სინდისი, შიგნიდან.

დასამადავად არ იქნება არსად ადგილი.
ვინ გაზედავს გამოჩენას ამ დროს?
მთელი ქვეყანა აღმდგარი იქნება მათ წინააღმდეგ,
წმინდანებიც ამ დროს გაჩუმდებიან,
არც მსაჯული შეისმენს არავითარ ვედრებას.
ამ დღეზე იფიქრეთ, გთხოვთ, სანამ დროა.

სად იქნებიან იმ დროს აქაური მეფენი,
პერყოგი, გრაფი, მარკიზი, თავადი და სხვა წარჩინებულნი,
მათი მხნე ჯარისკაცების საქმენი საგმირონი?
იმ დროს ყოტა ფასი ექნება მათ უნარს.

იურისტი და თეოლოგი, პოეტი და ექიმი,
პროკურორი, ადვოკატი, მოსამართლე და ნოტარიუსი?

Ordu hartan ageriko klarki haien maliziak,
Eta guti baliako kautela eta parleriak.

Aita Saindu, kardenale, aphez eta prelatuak
Berez eta ardi oroz eman behar han konduia.
Egun hartan handiena izanen da erratua,
Eta bardin jujaturen handia eta txipia.

Alfer date egun hartan hari apelatzia:
Ehonere eztazagu jaunik bere gainian.
Malizia gaitzi zaika eta maite egia.
Elas, othol, orok egin orai penitentzia,
Egun hartan gero eztugun egiteko handia!

Seinaliak jinen dira aitzinetik, tristerik:
Elementak ebilliren oro tribulaturik,
Iguzkia, ilhargia odoletan etzinik,
Itxasoa samurturik goiti eta beheiti;
Hango arrainak iziturik ebilliren jalgirik.

Eta lurra izigarri, oro ikharaturik!
Zuhamulek dakartela odolezko izerdi;
Tenpestatez, igortziriz aire oro samurrik;
Mendi eta harri, oro elgar zatikaturik.
Mundu oro jarriren da suiak arrasaturik.

Juje Jaunak manaturen, bera jaugin gaberik,
Gauza oro xahu dezan behin suiak lehenik,
Satsu eta kirats oro dohen mundu guzitik;
Eta hala jarriren da lur guzia errerik.

Tronpeta da mintzaturen, mundu guzietarik;
- "Hilak oro, jaiki buna, zuien hobietarik!"
Arima eta gorputzetan, oro bertan pizturik,
Orok hara behar dugu, eskusatu gaberik.

Justu oro iganen da bertan goiti airian,
Eta egonen eskuinetik Jujearen aldean;
Bekhatoreak dolozeki su-garrian, lurrian,
Harik-eta dantzuteno sententzia gainian.

Dagoenian jende oro aitzinlan bildurik,
Jauginen da rigoroski sainduieki zerutik;
Josafaten egonen da, airian, gora jarririk.
Bekhatorer eginen du arrangura handirik;
Haren hitzak ezarriren oro erdiraturik.

იმ დროს ნათლად გამოჩნდება მათი ცხოვრება
და უოტა ფასი ექნება მათ ჩივილს და მჭევრმეტყველებას.

წმინდა მამამ, კარდინალიმა, მღვდელმა და პრელატმა
თავისა და სამწყსოს მაგივრად პასუხი უნდა აგონ.

იმ დღეს ძალიან დიდი იქნება დანაკლისი
და ერთნაირად განიკითხება დიდიც და პატარაც.

ამათ იქნება იმ დღეს თქვენი ვედრება,
არავის არ სცნობს მსაჯული თავის ზატონად,
ცხოვრება სძულს და უყვარს სიმათღე.

ო, გვედრებით, ყველამ ახლავე მოვინანიოთ,
მერე იმ დღისთვის ზევრი რომ არ დაგვრჩეს.

წინასწარ მოგვევლინება ავბედითი ნიშნები:
სტიქიები მთლად აირევა,

მზე და მთვარე სისხლში იცურებს.

ზღვა აბოზოქრდება ზედაპირზეც და ფსკერზეც,
თევზები შიშით ამოყვივებიან.

და მიწა, შეშინებული, შეიძვრის,

ხეებს გამოუვათ სისხლის ოფლი,

ქარიშხალი და ჭექა-ქუხილი პაერში ბუქს დააყენებს,

მთა და ქვა ერთმანეთს სულ ნამსხვრევებად აქცევს,

მთელი ქვეყანა ცუცხლში გაეხვევა.

უფალი მსაჯული ზრძანებს, მის მოსვლამდე

ჭერ ყველაფერი განწმინდოს მთლიანად ცუცხლმა,

ყოველივე ზინძური და მყრალი რომ გაქრეს ამ ქვეყნიდან;

და, ამგვარად, მთელი მიწა გადაიბუგება.

საყვირი გასძახებს მთელს ქვეყანას:

“მიცვალებულნო, წამოდექით ყველა და აქ მოდით თქვენი საფლავებიდან,

სუღბოცმესხმულნი უცებ აღსდექით!”

ყველანი უნდა წავიდეთ იქ უკლებლივ.

ყველა მარტალი მაშინვე ცაში ავა

და დადგება მარჯვნივ, მსაჯულის გვერდით:

ყოველინი დაიჭანჭუბიან ცუცხლში. მიწაზე,

სანამ გაიგონებდნენ განაჩენს ზემოდან.

როცა მთელი ხალხი მის წინ შეგროვდება,

ის ჩამოვა მკაცრი, წმინდანებთან ერთად, ციდან:

იოსაფატს დაბრძანდება ცაში, ზემოთ,

ყოველიებს თავს დაატეხავს დიდ წამებთან,

მისი სიტყვა განგმირავს ყველას.

Hartu nahi zuenian pasione saindua,
Haren kontra jin zenian armaturik jendia,
Hitz huts batez iziturik egotzitu lurrian...
Juiatzera dauginian, majestate handian,
Nola eztu lotsaturen ordu hartan munduia?

Erranen du bekhatorer, dolorezki, orduian:
- "Nitzaz etzineten orhit bizi zinetenian;
Hanbat ongi nik eginik zuier zuen mendian,
Esker hon bat ukhen eztut zuieganik bizian.

"Zer-ere hon baituzule, oro dira eniak,
Gorputz eta hon guziak, bai eta're arimak;
Zuendako egin ditut lurra eta zeruiak,
Iguzkia, ilhargia eta fruktu guziak.

"Sulak bero, hurak xahu, hats hartzeko airia;
Ainguruiak zuen goarda, ararteko saildulak.
Zuiegatik ezarri dut gero neure bizia.
Holegatik orogatik zer da zuien paguia?

"Iklusirik anhitzetan beharrian pobria,
Eri, gose, egarria eta buluzkorria;
Ene izenian anhitzetan galdeginik limosna;
Zulek ukhen baituzule hetzaz guti ansia.

"Bai erhoki konplazitu ene kontra etsaia,
Demonio, haragia, bai eta're munduia.
Oral dela zuendako maradizionia,
Ifernuko sula eta jagoitiko nekia,
Eta zuien konpainia demonio guzia!"

Ezta anhitz luzaturen exekuzionia;
Bertan date irekiren lurra oren berian;
Su hareki iretsiren oro bere barnian;
Haur izanen bekatoren undar irabazia.

Elas! nola izanen den heben damu handia,
Damu handi izigarri remedio gabia,
Hanbat jende sekulakoz damnaturen denian!
O Jaun huna! Zuk gitzazu, othoi, hantik begira.

Beretara itzuliren ditu gero begiak:
- "Goazen oro elgarreki, ene adiskidiak;
Bethi eta sekulakoz gauden ene glorian,
Desir oro konpliturik alegria handian."

როცა უნდოდა მიეღო წმინდა ვნება,
მის წინააღმდეგ მისული შეიარაღებული ხაღხი
მარტოედნ სიტყვით დასცა მიწაზე, შეშინებული.
როცა მოვა განსაკითხავად დიდი ზრწყინუალებით,
როგორ ვერ შეაშინებს მაშინ ქვეყნიერებას?

მაშინ ეტყვის გულისტკივილით ცოდელებს:
"მე არ გახსოვდით, ცოცხლები როცა იყავით.
იმდენი სიკეთე გიბოძეთ თქვენს სიციცხლეში და
ერთი კარგი მაღლობაც არ მიმიღია თქვენგან."

"კარგი რაც გაქვთ, სულ ჩემია,
სხეული და ყველა სიკეთე, აგრეთვე სული,
თქვენთვის შევქმენი მიწა და ზეცა,
მზე, მთვარე და ნაყოფი ყოველი."

"ცუცხლი გაქვთ გასათხოვად, წყალი დასაბანად, ჰაერი სასუნთქად;
ანგელოზები გამჟარველებენ, წმინდანები გშუამავლობენ,
თქვენ გიბოძეთ შემდგომ ჩემი საკუთარი ცხოვრებაც.
ყველაფერი ეს რით გადამიხადეთ?"

"ხშირად გინახავთ ღარიბი გაჭირვებაში,
ავადმყოფი მშვიერი, მწყურვალი და მიშველი;
ჩემი სახელით თქვენთვის ხშირად უთხოვიათ წყალობა,
მაგრამ მათთვის თავი ნაკლებად შეგიწუხებიათ."

"სისულელით კი გისიამოვნებიათ ჩემს საწინააღმდეგოდ მტრისათვის,
აწყობიხართ ზოროტი სულის თქმას, ხორცისას და ქვეყნისას.
ამიერიდან გეკუთვნით წყევლა,
ჭოჭობეთის ცუცხლი და მარადიული ტანჯვა
ზოროტი სულების გარემოცვაში."

განაჩენის აღსრულებას დიდი ხანი არ დასჭირდება.
უცვბ გაიპობა მიწა ამ დროს,
ცუცხლი შთანთქავს ყველაფერს,
აი, რას მოიმკიან საზოლოდ ცოდედნი."

ო, რა დიდი იქნება მაშინ სინანული,
სინანული დიდი, საშინელი, გამოუსწორებელი,
ამდენ ხაღხს სამუდამო სასჯელი მიეზღება!
ო, კეთილ უფალო, გემუდარებით, დაგვიფარე ამისგან.

თავისებს მიაპყრობს შემდეგ მზერას:
"წავიდეთ ყველა ერთად, ჩემო მეგობრებო,
უკუნიით უკუნისამდე დავრჩეთ ჩემს სამოთხეში,
ყველა სურვილი აგისრულებათ, იქნებით დიდ სიხარულში."

Hantik harat ezta izanen bi erretatu balezi.
Damatutak Ifernulan, bethi dolorereki.
Salbatutak Jeinkoareki, bethi alegeraki.
Jangoikuak dagiela gure partia hoteiki!

Zerua ezta ebillren hantik harat jagoitik;
Iguzkia egonen da orienten, gelderik.
Ilhargia okzidenten, begiz-begi jarririk;
Egun honek iraunen du eben, eta jagoitik;
Alabana ez izanen heben gauza bizirik.

O Jaun hona! Zu zirade gure Kreatzalia.
Bekhatore bagir'ere, oro gira zuriak;
Gure faltaz gal eztadin, othoi, zure egina,
Bekhaturik garbitzazu, othoi, gure arimak.

Baldin erideiten bada gutan falta handia,
Are duzu handiago Zutan pietatia.
Zuretarik giren, othoi, egiguzu grazia,
Zure Ama Anderia dakigula balia!

ამიერიდან იქნება მხოლოდ ორი სამეფო:
შეჩვენებულნი ჯოჯობეთში, მუდმივ ტანჯვაში:
ცხოვნებულნი კი ღმერთთან, მუდმივ სიამეში,
ღმერთმა გვარგუნოს მათი ხვედრი.

ცა ამიერიდან აღარ დაიძვრის,
მზე გაჩერდება აღმოსავლეთით,
მთვარე - დასავლეთით, ერთმანეთის პირისპირ.
ეს დღე იდგება აწ და მარადის,
მაგრამ აღარ იქნება აქ არაფერი ცოცხალი.

ო. კეთილ უფალო, შენ ხარ ჩვენი შემქმნელი:
ცოდვლინი ვართ, მაგრამ ყველა შენი ვართ.
ჩვენი ზრადი არ არის, შენი საქმე რომ ილუპება, შეგვიწყაღე,
ცოდვისაგან განწმინდე, გთხოვთ, ჩვენი სულები.

თუ ჩვენში ბუღობს დიდი ცოდვა,
კიდევ უფრო დიდია შენში შეწყალება.
შენი რომ გაეხედეთ,
ბევვედრებით, გაილე წყალობა,
დედა-უფალი მოგვევლინოს მხსნელად.

XVII ს ა უ კ უ ნ ე

იოანეს ეჩაზმარი სიზურული
(?-1637/1638?)

ამ ავტორის შესახებ ცოტაა ზიოგრაფიული ცნობები. ცნობილია, რომ იყო სიზურუს²² (დაბურის²³ პროვინცია, საფრანგეთის ბასკეთი) მკვიდრი, სასულიერო პირი, თეოლოგიის დოქტორი.

XVII საუკუნეში დაბურის პროვინციაში შეიქმნა ბასკური კულტურისათვის მეტად მნიშვნელოვანი ლიტერატურულ-რედიკიური საზოგადოება, ე. წ. "სარას"²⁴ წრე", სარას სამრევლოს მღვდლის, პირველი ბასკი პროზაიკოსის პედრო დე აშუდარის (Pedro de Axular, 1555-1644) ხედმძღვანელობით. ეჩებერი სიზურულიც ამ წრის წევრი იყო. კულტურისა და ლიტერატურის

²² ბასკ. Ziburu, ფრ. Ciboure.

²³ ბასკ. Lapurdi, ფრ. Labourd.

²⁴ ბასკ. Sara, ფრ. Sare. ქალაქია დაბურის პროვინციაში.

Joannes ETXEBERRI ZIBURUKOA
(?-1637/1638?)

BALEAZALEEN OTOITZAK

B a l e a z a l e e n t z a t

O Jaun, Tobias gaztea ungi begiratua,
Guardaritzat bidaldurik Arkanjelu Saindua,
Eta kostara arraina erakar-arazia,
Haren hiltzeko egiten zinoela grazia;
Guri ere ekarguzu hurbilera balea,
Segurkiago armaren landatzeko kolpea.
Biziaren gatik dugu hirriskatzen bizia,
Arren egiguzu haren gelditzeko grazia.

B a l e a k o l p a t u e t a

Jauna, geure arte baino gehiago zureaz
Balea zauritu dugu arpoinaren kolpeaz.
Arren, bada, egiguzu, Jaun Puxanta, grazia
Sari gelditzeko arrain itsasoko handia.
Gutarik garabik zaurtu gabe bere indarraz,
Segadetan dabilala buztan edo bularraz,
Edo xalupa irauli gabe gilaz gainera,
Edo berekin eranan gabe urtan behera.
Arren, begira gaitzatzu gaitz hauk guztietarik
Eskerrak dietzazugun, itzul lehorrerarik.
Irabazia da handi, perila ere handia,
Begira diezazugu printzipalki bizia.

B a l e a h i l o n d o k o
e s k e r r a k

Jauna, ditutzula esker, eta laudorioak.

განვითარებას ხელსაყრელი პირობები შეუქმნა დაბურის სოციალურ-ეკონომიკურმა აღმავლობამ. ეკონომიკა ძირითადად ემყარებოდა მსოფლიო ბაზარს და ზღვაოსნობას. ზასკები ძველთაგანვე ცნობილი იყვნენ როგორც განსაკუთრებული მებღვარები და მეთევზეები. ვეშაპზე მონადირე ზასკები ატლანტის ოკეანით ჩრდილოეთისაკენ კ. ტერანოვამდე (ახლანდელი კ. ირე-ფაუნდენი) აღწევდნენ. ეჩებერი სიბურუელის დეკლარაციის დასა-ხება ეს თემა. ქვემოთ მოტანილია ვეშაპზე მონადირეთა დოკუმენტი მისი კრებულიდან Manual devotioezcoa "რწმენის სახელმძღვანელო" (გამოცე-მულია 1627 წელს ბორდოში). დაწერილია სარას წრის მიერ შემუშავებულ ე.წ. საღიჭრატურო დაბურულ დიალექტზე, რომელიც ბუნებრივ ენასთან ახლოს და დღევანდელი ზასკურისაგან დიდად არ განსხვავდება.

ვეშაპზე მონადირეთა დოკუმენტი

ვ ე შ ა პ ზ ე მ ო ნ ა დ ი რ ე თ ა თ ვ ი ს

ო, უფალო, რომელმაც დაიფარე ტოზიასი,
მფარველად გამოუგზავნე რა წმინდა მთავარანგელოზი,
და ნაპირთან მოიყვანე თევზი,
და მისი მოკვდის შემწე ჰყავ,
ჩვენც მოგვიახლოვე ვეშაპი,
უფრო ზუსტად რომ ჩავყუთ მას იარაღი.
საზრდოსათვის საფრთხეში ვიგდებთ სიწყობელს,
გთხოვთ, შეგვეწიე და გადაგვარჩინე.

ვ ე შ ა პ ი ს დ ა ჭ რ ი ს შ ე მ დ ე ბ

უფალო, უფრო შენი ნიჭით, ვიდრე ჩვენით,
დავჭერით ვეშაპი ჰარპუნის დაკვრით.
გთხოვთ, მოილო მოწყალება, ყოველისშემძლე უფალო,
რომ უცებ გავაჩეროთ ზღვის თევზი უზარმაზარი,
არც ერთ ჩვენგანს რომ არა აუნოს რა თავისი ძალით,
როცა მოიქნევს კუდს ან მკერდს,
ან ნაღვი რომ არ ამოგვიბრუნდეს პირაღმა,
ან თან რომ არ ჩაგვიყლოდს ვეშაპმა ფსკერზე.
გთხოვთ, დაგვიფარო ყველა ამ ჭირისაგან,
მადლობა რომ შემოგწიროთ ხმელეთზე დაბრუნების შემდეგ.
ნადავდი დიდია, მაგრამ საფრთხეც დიდია,
შეგვინარჩუნე პირველ ყოვლისა სიწყობელ.

მ ა დ ე ლ ბ ი ს შ ე წ ი რ ვ ა ვ ე შ ა პ ი ს
მ ო კ ვ დ ი ს შ ე მ დ ე ბ

უფალო, მიიღე ჩვენგან მადლობა და ქება.

Million eta million baino gehiagoak.
Zeren egin darokuzun liberalki grazia
Idekitzeko handien arrainari bizia.
Gure indarrak etziren deus hunenen aldean,
Zure fagorea dugu senditu konbatean.
Ezen zure baitan tturroin batek etsaia
Urrutik izi dezan, nahiz dela hangaia;
Hala guri ere egin darokuzu dohaina
Bentzuteko itsasoan den sendoen arraina.
Lehorrera dakarkegu eginik sarraskia,
Bizi zela aztaparrez zebilan ihizia.
Hala dugu naturaren mirakuiluz bazterra
Ohoratzen, Jaun-Goikoa, zuk duzula eskerra.

მიდიონი და მიდიონზე მეტი,
რომ ასე მოწყადედ შეგვიჩიე და
მოგვასწრაფვინე სიწყობედ ყველაზე დიდი თევზისათვის.
ჩვენი ძადა არაფერი იყო შენსასთან შედარებით,
შენს შემწეობას ვგრძნობდით ჭიდიდში.
ასე, შენი შემწეობით მინდვრის თავიყი კი მტერს
შორიდან აფრთხობს, მასზე ღონიერიც რომ იყოს;
ჩვენც წყალობა გვიყავ და შეგვაძლებინებ
მოგვეკლა ზღვის ყველაზე ძლიერი თევზი.
ხმედეთზე ავთრევთ ქვეულს გვამად,
სიწყობედში რომ თავისი ჭანგი²⁵ ფასობდა.
ბუნების უსაზღვრო საოცრებას
თაყვანს ვცემთ, მაღალო ღმერთო, შენი წყალობით.

არნაუტ ოიჰენარტი
(1592-1667)

დაიზადა მოღეონში²⁶, საფრანგეთის ზასკეთში. XVI-XVII საუკუნე-
ების ავტორთაგან ერთადერთი საერო პირია. ცნობილია როგორც ისტორი-
კოსი, ზასკური ანდაზების პირველი და საკმაოდ დიდი კრებულის ავტორი
(კრებული გამოიცა პარიზში 1657 წელს, შეიცავს 706 ანდაზას, ანდაზები
თარგმნილია ფრანგულად), პოეტი. იოჰენარტეს დექსებიც ანდაზებთან
ერთადაა გამოცემული. როგორც ამ კრებულის მეორე ნაწილი სათაურით:
Oihenarteren gastaroa neurthitzetan "იოჰენარტეს ახალგაზრდობის
დექსები".

დექსები ძირითადად სასიყვარულო შინაარსისაა. დაწერილია არა მის
მშობლიურ სუღეტურ დიალექტზე, არამედ ერთგვარ ნავარულ-დაბურულ
კონინზე. იოჰენარტე ცდილობდა თავისი ენათმეცნიერული შეხედულებების
შესაბამისად შეემუშავეზინა სადიტერატურო ზასკურის ნორმები. მისი
მოსაზრებები საფუძველს მოკლებული არ იყო, მაგრამ მიმდევრები არ გა-
მოუჩნდა. იოჰენარტეს დექსები ფორმის მრავალფეროვნებით გამოირჩევა
ზასკური პოეზიის სხვა ნიმუშებისაგან. აღსანიშნავია, რომ მას საგან-
გებო ნაშრომი დაუწერია პოეტის საკითხებზე.

²⁵ იგულისხმება საკვების შესაკავებელი რქოვანი ფირფიტები უკბილო
ვეშაპის სახეობისა. ჩვეულებრივ მათ ვეშაპის უღვაშს უწოდებენ. იყენე-
ბენ საყოფაცხოვრებო ნივთების (სავარცხლების, ჭაგრისების, ძველად,
კორსეტების და მისთ.) დასამზადებლად.

²⁶ იხ. გვ. 25, შენიშვნა 10.

Arnaut OIHENARTE
(1522-1667)

ARGIA DARITZANARI

Gauik, egunik,
ez dinat hunik
hireki ez baniz, Argia:
hireki ez baniz,
itsu hutsa niz,
zeren bai hiz ene argia.

Hirekila, aldiz,
bederatzi aldiz,
bazter lekutan baturik
nonbait banago,
nun bozenago
ezen Errege gertaturik.

Lagun artean
hel nadinean,
elhaketan, erhogoan,
ez nun dostatzen
ez nun mintzatzen;
hi beti, beti, aut gogoan.

Nik dudan lana,
ezin errana,
zer koeinta dudan higati.
Ene ixil, eta
maiz pentsaketa
egonak ziotsan higati.

Kadran-orratzak,
burdin-aitz latzak
hunki-eta buztan mehea,
xuxen, han hara,
eguerditara
diadukan punta xehea;

Ni hala hala,

სახელოდ არბიას²⁷

არც ლამე, არც დღე
არ მაქვს კეთილი,
თუ შენთან ერთად არ ვარ, არგია;
თუ შენთან ერთად არ ვარ,
მთლად ზრმა ვარ,
რადგან შენა ხარ ჩემი სინათლე.

შენთან ერთად კი,
მეცხრე ყაზე ვარ,
როცა სადმე ვარ მყუდრო ადგილას,
სადაც არ უნდა ვიყო,
მხიარული ვარ
მეფეზე მეტად

მეგობრებში
როცა ვარ
სადაპარაკოდ და სადალოზოდ,
მე ვერ ვერთობი,
ვერც ვდაპარაკობ;
შენ, მუდამ შენ მყავხარ გონებაში.

მე რაც მაწუხებს,
სიტყვით არ ითქმის,
ეს ის განცდაა, შენს გამო რომ მაქვს.
ჩემი სიჩუმე და
შენზე ფიქრი მუდმივი
ბეჭყვის ყვედაფერს.

კომპასი
რკინის კედელს მაგარს
იგრძნობს თუ არა, ისარს
პირდაპირ იქით,
სამხრეთისაკენ
მიმართავს მახვილი წვეტი.

მე, სწორედ ისე.

²⁷ ქალის სახელი, ნიშნავს "სინათლეს".

tiraz bezala,
hik joz geroz bihotzean.
hiri gorpitzez
beti, edo orhltzez
narrain, baitare lotzean.

Bana herabe,
atakuru gabe
dinat, Argla, jitera
hire etxe-irira,
leku agerira,
jenden mintzerazitera.

Beraz higanik
egln, jadanik,
noiz nakidina dakidan
jin eta nura,
gorde-lekura,
eta hi han bat akidan.

როგორც შეპყრობილი,
რაც შენ ჩამივიარდი გულში,
მუდამ სხეულით,
ან სულით
შენსკენ მოვისწრაფვი, ძიღშიც კი.

მაგრამ მრყხვენია
საბაზის გარეშე,
არგია, მოსვლა,
შენს სახდთან,
სახარბოვ,
სხვევის სადაპარაკოდ.

ამიტომ შენ თვითონ
შემატყობინე,
როდის შემიძღია,
მოსვლა და სად,
რომელ ჟარულ ადგილას,
შენც რომ იქ შემომიღეროდე.

რაჟაედ მიკოლეტა (1611-?)

ზასკური ენის შესწავლის ისტორიის თვალსაზრისით მნიშვნელოვანია პატარა ნარკვევი *Modo breve de aprender la lengua vizcaína* "მოკლე მეთოდი ზისკაიურის შესწავლისა", რომელიც რაჟაედ მიკოლეტამ, ზიღბაოედ-მა პრესბიტერმა დაწერა 1653 წ., მაგრამ, სამწუხაროდ, გასულ საუკუნეში-დე გამოქვეყნებული არ ყოფილა. ხედნაწერი ინგლისელებს წაუღიათ ზიღბაო-დან თავის სამშობლოში და საზოლოდ ბრიტანეთის მუზეუმში აღმოჩნდა. ფიქროზენ, რომ ინგლისელები დაინტერესდნენ ზასკური ენის სახედმძღვანე-ლოთი, რადგან იმ ხანად ზისკაის პროვინციასა (ესპანეთის ზასკეთი) და ინგლისს მჭიდრო საეატრო ურთიერთობა პქონიათ.

მიკოლეტას საგრამატიკო ნარკვევს ახდავეს საკამოდ ვრცელი დექსიკო-ნი, მოკლე დახასიათება ზასკური ვერსიფიკაციის თავისებურებებისა შესა-ზამისი მაგალითებით და დიალოგები მიკოლეტას მშობლიურ ზისკაიურ დია-დექტზე. მისი დექსელებიც ამ დიადექტზეა დაწერილი.

აღსანიშნავია, რომ XVI-XVII საუკუნეებში ზასკური კულტურის ცენტრს საფრანგეთის ზასკეთი წარმოადგენდა, ესპანეთის ზასკეთში კი XVIII საუკუნეში (ზისკაის პროვინციაში კი XIX-მდეც) თითქმის არც ერთი ნაწარმოები არ შექმნილა. ამდენად, მიკოლეტას, როგორც XVII საუკუნის ესპანეთის ზასკეთის, კრძოდ, ზისკაის პროვინციის წარმომადგენლის ეს მყირე წვილილი ამ თვალსაზრისითაც ანგარიშგასაწევიან.

Rafael MIKOLETA
(1611-?)

AMOREN KONTENTUAK

Amoren kontentuak eztaude irauten,
kanpoan lorak legez dira galtzaiten.

Lar adi bazagokaz fabore bateri,
etorriko jatsu gatxa bertati.
Ta aztuten badozu, ezta ondo eiten;
kanpoan lorak legez dira galtzaiten.

Alkar on baderetxe, bertan zeloak
penaz betetan ditu bien gogoak.
Onegaz amoreak dau gogaltuten;
kanpoan lorak legez dira galtzaiten.

Atzerengogino kontentu izanik,
ezta inor joango amoreaganik.
Uretan bitsa legez dira joaten;
kanpoan lorak legez dira galtzaiten.

Bernat GAZTELUZAR
(1614-1701)

BI MUSAK

Urrun hadi, Parnaseko
Musa zahar profanoa;
eta zu zato, zeruko
Musa berri dibinoa.

Jesu-Kristo gure Jauna
ekar bezate bihotzek;
Iturriek Ur saildua.

სიყვარულის სიტკბოება

სიყვარულის სიტკბოება არ გრძელდება,
მინდორში ყვავილებივით დაგეჟარება.

თუ დიღბანს ელი მისგან სიკეთეს,
მოგოვა უბედურება.

და თუ დაივიწყებ, მისგან სიკეთეს ვერ მოიწევ,
მინდორში ყვავილებივით დაგეჟარება.

ერთმანეთი რომ უყვართ, იქვეა ეჭვიც,
ღარღით ევსება ორივეს გული.
თანაც სიყვარულს ბეზრდება და
მინდორში ყვავილებივით დაგეჟარება.

ბოლომდე კმაყოფილი
ღერავინ დაურჩება სიყვარულს.
წყლის ქაფივით წავა,
მინდორში ყვავილებივით დაგეჟარება.

ბერნატ ბასტაქუსარი
(1614-1701)

დაიბადა სიზურუში.²⁸ იეზუიტთა ორდენის წევრი იყო, მოღვაწეობდა
ბასკეთის ჟარგლებს გარეთ, საფრანგეთში, ქ. პოს (ფრ. Pau) იეზუიტთა
კოლეჯიაში. იქვე გამოაქვეყნა 1686 წელს რელიგიური ხასიათის კრებული:
Eguia Catholicac... "კათოლიკური ჭეშმარიტებანი...", რომელიც იწყება
ქვემოთ მოყვანილი ლექსით. მისი პოეზია შეფასებულია როგორც ფორმით
მდიდარი და დახვეწილი. გასტეველსარის ლექსები დაწერილია საღიგებრატურო
დაბურულ დიალექტზე.

წრი მუზა

გამშორდი პარნასის
ძველო წარმართო მუზავ,
და შენ მოდი, ყის
მუზავ ახალო, ღვთიურო.

იესო ქრისტეს, ჩვენს უფალს
მივუძღვნათ გულები,
წყარომ წმინდა წყალი,

²⁸ იხ. გვ. 53. შენიშვნა 22.

fruitu bizia haritzek.

Adio Phebus! Hire etxe,
hire itsaso guztia
etzarete aski hiltzeko
ene egarri handia.

Errazu, zeruko Musa,
nola erdi den Birjina,
nola duen Jainko Haurrak
izatu lehen eguna.

Errazu nola egin den
gizon, zeruko Jainkoa;
eta nola Jainko egin
gizon, gu bezalakoa.

Nola Dabiden kastatik
gizon egin den munduan
gundainotik Jaungoiko
izatu zena zeruan.

ყოცხადი ნაყოფი ხეებმა.

მშიდობით, ფეხოს! შენი სახლი,
მთელი შენი ზღვა
ვერ მომიკლავს მე
ჩემს დიდ წყურვილს.

თქვი, ციურო მუზავ,
როგორ შვა ქაღწეღმა,
როგორი იყო ძე ღმერთის
პირველი დღე.

თქვი, როგორ იქცა
კაცად მაღალი ღმერთი,
და ღმერთად როგორ იქცა
კაცი ჩვენისთანა.

დავითის მოდგმისაგან როგორ
შეიქმნა ქვეყნად ადამიანი,
რომელიც დღემდე მაღალი ღმერთია
ზეცაში.

XVIII ს ა უ კ უ ნ ე

XVIII საუკუნიდან კულტურულმა ცენტრმა საფრანგეთის ბასკეთიდან თანდათან ესპანეთის ბასკეთში გადაინაცვლა. ამას ზევრი რამ უძლოდა წინ: დაბურის პროვინციამ, უტრეხტის ზავის შედეგად, დაკარგა ტრადიციული საზღვაო გზები, რასაც მოჰყვა პროვინციის სოციალურ-ეკონომიკური დონის დაქვეითება და, შესაბამისად, კულტურული განვითარების პირობებიც გაუარესდა. გარდა ამისა, XVIII-XIX საუკუნეთა მიჯნაზე საფრანგეთში ოფიციალურად აიკრძადა ადგილობრივი ენები და დიალექტები, გაუქმდა ბასკების ისტორიული პრივილეგიები: ფრ. Fors (ესპ. Fueros).

საფრანგეთის ბასკეთისაგან განსხვავებით, ესპანეთის ბასკეთში ცხოვრება სასიკეთოდ შეიცვალა. ამას ხელი შეუწყო, ერთი მხრივ, სავაჭრო კომპანიის: Real Compañia Guipuzcoana de Caracas "გიპუსკოას კარაკასთან ვაჭრობის სამეფო კომპანია" (1728) და, განსაკუთრებით, Real Sociedad Vascongada de Amigos del País "ქვეყნის მეგობართა ბასკური სამეფო საზოგადოების" (1765) დაარსებამ. ამ უკანასკნელს სათავეში ედგა ცნობილი პიროვნება: შაბიერ დე მუნიბე, გრაფი პენიაფლორის (Xabier de Munibe, conde de Peñaflores), რომლის ირგვლივაც გაერთიანებული იყვნენ ბასკი განმანათლებლები. ეს საზოგადოება სამართლიანად ითვლება ბასკეთის პირველ საერო კულტურულ ცენტრად.

წინა ეპოქების მსგავსად, XVIII საუკუნეშიც ბასკურ ღიტირატურაში რელიგიური ხასიათის ნაწარმოებები ჭარბობდა, თუმცა მხატვრული ღიტირატურის ნიმუშებიც იქმნებოდა.

Patrizio MEAGHER
(1703-1772)

NI NAIZ

Ni naiz txit gauza gozoa
eta pozkida osoa;
beltza naiz eta zuria,
iluna eta argia,
indarra det eta garboa,
eta izena det ardoa.

Noe, gizon aditua,
zerorren pentsamentua
izan zan gauza andia
ipintzen mastia.
Zu zaitugu ardoaren autore,
O zorioneko Noel

Edari maitagarria,
tristearen alegria;
alaitzen dezu begia,
kentzen melankonia;
mutua ipintzen kantari,
eta errena dantzari.

Ausi, atera, ebakia,
mina dala, edo zauria
kuratzeko belarra,
klareta edo nafarra,

პატრისიო მემორი
(1703-1772)

სან-სეზასტიანის²⁹ (გიპუსკოას პროვინციის დედაქალაქი) მკვიდრი, წარმომოხით ირდანიევი, სასულიერო პირი, იეზუიტთა ორდენის წევრი. მოღვაწეობდა სანტიაგოში (გალისია), სადამანკაში, ვალიადოლიდში, გარდაიცვალა იტალიაში - გადასახლებულაში. წერდა სხვადასხვა ენაზე. ზასკურად დაწერილი აქვს დექსეხი ღვინოზე, რომდებიც დიდი პოპულაროხით სარგებლობს ზასკეთში. დექსეხი მელერს მძიმე ავაღმყოფოხის შემდგე დაუწერია, რომდის დროსაც, ექიმის რჩევით, თავის თავზე გამოსცაღა შავი ღვინის გამაჯანსაღებელი ძაღა. დაწერიღია გიპუსკოურ დიადექტზე.

მელერის დექსეხი გამოქვეყნებულია ხოსე მანტეროღას (José Manterola, 1849-1884) მიერ შედგენიდ ზასკურ დექსეხის კრებულში Cancionero Vasco, რომდიც 3 ტომად გამოიცა 1877-1880 წწ.

მე ვარ

მე ერთი გემრიელი რამე ვარ,
მთღად სიხარული ვარ,
შავიც ვარ ღა თეთრიც,
მუქიც ვარ ღა ზაციც,
ძაღა მაქვს ღა ძარღვი
ღა სახებღად მქვია ღვინო.

ნოე, ჭკვიანი კაცი ყოფიდზარ,
რომ მოიფიქრე
ასეთი დიდი რამ -
დაგერგა ვაზი.
შენ გვყავზარ ღვინის მომგონებელი,
ო, ზედნიერო ნოე!

საყვარელ სასმელო,
სევდიანს გაამხიარულეხ,
თვადეხს გაუზრწყინეხ,
ნაღვეღს გაუქარვეხ,
მუნჯს აამღერეხ
ღა გუღდამწვარს ააცეკვეხ.

მოტეხიდის, ნაღრძოხის, გაჭრიდის,
ნატკენის თუ წყღუღის
წამღად
ყვეღა ღვინო კარგია,

²⁹ ზასკ. Donostia, ესპ. San Sebastián.

moskatela edo Malaga.
edozein ardo, ona da.

Pasatzen du aste osoan
aitzurtzen batek soroan,
nekaturikan guztia,
dariola izerdia;
laster legoke au galdurik
ezpalu jalean ardorik.

Jateko ez bada gogorik
eta ezin egin lorik,
eritasun oben,
edo beste edozeinen
kuratzeko balsamoa,
da, mats onaren zumoa.

Ardo gabe ez da funtziorik,
ez mezarik eta ez festarik;
bada au faltatuez gero,
ez da arkitzen gero,
baizik naigabeko tristura,
iluntasuna ta malura.

Galenoren medezinak
ta farmazia guztiak
du botikik onena
ardoaren taberna;
'todo lo sana'* , guztia,
ardo ona daukan zagia.

Barbero, mediku guztiak
erremedio aundiak
dituzte besterentzat;
baina bada berentzat
erremediorik oberena:
ardo zarririk dan onena.

* 963.
Esp.

კლარეტი³⁰ თუ ნავარა,³⁰
მოსკატელი³⁰ თუ მაღაგა.³⁰

მთელ კვირას ვინც
მიწის ჩიჩქნაში ატარებს,
ღღენიადაგ დაქანსულია.
ოჟდს ღვინს,
სურ დაილუპებოდა,
ღვინო რომ არ შექონდეს.

ჭამის მადა თუ არა გაქვს,
თუ ვერ იძინებ,
ავადმყოფობა გტანჯავს
თუ სხვა რამე,
ყვედაფრის წამალია
კარგი ყურძნის წვენი.

უღვინოდ არაფერი ხდება,
არც წირვა, არც ღღესასწაული:
თუ ღვინო არ არის,
არც არაფერია, გარდა
უნდილი სეველისა,
დარდისა და ნაღველისა.

გაღენოსის³¹ წამლებზე
და ყველა აფთიაქზე
უკეთესია
ღვინის ღუქანი.
ყვედაფრს კურნავს, ყვედაფრს,
კარგი ღვინით სავსე ტიკჭორა.

ყველა დადაქსა და ექიმს
ზევრი აქვს წამლები
სხვებისათვის,
თავისთვის კი
ყვედაზე კარგი წამალი -
კარგი ძველი ღვინო.

³⁰ ღვინის ჭიშები: კლარეტი - მოვარდისფრო მსუბუქი ღვინო; ნავარა - ესპანეთის ზასკეთის მეღვინეობით განთქმული მხარის, ნავარის, წითელი ღვინო; მოსკატელი - თეთრი ტკბილი ღვინო; მაღაგა - ესპანეთის ერთ-ერთი ოქქის, ანდალუსიის, მეღვინეობით ცნობილი რაიონის, მაღაგის ღვინო.

³¹ რომაელი ექიმი, მედიცინის კლასიკოსი (ჩვ. წ. 129-201).

Ardoa edanik neurriz,
erdi ila, pizten du berriz;
baina bada asitzen
belaunak limuritzen
eta irekiten buruan,
ez da gauza onik orduan.

MATSAREN ZUMUA

Eroman eta Parisen,
Jerezen dagoan
ardoaren usaia
daukate gogoan;
monjak eta frailliak,
baita ere abadiak,
guzti-guztiak dira
ardoaren zaliak.

Ez da teologorik,
ez filosoforik,
ardoari neurria
artutzen dionik.
Gizon aundiak ere
ikusitak ditut nik
eren mozkorra ezin
disimulaturik.

Gizon bat, ardo bage,
dago erdi-ila;
marmar dabilta tripak
ardoaren bila;
baina edanez gero
ardoa txit ongi.
gizonik txatarrenak
balio ditu bi.

Edari gustosoa
matsaren zumua,
onek daduka orain
galdurik mundua.
Naparrak zer lirake

ღვინოს თუ დაღევს ზომიერად,
მკვდარიც კი გასოცხდღება;
მაგრამ თუ კაცს ღვინისაგან
მუხღები ეკვეთება
და თავი უბრუნს,
ეს აღარ არის კარგი.

ყურძნის წვენი

რომსა თუ პარიზში,
ყვედგან ახსოვთ
ხერესის³² ღვინის
სურნეღება.
მონაზვნეღი და ზერეღი
და, აგრეთვე, აბატეღი,
ყვეღანი, ყვეღანი
ღვინის მოყვარუღნი არიან.

ვერცერთი თეოლოგი,
ვერც ფილოსოფოსი
ღვინოს
ვერ ზომავს.
ღიღი კაცეღიც
მინახავს,
სიმთვრადეს რომ ვერ
მადავღენენ.

კაცი უღვივინოდ
ნახევრად მკვდარიც,
მუსეღი უყურყურეღს,
ღვინოს ითხოვს,
სამაგიეროდ როცა დაღევს
კარგა ზღომად ღვინოს,
ყვეღაზე პატარა კაციც კი
ერთიორად ღირს.

გემრიელ სანმეღო,
ყურძნის წვენო,
შენი შეყღენიღია
მთეღი ქვეყანა.
ნავარეღები³³ რა იქნეზღენენ

³² ქაღაქი ანდაღუსიაში. მეღვინეოზის ცენტრი; ამავე სახეღწოღების
მაგარი ღვინო.

³³ იხ. გვ. 69, შენიშვნა 30.

ardorik ez balitz?
Beste Indarrik bage,
guztiz dira bortitz.

Sor Luisa de la MISERICORDIA

KOPLA JOSTAILUAK

Ezagun du munduak Jesus jaio dena:
Ain dago mudatua, ez dirudi lena.
Len guzia zan pena, negar, naigabeak,
Ta orain atsegin, gusto, algara, farreak.

Gorroto, errierta, auziak ta gerra,
Galtzak, gose, gezur, ta intenzio okerra,
Juanik: ia ez dago ezeren bildurrik,
Ta ala dago mundua zero bat eginik.

Abogadu, eskribau, eta merinoak,
Mediku, barbero ta botikarioak
Ez dira bear; ta argatik izango da sarri.

ღვინო რომ არ ექონოდათ?
ამით სხვა ძაღის გარეშეც
ძაღიან ძღიერნი არიან.

სორ ღუისა დე და მისი პოეზია

1762 წელს ასკოიტიაში (ბასკ. Azkoitia, ესპ. Azcoitia, გიპუსკოას პროვინცია) მონაზონი ქალის სორ ღუისა დე და მისერიკორდიას სახელით გამოიყა საშობაო ღექსების პატარა კრებული სათაურით Gabon-Sariak "საშობაო საჩუქრები". ავტორი შესავალში წერდა, რომ ღექსები იმ წელს საშობაოდ უნდა შესრულებულიყო ასკოიტიაში, რისთვისაც მუსიკა უკვე ექონია მას შეკვეთილი.

ავტორის გვარი ფსევდონიმადაა მიჩნეული. ერთნი ფიქრობენ, რომ ღექსები შეიძლება ეკუთვნოდეს იგზუიტა ორდენის წევრს, ბასკური კულტურის ცნობილ მოღვაწეს მანუელ დე ლარამენდის (Manuel de Larramendi, 1690-1766), რომელიც ავტორია ბასკური ენის გრამატიკისა (1729), სამელოვანი ესპანურ-ბასკურ-ლათინური ღექსიკონისა (1745). ლარამენდიმ და მისმა მიმდევრებმა დიდი როლი შეასრულეს ე. წ. საღიტირატურო გიპუსკოურის შემუშავებაში.

უფრო გავრცელებულია და მიღებული თვალსაზრისი იმის შესახებ, რომ კრებულის ავტორია შაბიერ მარია დე მუნიბე, გრაფი პენიაფლორიდა³⁴ (1723-1785), ავტორი ორენოვანი ესპანურ-ბასკური კომიკური ოპერეტისა EL borracho buriado "გამასხარავებული მთვრალი" (1764). ტექსტი ორენოვანი იყო - სიმღერები ბასკური, ღიაღვები - ესპანური. ორივე ენოვანი მსმენელისათვის რომ გასაგები ყოფილიყო. "საშობაო საჩუქრებიც" მსგავს სახუმარო საშობაო წარმოდგენად იყო ჩაფიქრებული.

ქვემოთ მოყვანილია ამ კრებულის და, შესაბამისად, წარმოდგენის ზოლო კუპლეტები. ღექსები დაწერილია გიპუსკოურ ღიაღვებზე.

მხიარული კუპლეტები

ქვეყანამ იყის, რომ ქრისტე დაიზადა და
ისე შეიცვალა ყველაფერი, რომ აღარ ეგავს პირვანდელს.
ადრე ყოველივე იყო დარდი, ცრემლი, უსიამოვნება,
ახლა კი სიამოვნება, კმაყოფილება, ხარხარი და სიცილი.

სიძღველი, ჩხუბი, ორთაზრძოლა და ომები,
ზოროტება, შიმშილი, სიყრუე და ავი ზრახვები
გაქრა, აღარაფერია საშიში;
და ასე არის ქვეყანა ცად ქსული.

ვექილი, მღივანი და აღმსრულებელი,
ექიმი, ქირურგი და მეაფთიაქე
საჭირო აღარ არის: და ამიტომ მადე გახდება

³⁴ იხ. გვ. 65.

Hipokrates gaixoa saguen janari.

Ezpatak eta lantzak eta beste arma guziak
Erositzen dituzte errementariak;
Ta alferrikan ez dedin galdu burni ura,
Enpleatzen diaz gure probetxura.

Atxur, burdinara ta goldé biurturik,
Nekazari langinak ongi giaturik,
Emango digu lurrak garia ta artoa,
Gaztaina, sagardoa ta ardo naikoa.

Garia eta artoa merke ta ugariro,
Gaztaina ta sagarra, barriz, urte oro;
Ta ardoak galdurikan lengo malizia,
Ez gaitu mozkortuko; edan, zia-zia!

Ez du onez gero esango gezurrik batere,
Egia esango dute dendariak ere;
Joan da emendik tranpa, ta fede gaiztoa;
Ia ur bage saltzen da tabernan ardoa.

Basarteko piztiak, malso-malso eginik,
Ez dute ia alkar jaten, ta ain gitxi gizonik.
Bat eginik guziak, alkarren artean,
Bizi dira etsai gabe, kontentuz bakean.

Otsoa eta ardia zelai zabalean
Sarri ekusten dira biak jolasean.
Alberdanian txita azariarekin.
Portugesas laztanga Kastelauarekin.

Auxen bai dala egiaz denbora urrezkoa!
Ta ez len Koplari zarrak erausitakoa.
Orain aien amesak egia sorturik,
Ekusten ari gera pozez zoraturik.

Baina kanta berri au geitxo luzatu da,
Nere eztarri tristea ia urratu da.
Naiago det ixildu katarratu baino.
Agur, nere jenteak, urrengo urteraino!

საწყადი ჰიპოკრატი თაგვის უღუფა.

ხმღებს, შუბებს და ყველა სხვა იარაღს
ყიდულობენ მჭედღები;

და უქმად რომ არ დაიკარგოს ეს რკინა,
გადაადნობენ ჩვენდა სასარგებლოდ.

თხად, ფოცხად და სახნისად ქსეულს,
გამრტყე მშრომელი კარგად მოიხმარს და
მიწაყ მოგვეცემს ხორზადს და სიმინდს,
წაზღს, სიდრს და ღვინოს საკმარისს.

იაფად და უხვად არის ხორზადი და სიმინდი,
წაზღი და ვაშიდი მთელ წელიწადს.

ღვინოსაყ დაუკარგავს ადრინდელი სიმუხთღე,
აღარ დაგათროზს; დალიე, ყღუპ-ყღუპ!

აღარ ითქმება ამის შემდეგ არყ ერთი ტყუიდი,
მედუქნეყ კი იტყვის სიმართღეს.

წავიდა აქედან ვერაგობა და ურწმუნობა
და იყიდება წყადგაურვეელი ღვინო დუქანში.

ტყის გარეული ნადირი, მოთვინიერებუღი,
აღარ ჭამს ერთმანეთს და ადამიანსაყ ნაკღებაღ.

შეკრებიღა ყვეღა, ერთმანეთის გვერღით,
ცხოვროზს უმტროღ, მშვიღობით კმაყოფიღი.

მგელი და ცვხარი ფართო ვეღზე
ხშირად ჩნღებიან ერთად მოთამაშენი;
ეხუმრება წიწიღა მეღას,
პორტუგალიელი გადაჰხვევია ესჰანღეს.

ესაა ნამღვიღი ოქროს ხანა,
და არა ადრე რომ ძვეღი პოეტები მჭღვრმეტყვეღებღენენ:
ახღა მათ ოყნღებზს, ცხადად ქსეულს,
ვუმზერთ სიხარულით მოხიზღულღნი.

მაგრამ ეს ახადი სიმღერა მეტისმეტად გაგვიგრძეღდა,
ჩემი საწყადი ხორხი გასკღომაზეა,

ჭობს გაეჩუმღე, სანამ ხმა ჩამხღეჩია.
მშვიღობით, ჩემო ხადხო, გაისამღე!

ხუან იგნასიო ინსუბია
(1767-1845)

დაიზადა საღღიზიამი (ზასკ./ესპ. Zaldibia, გიპუსკოას პროვინ-
ცია), მწერადთაგან პირვეღი საერო პირია. უზრადო კაყი იყო, არყ თუ

Juan Ignazio IZTUETA
(1767-1845)

KONTXEXIRI

Maite bat maitatzen det maitagarria;
Begi ederra du ta guztiz argia;

Daukat urruti,

Bainan ezin kendu det burutik

Aren itxura.

Saldu al baliteke pisura

urriaren truke,

Nork erosi faltako ez luke.

Ogei ta lau leguaz nago aparte,
Bitartean badauzkat milioi bat ate.

Guztiak itxirik.

Nai arren, ezin egon ixilik;

Beti negarrez,

Nere maite-maitearen galdez:

Ote dan bizi.

Biotz-biotz nereko Kontxexi!

Egunaz argi gutxi, gauean ilun,

Kontsuelorik ez da neretzat inun

Maltea gabe.

Egin ote nadin aren jabe

Oroitutzean,

Zenbait pena nere biotzean

Ditut igaro!

Maite det, eta ez da milagro!

დიდად განსწავლული. ზოგი ცნობის მიხედვით, დიდი ზნეობითაც არ გამოირჩეოდა. საყურადღებოა მისი ნაშრომი ბასკური ხალხური, კერძოდ, გიპუსკოას პროვინციის ცეკვების შესახებ (1824 წ.). ისტუტა ძველი ხალხური ცეკვების შესანიშნავი მყოფნე იყო და დიდი სიზუსტით აქვს აღწერილი ისინი, ცადვე გამოსცა მან საცეკვაო მუსიკის ჩანაწერები (1826). აქვს ნაშრომი გიპუსკოას ისტორიის შესახებ (გამოქვეყნდა 1847 წ.), რომელშიც აღწერილია ბასკეთის ამ მხარის ბუნება, მისი ფლორა და ფაუნა, მეცხვარეთა და გლეხთა ყოფა, ხალხური თამაშები, წეს-ჩვეულებანი და სხვა.

ქვემოთ მოყვანილია ისტუტას დექსი, რომელიც ბასკეთში დიდი პოპულარობით სარგებლობს. დექსი, რომელიც ისტუტამ 6 წლის პატიმრობის თავზე დაწერა, ეძღვნება პატიმარ ქალს, კონჩესის, რომელიც შემდეგ მისი ცოლი გახდა. დექსი იბეჭდება მანტეროლას³⁵ კრებულის მიხედვით, დაწერილია გიპუსკოურ დიალექტზე.

პონჩესის

მიყვარს ქალი საყვარელი,
თვალი აქვს დამაზი და სუდ გაბრწყინებული.

ჩემგან შორს არის,

მაგრამ ვერ ამოვიგდე თავიდან

მისი სახე.

რომ შეიძებოდეს წონით გაყიდვა,

საფასურად ოქრო

არ ეყოფოდა მყიდველს.

ოცდაოთხი დიუთი ვართ დაშორებული,

ჩვენ ორს შორის არის მიღიონი კარი,

ყვედა ჩარაზულია.

თუმცა მინდა, მაგრამ ვერ ვჩერებები.

სუდ ვტირი,

ვკითხულობ ჩემს შეყვარებულს,

ნეტავ თუ ცოცხალია

ჩემი გულის კონჩესი!

დღისით სინათლე ცოტაა, ღამით სიზნეღა,

ნუგეშს ვერსად ვპოვებ

შეყვარებულის გარეშე.

გავხედები მე მისი მფლობელი? -

ამაზე ვფიქრობ.

რამდენი დარდი გამსჭვადავს

ჩემს გულს!

მიყვარს და არ არის ეს საკვირველი.

Ai! au bakardadea eta tristura!
Nere biotz gaixoa ezin piztu da;
Ain dago ila!
Beti dabil kontsuelo bila
Bere artean.
Banengo maitearen aldean,
Ordutxo biko...
Pena guztiak lirake ilko!

Nere maitea, zutzaz ni oroitzen naiz.
Egunaz, baita ere gauetan txit maiz,
Lotan ere bai.
Zu ikusitzera ni joan naiz; ..
Libre banengo,
Or nitzake egun bigarrengo;
Naiz orduan il,
Ez nuke izango'batere min.

Lengo gau batean egin det amets
Bainan pentsamentuak beti aldrebes
irtetzen dira:
Ustez nengoen zuri begira;
Maite polita,
Kofrearen ganean jarrita,
Kontu kontari...
Nai nuen, bainan ez nintzan ari.

Maite nerea daukat beti gogoan:
Ai, orain banengo ni aren alboan
Inoiz bezala!
Jaunak amets au kunpli dezala,
Balitz konbeni;
Kontsueloz ilko nintzake ni,
Nere ustean,
Maitetxoren biotza ikustean.

Nere maite polita, ez da zer etsi; .
Bigar ez bada ere, or nauzu etzi
Lengo lekuan,
Ailegatutzen naizen orduan. .
Ai, ura pozal
Nere maite-maitetxo biotza,
Zuri begira
Pena guztiak aiztuko dira.

ო! ეს მარტოობა და ნალვედი!
ჩემს საწყად გულს რაღა გამოაყოფებებს,
სულ მთლად მომიკვდა!
მუდმივად ედის ნუგეშის
გამოჩენას.

რომ ვიყო საყვარლის გვერდით
ლორედ საათით,
მთელი ჩემი დარდი გაქარწყლდებოდა.

ჩემო სიყვარულო, მე შენ მახსოვხარ
ღღისით და ლამით, სულ მუდამ,
ძიღშიც კი,
შენს სანახავად მინდა მოვიდე:
თავისუფალი რომ ვიყო,
მანდ გეყოღებოდი მეორე დიდამდე,
და მერე თუნდაც მოვმკვდარიყავი,
არ მექნებოდა არაფრის დარდი.

ერთ-ერთ იმ ლამეს მესიზმრა
(მაგრამ ფიქრები მუდამ პირიქით
მიხდებდა):
მეგონა შენ გიყურებდი,
სატრფოვ, დამაზო,
სკივრზე იჭექი,
ზღაპრებს ყველობდი...
ასე მინდოდა, მაგრამ არ იყო ასე.

ჩემი სატრფო მუდამ გულში მყავს:
ანი, ახლა რომ ვიყო მის გვერდით,
როგორც ერთ დროს!
ღმერთმა ეს ოცნება თუ ამისრულა,
თუ ასე ინება,
სიამით მოვკვდევი,
ასე მგონია,
შეყვარებულის დანახვაზე.

ჩემო დამაზო სატრფოვ, არაფერი გაქვს გულგასატეხი:
ხვად თუ არა, ზეგ გეყოღები მე
ძვედ ადგილას,
დათქმულ დროს.

ო, რა სასიამოვნოა!
ჩემო ძადიან საყვარელო, ჩემო გულო,
შენს დანახვაზე
მავიწყდება ყველა დარდი.

Zure gauza polit bat oi det nerekin,
Izkribaturik dago letra birekin:

K ta B dira;

Askotan nago oiei begira;

Ain dira pinak!

Maitetxo polita, zuk eginak

Sedaz ederkí;

Kolkuan gorderik dauzkat beti.

Esperantzetan bizi, maite gozoa;

Noizbait kunplituko da gure plazoa;

Eta orduan...

Gauza txarrik ez artu buruan,

lengoai utzi;

Ez degu pasatzen pena gutxi.

Preso sei urtez

Onduko gaituzte nere ustez.

შენი ღამაში საჩუქარი სუდ თანა მაქვს,
აწერია ორი ასო:
"კ" და "ბ";
ხშირად ვუყურებ მათ,
რა ნატიფნი არიან!
მშვენიერო საყვარელო, შენი მოქარგულია,
აბრეშუმით, ღამაზად;
მუდამ უბეში მაქვს ჩამადული.

იმედით იცოცხდე, ტკბილო საყვარელო:
როდისმე მოვა ჩვენი დრო
და მაშინ...
უსიამოვნო ფიქრი ნულარ გექნება თავში,
ძველი დაივიწყე;
არ გადაგვხვედენია ჩვენ ცოტა დარდი,
ექვსი წლით ციხე
გამოგვასწორებდა, ჩემი აზრით.

XIX ს ა უ კ უ გ ო

XIX საუკუნის მეორე ნახევარი ზასკური პოეზიის აღორძინების ხანად ითვლება. ამას დიდად შეუწყო ხელი მედექსეთა კონკურსებმა, რომლებიც იმართებოდა ზასკეთის ორსავე მხარეში: საფრანგეთის ზასკეთში 1853 წლიდან, ესპანეთის ზასკეთში 1879 წლიდან. ამ კონკურსებმა გამოაყოფა ინტერესი ხადხური პოეზიის, თამაშების, წეს-ჩვეულებათა მიმართ და ბევრი ახალი მედექსეც წარმოაჩინა. მედექსე - ზასკურად ბერსოლარი (bertsolari) - ხადხური ტრადიციისამებრ, იმპროვიზირებულად თხზავს დექსს, რომელსაც რიტმულად შესაფერის მელოდიაზე ამღერებს, დექსები გართმულობს. ახალ ბერსოლარებს უკვე შესაძლებლობა მიეცათ ჩაეწერათ და დაბეჭდილი გაეცრუებინათ თავისი დექსები.

ზასკურ ღიადექტებზე მწერლობის განვითარებას ხელი შეუწყო აგრეთვე ზასკური კულტურის დიდი მოამაგისა და მეცენატის დიდი დეუსიენ ზონაპარტის (Luis Lucien Bonaparte, 1813-1891) მოღვაწეობამ. მისი ინტერესი ძირითადად ენათმეცნიერული იყო. ზონაპარტმა ხუთი ექსპედიციით მოაწყო ესპანეთისა და საფრანგეთის ზასკეთის შვიდ პროვინციაში (1856, 1857, 1866, 1867 და 1869 წწ.) და გამოსცა მეტად მნიშვნელოვანი ნაშრომი: *Le verbe basque en tableaux...* "ზასკური ზმნა ტაბულეზში..." (1869), რომელშიც ზმნის უღვიღების ფორმათა შეპირისპირების საფუძველზე გამოყო ზასკური ენის ღიადექტები. საყურადღებოა, რომ ზონაპარტის სქემა არსებითად დღემდე მიღებულია. ზონაპარტი თვითონ უკვეთავდა ზასკ მწერლებს და თავისი სახსრებით გამოსცემდა ნაწარმოებებს ზასკური ენის

Jose Maria IPARRAGIRRE
(1820-1881)

GERNIKAKO ARBOLA

Gernikako arbola da bedeinkatua,
Euskaldunen artean guztiz maitatua.
Eman ta zabal zazu munduan frutua;
Adoratzen zaitugu, arbola santua.

სხვადასხვა დიალექტზე, მათ შორის ისეთებზეც, რომელთაც სადიტერატურო ტრადიცია არ გააჩნდათ. ამით მან ზოგი დღეს უკვე გამქრალი თქმის ნიმუში შეგვიწარმოა.

ხოსე მარია იკარაბინი
(1820-1881)

გიპუსკოას პროვინციის მკვიდრი. პირველი კარლისტური ომის დაწყებისთანავე (1833 წ.) 13 წლისა ჩაება ბრძოლაში მონარქისტების მხარეს, რადგანაც უკანასკნელნი ზასკებს ტრადიციული პრივილეგიების შენარჩუნებას აპირებდნენ. კარლისტების დამარცხების გამო 1839 წელს იძულებული გახდა ემიგრაციაში წასულიყო. თავს ქუჩის მუსიკოსობით ირჩენდა. თავისი გიტარით შემოიარა იტალია, საფრანგეთი, ინგლისი. საინტერესო ფაქტია, რომ იპარაგირე, რომელიც ესპანეთში რესპუბლიკის წინააღმდეგ იბრძოდა, საფრანგეთში დააპატიმრეს იმის გამო, რომ პარიზში ქუჩაში რესპუბლიკელთა რევოლუციურ პიმნს "მარსელიეზას" მღეროდა.

1851 წელს შეძლო ესპანეთში დაბრუნება და ორი წლის შემდეგ მადრიდის ერთ-ერთ ქაფში, სადაც ზასკები იკრიბებოდნენ, პირველად შეასრულა თავისი "გერნიკის ხე". მან ისე კარგად გამოხატა თანამემამულეთა სატიკვარი და მათი სანუკვარი ოცნებები, რომ ეს სიმღერა ზასკების პიმნად იქცა.

იპარაგირე მადე ისევ გაასახლეს სამშობლოდან და სიბერემდე სამხრეთ ამერიკაში, ურუგვაიში ცხოვრობდა. "გერნიკის ხის" სამშობლოში კი, ესპანეთის ზასკეთში, 1876 წელს ოფიციალური დეკრეტით გაუქმებულ იქნა ზასკების ისტორიული პრივილეგიები, ე. წ. "თავისუფლებანი" (Fueros).³⁶ ამ თავისუფლებათა მომღერალს თანამემამულეებმა სამშობლოში დასაბრუნებელი ფული შეუპოვრეს და 1877 წელს საფრანგეთ-ესპანეთის საზღვარზე მდებარე ჰენდაიას (ზასკ. Hendaia, ფრ. Hendaye) მოადგა დაკნინებული, დაბეჩავებული კაცი, რომელიც მშობლიურ მხარეს სუსტი ხმით მიესაღმა: "აი, სად არის...". ხაღხმა იგი დიდი პატივით მიიღო და სიკვდილის შემდეგაც დეგენდად შემონახა. მისი გიტარა გერნიკაში ინახება, როგორც წმინდა რელიკვია.

იპარაგირეს დეტალები დაწერილია გიპუსკოურ დიალექტზე.

ბერნოკის ხე³⁷

გერნიკის ხე კურთხეულია,
ზასკებისათვის მეტად საყვარელია,
მოიღე და გაავრცელე ქვეყნად შენი ნაყოფი,
თავყანს გყვით, წმინდა ხეო.

³⁶ იხ. გვ. 65.

³⁷ დეტალი ეძღვნება ზასკეთის სიმბოლოს, გერნიკის წმინდა მუხას.

Mila urte inguru da esaten dutela,
Jainkoak jarri zuela Gernikako arbola.
Zaude, bada, zutikan orain ta denbora.
Eroritzen bazera, erras galdu gera.

Ez zera eroriko, arbola maitea,
Baldin portatzen bada Bizkaiko Juntea.
Laurok artuko degu zurekin partea,
Pakean bizi dedin euskaldun jentea.

Betiko bizi dedin jaunari eskatzeko
Jarri galtezen danok laster belauniko;
Eta biotzetikan eskatuez gero,
Arbola biziko da orain eta gero.

Arbola botatzea dutela pentsatu,
Euskalerrri guztian denak badakigu.
Ea, bada, jendea, denbora orain degu;
Erori gabetanik eduki biagu.

Beti egongo zera udaberrikua,
Lore aintzinetako mantxa gabekua.
Erruki zaitetz, bada, biotz gurekua.
Denbora galdu gabe emanik frutua.

Arbolak erantzun du kontuz bizitzeko,
Eta biotzetikan Jaunari eskatzeko.
Gerrarik nai ez degu, pakea betiko,
Gure Lege zuzenak emen maitatzeko.

Erregutu diogun Jaungoiko Jaunari
Pakea emateko orain beti:
Bai eta indarra ere zerorren lurrari.
Eta benedizioa Euskalerrriari.

UME EDER BAT

Ume eder bat ikusi nuen
Donostiako kalean.
Itz-erditxo bat ari esan gabe,
Nola pasatu parean?
Gorputza zuen lirana eta
Dinak zebiltzan airean.

ამბობენ, ათასი წელი იქნება,
რაც ღმერთმა დარგო გერნიკის მუხა.
ჰოდა, დგახარ ფეხზე ახლაც,
თუ წაიქცევი, ადვილად დავილუპებით.

არც წაიქცევი, საყვარელო ხეო,
თუ თავს დაიჭერს ბისკაის ხუნტა.
ოთხივე³⁸ შენთან დავდგებით,
მშვიდობიანად რომ იცხოვროს ზასკმა ხალხმა.

მარადიულად რომ იცოცხლოს, ღმერთს შევევედროთ,
ყველამ ჩქარა მოვიდრიკოთ მუხდი,
უღით თუ ვთხოვთ,
მუხა იცოცხლებს აწ და მარადის.

ხის ამოძირკვას ფიქრობენ,
ზასკეთში ყველამ ვიციოთ ეს.
ჰოდა, ხალხო, ახლა დროა,
რომ არ წაიქცეს, შევედგეთ.

მუდამ იქნები როგორც გაზაფხულზე,
აყვავების წინ, ფოთოდგაუყვენელი.
ჰოდა შეგვიწყადე, გულო ჩვენო,
დროზე მოიღე ნაყოფი.

ხემ გვიპასუხა: მზად ვიყოთ სიცოცხლისათვის,
გულის სიღრმიდან შევთხოვთ ღმერთს,
ოში არ გვინდა, მშვიდობა სამუდამოდ,
ჩვენი ძველი კანონების გვექონდეს სიყვარული.

შევევედროთ უფად ღმერთს,
მშვიდობა მოგვცეს აწ და მარადის;
და ძაღაც მისცეს მიწას
და კურთხევა ზასკეთს.

მშვენიერი ბოგონა

მშვენიერი ბოგონა ვიხილე
სან-სეზასტიანის ქუჩაში.
ერთი სიტყვა რომ არ ვუთხრა,
ისე როგორ ჩავუარო გვერდით?
სხეული აქვს აშოდტილი,
ფეხებს თითქოს მიწას არც კი აკარებსო.

³⁸ იგულისხმება ესპანეთის ზასკეთის ოთხი პროვინცია : ბისკაია, გიპუსკოა, ალავა და ნავარა.

Politagorik ez det ikusi
Nere begien aurrean.

Aingeru zuri, pare gabea,
Euskalerriko alaba,
Usterik gabe zugana beti
Nere biotzak narama:
Ikusi naian beti or nabil,
Nere maitea, au lana!...
Zoraturikan emen naukazu
Beti pentsatzen zugana.

Galai gazteak galdetzen dute,
Aingeru ori nun dago?
Nere maitea nola deitzen dan
Ez du inortxok jakingo.
Ez berak ere, ez luke naiko;
Konfiantza orretan nago.
Amoriodun biotz oberik
Euskalerrian ez dago.

NERE GITARRA

Gitarra zartxo bat det nik nere laguna,
Orrela ibiltzen da artista euskalduna;
Egun batian pobre, bestietan jauna;
Kantatzen pasatzen det nik beti eguna.

Naiz dela Italia, orobat Frantzia,
Bietan bilatu det mila malizia;
Korritzen badet ere nik mundu guztia,
Maitatuko det beti Euskaldun erria.

Jaunak ematen badit neri osasuna,
Oraindik izango det andregai bat ona;
Hemen badet frantsesa interesaduna,
Bainan nik naiago det utsik Euskalduna.

Adios, Euskalerria, ez bainan betiko;
Bost-sei urte onetan ez det ikusiko!
Jaunari eskatzen diot grazia emateko
Lur maite ontan bizia uzteko.

AGUR, EUSKALERRIA!

Gazte-gaztetandikan erritik kanpora..

უფრო დამაზი არაფერი უნახავს
ჩემს თვალებს.

თეთრო ანგელოზო, შეუდარებელო,
ზასკეთის ქალიშვილო,
ჩემდაუნებურად შენსკენ
მომიწევს გული,
სურ შენი ნახვა მწყურია,
ჩემო საყვარელო, რა ძნელია! . .
გაგიჟებული გყავარ,
სურ მუდამ შენზე ვფიქრობ.

ახადგაზრდები კითხულობენ:
სად არის ის ანგელოზი?
ჩემს სატროს რა ქქვია,
არავინ უნდა იცოდეს.
მასაც არ ენდომებოდა,
დარწმუნებული ვარ ამამი.
მასზე უფრო მოსიყვარულე გული
მთელს ზასკეთში არ არის.

ჩემი ბიჭარა

ძველი გიტარა მეგობრად მყავს,
ასე დაღის ზასკი მსახიობი,
ერთ ღღეს ლატაკია, მერე ღღეს - ზატონი;
სიმღერით ვატარებ მთელს ღღეებს.

იტადიაში, გინდ საფრანგეთში,
ორივეგან შევხვდი ათას სიმუხტელს;
თუმცა მოვიარე მთელი მსოფლიო,
მუდამ მიყვარება ზასკეთის მხარე.

ღმერთი თუ მომცემს ჯანმრთელობას,
ჯერ უნდა ვიპოვო კარგი საცოდე;
არ დავიწუნებდი ფრანგს, ერთს კიდეც მოვწონვარ.
მაგრამ მიჩვენია წმინდა ზასკი.

მშვიდობით, ზასკეთო, მაგრამ არა სამუდამოდ;
ამ ხუთ-ექვს წელიწადს ველარ გნახავ!
ღმერთს შევთხოვ წყალობას,
საყვარელ მიწაზე ცხოვრება მაღირსოს.

მშვიდობით, ზასკეთო!

ზავშობიდანვე ჩემი ქვეყნიდან წავსუდვარ.

Estranjeri aldean pasa det denbora.
Errialde guzietan toki onak badira.
Bainan biotzak dio: -"Zoaz Euskalerrira."

Lur maitea emen uztea da negargarria.
Emen gelditzen dira ama ta erria.
Urez noa ikustera, bai, mundu berria;
Oraintxe, bai, naizela urrikalgarria.

Agur nere biotzeko amatxo maitea!
Laster etorriko naiz, kontsola zaittea.
Jaungoikoak, ba, nai badu ni urez joatea;
Ama, zertarako da negar egitea?

ARA, NUN DIRAN...

Ara, nun diran mendi maiteak,
ara, nun diran zelaiak,
baserri eder zuri-zuriak,
iturri eta ibaiak.

Endaian nago txoraturikan,
zabal-zabalik begiak;
ara, Espainia, lur oberikan
ez da Europa guztian!

Gero, pozik bai Donostia,
Okendo aren lurrera.

Zeru polit au utzi bearra,
nere anaiak, au pena!

Irutxulueta maitagarria,
bere tokia zu zera:
Veneziaren grazi guziak
gaur Donostian badira.

O! Euskalerrri, eder maitea,
ara, emen zure semea,
bere lurrari mun ematera
beste gabe etorria;
zuregatikan emango nuke
pozik bai nere bizia;
beti zuretzat, il arteraino,
gorputz ta anima guztia.

უცხო ქვეყანაში გამიტარებია ხანი.
ყველა ქვეყანაშია ღამაში ადგილები,
მაგრამ გული მეუბნება: –“წადი ბასკეთში.”

საყვარელ მიწას აქ ვტოვებ, მეტირება,
აქ მრჩება დედა და ჩემი სამშობლო.
ზღვით მივდივარ, ვნახავ ახალ ქვეყანას,
პოდა ახლა, საყოფავე ვარ.

მშვიდობით, ჩემო საყვარელო დედიკო!
მადე დავბრუნდები, დამშვიდდი,
თუ ღმერთს სურს რომ ზღვით წავიდე.
დედავ, რაღად ტირი?

ანი, სარ არის...

ანი, სად არის საყვარელი მთები,
ანი, სად არის მინდვრები,
ქათქათა ღამაში სახლები,
წყაროები და მდინარეები.
პენდაიაში ვარ სიხარულით გაგიჟებული,
ფართოდ მაქვს გახედილი თვალები.
ანი, ესპანეთი, მასზე უკეთესი მიწა
არ არის მთელს ევროპაში!

მერე, გახარებული, მივდივარ სან-სებასტიანში,
ლუენოს³⁹ მხარეში.

ამ ღამაში ცის დატოვება
ძმებო, რა ძნელია!

ირუჩუდებთა, საყვარელო,
მისი უბანი ხარ.

ვენეციის მთელი სიღამაზე
დღეს სან-სებასტიანშია.

ო, საყვარელო, მშვენიერო ბასკეთო,

აგერ ვარ შენი შვილი,

შენს მიწას რომ ვემთხვიო,

მხოლოდ იმისთვის მოვსულვარ.

შემოგწირავდი

სიხარულით ჩემს სიყოფილეს,

შენი ვიქნები სიკვდილამდე

სულით და ხორციით.

³⁹ ესპანეთის ფლოტის ცნობილი ადმირალი, ეროვნებით ბასკი.

Agur, bai, agur Donostiako
nere anaia maiteak,
Bilbaotikan dira
alta zarraren berriak;
eta gainera itz neurtuetan,
garbi esanaz egiak,
Su-Amerikan zer gertatzen dan,
jakin dezaten guztiak.

Indalezio BIZKARRONDO "BILINTX"
(1831-1876)

TRISTE BIZI NAIZ ETA

Triste bizi naiz eta

Ilko banintz obe.

Badaukat biotzian

Ainbat atsekabe.

Maite bat maitatzen det

Bainan aren jabe

Sekulan izateko

Esperantzik gabe.

Biotz baten lekuan,

Mila banituzke,

Zuretzako, maitia,

Izango lirake.

მშვიდობით, დიახ, მშვიდობით, სან-სეზასტიანდო
ძმანო ჩემო საყვარელო,
ზიდზაოდან შეიტყობ
ბერიკაცის ამბებს;
და თანაც გადუქსიდი სიტყვით
წმინდა სიმართლეს გეტყვით იმაზე,
რაც სამხრეთ ამერიკაში ხდება,
რათა იცოდეს ყველამ.

ინდაღესიო ზინკარონი "ზინინჩი"
(1831-1876)

დაიბადა და გარდაიცვალა სან-სეზასტიანში. ბავშვობაში უბედური შემთხვევის გამო სახე დაუსახიჩრდა. შემდეგ ხარმა დაუზიანა ფეხი. უბედურება სულ თან სდევდა. მისი სიკვდილიც ტრაგიკული და ამავე დროს სიმბოლური იყო. II კარლისტური ომის დასასრულს, 1876 წელს ერთ-ერთი უკანასკნელი ჭურვის აფეთქებამ საკუთარ სახლში მყოფი პოეტის სასიკვდილოდ დაჭრა. გარდაიცვალა ექვსი თვის ტანჯვის შემდეგ, 22 ივლისს, ზასკების ისტორიულ თავისუფლებათა (Fueros) გაუქმების ოფიციალური დეკრეტის გამოქვეყნების მეორე დღეს.

სუფიანი და რომანტიკულია მისი ლექსები. სიყვარულისთვის გაჩენილი პოეტის სულს ცხოვრებაში ტკივილი და იმედის გაყრუება არ მოჰკლებია, აუხდენდნენ ოცნებებს უმღეროდა თავის სასიყვარულო ლექსებში. მიუხედავად ყველაფრისა, სიწყობებში მაინც სიყვარულით იყო გარემოყვანილი: ცოდ-შვიდის, შეგობრების, მისი ლექსების თაყვანისმცემელთა სიყვარულით. უზრალ კაცი იყო და უზრალ, სადა ენითა დაწერილი მისი ლექსები, მის მშობლიურ, ქადაქურ, სან-სეზასტიანის გიპუსკოურ დიადექტზე.

სავერინად ვახოვროზ

სევენიანად ვეხოვროზ და
სიკვდილი მიჩრევენია.
გულზე მაწევს
დიდი დარდი.

მიყვარს ერთი საყვარელი,
მაგრამ იმისი პატრონი
თუ ოდესმე გავხედები,
არა მაქვს იმედი.

ერთი გულის მაგივრად
ათასიყ რომ მქონდეს,
შენთვის მქენებოდა,
საყვარელო.

Baina mila lekuan,
Bat besterik ez det.
Ar zazu ba mailia.
Bat au mila bider.

GAZTETAN DAMA BATI

Argitasun aundiko perla garestia,
Nere osasuna ta nere eguzkia,
Balta ere zu zera, maitetxo ezta,
Mundu ontako nere desio guztia.

Ezin finago dala da txit segurua.
Zuganako daukatan naitasun purua;
Beti dauzkat zugatik, nere aingerua,
Sentitzen biotza ta pentsatzen burua.

Ixilik gorde arren, asko dira penak
Nere biotz gaixuan zugatik daudenak;
Beazuna baino're minkatzago denak;
Bainan zuk naiez gero goza litezkenak.

Dauzkatan pena olek ixilic gordeta,
Uts biurtuko dira zuk naizazu-ela;
Bertatik jarriko naiz kontentuz beleta,
Neria izatera konforma zaitte-la.

Ez naiz mutil ederra, au lana! au lana!
Ez naiz aberats ere, maitetxo laztana!
Bainan biotz bat badet oberik ez dana,
Beti zuganako amorioz dana.

Auxen eskeintzen dizut guztizko suabe,
Arren, egin nazazu zuriaren jabe!
Bestela, penaz il-ta, laster naiz lurra be.
Bada, ni ezin bizi nileke zu gabe.

LORIAK UDAN

Loriak udan intza bezela maite det dama gazte bat;
Ari ainbeste nai diotenik ez da munduan beste bat,
Inoiz edo bein pasatzen badet ikusi gabe aste bat,
Biotz guztira banatutzen zait alako gauza triste bat.

Neskatxa gazte, paregabia, apiriliko arrosa,
Izarra bezin dizdizaria, txoria bezin alrosa:
Oraintxe baino gusto gelago nik ezin nezake goza;

მაგრამ ათასის მაგიურად
მხოლოდ ერთი გული მაქვს.
მაშ, მიიღე, საყვარელო,
ეს ერთადერთი გული ათასჯერ.

ახალიბაგრაფიკაში ბაყნაშვილი ქალს

დიდი ზრწყინუალები ძვირფასო მარგალიტო,
ჩემო სიმრთედე და ჩემო მზეო,
შენა ხარ, ჩემო ტკბილო სიყვარულო,
მთელი ჩემი სურვილი ამქვეყნიური.

არაფერია უფრო ნამდვიდი და უფრო სანდო,
ვიდრე შენდამი ჩემი წმინდა სიყვარული.
მუდამ შენთვის, ჩემო ანგელოზო,
მიცემს გული და შენზე ფიქრობს გონება.

თუმცა ჩემად ვიტან, დიდია ჩემი დარდი,
ჩემს საცოდავ გულს რომ შენგან სჭირს,
ნაღველებზე უფრო მწარეა,
მაგრამ შენ რომ მოინდომო, დატკბება.

ეს ჩემი დარდები, ჩემად რომ ვიტან,
დაიფრთხლება, შენ თუ მოინდომებ;
წამსვე სიამით აღვივსები,
ოღონდ ჩემად გახდომავზე დამეთანხმე.

არ ვარ დამაზი ვაჟი, რა ვქნა! რა ვქნა!
არც მდიდარი ვარ, ჩემო ძვირფასო საყვარელო!
მაგრამ გული ისეთი მაქვს, უკეთესს ვერ ნახავ,
სავსეა შენი სიყვარულით.

ესაა, რასაც გთავაზობ დიდი სინაზით,
გთხოვ, გამხადო შენი მფლობელი!
თუ არა, დარდით მოვკვებები, მსწრაფდ ჩავედ მიწაში,
რადგან მე უშენოდ სიცოცხლე არ შემიძლია.

წიგნის ყველაფერს გაუხადე

როგორც ყველაფერს გაუხადე ნამი, ისე მიყვარს მე ერთი ქალიშვილი,
ამის მსგავსი სიყვარული ქვეყნად სხვა არ იქნება.
ზოგჯერ თუ ერთი კვირა ისე გაივლის, რომ ვერ ვნახე,
მთელ ჩემს გულს მოიყავს სვედიანი გრძნობა.

შეუდარებელი ქალიშვილი, აპრილის ვარდო,
ვარსკვლავით მოციმციმე, ჩიტვით მსუბუქო,
ამაზე მეტ სიამოვნებას რა მომანიჭებს -

Zorionian ikusten zaitut. Nere biotzak au poza!

Ez al didazu antzik ematen nik zaitudala nalago,
Ail marinela gau ilunian Izarra baino geiago?
Nere onduan zauzkatalako pozez nago;
Zu ikusteak alegratu nau, triste nenguan lenago.

Nik ainbat inork nai dizunikan, arren, ez zazula uste:
Nere begiak beren aurrian beti desio zaituzte.
Eguzkirikan ikusi gabe egoten da triste:
Ni ez nau ezerk alegratutzen zu ikusteak ainbeste.

Arpegi fina, gorputza, berriz, ez dago zer esanikan;
Izketan ere grazi ederra, ezer ez dezu txarrikan.
Mundu guzia miratuta're zu bezelako damikan,
Agian izan leiteke, bainon ez det sinesten danikan.

Nere betiko pensamentua, nere konsolagarria, -
Zu gabetanik ezin bizi naiz, esaten dizut egia.
Zu bazinake arbola eta ni banitzake txoria,
Nik zu zinaden arbola artantxe, egingo nuke kabia.

Amodiua nere biotza zureganuntza darama;
Erri guzian zeren daukazu neskata finaren fama.
Beste fortunik mundu onetan ez det desiatzen, dama:
Aur batek izan gaitzala ni aita eta zu ama.

Falta duenak logratutzeko itz egitia txit on du,
Eta nik ere saiatu bear ote gintezken konpondu,
Gaur nagon bezein atrebitua ez naiz egondu;
Argatik golpez galdetzen dizut nerekin naizun ezkondu.

Ezkondutziak izan bear du preziso gauza txarren bat.
Ala esaten ari zait beti nere konsejatzale bat.
Alaxen ere esanak, oso utzirik alde bat,
Ongi pozikan artuko zu bezelako andre bat.

Zerorrek ere ongi dakizu aspaldi ontan nagola
Zuregaitan penak sufritzen, bainan ordean au nola!
Alaxen ere nigana ezin bigundu zaitut inola;
Ni zuretzako argizaria, zu neretzako marmola.

Nere biotza urtzen dihua, eta ezta mixterio:
Penaren kargak eta zumua kendutzen dio.
Begiak daukat gau eta egun eginikan bi erri;
Betri negarra dariotela zu zeralako medio.

Zu zeralako medio, baldin juaten banaiz lurazpira,

ბედნიერი ვარ, შენ გიყქერ. რა სიამეს გრძნობს ჩემი გული!

ვერ ხვდები, რომ მე უფრო მიყვარხარ,
ვიდრე მეზღვაურს უკუნ ღამეს ვარსკვლავი?
შენს გვერდით რომ ვარ, სიამით ვგიჟდები.
შენმა ნახვამ გამახარა, მანამდე სევდიანი ვიყავი.

ჩემსავით რომ ვინმეს უყვარდე, გთხოვ, ნუ დაიჭერებ,
მუდამ თვალწინ[] რომ მყავდე, ჩემს თვალებს ის უნდა.
მზეს რომ ვერ ხედავს, ჩიტის მოწყენილია,
მეც ვერაფერი გამახარებს, შენი დანახვის მეტი.

სახე ნატიფი, სხეულზე რომ აღარაფერი ვთქვათ,
საუბარი მომხიზღავი, ნაკლი არა გაქვს.
მთელს მსოფლიოში რომ ეძებო შენი სადარი ქალი,
იქნებ არსებობს, თუმცა არ მჯერა.

მთელი ჩემი ფიქრი ხარ, ჩემი ნუგეში,
უშენოდ სიწყობდე არ შემიძლია, მართლდს გუუბნები,
შენ რომ ხე იყო და მე კი ჩიტო,
ხეებში გამოგარჩევდი, შენთან გავიკეთებდი ბუდეს.

სიყვარული გულს შენკენ ეწევა,
მთელს ქვეყანაში ცნობილია შენი მშვენიერება,
სხვა ბედნიერება ამ ქვეყნად არ მინდა, ჩემო ქაღბატონო,
გარდა ზავშვისა, რომლისთვისაც ვიქნებით: მე - მამა, შენ კი დედა.

თუ რამე გჭირდება, დაყინებით უნდა ითხოვო,
მეც უნდა შევეცადო, იქნებ მივაღწიო,
დღეს რომ ვარ, ასეთი თამამი არასდროს ვყოფილვარ,
ამიტომ გეკითხები პირდაპირ, თუ გსურს გამომყვე ცოლად.

ქორწინება ძალიან ცუდი რამ უნდა იყოს,
სურ ამას მეუბნება ერთი ჩემი კეთილისმსურველი.
ისეც რომ იყო, როგორც ის ამბობს, ყველაფრის მიუხედავად,
დიდი სიხარულით შევირთავდი შენისთანა ქალს.

შენც კარგად იცი, რომ დიდი ხანია მე
შენს გამო ვიტანჯები, მაგრამ რა ვქნა!
ვერაფრით მოვახერხე შენი მოღობა,
მე შენთვის ცვიდი ვარ, შენ კი ჩემთვის მარმარელი.

გული მეწურება და არცაა გასაკვირი,
დარდის სიმძიმე აწევს და სისხლს სწოვს.
თვალები დღე და ღამე ორი მდინარესავით მაქვს,
სურ ცრემლი მდის შენი მიზეზით.

შენს გამო თუ ჩავედი მიწაში.

Gero damua eta malkuak alferrik izango dira.
Bein juanez gero, oien birtutez berriz naiteke jira.
Ori gertatu baino lenago, izazu nitzaz kupira!

Pierre TOPET "ETXAHUN"
(1786-1862)

URZ'APAL BAT

Urz'apal bat badügu herrian trixterik,
Nigarrez ari düzü kaloian barnetik,
Bere lagün matiaz beit'izan ütirik:
Kuntsola ezazie, ziek, adixkidik.

Oi! ene izatia dolorez beterik!
Mündian ez ahal da ni bezain trixterik,
Ni bezala maitiak traditü dianik.
Habil, amodiua, hürün ene ganik!

- Traditü zütüdala deitazüt erraiten;
Bata eta bestia, gü biak bat ginen,
Ene bihotza zaizü betikoze egonen:
Behar zütüt ützi lotsaz etxekuen.

- Oi, ene traidoria, zer düzü jaukitzen?
Ele faltsu erraitetz etzireia asetzen?
Ene flaku izanez zira prebalitzen:
Hortarik ageri'zü nunko seme ziren.

- Maitia, nahi zütüt segreki mintzatü.
Arrazuez nitzazizü behar elestatü:
Nik bihotz oroz zütüt osoki maitatü:
Ützi behar beitzütüt, hiltzera nuazü!

მერე დარდი და ყრემლი ამაო ოქსება,
არ შესწევთ უნარი, ერთხელ წასული უკან დამაბრუნონ,
სანამ ასე მოხდებოდეს, შემიწყაღე!

პიერ ბოკაბ "იჩაპუნი"
(1786-1862)

"იჩაპუნი" საფრანგეთის ბასკეთის ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული ბერსოლარი იყო. დაიბადა სუბეროას პროვინციაში. მისი ცხოვრება სათავე-გადასაველო რომანს ჰგავდა. მასში იყო სიყვარულის გამო მკვლელობა, პატიმრობა, გადასახლება, მხოლოდ სიკვდილის წინ დაბრუნდა სამშობლოში.

იგი ტრადიციული სატირული და ღირსკვლის დექლემის ერთ-ერთ საუკეთესო ოსტატად ითვლება. მის დექლემში აისახა ამ ზედეკულმართი კაცის სევდაცა და დამცინავი იუმორიც. თავის დროზე დექლემები დაბეჭდილი არ ყოფილა. ჩანაწერებიც კი გაანადგურეს ოჯახის წევრებმა. ისინი ზეპირი გზით იქნა შემონახული და მოგვიანებით გამოქვეყნდა. დაწერილია სუბეროას (სუდეტურ) დიალექტზე.

ბპრიტი

სოფელში ერთი გვრიტი გვყავს მოწყენილი,
სულ ტირის გაღიაში,
საყვარელმა მეგობარმა მიატოვა,
დაამშვიდეთ, ახლობლებო.

- ო, ჩემი ყოფა სავსეა დარდით!
ქვეყანაზე არავინ იქნება ჩემსავით სევდიანი,
ჩემსავით მოტყუებული სატროსაგან,
წადი, სიყვარულო, გამშორდი!

- მოტყუებუდიო, მე მეუბნები,
მეც და შენც ხომ ერთი ვიყავით,
ჩემი გული შენ გრჩება სიციხის ბოლომდე,
უნდა მიგატოვო ჩემიანების შიშით.

- ო, მოლაღატვე, რას მეუბნები?
ქალბი სიტყვების დაპარაკით ვერ გაძებ?
სუსტი რომ ვარ, მერვეი,
ამაზე გეტყობა რა შვილიცა ხარ.

- საყვარელო, საიდუმლოდ მინდა გითხრა,
მიზეზი გაგანდო.
მე მთელი გულით, ძლიერ მიყვარდი,
უნდა დაგშორდე, სიკვდილისკენ მივეშურები.

- Tunba bat nahi dit lürplan ezarri,
Ene korpitx trixtia gorde mündiarri,
Ene ixter-beglek egin dezen irri:
Haieki zirate, zü ere, hain sarri.

MARIA SOLT ETA KASTERO

Maria Solt eta Kastero,
Bi amoros zahar bero.
Ñirur-hogei-hamarna urtetan hartü die amorio.
Kastero jelostüz gero, Maria ezarri kanpo.

Maria Solt dua nigarrez,
Izorra dela beldurrez.
Barnets-Bordako anderiak kontsolatü dü elez:
Enazte zaharrik oküpü agitzen eztela ez.

Maria Soltek arrapostü:
-"Santa Elisabet badüzü:
Saintü zahar bateganik oküpü agitü düzü:
Kastero ere bada saintü, hala nizan beldur nüzü."

-"Kastero eztüzü saintü:
Sobera burhauti düzü:
Elizalat jua eta taharnan egolten düzü:
Kastero denagatik saintu, Maria Solt, antzü zira zü."

Joan Batista ELIZANBURU
(1828-1891)

IKUSTEN DUZU GOIZEAN

Ikusten duzu goizean

საფლავი მინდა გავითხარო მიწაში,
ჩემი საწყადი სხეული გავაქრო ამა ქვეყნიდან,
ჩემი მტერი გაიხარებს და
შენც მათვე შეუერთდები.

მარია სოღტი და კასტრო

მარია სოღტი და კასტრო,
ორი ზეზერი მგზნებარე შეყვარებული.
სამოყდაათი წლის ასაკში გამიჭნურდნენ.
კასტრომ იეჭვიანდა და მარია სოღტი გარეთ გააგდო.

მარია სოღტი მიდის და ტირის,
ეშინია ფეხძიმედ არ იყოს.
ზარნეჩა-ზორდაედი ქალი ამშვიდებს, ეუბნება, რომ
ზეზერი ქალები არ ფეხძიმდებიან.

მარია სოღტი უპასუხებს:
- "წმინდა ელისაბედი ხომ იყო,
ზეზერი წმინდანისაგან დაორსულდა.
იქნებ კასტროც წმინდანია, მეც ამიტომ მეშინია".

- "კასტრო არ არის წმინდანი,
ზევრს იგინება:
ეკლესიაში რომ მიდის, ტავერნაში ჩერდება.
კასტროს წმინდანობით, მარია სოღტი, ზერწი იქნები".

იოან ზატისტა ელისანბეჯი
(1828-1891)

დაიბადა სარაში⁴⁰, დაბურის პროვინციაში, საბაჟოს ოფიცრის ოჯახში. თვითონაც საფანგეთის სამხედრო სამსახურში გრენადერთა კაპიტანის წოდებას მიაღწია. სხვა ზერსოღარებისაგან განსხვავებით, ჰუმანიტარული განათლება აქონდა მიღებული სემინარიაში. ლექსების გარდა დაწერილი აქვს პროზაული ნაწარმოები *Piarres Adame...* "პიარეს ადამე..." (1889), რომელიც XIX საუკუნის ზასკური პროზის საუკეთესო ნიმუშად ითვლება.

ელისანბურში ზევრტერ გაიმარჯვა მეღესკეთა კონკურსებში. მისი ლექსები დაწერილია დაბურულ დიალექტზე, მოქნილი ზუნებრივი ზასკურით და ზორმითაც მოხდენილია. მოგვყავს მისი ყნობილი ლექსი ტრადიციულ ზასკურ ოჯახზე.

ხადავთ დიდამოხით?

ხედავთ დიდამოხით,

⁴⁰ იხ. გვ. 53, შენიშვნა 24.

argia hasten denean,
menditto baten gainean
etxe ttipitto aintzin xuri bat,
lau haitz handiren erdian,
xakur xuri bat atean,
iturrino bat aldean?
Han bizi naiz ni bakean.

Nahiz ez den gaztelua,
maite dut nik sorlekua,
aiten aitek hautatua.
Etxetik kanpo zait iduritzen
nonbait naizela galdua;
nola han bainaiz sortua,
han utziko dut mundua,
galtzen ez badut zentzua.

Etxean ditut neureak,
akullu, haitzur, goldeak;
uztarri eta hedeak;
jazko bihiezt ditut oraino
zoko guziak beteak.
Nola iragan urteak
emaiten badu bertzeak,
ez gaitu hilen goseak.

Landako hirur behiak,
esnez hanpatu ditiak,
aretxe eta ergiak,
bi idi handi kopeta zuri,
bizkar beltz, adar handiak,
zikiro, bildots guriak,
ahuntzak eta ardiak,
nereak dire guziak.

Ez da munduan gizonik,
erregerik ez printzerik,
ni bezain urusa denik;
badut andrea, badut semea,
badut alaba ere nik;
osasun ona batetik,
ontasun aski bertzetik,
zer behar dut gehiago nik?

Golzean hasiz lanean,

მზის ამოსვლისას,
გორაკის თავზე
პატარა თეთრ სახლს,
ოთხი დიდი მუხის შუა,
თეთრ ძაღლს კარებთან
და იქვე წყაროს?
იქ ვცხოვრობ მე მშვიდობით.

სასახლდე არ არის, მაგრამ
მე მაინც მიყვარს ჩემი დაბადების ადგილი,
ჩემი წინაპრების არჩეულია.
ჩემს კარ-მიღამოს რომ გავყდები, მეჩვენება,
თითქოს საღლაც გადაკარგულში ვიყუ.
საღაც დავიზადე,
იქვე მინდა მოვკვდე,
თუ არ დამეკარგა გონება.

სახლში მაქვს ჩემი
კეტი, თოხი, გუთანნი,
უღელი და აპეურები,
შარშანდელი მარცვლეულით აქამდე
სავსე მაქვს ყველა კუთხე.
როგორ გაივლის ნეტავ მომავალი წლები,
მერმისი თუ მოსავლიანი იქნება?
არ მოვკვდებით შიმშილით.

საძოვარზე სამი ძროხა,
რძით სავსე აქვთ ჭიქანი,
ხზო და მოზვერი,
ორი დიდი კამეჩი თეთრმუზდა,
შავქედნიანი, დიდი რქებით,
ყოჩი, ბატკნები,
თხევი და ცხვრები,
ყველა ჩემია.

არ არის მსოფლიოში კაყი,
მეფე, თუ თავადი,
ჩემზე ბედნიერი რომ იყოს.
მყავს ცოდი, მყავს ვაჟი,
ქალიშვილიც მყავს,
ჭანი მრთელი, ერთი მხრით,
საკმაო ღოვდათი, მეორით,
მეტი რა უნდა მინდოდეს?
დიდას რომ ვიწყებ შრომას,

arratsa heldu denean,
nausia naiz mahainean;
gıristino bat ona dut hartu
nik emaztea hartzean,
ez du mehe egunean
sartuko uste gabean
xıngar-hezurrik eltzean.

Piarres ene semea,
nahız oraino gaztea,
da mutiko bat ernea:
goizean goizik bazken erdira
badarama artaldea;
segituz ene bidea,
nola baitu egitea,
ez du galduko etxea.

Ene alaba Kattalin, .
bere hameka urtekin,
ongi doha amarekin;
begiak ditu amak bezala
zeru zola bezin urdin;
uste dut denborarekin,
oraiko itxurarekin,
andre on bat dion egin.

Ez dugu behar lurrean,
ongi bizirik etxean, .
utzi laguna gosean;
ez du beharrak sekulan jotzen
gure etxeke atean,
non ez duen mahainean.
oturuntza ordu denean,
leku bat gure aldean.

Ene andrea Maria
ez da andre bat handia,
bainan emazte garbia;
irri batentzat badut etxean
nik behar dudan guzia:
gald'egiten dut grazia,
dudan bezala hasia,
akabatzeko bizia.

სალამოს ვბრუნდები და
ბატონი ვარ ჩემს სუფრაზე.
კარგი ქრისტიანი მყავს
ყოლად; მენდეთ,
მარხვის დღეებში
შეცლომით არ ჩააგდებს
ლორის ძვალს ქვაბში.

პიარესი, ჩემი ვაჟი,
თუმცა ჯერ ყმაწვილია,
ყოჩაღი ბიჭია.
ცისმარე დიდას საძოვრისაკენ
მიერეკება ფარას.
ჩემს გზას თუ მიჰყვება,
- რასაც შვრება კიდეც, -
აღარ დაგვექცევა სახლი.

ჩემი ქალიშვილი კატაღინი
თერთმეტი წლისაა,
კარგად ეწყობა დედას,
თვადები დედისა აქვს,
ცის კამარასავით ღურჭი:
მჭერა, თავის დროზე,
ახდანდელი იერი თუ შერჩა.
მშვენიერ ქადაც იქცევა.

არ უნდა მოხდეს ქვეყნად:
დოვლათი გვექონდეს სახლში
და მეგობარი დავტოვოთ მშვიერი;
ვერ უნდა დააკაკუნო ვერასდროს
ჩვენი სახლის კარზე ისე, რომ
არ გამოიძებნოს თქვენთვისაც სუფრაზე
ჭამის დროს
ერთი ადგილი ჩვენს გვერდით.

ჩემი ყოლი მარია
არ არის ტანადი ქალი,
სამაგიეროდ კარგი ყოლია,
ერთი ღიმილისათვის მაქვს სახლში
ყველაფერი, რაც დამჭირდება.
ვითხოვ წყაღობას,
როგორც დაიწყო,
ისე დასრულდეს ჩემი ცხოვრება.

XIX-XX საუკუნეთა მიჯნაზე ჩაისახა მოძრაობა ბასკეთის პოლიტიკური და კულტურული ავტონომიის მისაღწევად. ამ პერიოდის საზოგადო მოღვაწეთა შორის აღსანიშნავია ორი პიროვნება: რესურექსიონ მარია დე ასკუე (Resurrección María de Azkue, 1864-1951) და საბინო არანა-გორრი (Sabino Arana-Goirri, 1865-1903). პირველი მათგანი, 1918/19 წელს დაარსებული ბასკური ენის აკადემიის (Euskaltzaindia) პირველი პრეზიდენტი, მრავალმხრივ სამეცნიერო მოღვაწეობას ეწეოდა. იგი ავტორია უნდამენტიური ბასკურ-ესპანურ-ფრანგული, დღემდე ყველაზე სრული, დიალექტურ სახესხვაობათა ამსახველი დექსიკონისა (1905-1906). ასკუე თვითონ შესანიშნავად ფლობდა ბასკურ ენას და სხვებისათვისაც ხელმისაწვდომი გახდა ეს გაქრობის გზაზე მყოფი საუბრე. ასკუემ შეკრიბა და გამოსცა ხალხური სიბრძნის: წეს-ჩვეულებათა, ანდაზების, თამაშების, ცრურწმენათა, ხალხური შემოქმედების სხვადასხვა ფანრის ნაწარმოებების ოთხტომეული (1935, 1942, 1945, 1947), ხალხური სიმღერების კრებული (1922). ვრცელი და ღრმა გამოკვლევა უძღვნა მან ბასკური ენის მორფოლოგიას (1925). ასკუემ თავისი ენათმეცნიერული შეხედულებების მიხედვით შეიმუშავა სალიტერატურო ბასკურის ნორმები, რომლისთვისაც საყრდენად გიპუსკურ დიალექტი აირჩია. არ დარჩენილა ბასკური ენისა და კულტურის არც ერთი მნიშვნელოვანი საკითხი, ასკუეს რომ არ შეეტანა თავისი წვლილი მის კვლევაში. ასკუეს მოღვაწეობა დღემდე სამაგალითოდ რჩება.

საბინო არანა-გორრი პირველ რიგში პოლიტიკოსი იყო, დამაარსებელი ბასკეთის ეროვნული პარტიისა (Partido Nacionalista Vasco), პარტიისა, რომელმაც შეიმუშავა ბასკეთის ავტონომიის პროგრამა და 1917 წელს წარუდგინა მისი პროექტი ესპანეთის მეფეს დასამტკიცებლად. პოლიტიკურის გარდა, კულტურული პროგრამაც იქნა შემუშავებული: დაარსდა პირველი ბასკური უნივერსიტეტი (- თუმცა სწავლება ესპანურ ენაზე იყო -) ონატეში (Onate, გიპუსკოას პროვინცია, 1918). ბასკური სამეცნიერო საზოგადოება (Sociedad de Estudios Vascos, 1918), რომლის საფუძველზეც დაარსდა შემდეგ ბასკური ენის აკადემია; იბეჭდებოდა პერიოდული გამოცემები, რომელთაგან საგანგებო აღნიშვნის ლირსია Revista Internacional de los Estudios Vascos "ბასკურ გამოკვლევათა საერთაშორისო მიმოხილვები" (გამოდიოდა 1907 წლიდან, რედაქტორი: ხულო დე ურკიხო Julio de Urquijo, 1871-1950, ბასკური კულტურის ცნობილი მოღვაწე, ერთ-ერთი დამფუძნებელი ბასკური ენის აკადემიისა).

არანა-გორრის ენაშიც შექმნიდა თავისებური პურისტული რეფორმები. იგი ე. წ. "ახალი ბასკი" (euskaldun-berrri) იყო, რაც იმას ნიშნავს, რომ ბასკური ბავშვობიდანვე კი არა, მოგვიანებით ისწავლა. შესაძლოა, ამიტომაც მის მიერ შემოტანილი ნეოლოგიზმები ხშირად ხელოვნური იყო და ენის ბუნებას არ ითვალისწინებდა. ამ ახალი, "წმინდა ბასკური"

სიტყვებით ხშირად ცვლიდნენ უცხო წარმომავლობის, მაგრამ ხანგრძლივი ტრადიციის მქონე, ენის მიერ გათავისებულ ძველისძველ ნასესხობებს. არანა-გორის ავტორიტეტი. ძალიან დიდი იყო და მისმა შემოტანებმა ხელიწვნიდა ტერმინებმა, და საერთოდ ამგვარმა პურისტული მოძრაობამ იმდროინდელ მწერლობაში საკმაო გავრცელება პოვა.

XX საუკუნის 30-იანი წლების დასაწყისში, მონარქიის დასრულების შემდეგ, ხელსაყრელი პირობები შეიქმნა ავტონომიის პროექტის განხორციელებისათვის. ჯერ კატალინიამ მიიღო ავტონომია (1932), მოგვიანებით - ბასკეთმა, მაგრამ სიხარული ხანმოკლე გამოდგა. 1936 წლის 17.IV-ს იქნა წარდგენილი ბასკეთის ავტონომიის პროექტი განსახილველად. 18.VII-ს კი დაიწყო სამოქალაქო ომი. I.X-ს პროექტი დამტკიცდა კორტესებში (ესპანეთის პარლამენტი), 7.X-ს არჩეულ იქნა ავტონომიური მთავრობა, 1937 წლის ივლისში კი ფაშისტებმა აიღეს ბასკეთი. ავტონომია გაუქმდა.

ფაშისტური რეჟიმის გამარჯვების შემდეგ დადგა რეაქციის მძიმე პერიოდი. ავტონომიური მთავრობა, პროგრესული საზოგადო მოღვაწენი იძულებულნი გახდნენ ემიგრაციაში წასულიყვნენ. 150 000 კაცმა დატოვა სამშობლო. ეს ძალიან დიდი რიცხვია, თუ გავითვალისწინებთ, რომ ბისკაინა და გიპუსკოას პროვინციებში, რომლებიც ყველაზე აქტიურად იბრძოდნენ სამოქალაქო ომის დროს, 1939 წელს 850 000 კაცი ცხოვრობდა. მთელს ესპანეთში გაბატონდა ტერორი, განსაკუთრებით მძიმე ეროვნულ უმცირესობათათვის, რომელთაც დაპარაკიც კი აეკრძაღათ მშობლიურ ენაზე. აიკრძადა ხაღბური ცვლებები, სიმღერები, საფლავის ქვაზეც კი იკრძაღებოდა მშობლიურ ენაზე წარწერის გაკეთება. აიკრძადა ეროვნული საკუთარი სახელების დარქმევა, აიკრძადა უმცირესობათა ენებზე დაპარაკი საჭარო ადგილებში: სკოლაში, ეკლესიაში, ქუჩაში. ამ პერიოდის სიმბოლოდ გამოდგება ბასკური დიქტონარის შესახებ ერთ-ერთი წიგნის ყდაზე გამოსახული პირაკური კაცი. ფაშისტური რეჟიმის პირველ ოქტებურში წამოიზარდა ახალი თაობა, რომელმაც არაფერი იყოდა თავისი ხაღბის ტრადიციების, მშობლიური დიქტონარის შესახებ, რომელსაც არ ენახა დაბეჭდილი სიტყვა მშობლიურ ენაზე. ბასკების ვრად ყოფნის ზედი სასწორზე იღო. მხოლოდ ემიგრაციაში წასულნი ახერხებდნენ გამოეყათ მყირე რამ ბასკურად.

XX საუკუნის 50-იანი წლებიდან მდგომარეობა ნელ-ნელა შეიცვალა. ჯერ დასაშვები გახდა შედარებით ნეიტრალური ობიექტის - ენის კვლევა. ოფიციალური დეკრეტის გამოიყა (1952 წლის 21.II-ს) იმის შესახებ, რომ ამიერიდან საუნივერსიტეტო ცენტრებში ნებადართული იყო ბასკური ენის მეცნიერული კვლევა. როგორც ესპანეთის წარსულის რელიკვიისა. ფაქტობრივ ბასკური ამ დეკრეტით მკვედარ ენასთანაა გატოლებული.

თანდათან სხვა ცვლილებებიც მოხდა. დაბრუნდა ემიგრანტების ნაწილი, გაჩნდა ახალი თაობა მწერლებისა, რომლებმაც შეინარჩუნეს მშობლიური ენა და წერდნენ ამ ენაზე, მიუხედავად იმისა, რომ მკითხველი, მშობლიურ

Nikolas ORMAETXEA "ORIXE"
(1888-1961)

PESTABURU

Zatozkida, goi-arnas
eizu nerekin lan,
erri baten arnasa
mamitu dezadan
geroak esan beza:
"Erri bat izan zan";
edo-ta ats emalogun
ontan iraun dezan.

ენაზე წერა-კითხვის მცოდნე ზასკები, თითქმის არ ვყავდათ. ახალი თაობის ზასკი მწერლები ზასკური კულტურისათვის ჭეშმარიტი მებრძოლნი გახდნენ, შეიმუშავეს ახალი ეროვნული კულტურული პროგრამა, რომლის განსახორციელებლად ყოველ ხელსაყრელ სოციალურ-პოლიტიკურ ვითარებას იყენებდნენ. 60-იანი წლებისათვის მიღწევები უკვე საგრძნობი გახდა: მოხერხდა პირველი 3 ზასკური დაწყებითი სკოლის (Ikastola) გახსნა გიპუსკოაში.

ნიკოლას ორმაია "ორიში" (1888-1961)

დაიბადა ორმაიაში (ზასკ. Oresa, ესპ. Oreja), გიპუსკოას პროვინციაში, ნავარის საზღვარზე, იზრდებოდა დედის სოფელში უიციში (Uitz, ზემო ნავარა), რომლის ცხოვრება ასახული აქვს პოემაში "ზასკები".

ორიშემ იგზუიჭთა სასწავლებელში გაიარა სასულიერო განათლების სრული კურსი. მაგრამ მღვდლად კურთხევა აღარ მიუღია.

1923 წელს გადავიდა ბილბაოში, სადაც რ. მ. დე ასკუეს ხელმძღვანელობით ეწეოდა საენათმეცნიერო და სალიტერატურო მოღვაწეობას. 1936 წელს სამოქალაქო ომის დროს ორიშე ფრანკისტებმა დააპატიმრეს. 1938 წლიდან იგი ემიგრაციაშია ჯერ საფრანგეთში, შემდეგ სამხრეთ ამერიკაში. 1954 წელს დაბრუნდა სამშობლოში. 1957 წელს ორიშე ზასკური ენის აკადემიის წევრად აირჩიეს.

მოგვყავს შესავალი ნაწილი მისი პოემისა "ზასკები". ეს პოემა ორიშემ 1935 წელს დაწერა, მაგრამ მისი გამოქვეყნება მოხერხდა მხოლოდ 1950 წელს. პოემაში აღწერილია ზასკური სოფლის ყოფა, გლეხკაცის ცხოვრება დაზაფებიდან სიკვდილამდე, საღვთსაწაწალო და სამგლოვიარო წესჩვეულებანი, ზუნებრივადაა ჩარაწული პოემაში ხაღბური ღექსები და სიმღერები. ეს ზუკოლიკური პოემა ზასკური ტრადიციების მხატვრული ძეგლია და ამავე დროს დაპირისპირება ზასკების წარსული მშვიდი ყოფისა ავტორის თანამედროვე მშფოთვარე ცხოვრებასთან. პოემა 12 000 კუპლეტისაგან შედგება და მთელი ტექსტი ხაღბურ მელოდიაზე სამღერად არის გათვალისწინებული. დაწერილია ზემონავარულ დიალექტზე.

დირი დეასასწაული

მომევიდინე, ზეგარემო ძაღავ,
ჩემთან ერთად შეუდექი საქმეს,
ერის სულს რომ
ხორცი შევასხა.

შთამომავლობამ რომ თქვას ჩვენზე:
"ერი იყო".

თუ არა და ჩავებერთ მას ახალი სული,
რომ იარსებოს აწ და მარადის.

Naparroa zârrean Larraunen Uitzî,
belar goxo tartean eper-kabi iduri.
Belardien inguruz kabi orren esi
baso maitea dago, ikazkin-lantegi.

Lapurtarrek erakuts belar-sega-lanen:
Bizkaitik etor ziran txondarrak egosten;
giputz yayoak ere ba ziran zur-lanzen...
Bost ipui eder orok emen erein zuten!

Ain zuzen pestaburu dute Samigelez;
Garazi ta Mikel an elkar ziran maitez
- dantza-lagun ziraden autu zorionez -,
an elkarrî zorroztu begiak aurrenez.

Pesta-aurren-egunetik maldar oro bêra
ardi bana dakarte artzalek etxera.
Artalde ez dunak ere egin du aukera
diruz, gauza-truke, edo lan-egin-aldera.

Etxe bana arategi bi bider urtean:
txerri-iltzekoan eta pesta-aurregunean.
Oro-begi, mutila; katua, ataizean;
barea aitonak dizu erre burtzinean.

Ardi-loreak jaki dagoz atsaldeko;
esteki-zopak eta odola apaltzeko;
Peralta-ardo bîzia barna birbîzteko
ta arrautz-andoil xuriaz gogoz uztartzeko.

Zilintza ardi-larrua, artzaien estalki,
naiz edeak euritik legor-gordegarri,
naiz ta biribiltzeko ardo-olio-zagi,
eta naiz babesteko aurraren ipurdi.

Danbolin-soinua da Amazkaren bêra
- Zubietako Pontxo urteroz errira -;
kabia aizatzen ditén txorien antzera
etxe-barna garbituz aurrak atarira.

ძველ ნავარაში, ღარაუნში⁴¹ არის სოფელი უიცი,
კობტა მინდორში მწყერის ზუღესავით.
მინდორს გარშემო, ზუღის კედელივით,
აკრავს სანეტარო ტყე, იქ შრომობენ მენახშირენი.

ღაზურღებმა გვასწავლეს ზაღახის თიზვა,
ზისკაიიდან მოვიდნენ ნახშირის გამომწვევლები,
გიპუსკოადან კი ხის ოსტატები,
ათასი საოყარი ამზავი გავრცედა ყველა მათგანზე!

სწორედ სან მიგელის დღეს არის დიდი დღესასწაული:
იქ შეერთდნენ სიყვარულით გარასი⁴² და მიგელი,
ზედმა ისინი შეახვედრა საყვავაო წყვილად,
იქ შეუერთდა პირველად ერთმანეთს მათი მზერა.

დღესასწაულის წინა დღეს ყველა მეცხვარე
მთიდან ეშვება და შინ მიაქვს თითო ცხვარი.
ფარა ვისაყ არა ჰყავს, ისიც შოუღობს ცხვარს
ან ფულით, ან გაცვლით ან სამაგიერო სამუშაოთი.

ყოველ სახლში საქონელი იკვდება წელიწადში ორჯერ:
ღორის დაკვლის დღეს და დიდი დღესასწაულის წინა დღეს.
თვადებად ქვეუდან ზიტები, კატები ჩასაფრებულან,
ზაზუამ ეღენტა⁴³ შეაწვევინა შამფურზე.

ცხვრის გულ-ღვიძლს საღამოს ჭამენ,
შიგნულის წენიანსა და ახად ძეხვს ვახშმად,
პერატას⁴⁴ ღვინო, მაცოცხლებელი, მადის აღმძვრელად
და თეთრი ფუმფულია ერზო-კვერქხი დასაყოლებლად.

კიდეზენ ცხვრის ტყავს, მწყემსის ტყაპუჭად.
გინდ აპეურების წვიმისაგან დასაცავად,
გინდ, ღვინის თუ ზეთის ტიკის გასაკეთებლად
და გინდ ჩვიდი ზავშვისათვის ამოსაფენად.

ღორის ხმა ისმის უკვე ამასკარის მთის ფერღობიდან,
სუბიეტელი პონჩო უკრავს ყოველ წელიწადს.
როგორც დანგრეული ზუდიდან ჩიტები,
ზავშვები გამოცვივებებიან შინიდან.

⁴¹ კუთხე ნავარაში (ესპანეთის ბასკეთი).

⁴² ქალის სახელი, შერ. ესპ. Engracia.

⁴³ სანამ საქონელს გაწმენდნენ, პირველ რიგში ჭამდნენ ეღენტას.

⁴⁴ ადგილია ადავაში (ესპანეთის ბასკეთი); იქაური ღვინო.

Mortxil-dindil gorriak arratz-apaingarri;
ume-saila ala atzetik aren alaiagarri;
otamena artzekoan begiak nabari
- gazta arroak ez ainbat zulorik ageri -

Eskaleak badatoz pestan usaiera
beleak sarraskira doazen antzera.
Erri artara dute bereizki joera.
an aurkitzen baitute inon ainbat txera.

Etxe igesi dabilzan esku-kakoeri
ukatzen ditlete zintzur eta biri;
atean ez darolte esan "Agur Mari";
garorik, sutilorik ez dute merezi.

Mutilek egur, esi, bizkarketak egin;
auzo-etxera doaz - zai dute danbolin -;
mái-gainean nor-geigo apaltzera arte ekin.
lana lanak, nekea dantzak dezan arin.

Artzaiak, malda-bêra soinua aditzean
poz-ikara goxo du suma biotzean.
Bildots eta ardi zarrak an dakartza aurrean,
artantzu ta beorak utzirik larrean.

"Apaltzera danbolin zelnetan ote da?" -
neskatxa, zâr ta gazte galdezka dabilta;
gizon umo ta andreak badoaz ogera,
gatzemalle gaisoa sutean utzita.

Odol-usaia artuta belak dagi marru;
gau luzea labur da... argia zabaldu;
begi-itxi-edekian pesteguna degu...
oilaritea adituz nagiak uxatu.

დღის მოსართავად ჩამოკიდებული წითელი ფოჩებივით,
კუდში მისდევს მხიარულად ერთი ჯგუფი.
სანამ წაიხემსებს, იმდენი თვალი აშტერდება
რამდენიც ყველს არ ექნება ნაჩვრეტი.

მათხოვრები მოდიან ღღესასწაულის სუნზე,
როგორც ყორნები ნადავებზე,
განსაკუთრებით მოსწონთ ეს სოფელი,
აქ ხვდებიან მათ ყველაზე კარგად;

უსახლკარო ქურდბაცაცებს
უარს ეუბნებიან ფიღვეზებზე.
რადგან კარში შემოსვლისას არ ამზობენ "ავე მარას";
არ იმსახურებენ არც თავშესაფარს და არც ღუქმას.

ბიჭებმა შეშა მოამზადეს, ღობე შეაკეთეს.
მეზობლის სახლში მიდიან, დიდი ელოდებათ,
ვახშამად რომ შეეჭიბრონ ერთმანეთს მაგიდაზე ცეკვაში.
რომ ერთი საქმე მიეორთ შეცვალონ - ცეკვამ დაავიწყოს დალდა.

მწყემსი მთიდან ეშვება პანგების გაგონებაზე,
დიდ სიხარულს გრძნობს გულში.
წინ მიირეკავს ზატკანსა და გაბურჩებულ ცხვარს,
საძოვარზე დატოვა ტარიგი და ნერბი.

"ვახშმად მედოდე ვისთან იქნება?" -
სულ ამას კითხულობს გასათხოვარი, დიდი და პატარა.
ოჯახის კაცები, ქალებიც, დასაწოლად მიდიან,
საწყადი მზარეული კერასთან რჩება,

სისხლის სუნზე ძროხა აზღავიდა.
გრძელი ლამე უცუბ გავიდა... გათენდა.
თვალის დახამხამებაში ღღესასწაული დაგვიდგა...
მამლის ყივილის გაგონებაზე ყველა იბმორება.

ხოსე მარია აბნიკი "შაზიერ ღისარნი"
(1896-1933)

დაიზადა სარაუსში. მადრიდში მიიღო იურიდიული განათლება. ცხოვ-
რობდა და მუშაობდა ტოლოსაში (Tolosa, გიპუსკოას პროვინცია) ფაბრიკის
ადმინისტრატორ-დირექტორად. გარდაიყვალა 36 წლისა.

ღისარნიმ ბევრი რამის გაკეთება მოასწრო ზასკური ენისა და კულტუ-
რისათვის: ზასკეთის სხვადასხვა კუთხეში მოაწყო "ზასკური ენის დღე",
"ზასკური პოეზიის დღე", "ზასკი ზავშეების დღე", ცდილობდა დაეარსებინა
ზასკური გაზეთი და ერთი ნომრის გამოცემაც მოახერხა.

ღისარნი რომანტიკოსი იყო პოეზიაშიც და ცხოვრებაშიც. თავისი

Jose Maria AGIRRE "Xabier LIZARDI"
(1896-1933)

MENDI-GAINA

Maite ditut gailurrak
argiak ez beste...
Ai, egaztia banintz,
gainik-gain nenbilke!

Oi, udaberri-goizez
mendiaren gailurra!...
Oi, aren ametsezko
zorakortasuna!...
Zein ezkutuzko indarrez,
zein atsedeen-egarriz,
zein gorago-joranez
narakark igana?...

Egiz, maitagarriak
dituk ire basotan?...
Egiz duk arnaskai bat
ezilkortzen duna?...
Egiz, eguzkiaren
lendabiziko muinaz
sortzen duk zorunaren
lore ezezaguna?...

Nik amestean bezela
ote aiz, mendi-gaina?
Goi-jauregiko maila?
Gotzonen urbilgo?...
Egiz, Jaungoikoaren

პირველი თვისებებით საყოველთაო სიყვარული დაიმსახურა. ნიშანდობლივია, რომ მისი ცხედარი იმ ფაბრიკის მუშებმა, რომლის მმართველიც იყო, ხელით ატარეს სასაფლაომდე. ამით გამხატეს მისადმი განსაკუთრებული პატივისცემა და სიყვარული, რაც უჩვეულო იყო მმართველისა და მუშების ურთიერთობისათვის.

ღისარდი აღიარებულია საუკეთესო ზასკ ღირკოსად. მისი პოეზია ახალია ფორმით და პოეტური სახეებით. ეს სიძველე ორიგინალურია და არა უცხო გავლენით ნაკარნახევი. ღისარდომ, როგორც ეს ყველა ჭეშმარიტ შემოქმედს სჩვევია, ზასკური ენის ახალი გამომსახველობით საშუალებანი წარმოაჩინა, მისი ენა მდიდარია და დახვეწილი, მოქნილი და ფაქიზი. დექლამაციები დაწერილია საღიტირატურ ენით, რომელსაც საფუძვლად უდევს მისი მშობლიური გიპუსკოური დიალექტის ბუნებრივი მეტყველება.

მწვერვალი

მე უფრო მიყვარს მწვერვალები,
ვიდრე მზის სხივებს..

ო, ჩიტო რომ ვიყო,

სულ მწვერვალიდან მწვერვალზე ვიფრენდი!

ო, გაზაფხულის დიდას
მთის წვერი!...

ო, მისი საოცარი
თავბრუდახვევა!..

რა უცნაური ძალით,

რა შვევის წყურვილით,

რა ზესვის სურვილით

მიზიდავ შენსკენ?..

მართლა ფერიები

ცხოვრობენ შენს ტყეში?..

მართლა ისეთი პაერია,

რომ კაცს უკვდავს ხდის?..

მართლა მზის

პირველი ამზორისთანავე

ხადებ ზედნიერების

უცხო ყვავილებს?..

როგორც ჩემს ოცნებაში,

მართლა ისეთი ხარ, მწვერვალო?

ზეციური სასახლის საფეხური ხარ?

ანგელოზების მეზობლადა ხარ?..

მართალია, რომ ღმერთის

esku ta aunditasuna
ote dituk or goitik
sumatzen bertago?...

Ire goi urdinaren
urre lainotsupean
beko txikerkerion
azkai a balegok,
arren, adiskide urruna
otoi, mendi maitea,
negar-aran beltz oni
kendu nazakiok!

Maite ditut gailurak
argiak ez beste...
Ai, egaztia banintz,
gainik-gain nenbilke!

NESKATX URDIN-JANTZIA

Udaberrri, uste-ezik,
arki dut basoan.
Neskatxa da, ta urdinez
jantzita zihoan.
Urdina jazkia, ta
begia areago:
alakorik itsaso
barean ez dago.

Begi eder-goseok,
ase zakidate!,
inon ezpalditake
ederrik, au beste.
Mamia du nâsian
oretua, inolaz,
Loreil-laino goiztar ta
marrubi-odolaz.
Arbazta igarrarena
bezin su zolia
Egun-ek biztu dio
jorik iledia.

Aren oinek ikutzen
ote dute lurra?
Ezetz diot: ezpaita

ძალა და სიღიაღე
მანდ, ზემოთ,
უფრო იგრძნობა?

შენი ღურჭი მწვერვადის
დანისღული ოქროს ქვეშ
იქნებ ზარის სიმდაბდეს
რამე დაგვაფიქვებდა;
შორეული მეგობარო,
გთხოვ, მთაო ძვირფასო,
ამ ცრემლიან ზნედ ადგილს
მომაშორე!

მე უფრო მიყვარს მწვერვალები,
ვიდრე მზის სხივებს...
ო, ჩიტო რომ ვიყო,
სუდ მწვერვალიდან მწვერვალებზე ვიჭრენდი!

ქალიშვილი ცისფერ სამოსადში

გაზაფხული მოულოდნელად
შემომეყარა ტყეში.
ქალიშვილია, ცისფრით
შემოსილი მიდიოდა.
ცისფერი აქვს სამოსელი და
თვალეზი კიდევ უფრო ცისფერი,
ასეთი წყნარ ზღვასაყ
არ ექნება.

სიღამაზეს მოწყურებულო ჩემო თვალეზო,
დატყბით!

ვერავის ნახავთ
მასზე მშვენიერს.
სხეული თითქოს
შექმნილი აქვს
ყვავილეზის დიდის ნამისა და
მარწყვის სისხლისაგან.
როგორც გამზიმარ ტოტს
ზრიადა ცუცხელი,
ისე ეკიდება დღის სინათლე,
თმაზე რომ მოხვდება.

ფეხს აკარებს
ნეტავ მიწას?...
თითქოს არა: არც კი

malgotu belarra.

Biluzik zan basoa
negu-ondarreen,
neskatx urdin jantzia
bertara danean.
Zebilela, ats epel bat,
usalez joria,
dama; ta adar beltzetan
erne da bizia.

Orriz-orri jazten da
basoa, gozoro...
Bakan-bakanka, lenen...
Sarri-sarri, gero.
Eguzki itzulberriak,
(maltari goiztarrak)
munkatu du basoa,
(munkatu senarrak...)
Emazte ezkonberria
dala uste basoa...
Aren dardar emea...
Aren par gozoa!

Ustez, buru gainean
gaua dut, argia,
amaika izar urdinen
dirdirak josia...
Ustez, ur orlegiak
nituan oinean,
izarrok ziralarik
islatzen urean...
Gezur amesgarria,
lilurak sortua!
Goien urdina nuan,
ostoak xétua;
bean, berriz, urrezko
jarioz argiak
belarrean oi-ditun
begibil zoliak.

Marmarra dabil goien
ezin daikezuna
ots ezti dan igerrí,

იხრება ბადახი.

შიშველი იყო ტყე

ზამთრის დამღევს,

როცა ცისფრით მოსილი ქალიშვილი

შიგ შევიდა.

დაღის და აფრქვევს თბილ სუნთქვას,

სავსეს სურნელით,

მშვენიერი ქაღალტონი: და გაშავებულ რტოებში

იღვიძებს სიცოცხლე.

ფოთოდ-ფოთოდ იმოსება

ტყე თანდათან... .

თავიდან ნელ-ნელა... .

მერე - ჩქარ-ჩქარა.

ახლადამოსული მზე,

(დიღის შეყვარებული)

კოყნის ტყეს

(ქმრის კოყნით... .)

ახლაღგათხოვილ ქალს

ჰგავს ტყე... .

თავისი ქაღური კრთომით... .

თავისი ნაზი ღიმილით!

თითქოს თავზე

ღამე მადგას, ნათელი,

უთვალავ ცისფერ ვარსკვლავთა

ციმციმით სავსე... .

თითქოს მწვანე წყალი

მიეღინება ფეხებთან

და ის ვარსკვლავები

აირეკლება წყალში... .

საოყარი ზმანება,

მოჭადლოებით შობილი!

თავზე ცისფერი მადგას,

ფოთლებით დაწინწკლული,

ქვემოთ კი ოქროსფერი

იღვრება ნათელი,

ბადახზე

მოციმციმე კოპღებად.

ზემოდან რალაც ხმა ისმის:

ვერავინ იტყვის

ტკბილი ჰანგი იღვრება

ala ixiltasuna.
Bat-batez, eun txoriek
eztarriak eten,
ta aberaski zabala
bitxiz jantzi zuten...

Egun-eunez jantzia
berrikusi-naiez,
bira ditut begiak,
bira, baina... inon ez!
Non da, non da sorgina,
basoak maitea?
Begi az dut, alperrik,
jo aren bidea.
Joana zan... Joana,
neri, biotzean,
kezka beldur-ertzia
josi-ondorean...

Maitetasun-azia;
ene udaberria:
neskatx-tankerakoa
ta urdinez jantzia!...

URTE-GIROAK ENE BEGIAN

I - BIZIA LO
O t s a i l - e r d i

Egur ezearen kea
goiak du kolore:
egunaren atariruntz
zauri bat, gordina,
odol-bearrean urre.
Sakoneko lainoz gora
tontorrak elurrez:
itsasoa iduri,
ametsezko ontziaz.

Bide-ertzean, ez marrub
ez belar gizenik.
Otalorea, bakanka,
goitzo karraxika,
Udaberriari deika.
Or pago bat, lerden-aski,

თუ სიჩუმი.
უეცრად ასი ჩიტო
აჭიკჭიკდებდა
და ამ სიმღერებს
ძვირფას თვლებად დააფრქვევს...
იმი სხივმოსილის
კიდევ ხიდვის სურვილით
ვაყვებო შევადგის,
ვაყვებო, მაგრამ... არსად არის!
სად არის, სად არის ჭადოქარი,
ტყის სატრფო?
ამაოდ გავყურებ
მის კვადს.
წავიდა... წავიდა,
მე კი გულში
დამიტოვა
შუთვან ტკბილშიშნარევი;
სიყვარულის ცისკარო,
ჩემო გაზაფხულო,
ქალი ხარ
ცისფრით მოსილი!..

წელიწადის დრონი ჩემი თვალით

I. სიწყობის სძინავს

მ უ ა თ ე ბ ე რ ვ ა დ ი

წელი შეშის კვამლის
ფერი ადევს ცას,
დღის ზღურბლებზე
ჭრილობა უჩნდება,
ოქრო სდის სისხლის მაგივრად.
სქელი ნისლის თაფზე დივიდივებენ
დათოვილი მწვერვალები,
როგორც ზღვაზე
ოცნების ხომადლები.

გზის პირას არ ჩანს მარწყვი,
არც ქორწია ზაღახი,
მხოლოდ კურდღლისწყობა აქა-იქ
ნაადრევად უხმობს
გაზაფხულს.
იქვეა ერთი მხნე წიფელი,

igazko apaingrriak
(gaur orbel gorriak)
oso jaregin nai-ezik,
nola baituten oi
neskazar ezin-etsiak.

Ostobakandu-sasian
kabi bat, uts, urratua...
Arru-betik errekek ots,
euriteak bulartua...

Basora naiz. An-or,
goldiozko ogean,
joan-elurte gaitzaren
ondarrak nabari;
kabidun usoak, ala
emazte zurraren
zapiak iduri.
Aritzak, eundaka,
aier zazkio goiari,
argi-länenkia
egarri baitute,
arako urrezko zauria
izanik iturri.
Orrengatik daude
luze-luze eginik,
artean oinak ilunik,
azken-arbazta-begiez
udaberrirako
ornitzen biziez.

O, zein aizen eder loa!
eriotzaren anaitzakoa,
bizitzazko urloa!...

II - SAGAR-LORE

L o r e i l - b e t e

Anitz egunez, ez gera alaitu
lurtarrok. Goien sar egin baitu
Euri-k Eguzki giltzapean;
jaun orail eder, legorteen aita,
katez loturik egona baita
odei bustien sabelean.

რომელსაც შარშანდელი მორთულობის,
(დღეს წითელი ფოთლების),
ჩამოყდა არ სურს,
როგორც თავის ჩვევებს
ვერ ედევნა შინაბერა.

ფოთოდაცვენად მაყვდის ბარდებში
დანგრეული, ცარიელი ზუგე...
ღრმა ხრამში ღრიალებს ნიაღვარი,
წვიმიტ გამოყვებილი.

მივედი ტყეში. სწორედ იქ,
ხავსიან საწოლზე
უკანასკნელი დიდი თოვლის
გროვები მოჩანს,
დაზღუდული მტრედით ან
მეოჭახე ქადის
თავსაყარივით.
ასობით მუხას
გაუნვდია ცისკენ
თავისი სურვილი,
წყურვილი სინათლისა,
იმ ოქროს ჭრილობიდან
რომ იზადება.
ამიტომ ისინი
მალდა-მალდა მიიწვევენ,
ძირი ბნელში რჩებათ,
ახად რტოებზე კვირტებით
გაზაფხულისათვის
ივსებიან სიციხედით.

ო, რა დამაზი ხარ, ძილო!
სიკვდილის სწორო,
სიციხედის დაგუბებულ წყალო!

II. ვაშლის ყვავილობა

შ უ ა მ ა ლ ს ი

გრძელი დღეები გავატარეთ უსიხარულოდ
დედამიწაზე. იქ, ზევით
წვიმამ მზე დაატყვევა -
ქერა დამაზი ზატონი, გვადევნის მამა
ჭაჭვებით შეზორკილია
ნოტიო ღრუბლებში.

Gaur, orra agiri, tarteka, urdina...
Sor zait barruan larrera-mina;
ta, aspaldi ez-ta, mendi-aldi.
Bete ditzadan argiz begiok;
eten zain-giar lotuegiok;
bularra asetuz noan geldi.

Badut zalantza zein giro izaki;
otzaren ala danentz ebaki;
ikus ezpaitut Udaberri...
baina, bat-batez, gain-bèra, maldan,
moltso zuri bat... Elur ez al dan,
loreak ote... Al igerri!

Ari beltz oker nàsi sareak
eundaka atzitu di'u... loreak?,
elur-malutak?, mitxeletak?...
Itxon: txori bat, zear, egaka
dabil, kabigai-lorrez, esaka:
"Gaur dira gure maite-bestak!"

Sagasti berri, sagasti zuri,
inguma-atsegintokia iduri,
elurte arian geldia!
Ezin urtuzko txingor ugari,
azpi gizenean duk nabari
zelai-bitxizko lorea...

Zertan udalen dan igertzeko
begi bear diot bide-ertzeko
pago pertxenta gazteari,
ta ikus orbelez dan erantzia
ta apaingarri berriez jantzia,
baso zabalen aitzindari?

Zertan bear dut jakin Itzala,
pagadiaren ume jaukala,
neska-kozkortzen ari al dan?...
Kilker olerkari arloteak
neurtitz ozenak ditun boteak
lurrezko jauregi-atean?...

Bego tximirriten egaketa;
beude marrubi-loreak, eta
irusta-saila ere bego:

დღეს ცოტ-ცოტა გამორჩენდა ღურჭი...
უცებ ვიგრძენი, როგორ მომნატრებია მდელი:
დიდი ხნის უნახავ მთას მივაშურებ,
თვადები რომ სინათლით ამევსოს,
გამეშადლოს შებოროკიდი კუნთები,
სიარულში ფილტვები ამევსოს.

ვერ ვხვდები წელიწადის რა დროა,
სიყვიის ბატონობა თუ დამთავრდა:
ჭერ არ მინახავს გაზაფხული...
მაგრამ, აქა-იქ, ფერდობზე დაშვებისას,
თუთრი გუნდები... თოვლი არის თუ
ყვავილებია... რას გაარჩევ.

ამ შავ, დაგრეხილ აბურღულ ქსელში
გაუბა ასობით... ყვავილი?
თოვლის ფიჭვი? პეპელა?..
შეჩერდით: ჩიტმა გადაიჭრინა,
ბუდისთვის მასალა მიაქვს და ამზობს:
"დღეს ჩვენი სიყვარულის დღესასწაულია!"

ვამდის ხე ნორჩი, ვამდის ხე თუთრი,
პეპიდების სამოთხის მსგავსი,
ქაერში გაყინული თოვლი!
როგორც უხვი სეტყვა გაუდნობელი,
ფეხქვეშ რბილად მიფენია
ყვავილებით მოჭედელი მდელი.
რით შევიტყო, გაზაფხული რომ არის?
შევხედო მზის პირას
ახადგაზრდა, გაყოცხლებულ წიფელს
და დავინახო, რომ დასცვენია გამხმარი `ფოთლები
და ირთვება ახალი სამოსელით
დიდი ტყის მახარობელი?

როგორ უნდა გავიგო, ჩრდილი,
წიფელების ხეივანის წარმტაცი შვილი,
თუ დადგა უკვე ქალიშვილი?
ან თუ ჭრიჭინამ, ტყის პოეტმა
უკვე მოაფრქვია ჭახჭახა დექსები
მიწის სასახლის ზღურზღზე?...

დაე, იფრინოს პეპელამ,
აყვავდეს მარწყვის კვადი და
სამყურას მდელი:

dantzari-talde, Baco-tiarak,
naspil zoroan zuti-baldarrak,
esku goituan ontzia ardo...

Ene begiok, ez so besteri:
bide-ertz onetan nadin eseri,
lri begira, sagastia...
Sagasti gazte, sagasti zuri,
inguma-atsegintokia iduri,
elurte arian geldia!

Txuriaz nasi, pipil gurien,
ler-gabe-lore zabal-zorien
gorrixka, nabari sarri,
odol-tantoak antzo... Begira:
erditze baten aztarnak dira:
Bizi-erditze zoragarri!

Ibil, txoriok, ta kanta alaiki.
negu agurea ila da, bai ki,
lurra soil baitago elurrez:
oro dezaken esku naroak
erein baititu zuaitz-soroak
ogi berriaren apurrez...

Bekik iretzat oiu alai au:
sagasti, iretzat; bereizki bai au
jalez jantzi zorna berriak!
bizitza duk agiri garretan...
Bizitza, ler-berri, adarretan...
Igan dik sort-ogea Udaberriak!

III - BASO ITZAL

U z t a - u z t a

Urrun duk, sagasti berri, lorea.
Arizti, urrunago elurtea.

Gallurrera lgoa dugu Iguzkia,
nondik jaurtiko zutago gezia.
Begi-ogeak, nork sakon-askiak
gainez ez dakien aren argiak?

Uda! Mendiak i au eguerdi,
ta urrezko opor-aro, ta abaro-aldi..

ბახუსის მოტრფიადე მოყვავავეთა მსგავსად,
გაბრუებულნი ირწევიან, ფეხზე ძლივს დგანან,
ხელში უჭირავთ ღვინით სავსე სასმისი...

ჩემი თვადები სხვას ნურაფერს შეხედავს,
გზის პირას ჩამოვუჭდე
და შენ გიყურო, ვაშლის ხეო...
ვაშლის ხე ნორჩი, ვაშლის ხე თეთრი,
პეპლებიანი სამოთხის მსგავსი,
ჰაერში გაყინული თოვლი!

შენს სითეტრეში გამოსჭვავის ნაზი კოკრების,
ჭერ გაუშედლის, ოდნავ გახსნილის
ვარდისფერი, მოშხეფებული
სისხლის წვეთებივით... შეხედე:
დაზადების ნიშანია,
სიწყობის საოყარი დაზადებისა!

იფრინეთ, ჩიტებო და მხიარულად იმღერეთ,
ბებერი ზამთარი მოკვდა,
მიწაზე თოვლი აღარ დევს;
ყოვლისშემძღვე გულუხვმა ხელმა
დათესა უკვე ტყე-ვეღზე
ახალი პურის მარცვალი...

მხოლოდ შენთვის იყოს ეს ჩემი მხიარული შეძახილი,
ვაშლის ხეო, შენთვის,
საზეიმოდ რომ გამოგაწყოს ახალმა ძაღამ!
სიწყობდე ზრწყინავს შენში, აღმოღებული,
სიწყობდე გაიფურჩქნა შენს ტოტებში...
შენში იშვა გაზაფხული!

III. დაბურული ტყე

შ უ ა ი ვ დ ი ს ი

რა შორს არის, ნორჩო ვაშლის ხეო, შენი ყვავილი,
უფრო შორს, მუხის ტყეო, შენი თოვლი.

მზე თავზე დაგვადგა,
ცდილობს დაგვიმიზნოს თავისი შუბი უფრო შვეულად.
ვის ექნება ისეთი ღრმა თვალის ფოსოები,
რომ ვერ ამოავსოს მისმა სინათლემ?

გაფხული! შუადღე მთაში,
და უქმე ოქროსფერი, და ტკბილი დასვენება...

Gurdibide bakan-ibil ertzetan
mazusta-sasia dago loretan.
Ango kixkalbearra! Ango marmarra!
Ego-begi izaki-ta, aizeak garra:
irakin diraki, beroz ezezik
erleen egoek jo ta näsirik...

.....
Arru-bètik ez dator gaur ur otsik...

Txoriak abaroetan ixilik,
goiz-jardun bakarrez etsi baitute.

Egonean daude zuaitzak ere...
Sagarrak eskuan ditu igaliak
Eguzki erregeri eskeiniak:
geldiak gizendu, egonak goza;
nagiak noizpait jalkiaraz bitza...

.....
Beroak zapalduta datza oro:
bizidun, landare, aitz eta soro.
Muskerra ta artoa dagotzu soilki
eguzki gorritan ezin izerdi.

Neguz untzi lirain, laino-gainean,
Txindoki!, orain agokit aurrean,
goriak astundu-tantai arrizko,
bèari inoiz baino erotuago.

Beste erpin musker bat or baita agiri,
maldan-gora zaizka zuaitzak geldi:
oker, ats-estuka, lurrari itsasi-
mendizale makal unatu iduri.

.....
Zigor ontaz, Uda, ba al duk aterpe?
Ara zuzen nazak, luzatu-gabe!

.....
Leloak itxitako jauregia
basoak iduri. Lo nagusia.
Baina, badu norbait - zoragarria -

საურმე გზის პირი, კანტიკუნტად მგზავრი,
ყვავის მავყალი.

მზე აცხუნებს, ისმის ღუღუნი.

სამხრეთისაკენ გვაქვს პირი, მწველი ქარია:

ბობოქრად ადუღებს ყველაფერს სიყხე,

ფუტკრების ფრთების ცემა და ტრიალი.

.....

ღღეს არ აღწევს ხრამიდან ნიაღვრის ხმა.

ჩიტები ფოთლებში გაყუჩებულან,

ღიღის სიმღერას დასჯერებიან.

არ იძვრიან ხეებიც...

ვამლის ხე გვაწვდის ხელში თავის ნაყოფს

მეფე-მზისათვის შესაწირად.

უძრაობა ზრდის,

უსაქმობა ამწიფებს და ზოლოს სიზარმაცე ტოტიდან ძირს ჩამოაგდებს...

.....

ყველაფერი გათანგულია სიყხისგან:

ცხოვედი, მცენარე, ფრიალო კდე, მინდორი.

მხოლოდ ხვდიკსა და სიმინდის ყანას

არ მოსდით მზის გულზე ოფი.

ზამთარში კობტა ხომადღს ჰგავხარ ნისლში.

ჩინდოკი!⁴⁵ ახლა კი გიყურებ

პაპანაქებით დაოსებულ ქვის გოლიათს,

მიწაში უფრო ფესვგადგმულს, ვიდრე ოდესმე.

სხვა მწვერვადიც ჩანს მანდ მწვანე,

მთის ფრდობზე, მაღლა, ხეები დგანან.

დალრეციდნი, სუღმეხუთუნნი, როგორც სუსტი მთამსვლელები,

დაუძღვრებულნი ჩაპზღაუჭებიან მიწას.

.....

თუ გაქვს, ზაფხულო, ამ დახრუკვისაგან თავშესაფარი,

პირდაპირ იქ გამიშვი, დაუყოვნებლად!

.....

ფანჯრებდახურულ სასახლეს

ჰგავს ტყე. სძინავს ზატონს,

მაგრამ ეყოლება აღზათ ვინმე მომხიზველი

⁴⁵ მთა გიპუსკოას პროვინციაში.

bidazti-zai eder: bai, alegia!
Begira non dedan, atarpean zai,
gorputza sotila, betartea arrai.

Itzal!, Baso-ren ume jaukal.
xaloagorik ezin al:
beltxeran, begi bai azal:

Itzal!...

Itzal!...

Sar naun geldixe, taupaka biotza.
Ar maitez, otoi, lerregin-arrotza...
Oial ilaun batez legortu didan
bekokia. Gero, aldamenean,
atzaidan eseri, andereño otxan,
ta, ai, zein gozo gauden, aopekotan!...

Atsedenaren eliz, zutoiz bete,
osto-pilo ta izar izunak abe:
ta i bertan oianeko jaupaleme...

Gure inguru lurra lurrin-jario,
urre urtuzko jasak baitaragio.
Euri gori ortaz basoa aterri.
Gauden, bada, maite, basoan geldi.

Zuaitz-tartetandiko urre nabarra
bezagun udaren bitxi bakarra.
Begoz emendik ate ire ederkiak;
ar bitzate besteek laztan goriak.
Nik ireak naiago, oianeko Itzal,
ezpaitine egiten odola kixkal...
.....

Uda!, gar zoragarri, suzko itsaso:
untzi geriza untan nai aut igaro...

IV - ONDAR GORRI

A z a r o - l é n a

Uda - suzko itsaso - baitut ibili
gerizpe atsegin bat nuela untzi,
ondoaz legorra jo dit emeki:
ondarreta bat du, soil eta gorri.

(Itsasoak bai-baitu, urrun-ertzean,
urre gorizko bide-goenean.

გამვედვითა მისაზიდად: ასე იქნება!
ნახეთ, ეგერ მელღება, შესასვლელში,
მოხდენილია და პირმშვენიერი.

ჩრდილი! ტყის წარმტაყი ქალიშვილი,
უზადლოდ კეთილი, შავგვრემანი თვალთაყ და კანითაყ.
ჩრდილი! . . .
ჩრდილი! . . .

შევვივარ სვენებ-სვენებით, გული მიძგერს.
აღერსით მიმიღე, ვთხოვ, უცხო, დაღიღი...
მსუბუქი ფარდით გამიშრო
შუბლი. მერე გვერდით
მომიჭდა მშვენიერი ქაღბატონი
და ო, რა ტკბილად ავჩურჩუღჩურღით! . . .

დასვენების ტაძარი, სვეტებით სავსე,
ხშირი ფთღებისა და ცრუ ვარსკვღავების თღით გაღახურღი,
და ამ ტაძარში შეღ ხარ ტყის ქურღმი... . . .

მიწას ჩვენს ირგვღივ ოხშივარი ასღის,
გავარვარღბულღი, გაღღოზიღი ოქრო რომ ეღვღება:
ამ მღღმარღ წვიმისაგან თავშესაფარღა ტყე.
აქ დავრღთ ამიღომ, ძვირფასო, ტყეში.

ხეების ტოტღეში რომ ჩანს ეს ჭრღი ოქრო
ვიკმაროთ ზაფხულღის ერთაღერთ სამკაულად.
გარღთ დარჩეს მისი ზრწყინღვღღება
და სხვეზმა იგემონ მისი ცხეღი კოყნა.
მე შეღი მირჩევენღა, ტყის ჩრღიღო,
სისხღს რომ არ წვავს... . . .

ზაფხულო! მომხიზღეღო აღო, ცეცხღის ზღვასო,
ამ ჩრღიღიანღ ნავით მიღდა გაღაგყურო... . . .

IV. წითღლი ჟვიზა

ნ ო ე მ ზ რ ი ს დ ა მ დ ე ბ ი

ზაფხულღი - ცეცხღის ზღვა - მოვიარღ
ჩრღიღის, საამო ნავით,
ნეღ-ნეღა მოვადექი ხმეღთს,
უღაზურს, წითღეს, ქვიშიან ნაპირს.

(ზღვას აქვს შორღეღ ნაპირზე,
მღულარღ ოქროს დღისზე

legor bat - odol-uts inularrean -
Eguzki nondik sar atsedenean...)

Aingura bota dut Arratsaldean:
oina dut ezarri Udazkenean...

.....

Berriro igo nauzu ene mendira,
oroigarri zârrei maitez begira...
Andre Lurrak jaulki ditu igaliak;
zurbil dauka arpegia, itzal begiak.

Gurdibide bakan-ibil ertzetan
untza dago oraindik, nagl, loretan.
Or-emenka, lore zimel gainetan,
ingumak ari, gozo-miazketan...
Mitxeleta gorri, zarpil egoak;
maitatzeka atsotu diranetakoak.

Kemenak uts-eta nekez bainoa,
zalantza dut zârtu naizelakoa...
Udazkenak aulagotzen dit atsa,
orbelak ozenagotzen oin-otsa,
aldapak larr-lagotzen biotza...
Lênetan ez bezin autsia natza.

.....

Arru-bêra itzuli nago. Ixurkia
basoz ta garoz jântzia:
noizbait orlegi, gaur nabar basoa;
tarteka gorri garoa.
Beste gain erpin bat bazan agiri
lên eze: gaur burni-meatz iduri.
Lurraren azala erdoitua da,
ala dut odola begietara...?

Aizea dabil, busti setatia:
lurrari daragio ots negartia.
Larreko xomorro ozenen zantzurik
ez da inon. Aspaldidanik
ixil zen olerkari jaun Kilkerra:
aixtian, alper eder den Txitxarra.

Ta zuek, nora, txoriok, saldoka
zoazte, iraduz urrundu-bearka?
Adiskide Urretxindor il zaizute,

მიწა - სისხლისფერი დღის დასადიერზე -,
სადაც მზე ჩაესვენება).

სალამოს ღუბა ჩავუშვი,
ფესვი გამოიღო შემოდგომაზე...

.

ისევ ავედი ჩემს მთაზე,
წარმომიდგა სანუკვარი ძველი მოგონებები.
დედამიწამ გამოიღო ნაყოფი,
სახე აქვს ფერმკრთალი, თვალები ღრუბლიანი.

დაყარედილებული საურმე გზის კიდეზე
შემორჩენილა ზარმაცო სურო აყვავებული.
შემტკნარ ყვავილებზე მიმოფანტულან
პეპლები, ნექტარს მიირთმევენ...
წითელი პეპლები გაუხეშებული ფრთებით,
უსიყვარულოდ რომ დაბერებულან.

არ მყოფნის ძაღა და მიჭირს ასვლა,
აღბათ სიბერე მეწვია.
შემოდგომა მისუსტებს სუნთქვას,
გამხმარ ფოთლებს შარი-შური გააქვთ ჩემს ფეხქვეშ:
ფერღობი კიდევე უფრო მიღლის გულს,
ვეშვები ადრინდელზე უფრო მისუსტებული.

.

ისევ მივადექი ხრამის პირს. ფერღობს
შეჰყენია ხეები და გვიმრა.
ტყე, ოდესღაც მწვანე, ახლა ტრედღება.
აქა-იქ წითლად მოჩანს გვიმრა.
აგერ იქ სხვა მწვერვალიც ზიზინებდა
მწვანედ, დღეს რკინის მადანს რომ ჰგავს.
მიწის ქერქი დაყანგულა
თუ თვალღებში ამომასხა სისხლმა?

დაქრის ნოტიო ქარი, ჯიუტი,
ტირიღის ხმას აღმოახდენს მიწას.
არ აღწევს მწერების წულიღი
არსაიდან, დიდი ხანია
გაჩუმდა ზატონი პოეტი ჭრიჭინა.
ყოტა ხნის წინ კი უდარდელი და კოპწია კუტკალია.
თქვენ საით მიფრინავთ, ჩემო ჩიტებო, გუნდ-გუნდად?
შორეული მხარისაკენ მიიჩქარით?
მეგობარი მოგიკვდათ, ზუღბული.

ta aren ilkizunetara
- egoak ikara -
berandu-beldurak al zaramate?

.....

Oi, zein dan ituna
bèra-bear au!
Nik ez nai eguna
biurtzerik gau!

Giroen argia galtzerakoan
lèn-olartzuna dut ozen gogoan.
Iru giro izanok, nik dei ta atozte:
nork-zeren saria ekardazute:
batak itxaro, besteak berbitze;
irugarrenak bizitza-indar bete.
Oro bear zaitute ene blotzak.
Lèn-min baidamada neurtitz zàrren otsak!

(Negu).

Ikus bezat, Jauna, bein ta berriro,
otalore ezinegona...

(Udaberri).

Bekusat sagasti gazte elurgiro,
udalen-sortoge dana.
Ikus bitzat arako irusta-sailak
eskuan ditutela ardo-txanbilak.
Entzun bezat inoizko olerkaria,
zelaiean baitzun lur-jauregia...

(Uda).

Jainko-muino-galnetara baino lèn
(ederra balta bizia!),
urrezko itsaso bebilt urduria,
Itzal dudala laguntzaile lerdén.

.....

(Udazken).

Ta udazken-atsarreko goiz batean
esnatu nadi Jainkozko Betean!

და მის დასაფლავებაზე
მიფრინავთ,
გემინიათ, რომ არ დაგაგვიანდეთ?

.

ო, რა მძიმეა
ეს გარდუვალობა!
არ მსურს, რომ ღლე
ღამედ იქცეს!

სანამ ქრება წვილიწადის დროთა შუქი,
ჩემს სულში ჟღერს წარსულის გამოძახილი.
ჩემო სამო გასულ წვილიწადის დროვ,
როცა მოგინებოთ, დაბრუნდით, თან მოიტანეთ ყველა საჩუქარი:
ერთმა - იმედი, მეორემ - გაცოცხლება,
მესამემ - სიყოცხლის ძადის სისავსე.
თქვენ ყველა სჭირდებით ჩემს გულს,
წარსულს მახსენებს ჩემი ძველი ღექსების ჰანგი.

(ზამთარი)
დაე, მენახოს, ბატონო, არაერთხედ
კურდღლისყოცხას სულწასული ყვავილი...

(გაზაფხული)
მენახოს ნორჩი ვაშლის ხე თოვლის ყვავილებით -
გაზაფხულის აკვანი.
მენახოს ძირს მოფენილი სამყურა,
ხედში რომ უჭირავს ღვინით სავსე ღოქები.
ვუსმინო ოდინდელ პოეტს,
მინდორში რომ დაუდგამს მიწის სასახლე.

(ზაფხული)
სანამ ღვთაებრივ მწვერვალს დავიპყრობდე,
(რა დამაზია სიყოცხდე!),
ჩემს ირგვლივ იზობოქროს მღვდელარე ლქროს ზღვამ,
ჩრდილი იყოს ჩემი მშვენიერი თანამგზავრი.

.

(შემოდგომა)
ნოემბრის დამდეგს, ერთ დიდას,
გამომეღვიძოს ღვთიურ სისრულეში!

Esteban URKIAGA "LAUAXETA"
(1905-1937)

ITXASORA!

Soinutzik ontzi-puntan, sakoneko lemazain,
itxaso-barne nua zidor ezezaunen-gain.
Ondartzan oro laga! - arriskubak darraigu -,
Lur-barri bilatzale ametsa lagun dogu,
Liorreko lokatzok geure malkoz eginak.
Arnas-artzeko, bilau,

amaibako-urdinak.

Euren solas utsakaz gixonak lotzen gabez;
Askatasun oldiak ilten dira atsekabez.
Aurrera! Iparraldian edur-mendi ixoztubak,
eta ugarte otzetan laminen gaztelubak.
Eruango zaitubet:

- eunak arro axian -.

Itxaropena bai dot begi onein ganian.
Bide barridak nai dauz abendaren kezkeak:
Lar lurrari egon da.

Zabaldu ozertzeak!

Ekintza gurenentzat landa au dan zabala.
Izki-mota orontzat burdinori garbala.
Geure itxaso gogorra, abendak maite zaitu!
Zeure altzora gatorz lurra ba txiker jaku.
Indar irakasle oi,

kendu odel ta laino!

ესტებან პრკიაბა "ლავაშობა"

(1905-1937)

ბისკაის პროვინციის მკვიდრი, იეზუიტთა ორდენის სასწავლებლებში მიიღო განათლება, მაგრამ მოგვიანებით დატოვა ორდენი და მხოლოდ სწავლა-გალობლობა-ლიტერატურულ მოღვაწეობას ეწეოდა. ცხოვრობდა ბილბაოში, სადაც ხუთი წლის მანძილზე ხელმძღვანელობდა გაზეთ Euskadi-ს "ზასკეთი" ზასკურ ნაწილს. სამოქალაქო ომის დროს ჟაღანგისტებმა დააპატიმრეს და 32 წლისა დახვრიტეს ვიტორიაში (ზასკ. Gasteiz, ესპ. Vitoria, ადგილის პროვინციის - ზასკ. Araba, ესპ. Alava - დედაქალაქი). პოეტმა თითქოს იწინასწარმეტყველა თავისი სიკვდილი ერთ-ერთ ლექსში, რომელიც ქვემოთ არის მოყვანილი.

ღაუაშეტას პოეზიას ახად მიმართულებას მიაკუთვნებენ და აღნიშნავენ, რომ მასში შეიმჩნევა უცხო გავლენები, განსაკუთრებით, მისი მეგობრის, ცნობილი ესპანელი პოეტის ფედერკო გარსია ლორკასი. ღაუაშეტას ლექსები დაწერილია ბისკაიურ დიალექტზე, რომელშიც ავტორს ზევრი ხედოვ-ნური ნეოლოგიზმიც ჩაურთავს.

ზღვაში!

შიშველი ვდგავარ გემის ცხვირზე მე - მისი შესაჭვ.

ზღვაში შევდივარ უცნობი გზებით.

ნაპირზე დატოვებ ყველაფერი, იქ საფრთხე გვედის!

ახალი მიწის მძებნელებს ოყნება გვიშველის,

დღეამიწაზე ზღვები ჩვენი ცრემლებით შექმნიდა.

მაშ, ეძებეთ სასუნთქად თავისუფლების

ღურჯი უსასრულობა.

ადამიანებმა არ შეგბოჭონ თავისი ფუჭი სიტყვებით:

თავისუფლების სურვილი აუსრულებდაე კვდება.

წინ გასწით! ჩრდილოეთით, დათოვილი მთებისაკენ,

ნახეთ გაყინულ კუნძულებზე სირინოზთა ციხე-კოშკები.

შორს წაგოყვანთ:

- ქართლ დაბერილი აფრები -.

იმედი მიდგას თვალებში.

ხაღხის მღვდვარება ახად გზებს მოთხოვს:

შორედ მიწებს;

აღმოაჩინეთ ახალი სივრცეები!

რა ფართო ასპარეზია ჩვენი საქმისათვის,

ჩვენი იმედების ამოსატვიფრად რკინის დაუწერელი ფორფიტა.

ჩვენო ძლიერო ზღვაო, ხაღხის უყვარზარ!

შენი სიღრმისაკენ მოვეშურებით, მიწა გვეპატარავება.

ძადის მოძღვარო,

ღრუბელი და ნისლი გაგვიფანტე!

Balerik eztogu nai gogai barriak baino.
Argizkorrija dager, urrezko jantzi-barriz.
Ementxe gatorkixuz jakintzaren egarriz.
Ametsik ezkenduban legorretan egiten,
Uraren barna balna golak doguz ikusten.
Geure itxaso gogorra!

Gogaien arraunlari

Agur egiten dautzu itxaro argijari.
Soinak esitzen dozuz, goguak ariago:
Geuregan legez, zeugan, beti kezka bat dago.
Sakon ori nok dazau?

Oso zara zadorra!

Ekaitz orrein orruba koldarren bildurkorra.
Euzkuak soilik dabiltz altzo zabal orretan:
Imin dozu oldia, euren begi barnetan.
Gudarijak dagixuz, berunezko bizkarrak,
tente diran erruak, burni diran iztarrak.
- Gixonjale leientzak jaki ziltzagiliak...-
Itxaso aundi orrek, zabal, zeru-atiak.
Erijotza or dabil, or dabil maitasuna.
Erri gogor onentzat, zeugan etorkixuna.
Odiseu barri gara, laminik ezta balna,
Emen sortuba ezta Aprodite liraina.
Geure abenda-antzo pioneer gazte gara.
Altzuan beti irri baten ikara
Baina leaien legez darresixu galparra.
Euzkoen itxasua!

Oldia eta indarra!

Aurrera, aurrerantza!

Ontzi-puntan solnutzik.

Axe oron mosubai bijotzak zabaldurik.
Ibiladi au ezta bixitzan amaltuko;
bein ontziratu danik barriz ezta itzuliko.
Minak lurrean itxi, begoz itun diranak.
Itxaroz kezkatubak nai dabez geure lanak.
Zerubak argi dagoz, begoz pozez begijak
Uinen ganian dabiltz geroko abestiak...
Barrero esi daigun ludijaren gerrija,
Ez bitsez, ez indarrez, gogalakaz baino.
Itxaruak berua euzkotarren ontziija
Goguak nausi diran argitasun goiraino.

ვეშაპი კი არ გვეჭირდება, არამედ ახალი აზრი.
განთიადი გამოზრწყინდა ახალი ოქროს კაბით.
აქ მოვედით სიბრძნის წყურვილით.
ხმელეთზე არ შეგვეძლო ოყნება,
წყადში კი ცის ანარეკლს ვხედავთ.
ჩვენო ძლიერო ზღვაო!

აზრთა მენიჩბენი

ვესადმებით ზღვის ნათებას.
სხეულს იმორჩილებ და სულს კიდევ უფრო:
ჩვენი გულებივით შენც შფოთავ.
ვინ ჩასწვდება შენს სიღრმეს?

საიდუმლოებით საცხე ხარ.

შენი ქარიშხლის ღრიალი მხდალისათვის შიშის ზარია.
მხოლოდ ზასკებს შესწევთ ძალა გადაკეთონ შენი ფართო მკერდი:
შენ ჩაღვარე გამბედაობა მათი თვალების სიღრმეში.
აწრობ მებრძოლს ტყუილისზურგიანს,
ღონიერი კუნთებით, რკინის ზარძაყებით
- კაცობრიობისთვის საცდუნებელი საჭმელია - ...
ზღვაო თვალუწვედნელო, გამოალე ცის კარგ.
სიკვდილი მანდ დაღის, მანდ დაღის სიყვარული:
ამ ძლიერი ხადხისათვის შენშია მომავალი.
ახალი ოდისევესები ვართ, მაგრამ არ არიან სირინოზები,
აქ ვერ ვპოვა აკვანი მშვენიერმა აფროდიტემ.
ჩვენ ასე მოგვდგამს - ახალი გზის გამკვლევეები ვართ.
სივრცეზე სულ დაგვიმციმებს ღიმილივით ტადლები,
მაგრამ ღომივითაც დაიქნევ ხოლმე ფაფარს.
ზასკების ზღვაო!

ძაღავ და მხნეობავ!

წინ, სულ წინ გასწი!

შიშველნი ვდგავართ გემის ცხვირზე,

ქარის კოყნისთვის მკერდმიშვერდნი,
ნურასოდეს დასრუდება ეს სვლა.
ერთხედ ზღვაში შემოსული უკან აღარ ბრუნდება.
დატოვებ მიწაზე დარდები, დარჩეს ვინც სევდიანია.
მოღით, მოლოდინისაგან დაღლიდნო, იმედს ჩვენ ჩაგისახავთ.
ცა ნათელია, თვალები სიხარულით გაზრწყინებული,
ტადლებზე მომავლის სიმღერა გაისმის...
კიდევ ერთხედ შემოვავდლოთ დედამიწას სარტყელი,
არა ზღვის ქაფით, არა ძალით, არამედ აზრით.
დე, მიიყვანოს იმედმა ზასკების გემი
აზრის ნათედ სიმალღემდე.

LANGILE ERAILDU BATI

I

Ene Bizkaiko miatze gorri,
zauri zarae mendi ezian!
Aurpegi balzdun miazarijoi,
ator pikotxa lepo ganian.
Lepo ganian pikotxa zorrotza,
eguzki diz-diz ta mendiz bera.
Ator bideskaz, - goxa sorbaldan -,
kezko zeruba jaukon olera.
Opor-otsa dok txaide zabalán,
- ukabil sendo, soñanzki urdin -
jaubiak, barriz, nasai etzunda,
laguntzat auke, t, urrutizkin.
Aurpegi balzdun miazarijoi,
ari bitartez delak jabiltzak.
Bideskan zelan dirdir jagijek
txapel-okarren kapela baltzak!
orreik jaukoen gaizkin-itxura
zizpa luziak lepo ganian!
Ene Bizkaiko miatze gorri,
zauri zarae mendi ezian!

II

Mendiz bera lau txapel-okerre
aurpegi balzdun miazarija.
Begi baltz orreik sastakal dozak
baina zatitu ezin esija.
Noruntz aroe esku-lotuta
burni margodun gorputz gogorroí?
Sendua baintz, etsai-odolez
bustiko eunkek pikotx zorrotzo!
Nerbion-ertzok, - tranbi-dardará-
askatu naiez, zenbat alegin!
Baina olean zarata artian

მრავალ მუშას

I

ჩემი ზისკაის წითელი მადანო,⁴⁶
ჭრილობა ხარ ნაწვიმარ მთაზე!
სახეგამურული მაღაროელი,
მოდინხარ მხარზე გადებული წერაქვით.
მხარზე გაგიღია გაღესილი წერაქვი,
მზე გამოციმციმდა თუ არა, მთიდან დაეშვი.
მიდინხარ ზილიკით, - მთის ფერზე, დილით -,
ქარხანაში, კვამლს რომ უშვებს ცისკენ.
ფართო ქუჩაში გაფიცვის ხმაურია,
- მძღავრი მუშტები, ღურჭი ტანსაცმელი -,
პატრონი კი მშვიდად აგღია,
მეგობრად ჰყავს ტეღეფონი.
სახეგამურული მაღაროელი,
ტეღეფონის ხაზზე გარზიან ცნობები.
ზილიკზე როგორ ბრწყინავს
ჩაპედ-ოკერათა⁴⁷ შავი ქუდები!
რა ყაჩაღური იერი აქვთ,
მხარზე გადაკიდებული გრძელი თოფებით!
ჩემი ზისკაის წითელი მადანო,
ჭრილობა ხარ ნაწვიმარ მთაზე!

II

მთიდან ეშვება, ოთხ პოლიციელს მოჰყავს
სახეგამურული მაღაროელი.
შავი თვადები დანასავით უჭრის,
მაგრამ ვერ გაჰკვეთენ ზღუდეს.
სად მიჰყავხართ ხეღებშეკრული,
რკინისფერო ბრტე ვაჟაკო?
ძალა რომ გყოფნიდეს მტრის სისხლში
ამთავდებდი მაგ გაღესილ წერაქვს!
ნერვიონის⁴⁸ სანაპირო, - ტრამვაის რახნახი -,
თავისუფლების სურვილს რამდენი მსხვერპლი მოჰყოლია!
მაგრამ ქარხნის ხმაურში

⁴⁶ იგულისხმება ზისკაის პროვინციაში არსებული რკინის საბადო.

⁴⁷ სიტყვასიტყვით "ქუდმოქცეულები". ასე უწოდებენ ბასკები ესპანელ პოლიციელებს.

⁴⁸ ბასკეთის დიდი მდინარე, რომელიც ჩაედინება ზისკაის უბეში. იგი კვეთს ზიდბაოს რკინის საბადოს, მის სანაპიროზე გადის ტრამვაის ხაზი.

aren aiotsak aditu ezin!
Zizpa luziak sutan jagozak.
- opor-zaratak txaide zabalán-.
Aurpegi balzdun miazaríjoi,
Igeri adi euren odolán...!
Txapel-okerrak edango Jabek
ardao onena Gomez-elxian.
Ene Bizkaiko miazte gorri,
zauri zarae mendi ezian!

არ ისმის მათი გმინვა!
გრძელი თოფები ცუცხლს ისვრიან,
- ფართო ქუჩაში გაფიცვის ხმაურია- ,
სახეგამურულ მაღაროელ,
იყურე შენს საკუთარ სისხლში! . . .
პოლიციელები დაღევენ
საუკეთესო ღვინოს გომესის ღუქანში.
ჩემი ბისკაის წითელი მადანო,
ჭრილობა ხარ ნაწვიმარ მიწაზე!

ღუის (კოდლო) მიჩეღენა
(1915-1987)

ღუის (კოდლო) მიჩეღენა - საღამანკისა და ზასკეთის უნივერსიტეტის პროფესორი, ესპანეთის სამეფო აკადემიისა და ზასკური ენის აკადემიის ნამღვილი წევრი, ფართო პროფილის ფილოლოგი, ინფორმაციული და ზასკური ენათმეცნიერების მსოფლიოში ცნობილი სპეციალისტი, თანამედროვე ზასკური საენათმეცნიერო სკოლის ფუძემდებელი. ზასკეთის უნივერსიტეტის ერთ-ერთი დამაარსებელი, ამ უნივერსიტეტისა და ზასკური ენის აკადემიის სამეცნიერო მიმართულების განმსაზღვრელი და ყველა პროფილის ფილოლოგიური კვლევა-ძიების ხელმძღვანელი, ავტორი ფუნდამენტური ნაშრომებისა ზასკური ენის ისტორიისა და გრამატიკული სტრუქტურის შესახებ, ზასკური ლიტერატურის შესახებ, სიყოყმის უკანასკნელ წუთამდე მუშაობდა და გამოსაცემად მოამზადა ზასკური ენის ისტორიული და ლინგვისტური ლექსიკონის უმდიდრესი, ავტორიანი ლექსიკონი.

ღ. მიჩეღენა ჭეშმარიტი ზასკი პატრიოტი იყო და, ზუნებრივია, ესპანეთის სამოქალაქო ომის წლებში რესპუბლიკელთა რიგებში იღგა. ეს საკმარისი მიზეზი აღრმოჩნდა იმისათვის, რომ ფაშისტებს ღ. მიჩეღენასათვის სიკვდილი მიესაჯათ. ციხეში ეს სასჯელი მას ჯერ სამუდამო პატიმრობით შეუცვადეს. გავიდა წლები. ღ. მიჩეღენა სხვა შრომისუნარიან პატიმრებთან ერთად გაათავისუფლეს (ესპანეთში იმ დროს იმდენი ხალხი იყო საპროზიღებში, რომ ქვეყანაში მუშა-მოსამსახურეთა ნაკლებობა მწვავედ იგრძნობოდა), მაგრამ ზასკეთში ცხოვრება აუკრძალა. ფრანკოს სიკვდილამდე ღ. მიჩეღენა საღამანკის უნივერსიტეტში მოღვაწეობდა. ზასკეთში მხოლოდ დემოკრატიული რეჟიმის დამყარების შემდეგ დაბრუნდა და სიყოყმლის ზოლიმდე ზასკეთის სამეცნიერო-კულტურულ ცხოვრებას წარმართავდა თავისი მოღვაწეობითაყ და გამორჩეული პიროვნული თვისებებითაყ.

მართალია, ღ. მიჩეღენა პოეტი არ ყოფილა, მაგრამ ანთოლოგიაში მისი ლექსის შეტანა სიმბოლურად მივიჩნიეთ. ცნობა ამ ლექსის შესახებ მოგვაწოდა ღ. მიჩეღენას ქვრივმა ქ-მა მატრიდა მიჩეღენამ და მანვე დაგვაკავშირა ამ ლექსის ერთ-ერთ ადრესატთან ზ-ნ ხოსე მანუელ ირადისთან, რომელმაც გვიამბო ლექსის დაწერის ისტორია. ლექსი დაწერილია 1942 წელს

Luis (Koldo) MICHELENA/MITXELENA
(1915-1987)

BERTSO BERRIAK

DONOSTIARREN GARAIPENA DALA TA. JARRIAK

(Artzelus, Mendizabal, Iradi ta gañerako donostiar jat
agurgarriet, biotzez)

1

Zenbait bertsoan azal bear det,
azaldu al baldin bada,
gure gañera erori zaigun
eraso gogor, zakarra.
Atzo jokatu estropadak ta
garalle donostiarra...
Gure oraingo entzun-beharra
ezta izango makala!...
Goiko Jaun onak emango al digu
eramateko indarra!...

2

Ori da gauza arrigarria...
Donostiarrak lenbizi!
Patxi Santuak mirariren bat
egin duela dirudi.
Santu berriak lagundu arren
atik ez tute irabazi.
Ta... aspaldi ontan nola ez tuten
olakorikan ikusi,
esponja baño arroago daude
Oien ondoan zein bizi!

ბურგოსის ციხეში. სიკვდილიმსვილ ზასკ პატარვებს შემთხვევით ჩავარდნიათ ხელში გაზეთის ნაგლეჯი, რომელშიც ამოკითხეს, რომ სან-სებასტიანის გუნდს გაუმარჯვია იმწიღეანდელ რეგატაში. სან-სებასტიანელი პატარვები ამან ძალიან გაახარა. დ. მიჩელენა გიპუსკოელი კი იყო (სან-სებასტიანი გიპუსკოას პროვინციის დედაქალაქია), მაგრამ არა სან-სებასტიანელი, არამედ რენტერიელი (ზასკ, Errenteria, ესპ. Renteria) და, როგორც გიპუსკოელებს სჩვევიათ, თავისი მშობლიური სოფლის პატრონი იყო და ხუმრობით ექიშვებოდა სან-სებასტიანელებს. ეს განწყობილება გამოხატა მან თავის სახუმარო ლექსში. ლექსი დაწერილია მის მშობლიურ გიპუსკოურ დიალექტზე.

ახალი ლექსები

სან-სებასტიანელმა ბამარკავების ბაშო წარმოქმედო
(გულით მივუძღვენი არყელუსს, მენდისაზაღს, ირადისა და
სხვა შეტად პატრისაყემ სან-სებასტიანელთ)

1

რამდენიმე სტროფში უნდა ავხსნა,
თუ ამის ახსნა შესაძლებელია,
თავს რა
მძიმე და საშინელი განსაცდელი დაგვატყდა.
გუშინ გამართულ რეგატაში
სან-სებასტიანელებმა გაიმარჯვეს...
ახლა რასაც გავიგონებთ,
როდი იქნება პატარა რამ!..
ზეყის მეუფემ კეთილმან მოგვანიჭოს
ძაღა მის გადასატანად!..

2

სწორედ რომ საოცრებაა...
სან-სებასტიანელები პირველი არიან!
წმინდა პაჩის⁴⁹ სასწაულმოქმედების
შედეგია ეს უთუოდ.
ამ ახალი წმინდანის შემწეობის გარეშე,
ვერ გაიმარჯვებდნენ.
და... მოხდა ის, რასაც კარგა ხანია
არავინ მოსწრებია,
ზღვის ღრუბელივით გაიჟლინთნენ და აივსნენ სიამაყით,
რა გაგვაძლებინებს მათ გვერდით!

⁴⁹ პაჩი მამაკაცის სახელის, ფრანსისკოს კინოზითი ფორმაა, ასე მოხსენიებს მიჩელენა ირონიულად ფრანსისკო ფრანკოს, დიქტატორს.

3

Irten zulotik, donostiarra,
mingaña ongi dantzatu,
ainbeste urtez ixil-bearrak
ia ia lertu zaitu.
Bota arrunkak, zuk oi bezela,
arro-panparroi agertu;
au jakin gabe gipuzkoarrik
ez bedi beintzat gelditu;
oraingoa, ba, zurea da ta
bazter guziak nazkatu.

4

*Aufa! Etxegok mundu guzian
gu bezelako mutilik!
Gora Amaikak! Gora Donosti!
Gora Kiriko ta Karril!
Lagundu digun Santu berria
Jaunak dezala berekin!
Gora Pamao! Betor onera...
inon bada galtzadunik!
Eztator inor... Ez baitek jaio
donostiarren berdiñik.

5

Gaurko gurenda ospatu bedi
Kiriko-rena bezela;
piztu argiak, jantzi leioak

3

გამოძვერი სოროდან, სან-სეზასტიანელ,
ააყეკვე შენი ენა,
თორემ ამდენი წლის იძულებითმა სიჩუმემ
თოქმის ამოგადგო.
გაამაყდი, შენებურად
გაყოყორდი,
არ დატოვო არც ერთი გიპუსკოელი,
ეს ამბავი რომ არ ამცნო,
შენი დრო დადგა და
კუთხე-კუნტულიც არ დაგრჩეს, ეს ამბავი რომ არ მოსდო.

4

"გაუმარტოს! მსოფლიოში
ვერ იპოვი ჩვენისთანა ბიჭებს!
გაუმარტოს 'თერთმეტთა ერთობას'!⁵⁰ გაუმარტოს სან-სეზასტიანს!
გაუმარტოს კირიკოსა⁵¹ და კარდის!⁵¹
ის ახალი წმინდანი, ჩვენ რომ დაგვეხმარა,
უფადმა მიიზაროს!
გაუმარტოს პამოს!⁵² აქ მოვიდეს...
ვისაც კი შნო აქვს და შარვადი აყვია!
არაუინ მოღის.., რადგან ტერ არ შობიდა ვინმე,
სან-სეზასტიანელთა სადარი.

5

ღღევანდელი გამარტვებაც ისევე უნდა ვიზიგმოთ,
როგორც კირიკოსი;
აანთეთ სინათლე, მორთეთ ფანტრები,

⁵⁰ Amaikak bat "თერთმეტთა ერთობა" - გასტრონომიული საზოგადო-
ება, რომელიც ყოფილმა ფეხბურთელებმა - სან-სეზასტიანის ცნობილი გუნ-
დის წევრებმა - დააარსეს. ამ საზოგადოებას ეკუთვნოდა ნაოსანთა ის
გუნდი, რომელმაც დექსში აღწერილ რეგატაში გაიმარტვა.

⁵¹ წინა საუკუნის რეგატის გამირები, ცნობილი მესაჭეები, სან-
სეზასტიანის გუნდს მოუტანეს დიდი გამარტვება. კარდის დილუპა ქარიშხ-
ლის დროს გასაჭირში მყოფი მეზღვაურების დახმარებისას. ხადხმა იგი
გმირად აღიარა.

⁵² დექსში აღწერილი რეგატის მონაწილე სან-სეზასტიანის გუნდის
მესაჭე.

Patxiri jarri kandela...
'Marca Pamao' karameloak
laister egin ditzatela...
Amaika urtez egon bagera,
gure txokoan erreta...
ara aurtengoa guk irabazi...
Danok izorraitzezela."

6

Unte bat laister dijoa eta
egin orain lasai parra.
Datorrenean... ongi dakizu:
zokoan gorde bearra.
Astekakoan: Aupa Amaikak!
Aurrera, Donostiarra!
Gero, itzuleran, beti bezela,
larri begian negarra...
Beste olakorik ikusterako
luza bear zaizu bizarra!

Mikelazuloko Belea

პაჩისაყ სანთელი დაუნთეთ...
'პამაოს' მარკის კანფეტები
უნდა გამოვუშვათ სასწრაფოდ...
ამდენი წელი თუ ვიფერფლებოდით
ჩვენს კუთხეში...
აგერ, წიღულს, გავიმარტვეთ...
ყველას ყოფა ვუტირეთ!"

6

წელიწადი უცებ გადის,
თამამად შეგიძლიათ იყინოთ ახლა,
გაისად კი... თქვენც კარგად იყოთ,
ისევე თქვენს კუთხეში უნდა შეიყუროთ:
რეგატა რომ დაიწყება, აყვირებთ: გაუმარტოს 'თერთმეტთა ერთობას'!
მიდი, სან-სეზასტიანო!
მერე კი, მოზრუნებისას, როგორც ყოველთვის,
თვალში ცრემლი ჩაგიდგებათ...
ამგვარ გამარტვებას სანამ კვლავ ეღირსებოდეთ,
ბევრი წყალი ჩაივლის.

მიქელას⁵³ ქვაბულის ყორანი

საღბატორე მიჩილენა (1919-1965)

გიპუსკოას პროვინციის მკვიდრი, სასულიერო პირი. ფრანცისკანელთა ორდენის წევრი. მის გვარს პოეტობა მოსდგამდა. ზაბუამისი ცნობილი ზერსოლარი იყო.

აღსანიშნავია, რომ სამოქალაქო ომის შემდგომ პერიოდში საღბატორე მიჩილენამ პირველმა ესპანეთში (და არა საზღვარგარეთ) გამოაქვეყნა ზასკური ნაწარმოები (პოემა "არანსასუ", 1949). მისი დაბეჭდვა მან შეძლო არანსასუს ფრანცისკანული მონასტრის გამოცემლობაში.

1954 წელს საღბატორე მიჩილენა გაემგზავრა სამხრეთ ამერიკაში, სადაც მისიონერულ მოღვაწეობას ეწეოდა სხვადასხვა ქვეყანაში. 1963 წლიდან იგი შვეიცარიაშია, სადაც ესპანეთიდან წასული ემიგრანტების კაპელანის მოვალეობას ასრულებს. იქვე გარდაიყვანა და გადმოასვენეს სამშობლოში, დაკრძალეს არანსასუს ღვთისმშობლის მონასტერში.

მისი ღეჟსები დაწერილია გიპუსკოურ დიალექტზე.

⁵³ მიჩილენას გვარი მომდინარეობს პატრონიმიდან Mikel.

Salbatore MITXELENA
(1919-1965)

EUSKO-NEGARRA

"Un peuple qui s'en va"

Adio baten tristura somatzen zaio Euskalerrinari, bere
erritasunaren udazkenean. Amaika gauza eder bait-
-badoazkio biluzten, erabat suntsitzen!
Mundu arrotzean arrotz, bere buru aldeztu ezinik, espetxe
batean bezala topatzen duzu gaixoa, katigu ta ilzori;
urkamendikoaren antzo daukazu, bizia zintzilika duela zenbaitzuen
eskutik..., Jaungoikoaren borondateari belauniko.

Atsekabearen berri
Inork ongi ote daki?
Ni emen nago, gaixo au!
probaturik ongi,
emanaz mila gorantzi
gazte-denborari...

ADIO

Euskalerriak darío.

Igesi
zenbat gauz eder dóazi,
Ezaren
ilobi beltzera zuzen,
egundo
gelago ez biurtzeko,
sekula
il bear ez lutekela...

Antzina!:
- gure inular sorgina,
iraun-arazi ezina...-
bazuaz
zure printzak itzalduez...
Zergatik

“ერი, რომელიც ქრება”⁵⁴

გამოთხოვების სევდა ეტყობა ხასკეთს თავისი
კრად ყოფნის შემოდგომაზე. ზევრი მშვენიერი რამ
შემოეყარა. სურ მთლად განადგურდა.

უცხო ქვეყანაში უცხოს, თავის დაყვა არ შეუძლია, თითქოს
საწყადი ციხეში იყოს გამომწყვედელი, ტყვედქმნილი და მომაკვდავი.
სახარობებდაზე ასულივითაა - მისი სიციცხლე ზეწვზე აკიდია ვილაცის
ხელში... ღუთის ანაზარაა, მუხდმოდრეკილი.

უბედურებისა
ვინმემ იყის რამე?
აგერ ვარ მე, უბედური!
საკმაოდ ვიწვნიე,
ათასჯერ დავემშვიდობებ
ახადგაზრდობის წლებს...

მშვიდობით,

ხასკეთი მიღის.

ქრება,
რამდენი მშვენიერი რამ მიღის
არარაობაში,
პირდაპირ შავ სამარეში,
აღარასოდეს
რომ არ დაბრუნდეს,
არასოდეს
რომ არ უნდა მომკვდარიყო...

წარსული!
ჩვენო უმწეო ჯადოქარო,
ველარ გაგრძელე...
მიღიხარ,
ქრება შენი ზრწყინვა...
რაჭომ

⁵⁴ ეს ფრაზა ღებანში ფრანგულადაა.

ez edan zure argitik,
bizi gaitezen lengotik?
Zergatik
ez ibili zure eskutik
bein-beti,
eten ez dedin leinargi?...

Adio

Euskalerrriak darío,
Zugana

luzatuz bere jorana.

Bai, arren,
utzi Adio esaten.

Adio!

Adio bai sekulako!
Mendien apaingarri
ok ziran zugaitzak:
lizar, pago ta intxaur,
gaztain ta aritzak.
Sartu ziran beingoan
pinu beltz arrotzak.
Arrez gero mendiak
erderaz zebiltzak.

Intxaurraren zura zan
oiak egiteko:

lizzarrarena, berriz,
katedraletako.

Pinuena, ordea,
esan zertarako?

- Baitipat, ildakoen
zerraldotarako...

Aritz, lizar, pagoak:
agur sekulako!

არ ვისაზრდოთ შენი სინათლით,
არ ვიყოფხილო წარსულით?

რატომ

არ მივიღოთ შენი ხელიდან,

- სამუდამოდ

რამ არ გაწყვეს - ჩვენი მოდგმა?

მშვიდობით,

მიღის ზასკეთი.

შენთან

მოისწრაფვის, მის მფარველთან.

ჰოდა, გთხოვთ,

აყადეთ გამოთხოვება.

მშვიდობით!

ვემშვიდობებთ სამუდამოდ ,

მთების მშვენიერება რამ

იყენენ, იმ ხეებს:

იფანი, წიფელი, კაკალი,

წაბღისა და მუხას.⁵⁵

ერთბაშია შემოჭრა

უცხო შავი ფიჭვი.⁵⁶

მას შემდეგ მთები

ესპანურად აღაპარაკდნენ.

წაბღის ხე მასადა იყო

აკენისათვის,

იფანი -

ეკლესიისათვის.

ფიჭვი კი,

მითხარით, რად ვარგა?

- მიყვადებულის

კუბოდ თუ გამოდგება.

მუხავ, იფანო, წიფელო,

გემშვიდობებთ სამუდამოდ!

⁵⁵ იფანი, წიფელი, კაკალი, წაბღი და მუხა ზასკეთის ფლორისათვის დამახასიათებელი, ადგილობრივი მცენარეებია.

⁵⁶ ფიჭვი, ნავარის მთიანეთის აღმოსავლეთი ნაწილის გარდა, ზასკეთის ფლორისათვის დამახასიათებელი მცენარე არაა. შემოჭანიდ იქნა უკანასკნელ წლებში ზისკაიასა და გიპუსკოაში, სადაც ფიჭვნარის მოსაშენებლად ძველი, წიფლისა და მუხის ტყეები გაჩეხეს. ამიტომ, ფიჭვი ზოგადად მიჩნეულია უცხო ხის, ძალით შემოსულის სიმბოლოდ.

Elezar eta Ipuí.
koplá naiz kanta-zar:
aiton-amonen autan
ziran zeru-izpar,
ta iloben gogoetan
ametsezko izar...
Laratzak berak ere
aiekin ze sugar!

Bestelako ederra
orduan bizitza
kantuz zihoanean
zerura otoltza...!
Bestelako gozoa
sukaldean poza
aiekin paxtutzean
otordu bakoitza!
Adio kanta-zarrak
ta Ipuí aspaldiko:
agur sekulako!

Eliz-arlosapean
eortzitako ilak;
galtzara-ertzetako
ermita ixilak;
Batzarretako lege
zabal ta gurpilak;
jolas tolesgabeak;
oitura sotilak...

Ta Gabonzarretako
gure Olentzaro;
ta pelotarí txurí
'en "Abe-Mariko";

ძველი ამბები და ზღაპრები,
ღექსები, ძველი სიმღერები,
ზეზიგებისა და ბაბუების
გადმოცემული ციური ამბები
შვილიშვილების გონებაში
ოყნების ვარსკვლავებად იქცეოდნენ...
შუაყეცხლის საკიდელიც
ადით ეხმაურებოდა მათ!

რა სხვაგვარად მშენებნიერი იყო
მამინ ცხოვრება,
სიმღერით ადიოდა
ღოყვა ზეცაში! . .
სხვაგვარად ტკბილი იყო
კერის სიხარულიც,
ღოყვით რომ ინთებოდა
ყოველი ჭამისთვის!
მშვიდობით, ძველ სიმღერებო
და წარსულის ზღაპრებო,
გემშვიდობებით სამუდამოდ!

ეკლესიის ქვის ქვეშ
დამარხული მიცვალებულნი,
შარაგზის პირას
მღუმარე სამღოყვედონი,
სახალხო კრების ძველი
კანონი და ზასკური ზორზალი,⁵⁷
გულზბრყვილო თამაშები,
უზრადო წეს-ჩვეულებანი...

და შობა-ღამეს
ჩვენი ოღენყარო,⁵⁸
თეთრებში გამოწყოზილი პეღოტის⁵⁹ მოთამაშეთა
"ავე მარია";

⁵⁷ ძველად ზასკურ ურმებს პქონდა თავისებური, რკინის საღტიანი მთღიანი ხის თვლები.

⁵⁸ ზასკების თოვლის პაპა.

⁵⁹ პეღოტა ზასკური თამაშია, თამაშობენ ზურთითა და ხის ან დაწნული ჩოგნით, ზოგჯერ შიშველი ხელითაც. მოთამაშებებს ტრადიციულად თეთრი ტანსაცმელი აყვიათ. ძველად თამაშის დაწყების წინ "ავე მარია"-ს წარმოთქვამდნენ, ეს წესი დღეს დაკარგულია.

ta gailur bakoitzeko
gurutze zurezko;
eta burruxa beltzak
ta gonantx gorrixko...

Gure erritasunaren
ezaugarri oro:
agur sekulako!

Zuek, ai! batez ere,
mendi-gurutz deunak,
babeseke errien
zaindari onenak,
asaben sinismenak
jarri zinduztenak
eta orain bakantzen,
jausten zoaztenak!:

AI Errien adua
bai zoritxarreko,
zuek gabe beinola
baditezke tinko!
Dongeki'erortzen dan
gurutz bakoitzeko,
jausten bait dira ere
birtuterik pranko!

Mendi-gurutzetxoak:
agur sekulako!

* * *

Antzina!
-gure inular sorgina-
Adio
Euskalerrriak darío
zugana
luzatuz bere jorana...

და ყოველ მწვერვალზე
ხის ჯვარი:⁶⁰
და შავი ბღუზა
და წითელი ქვედაწილი⁶¹...

ჩვენი ეროვნების
ყველა ნიშანო,
გემშვიდობებით სამუდამოდ!
განსაკუთრებით თქვენ!
მთების წმინდა ჯვრებო,
თქვენს შეფარებულ სოფელთა
კეთილნო დამცველნო,
წინაპართა რწმენას
შეუნარჩუნებინხართ აქამდე,
ახლა კი მცირეებით,
ეცემით! . .

ვაი, ერის ხვედრს
უბედურს,
განა უთქვენოდ
შეძლებს განმტკიცებას?
უკეთურად წაქცეულ
ყოველ ჯვარს
ხევრი სიკეთის დაცემა
მოწყვეტა!
მთის პატარა ჯვრებო,
გემშვიდობებით სამუდამოდ!

* * *

წარსულო!
ჩვენო უმწუო ჯადოქარო,
მშვიდობით,
მიდის ზასკეთი.
შენთან
მოისწრაფვის, მის მფარველთან...

⁶⁰ მთის მწვერვალებზე ზასკები ხის ჯვრებს აღმართავდნენ რწმენის სიმბოლოდ.

⁶¹ ზასკური ეროვნული ტანსაცმელი: შავი ბღუზა და წითელი ქვედაწილი.

Xabier DIHARTZE "IRATZEDER"
(j. 1920)

NAHI NUEN...

Joan da...
eta fraidetu.

Nahi nuen gizontzean osoki bizi, osoki;
Eta hortaz tirabiran aspaldi nintzen egoki...

Nahi nuen bihotz osoz nere Jainkoa maitatu;
Nahi nuen indar osoz Herriarentzat bermatu.

Nahi nuen maitez osoki bizi, osoki;
Bainan bien maitatzeko bihotz bakar bat izaki...

Nahi nuen eskual-aphez, nere Jendea salbatu;
Nahi nuen mintzaldiez mundu guzia argitu.

Eta hortaz tirabiran aspaldi nintzen egoki:
Bizi osoz bizi nahi eta ez jakin nun aurki...

Joan naiz bidez, joan naiz mendiz: ea nun kausi argia
Joan naiz eta hara tanpez, hara han... zeru-mendia!

ITSASOA!

Itsasoa!

Zuri behatu gabe nola egon naite?
Zure boz iatzarekin, othoi! mintza zaitte;
Erradazu zertako zaitudan ba maite.

Itsasoa!

Zertako bada plzten dautazu bihotza?
Ez othe zare zu maiz hilzale bat beltza!
Hezurak itsaspean ez othe dabilta.

Itsasoa!

Zertako ur ondoan naiz ardura jarri,
Xoraturik behatuz tirainen dantzeri!

შაბიერ დიკარსე "იკასეჟერი"
(დ. 1920)

დაბადებულია საფრანგეთის ზასკეთში სენ-ჟან-დე-ლუსში (ზასკ. Donibane Lohitzun, ფრ. Saint-Jean-de-Luz), დაბურის პროვინციაში. სასულიერო პირია, ზენედიქტელთა ორდენის წევრი. იგი ერთ-ერთი მათგანია, ვინც 50-იან წლებში გააგრძელა ზასკური სამწერლო ტრადიცია.

იკასეჟერის დექსეზი დაწერილია მისი მშობლიური დიალექტის ზუნებ-რივი ზასკურით. მას ესპანეთის ზასკეთის მწერლებისათვის დამახასიათებელი პურისტული ტენდენციების გავლენა არ განუყვია.

მინდოდა...

წავიდა...

ზერად აღიკვეცა.

მინდოდა კაცობაში სავსე ცხოვრებით მეცხოვრა, სავსეთი.
და ასე დაძაბულად ვიცხოვრე კარგა ხანს...

მინდოდა მთელი გულით მყვარებოდა უფადი ჩვენი.
მინდოდა მთელი ძალღონით შემსახურა ჩემი ქვეყნისთვის.

მინდოდა მთლიანად ამ ორი სიყვარულით მეცხოვრა, მთლიანად.
მაგრამ ამ ორი სიყვარულისათვის გული მხოლოდ ერთი მქონდა...

მინდოდა როგორც ზასკ მოძღვარს ჩემი ხალხი გადამერჩინა,
მინდოდა ჩემი მოძღვრებით მთელი ქვეყანა გამენათლებინა.

და ასე დაძაბულად ვიცხოვრე კარგა ხანს.
სავსე ცხოვრებით გინდოდეს იცხოვრო და არ იცოდე სად მოიპოვო...

გავუდექე გზას, შევუდექე მთას, რომ მენახა სად იყო სინათლე.
გავუდექე გზას და აი, უცებ აგერ იქ... ციური მთა!

ზღვაო!

ზღვაო!

“შენ თუ არ გიყქირე, როგორ გავძოდ?
შენი მკაცრი ხმით, გთხოვ, მიიხარო.
თქვი, რატომ მიყვარხარ.

ზღვაო!

რად მინთებ გულს?
განა შენ არ ხარ ხშირად შავი ჯაღათი?
განა შენს სიღრმეში ძვლები არ დაცურავენ?

ზღვაო!

რად მიჰყრობს წყლის პირას მყოფს მღვდვარება,
მონუსხულივით რად ვუმზერ ტაღლათა ცეკვას?

Zertako harroketan naiz kantuz maiz ari!

Itsasoa!

Zertako zuri beha nago xoraturik?
Amaren besoetan zu ezagaturik
Horrek ez du ematen holako lilurik.

Itsasoa!

Zerk du ba zure baitan xoratzen gogo?
Zabal zabala zare, muga gabekoa:
Gogoratzen dautazu gure Jaun Golkoa.

PARISEN

San Inazioaren egunean
lehen botuen kaperan

Parisen, Jauna, zer harrabotsa
Nola bidetan ez lotsa?

Parisen, Jauna, zer harrabotsa
Nun aurki loa, nun hatsa?

Parisepean, burrunben pean.

Jainko xorta bat bezala

Hiri burrunben hertzen barnean

Kaperaño bat ixila

Parisen, Jauna, zer harrabotsa

Nun aurki loa, nun hatsa?

Parisepeko kaperañoan

Multxo bat gazte zen jautsi

Orai lau mende, oso osoan.

Eman beharrez Jesusi.

Parisen, Jauna, zer harrabotsa

Nola bidetan ez lotsa?

Hiri burrunben itsasoeri

Jainko xorta nausi zela,

Parisepean begiak argi

Hor zen Xabier, hor Loiola.

რად ავმღერებები ხოდმე კდღეზე შემომდგარი?

ზღვაო!

რად გიყქერ მონუსხული?

დედას რომ ხელში ვყავდი, უკვე გიყნობდი,
აღარ მეგონა, თუ გამაოცებდი.

ზღვაო!

რა გაქვს ისეთი, რომ იპყრობ სულს?

დიდზე დიდი ხარ, უსაზღვრო,
მაგონებ ჩვენს მაღალ ღმერთს.

პარიზში

წმინდა იგნასიოს⁶² დღეს.

პირველი ალკეციის სამლოცველოში

პარიზში, ღმერთო, რა ხმაურია
ქუჩაში როგორ არ შეგეშინდეს?

პარიზში, ღმერთო, რა ხმაურია,
სად შიშოვებ ძიღს, სად მოსვენებას?

პარიზთან ახლოს, ხმაურთან,
როგორც ერთი წვეთი ღვთიური.

ქადაქის გუგუნის საზღვართან
პატარა სამლოცველოა ჩუმი.

პარიზში, ღმერთო, რა ხმაურია.
სად შიშოვებ ძიღს, სად მოსვენებას?

პარიზთან პატარა სამლოცველოში
ზევრი ყმაწვილი დაეცა

ამ ოთხი საუკუნის წინ, თავი
შესწირეს იესოს.

პარიზში, ღმერთო, რა ხმაურია.
ქუჩაში როგორ არ შეგეშინდეს?

ქადაქის გუგუნის ზღვაზე
უფრო დიდია წვეთი ღვთიური.

პარიზთან ახლოს თვადანთებულნი
იდგნენ შაზიერ⁶³ და ღოიოღა.

⁶² წმ. იგნასიოს ღოიოღა, იეზუიტთა ორდენის დამაარსებელი, წარ-
მოშობით ზასკი, ღოიოღას (გიპუსკოას პროვინცია) მკვიდრი.

⁶³ ფრანსისკო დე შაზიერ, ზასკი მისიონერი, იეზუიტი. ქრისტიანო-
ზის გამავრცელებელი იაპონიაში, იგნასიოს ღოიოღას თანამედროვე.

Parisepean burrunben pean
Kaperano bat ixila
Hor jauzi xorta, jauzi galtzean
Denak loratuz dabila.

Jon MIRANDE
(1925-1972)

IGELAK

Aintziko urerat
ilhargi-laurden bat erori zen,
zuri, jori,
gauko zitu zorhi:
igelek jan dute, igeldariek...
Orain, aldiz,
intzirika daude igel igelttoak,
igel igeltto zoroak...
Gau-minean
aintziko igelek dute, ai! ea!
ilhargi-min.

... ..

პარიზთან ახლოს, ხმაურთან,
ერთი სამღოყვებელი ჩუმში,
იქ დაყვებული წვეთით, ტანჯვით დაღვრილით,
ყვავის დღემდე ყველაფერი.

იონ მირანდე
(1925-1972)

დაიბადა პარიზში, მისი მშობლები სუბეროელი ბასკები იყვნენ. იონ მირანდე თვითნასწავლი, მაგრამ მეტად განათლებული პიროვნებაა, ჯობდა უცხო ენებს, თარგმნიდა თანამედროვე მხატვრულ ლიტერატურას, წერდა სტატიებს ლიტერატურასა და ისტორიაზე. მისი ბასკური ნაშრომები სხვადასხვა პერიოდულ გამოცემებში იქნა პირველად გამოქვეყნებული. თავისი დექლებისათვის მან სალიტერატურო დაზურდის ერთ-ერთი სახეობა აირჩია. მის ადრინდელ დექსებს პურისტულ შეხედულებათა დიდი გავლენა ატყვია. მირანდეს თავის შემოქმედებაში შემოაქვს ტრადიციული ბასკური პოეზიისათვის უჩვეულო თემატიკა, აშკარად იგრძნობა მისი თანამედროვე დასავლეთევროპელი პოეტების გავლენა.

აღსანიშნავია, რომ იონ მირანდემ გამოსცა სპეციალური იუმორისტული ჟურნალი Igela "ზაყაყი", რომელიც მიმართული იყო ტრადიციულ შეხედულებათა მომხრეების წინააღმდეგ.

ვარაუდობენ, რომ იონ მირანდემ სიციხედ თვითმკვდელობით დაასრულა.

ზაყაყები

გუბურის წყალში
ნახევარმთვარე ჩავარდა,
თეთრი, მსუყვე,
ღამის მწიფე ნაყოფი.
ზაყაყებმა შეჭამეს, მოყურავე ზაყაყებმა...

ახლა კი
ობრავენ ზაყაყები, ზაყაყუნები,
სუღელი ზაყაყები, ზაყაყუნები.

შუალამისას
გუბურის ზაყაყებს აწუხებთ, ვაი, ვაიმე,
უმთვარობა.

BI BELEAK

Altz baten puntaren-puntan
bi bele zeuden izketan,
-gaua bezin beltz bele bi-:
"Bazkaria gaur nun arki?
itxaso gazi aldean
ala zugaizti berdean?

Ondartzetik ikusi diat
ondartzen ontzi eder bat,
t'iru oi u entzun ere
aruntz joan nauk airez-aire:
iru ilotz an etzanik...
ondartzean diat jango nik!"

"Ona zerbait goxoago:
basoan ilik bai dago
zaldun gazte bat, ezpata
zorrotik erdi-irtenda.
Il dala inork ez zakik
zakurrak t'andreak baizik.

Eizara joan dek zakurra,
et'andre ezti ederra
beste maitale batekin...
Ator, lagun! Egan ekin!...
Eskerrak guda onari
ba diagu jaki ugari.

Bular-gain i aiz jarriko,
begiak nik aterako,
bere begi polit urdin...
Eta bero izan dedin
neguan ire kabia,
ar bere ile oria!"

Gaixoak oe otza du
basoan dalarik Negu!
Entzun gabe nesken negar
lo dago!, burkotzat belar.
Azeriak ta zakurrak
sakabanatzen ezurrak...

ՌՐԻ ԿՐԻԱՆԻ

տե՛մե՛լաս⁶⁴ կեն՛նրո՛ծը
որի քո՛րանի սա՛ղբրո՛ծս,
լամբսա՛յտ Մա՛յի որի քո՛րանի:
"Տաճի՛ր զլը՛ս սաճ ճե՛քե՛ռո՛տ?
Մարի՛ւնի Ջը՛լիս ի՛րաս
ո՞ւ մի՛նջա՛նք խե՛ղճան՛քի?"

Նա՛ճիրձա՛ն զա՛յրնա՛խը
ժե՛րմա՛ծը զա՛մա՛ռի Նա՛յի,
զա՛ սաճ՛յը՛ր զա՛յրը՛ծա՛յ գա՛յրգո՛նը,
ը՛շիտ մի՛նջա՛նքը Ֆրե՛նա-Ֆրե՛նիտ:
Տա՛մի գ՛ճա՛մի ճե՛քը՛ ո՛վ...
Նա՛ճիրձը՛ ճա՛ղաճ սաճ՛մե՛լաճ!"

"Ա՛յ յա՛րո գե՛մրի՛ցի ռա՛մա:
Շ՛քը՛մի մ՛յճճա՛րի ճը՛րա,
ա՛խաճա՛ճըճա՛ մե՛րմա՛րի, զա՛ճնա՛
ժա՛րժա՛ճիճա՛ն Նա՛խը՛ճաճ ա՛մոլը՛ծը՛րի ա՛յլը՛ս.
մ՛յճճա՛րի ռա՛մա, ա՛րա՛յրն ո՛րիս,
գա՛րճա՛ մի՛սի ժաճճի՛սա զա՛ քոճճի՛սա.

Տա՛նաճը՛րը՛ ճա՛յրիճա՛ ժաճճի
զա՛ զա՛մա՛ռի Նա՛ռի ժաճճի յի
Տա՛խա՛ սաճճը՛րՏա՛ն...
ճա՛մո, մե՛քո՛ծա՛րո! գա՛յրֆրի՛նճը՛տ!
ճա՛մաճը՛րը՛տ յա՛րճ Յը՛ժոճա՛ս,
Տաճ՛մե՛լը՛րի գ՛ճա՛յլը՛ս յա՛խաճ.

Մե՛ն մ՛յը՛րճը՛ծը՛ զա՛ա՛յրը՛ր,
մե՛ Մա՛ղը՛ծը՛ս ա՛մոլը՛ճը՛րճի,
զա՛մա՛ռ զը՛րճ Մա՛ղը՛ծը՛ս...
Մա՛րիճաճ ռա՛մ գ՛յո՛նճը՛լը՛ս
Յա՛մա՛րճի Յը՛լը՛ց.
ճա՛ղը՛ց մի՛սի յը՛րո՛սֆրի Մա՛մա!"

Յը՛լը՛ճա՛յրի քո՛ց Տա՛րոլճի ճը՛լը՛ց,
Շ՛քը՛մի Յա՛մա՛րա!
ա՛ր ճը՛մի՛ս ժաճճի՛ցը՛լը՛ծը՛նի՛ս զաճճը՛րը՛ծա,
ժի՛նա՛յը՛ս, Յաճա՛խի ա՛յլը՛ս Տա՛նա՛մը՛լաճ,
Մե՛րը՛լը՛ծի զա՛ ժաճճը՛ծի
ժե՛քա՛յը՛ն մի՛ս ժը՛լը՛ծը՛ս...

⁶⁴ տե՛մե՛լա Յա՛սկը՛ր ըրճը՛րաճը՛րաճի՛ մի՛ ո՛տը՛լը՛ծա յը՛նա՛յրֆրի՛նճի՛ս, Տի՛նա՛սկը՛-
յի՛սա զա՛ ա՛մա՛րը՛ծի՛ս Տի՛նա՛մը՛լը՛ց.

NESKATXAK

Neskatxak, maite zaituztet
hamabortz urtheko neska
-haur segailok, gazi-gezok.

Zuen begi-aintziretan
ezinbertzez gainbetheak
hondatzen naiz, ithotzen naiz.

Neskatxak, zuek zarete
ezti gozo, esne, gari
ene gosete handian.

.....

Ba zabiltzan
ahizpa gazte bi dantzan
(zein eremutan, ahantz dut...)

Haien beso luze-luzeek
niri eresiz ziostaten,
airaun-poema samin bat.

Urezpondan biak zeuden
elkharri lastanka, maitez
bulhar zuriak ikhara,

iztar guriak ihesi.
Sorthu orduko urtzen zan
ene gogorapen oro.

.....

Non zan hori? Zer egun zan?
Ala dena gau-amets bat
izan othe da bakharrik?

Herriminez, ezin-minez
erdiratzen zait bihotza
arrats luzetik golzera,
lo-gabea.

UNDINA

Itsaso urrunen harmonietan
Uhinen alhaba jaio zinaden.
Geroztik zabiltzaz zure orhoitzan
uharte gardenak ezin eriden,

ბობონეზი

გოგონებო, მიყვარხართ,
თხუთმეტი წლის გოგონებო,
ტანწერწერტა ზავშევებო, მოზარდებო.

თქვენი თვალების ტბებში,
პირამდე სავსეში,
ვიძირები და ვიხრჩობი.

გოგონებო, თქვენ ხართ ჩემთვის
ტკბილი თაფლი, რძე, პური
ჩემი დიდი შიშვილობისა.

.

ყუკვით მიდიოდა
ორი დაჲ, ნორჩი
(რა ადგილას, დამავიწყდა...),

მათი უგრძესი მკლავები
მიმღეროდნენ
გველების მწარე ღექსს.

ორივენი შუა წყალში იდგნენ
გადახვეულნი, სიყვარულით
უთრთოდათ თეთრი მკერდი.

გარბოდნენ ნაზი ფეხები,
გამიჩნდებოდა თუ არა, უცებვე ქრებოდა
ჩემი საფიქრალი.

.

სად მოხდა ეს? ან რა დღე იყო?
იქნებ ეს ყველაფერი ლამის სიზმარი
იყო მხოლოდ?

ნოსტადგიით, უძღურებით
მეპოზა გული,
გრძელი სალამოდან დიღამდე
ვარ ძიღგატეხილი.

ადი

შორეული ზღვების ქარმონიაში
დაიზადე, ტადღების ქალიშვილო.
მას შემდეგ დაიხარ და შენს მუხსიერებაში
ნათელ კუნძულებს ვერ ქპოვებ.

hegoa handiko eguzki-sapak
erre uharteak. Hegoalderantz
itsasneskak dantzan - zure ahizpak -
ari dira hantxe, bainan zuk ahantz...

Eta, dela hantxe zohardi thipil
uhin geldituen gainen, gauetan,
itsasneskak oro, elkhar maitez. bil
dalitez leihorrera, argizaritan.

Zuk ahizpen dantzak utzi dituzu,
irrikaz jin zara izotz-aldera:
elhur, iphar-haize, gaupe hodeizu
hor dituzu... gure ganantz jin zara.

Geroztik zabilta gure iphartar
itsaso hotzetan. Noizetik behin
beha zagozkigu, bihotzean har;
eta guk so'ginik zoaz arhin.

Ontzitan jarraikiz gizon-ametsa....
Bainan alpherretan... Ihes joan zoaz
et'itsaslariak, beldur itsesa,
itzuli behar du arraun-indarraz.

Minetan daukazu giza gogoa
enigma zarade ulermenentzat.
Nor zara? Ala bethi gezurrezkoa?
Gogorapen, ala irudi soil bat?

Biktoriano GANDIAGA
(j. 1928)

ARKAITZ GANEKO ELORRI
Arkaitz ganeko elorri,
bustirik gabe urte bi.

დიდება სამხრეთის ქარმა ცხელი მზით
დაწვა კუნძულები. სამხრეთისაკენ
რომ ცეკვით მიიწევენ ადები, შენი დები,
იქვე არიან, შენ კი დაგავიწყდა...

და სწორედ იქ, მოწმენდილი, ვარსკვლავიანი ცის ქვეშ,
მშვიდ ტადლებზე, ღამლამოზით,
ყვედა აღი ერთმანეთის სიყვარულით იყრის
თავს ხმედღებზე, ვარსკვლავთა შუქზე.

შენ მიატოვე შენი დების ცეკვა.
სურვილით მოხვედ გაყინულ მხარეში:
აქ თოვლი, ჩრდილოეთის ქარი, ღრუბლიანი ღამეები
დაგხვდა... ჩვენთან მოხვედი.

მას შემდეგ შენ დაცურავ ჩვენს ჩრდილოეთის
ცივ ზღვებში. ხანდახან
ბვაყქერდები, გულში გვიკრავ;
და ჩვენც თუ შემოგხვდავთ, უცებ გაქრები.

ნავით დაგეწიოს, კაცის ოცნებაა...
მაგრამ ამაოდ... რადგან შენ უსხლტები,
და მებლუაური, შიშით შეპყრობილი,
უნდა დაზრუნდეს, ჩქარა მოუსვას ნიჩაბი.

შენ შეაწუხე ადამიანის სული,
გამოყანა ხარ გონებისათვის,
ვინ ხარ? მუდამ მოღანდება ხარ?
თუ მუხსიერების ნაყოფი, ან იქნება უზრალო მოჩვენება?

ზიქტორიანო ბანდიაბა
(გ. 1928)

ზისკაის პრევიციის მკვიდრი. სასულიერო პირი. ფრანცისკანელთა
ორდენის წევრი, ასწავლის არანასუს სამონასტრო სასწავლებელში.

სამოქალაქო ომის შემდგომ წლებში გამოქვეყნებულ დექსებში ჭარბობს
რელიგიურ-მისტიკური მოტივები, შემოქმედების მომდევნო პერიოდში კი
სოციალური თემატიკაც შემოდის მის პოეზიაში. წერს ბისკაიურ დიალექტზე,
ახალ დექსებში საერთო სალიტერატურო ბასკურის (euskara batua) ნორმებ-
საყ ითვალისწინებს. განდიაცა ერთ-ერთ საუკეთესო თანამედროვე პოეტად
ითვლება.

ეკადრი კლდეზი

კლდის ეკადრი
უნყლოდაა ორი წელია.

Adar garratzak zeru gorrira
ez lora bat, eta ez orri.

Beti joakon goizalde
iruntzik ixuri gabe;
odeiak agor, aizea legor,
eguzkia kiskaltzaile.

Lorrez igartzen mamina,
arropuzturik azala
Noizik bein arrak egiten eban
naigabe taupak lertuta.

Aritz, pago... odolditan;
bera arkaitzean jaio zan.
Inork ez eutson begiratuten
zeru ta lur zabaletan.

Txoriak kabi egiten
oraindik jarraitzen eben.
Bere adarto kiskaletara
egoritz etzan etorten.

Abaro bilaka ardiak
buru-makurrik jarriak.
Anpor ondotik urrun joaten
ikusten zitun guztiak.

Ez eukan danez bustirik
malko bat ixurtzekorik.
Legortzen joian, bigurtzen joian
egarri-ebaiz beterik.

Goiko Jabea igaro zan
oian-bidetik orduan.
Ikusi eban elorri latza
arrakala-min barruan.

Ixila eta bakarra.
Aize beroan su-garra.
Nork daki ordu gori aietan
zeruan gertatu zana?

Gaba etorri zanean
ilargia bularrean,

მწარე ტოტი მიუშვერია უღრუბლო ცისთვის,
არც ყვავილი აქვს და არც ფოთოლი.

ყოველთვის ისე გაურბის განთიადი,
ნამს არ უტოვებს,
ღრუბლებიც მშრადია, ქარი ხორშაკი,
მზე თაკარა.

ხეს გული უშრება,
ქანი ებურცება,
ზოგჯერ მატლი გამოუღრღნის ნახვრეტს
და იქიდან გადმოსკდება ჭავრი.

მუხა, წიფელი... ხავსშია,
ის კი კდღეზე გაჩნდა.
არავის მიუქცევია ყურადღება მისთვის
მთელს ცასა და დედამიწაზე.

ჩიტები ზუღეს იკეთებენ,
როგორც აქამდე,
მის დამწვარ რტოებს
სიგრიღე არ შეჰხებია.

თავშისაფარს ეძებენ ცხვრები,
თავდალუნული მიდიან,
აღუზღის ხესთან შორს გაუხვიეს,
ყველაფერს ხედავს.

იმდენი სისვედეც არა აქვს,
რომ ცრემლი წამოუვიდეს.
ხმება, იგრიხება,
წყურვილითა და ნახეთქებით სავსე.

მაღალი ღმერთი ჩნდება
ტყის გზაზე ამ დროს,
ხედავს გამხმარ ეკიდს
ტანჯვა-გვემამი.

მღუმარეა და ეული,
ცუცხდის აღია ცხედ ქარში.
ვინ იყის ამ აღმურის ჟამს
ზეცაში რა მოხდა?

და როცა მოვიდა ღამე,
გულზე მთვარით,

iruntzen-Ama eban ikusi
elorriaren ganean.

*
* *
*

Itzaltzen dihoan
gizonen argi bat,
ikuspegi,
bereizi
leiho bat, zaharrak ase zituen
gauzen ager-bide
haitzez, urez, haizez,
aldez, osatua;
lur baten
azalpen
jatorra,
bakarra;
gizaldi askoren
ta askoren ta askoren
ezpaineko lore,
bihotzeko garra,
begiko leiarra,
buruko zidorra,
tankera,
kantua,
hizkuntza,
euskara
itzaltzen dihoa
urrutiko urre
- hondar bat bezala-
esku nagi batzuek
bertan behera galtzen
errez utzi duten
urrezko kometa

შან ღაინაბა ცვარ-ნამის ღეღა⁶⁵
ეკაღზე.

✱

✱ ✱

თანდათან ქრება
კაცის ნათელი,
თვალთახეღვა
განსაკუთრებული.
სარკმელი, წარსულის მიერ შემონახულის
ყველაფრის მოწმე;
კედის, წყლის, ქარის,
ჰაერის ნაერთი;
ერთადერთი
ჭეშმარიტი
გამართლება
მიწისა;
ზევრი,
ზევრი და კიდევ ზევრი თაობის
ზაგეთა ყვავილი,
ბულის ცუცხილი,
თუალის ჩინი,
აზრი,
სახე,
სიმღერა,
ენა
ზასკური
თანდათან ქრება,
როგორც უცხო ოქროს
რამე სახსოვარი,
დაუღვევარ ხედებს
დაეკარგათ,
ადვილად გაუშვეს,
როგორც ოქროს ფრანი,

⁶⁵ იგულისხმება ქაღწილი მარამი, ღუთისმშობელი. ღექსში აღწერი-
ლია თქმულება არანსასუში (ზასკ. Arantzazu, ესპ. Aránzazu, გიპუსკოას
პროვინცია) ქაღწილი მარამის სასწაულებრივი გამოცხადებისა. წმ. მარ-
ამის პატარა ხის ქანდაკებას და აგრეთვე იმ ეკლავან მცენარეს, რომელ-
ზეც აინთო ცხოველი ნიშანი, თაყვანს სცემენ არანსასუს ჯრანცისკანულ
მონასტერში, რომელიც ღუთისმშობლის სახელს ატარებს.

utzi bat bezala,
urruti geratzen
hedatzen
ari da
lorea,
su-garra,
lelarra
zidorra;
izarra...

*
* *
*

Esperantzari leiho bat
zabaldu omen diote
bizi ahal ote den
ikusteko ere.

Baina apenas
ikusit dute
esperantzarik.
Desilusio usai bat
erten omen da leihotik.

*
* *
*

Baina
oraindik euskaraz
esango dizkizut
zerbaitzuk,
ez bait da
oraindik
itxungi bidea.
Ta esango:
- Itsaso
ostetik jaikiko
zaigu biharko
eguna,
 olatu
- begiko sehaska eraso
 hartatik
olatu-eraso

ხელიდან გამსხდტარი,
თანდათან გვიშორდება,
გზადაგზა
ფანტავს
ყვავიღს,
ცეცხლის აღს,
თვალის ჩინს,
აზრს,
ვარსკვლავს...

✱

✱ ✱

იმედისათვის სარკმელი
გამოუღიათ,
ყოცხადი თუ იყო,
რომ ენახათ.
მაგრამ თითქმის
ვერავითარი იმედი
ვერ დაუნახავთ.
იმედგაწყრუების სუნი
გამოსულა თურმე სარკმლიდან.

✱

✱ ✱

მაგრამ
ჭერჭერობით მაინც ზასკურად
ბეჭყვი
სათქმელს,

რადგან

ჭერჭერობით

არ დაკარგულა ეს გზა.

და ბეჭყვი:

- ზღვის

გაღმა გაგვითენდება

ხვადინდელი

ღღე,

ზვირთების

შეტევის ჩასახვიდან,

მათი აკვნინდან

ზვირთების შეტევის

lorraren gaineko
ganbara-sapaian
haizea

hartzeko.

Ta esango:

- Iloba

txikiak

euskaraz

aitzen du, nahiz-eta

Bilboko Labairu-karrikan jaloa
izandu.

Ta esango, ez bait da
oraindik itxungi bidea:

- Nork daki,

olatu-begiko

sehaska eraso hartatik

eguna bezala,

lorrezko eraso

hontatik euskara

ez danentz jaikiko

erasoz gaineko

ganbara-sapaiko

haizea

hartzera?

ქედამდე,
მის მწვერვალამდე
ჩავისუნთქავ
ჰაერს.

და ბეჭყვი:

- ჩემმა პატარა

შვიდიშვიდმა

ზასკური

იყის, თუმცა

ზიდზაოში, დაზაირუს⁶⁶ ქუჩაზე

დაიზადა.

და ბეჭყვი, ჰერჰეროზით

არ დაკარგულა ეს გზა:

- ვინ იყის,

იქნებ ზვირთების

შეტევის აკვანში,

ახადი ღღესავით,

ამ შეტევიდან

აღდგეს

ზასკური

და შეტევის

მწვერვალზე

ჩაისუნთქოს

ჰაერი.

⁶⁶ ქუჩა 'ზიდზაოში' ესპანელების უბანში, რომლის მოსახლეობამაც
ზასკური არ იყის.

1964 წელი ითვლება თანამედროვე ბასკური მწერლობისათვის მეტად მნიშვნელოვან თარიღად. ამ წელს ბაიონაში (ბასკ. Baiona, ფრ. Bayonne, საფრანგეთის ბასკეთი) გაიმართა ბასკეთის ყველა პროვინციის ახალგაზრდა მწერალთა საგანგებო ყრილობა, რომელმაც გამოააშკარავა საერთო სალიტერატურო ბასკურის (euskara batua) შექმნის აუცილებლობა. ბასკური ენის აკადემია გამოეხმაურა ამ მოთხოვნას და შემუშავებულ იქნა სალიტერატურო ენის ორთოგრაფიული, გრამატიკული და ლექსიკური ნორმები (1968-1973). ამ პროექტის განხორციელებასა და დანერგვას სათავეში ედგნენ ბასკური ენის აკადემიის პრეზიდენტი ლუის ვილიასანტე (Luis Villasante, ე. 1915) და ცნობილი ბასკი ენათმეცნიერი ლუის (კოდო) მიჩელენა.

ფრანკოს სიკვდილის შემდეგ ესპანეთში და, შესაბამისად, ბასკეთში ზევრი რამ შეიცვალა. 1978 წელს ბასკეთის სამი პროვინცია: გიპუსკოა, ალავა და ბისკაია გაერთიანდა ავტონომიური ერთობის (ბასკ. Komunitate Autonoma, ესპ. Comunidad Autónoma) სახელწოდებით. 1980 წელს დაარსდა პირველი ბასკური სახელმწიფო უნივერსიტეტი ბასკურ ენაზე სწავლებით, გაიხსნა ბასკური სკოლები. შემუშავებულ იქნა ავტონომიური ბასკეთის ახალი კულტურული პროგრამა, რომელიც ავტონომიის გარეთ დარჩენილი ნავარისა და საფრანგეთის ბასკეთის პროვინციების მკვიდრი ბასკების ინტერესებსა და ითვალისწინებს. ამ პროგრამის განხორციელებას ხელმძღვანელობენ ბასკი მწერლები, რომლებმაც მკვერთით აღადგინეს თავისი ენა და ახლა სხვაენოვან მწერალთათვის უცნაურ საქმეზე, ბასკური წერა-კითხვის გავრცელებაზე და ამით მკითხველის "შექმნაზე", ზრუნავენ.

ითვალისწინებენ რა ბასკურ გამომცემლობათა მატერიალურ სიძნელეებს, ისინი უპირობოდ ზეჭდავენ თავის ნაწარმოებებს. ზევრი მწერალი გამომცემლობაში ასრულებს ე. წ. "სტილისტი-გადამწერის" მოვალეობას, რითაც ხელს უწყობს საერთო სალიტერატურო ბასკურის დამკვიდრებას.

თუ წინა თაობების მწერალთა 90 პროცენტს სასულიერო პირები შეადგენდნენ, თანამედროვე მწერალთა უმეტესობა ქალაქის მოსახლეობის დემოკრატიული ფენების წარმომადგენელია. ისინი თავისი ძირითადი პროფესიით - ექიმის, ინჟინრის, ექილის, პედაგოგის და ა. შ. ირჩენენ თავს. მწერლობა კი მათთვის ბასკური კულტურის უანგარო სამსახურია. ისინი ძად-ღონეს არ იშურებენ, რომ ნამდვიდ სამწერლო, კულტურის ენად აქციონ ბასკური და, ამასთანავე, შეძლებისდაგვარად ბასკური მწერლობა მიუახლოონ თანამედროვე განვითარებულ ლიტერატურათა დონეს. მათ სურთ, რომ ამ ახალი მწერლობის თემატიკაც "ახალი" იყოს, ასახავდეს თანამედროვე ბასკი მკითხველის პრობლემებს.

ამ თვალსაზრისითაც 1964 წელი ითვლება თანამედროვე ზასკური მწერლობის დასაწყისად, რადგან ამ წელს გამოიყა გაზრდილ არესტის ლექსების კრებული "ქვა და ერი", რომელიც თანამედროვე მწერლების მანიფესტად იქცა, მისი ავტორი კი - ახალი მწერლობის მდებრე. პროზაში ამგვარი ახალი თვალსაზრისის წინამორბედად ითვლება ხოსე ლუის ალვარეს ენპარანცა "ჩილარდეგი" (José Luis Alvarez Enparantza "Txillardegí", დ. 1929), რომლის პირველი რომანი გამოქვეყნდა 1957 წ. უახლესი დროის საუკეთესო ზასკურ პროზად ნაწარმოებად კი ითვლება ერამენ საისარბიტორიას რომანი "ასი მეტრი" (Ehun metro, დაწერილია 1973 წელს, გამოქვეყნდა 1976), რომელიც ითარგმნა ესპანურად, იტალიურად, ინგლისურად; აშშ-ში იღებენ კინოფილმს ამ რომანის მიხედვით.

ზასკ მწერლებს თვითონვე აქვთ გაყნობიერებული, რომ ახალი ჟღრმების ძიების პროცესში უყხო, გაველნას ვერ აღწევენ თავს. ასე, მაგალითად, იზონ სარასოლა თანამედროვე ზასკური მწერლობისადმი მიძღვნილ მისსავე წიგნში თავის თავს ახასიათებს, როგორც პოეტს, რომელიც "თანამედროვე ევროპული პოეზიის აშკარა გაველნას განიცდის".

თანამედროვე ზასკი მწერლების მოღვაწეობა ჭერჭეროზით ზრძოდა მწერლობის შექმნისათვის. ამ ზრძოლაში ფაქტობრივ ყველა წიგნიერ ადამიანს შეძლებისდაგვარი წვილი შეაქვს და ყველას წვილი საჭიროა. უნდა განვითარდეს უანრული მრავალფეროვნება, საჭიროა შეიქმნას სამეყნიერო პროზა, პუბლიცისტიკური, საზავმეო ღიტირატიკრა. მარტივი საკითხავი წიგნები წერა-კითხვის სწავლების გასაადვილებლად და სხვა. თარგმნილ ღიტირატიკრასაც შეუძლია მნიშვნელოვნად შეავსოს ხარევიზი.

თავისი ერის ერთგულ სამსახურში ზასკი მწერლები არავით საქმეს ათავსებენ. ამის მაგალითად შეიძლება მოვიყვანო ჩვენი მკითხველისათვის კარგად ცნობილი პიროვნების, შაბიერ კინტანას მოღვაწეობა. იგი არის ფილოლოგი, მწერალი, მთარგმნილი, ზასკური ენის აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი, განაგებს ზასკური ენის კაზინეტს ზასკურ უნივერსიტეტში, თანამშრომლობს ორ გამომეყვილობასთან, სადაც სტილისტი-კონსულტანტის მოვალეობას ასრულებს. მან შეადგინა საერთო საღიტირატიკრო ზასკურის ერთ-ერთი პირველი ლექსიკონი. წერს ლექსებს, მოთხრობებს, ნარკვევებს. იგი ავტორია პირველი ზასკური სამეყნიერო-ფანტასტიკური მოთხრობისა და, ამდენად, ამ უანრის დამამეყვიდრებელიც ზასკურ ღიტირატიკრაში. თარგმნილი აქვს ზასკურად კ. მარქსის, ფ. ენგელსის, ვ. ი. ლენინის ზოგი ნაწარმოებები, მხატვრული ღიტირატიკრიდან - ფ. კაფკასი. თარგმნა, აგრეთვე, ქართული პოეზიის ნიმუშები: ნაწყვეტები "ვეფხისტყაოსნიდან", ნიკოლოზ ზარათაშვილის ლექსები. გამოსაყვიმად ამზადებს ქართული პოეზიის ანთოლოგიას ზასკურად.

შაბიერ კინტანას ზიოგრაფია გამონაკლისი კი არ არის, არამედ ტიპობრივი მოვლენაა. ყველა თანამედროვე მწერლის მოღვაწეობა, დაწყვებუ-

GAUREGUNGO POESIA

Gabriel ARESTI
(1933-1975)

EUSKAL HARRIA

Zerutik erori gabeko
harria,
ongi labratua,
maisu trebe, txit trebe eta habil batek
landua,
oinarri,
giltzarri,
zimentarria,
(adoratzen zaitugu),
(ez zara eroriko),
(mila urte inguru da),
(euskaldunen artean),
Arbolaren itxura emandako
harria,
axola gabea landatu hindugun
itoginaren azpian,
eta ur-tantak
jan hau.
Hi,
arbola,
euskal harria.

HARRI ETA HERRI

Behin maitatu nituen
izenak:
Ilusio zahar bateko

ღი მათი წინამძღოლის გაზრდილ არესტის შემოქმედებით, ასეთივე მრავალ-
მხრივია. ამდენად აღმოჩნდა შესაძლებელი ზოგადად დაგვეხასიათებინა ეს
თაობა, მისი წარმომადგენლების სოციალური სტატუსი, პროფესიული და
საზოგადოებრივი საქმიანობა, მათი ზრდილა საერთო სალიტერატურო ზას-
კურის დანერგვისათვის, ხოლო მათს შემოქმედებაზე მკითხველს შეუძლია
იმსჯელოს წარმოდგენილი პოეზიის ნიმუშებით.

ღექსები ძირითადად დაწერილია საერთო სალიტერატურო ზასკურზე.

გაზრდილ არესტი
(1933-1975)

ზასკური ძვა

ყიდან არ ჩამოვარდნილა

ქვა.

კარგად დამუშავებული,

კარგი, ძალიან კარგი და გაწაფული ოსტატის მიერ

გამოკვეთილი,

ფუძე,

საყრდენი,

საძირკველი,

(გეთაყვანებით),

(არ დაეცემი),

(ათასი წელიწადი იქნება),

(ზასკების ხელიში),

ხის სახე რომ მიიღე,

ქვამ,

უპატრონოდ რომ მიგაგდეთ

საწვეთურის ქვეშ

და წყლის წვეთით

იკვებებოდ.

შენ,

ხეო,

ქვამ ზასკურო.

ძვა და ერი

ერთ დროს საყვარელი

სახელები:

ძველ ოყნებათა

oihartzunak.
Oraindik,
noizean behin,
oso gutitan bada ere,
oraindikan
datorkit burura aieroa
zuen bizitzea ez zela
alferrean eskeini,
bi mendetakoak
zaraztela,
hilda ere
nire barrenean alegintzen zaraztela
are oraindik,
zuek laurok,
Lizardi,
Orixe,
Lauaxeta,
Loramendi,
nire barrenean kimatzen zarazte
are oraindik,
harrizko herri bat zuen inguruan
eta zuek laurok
konturatu ere
ez zinazten
egln...
Baina nik hartu nuen nire eskuetan
mailua,
eta kolpeka iratzarri nuen
Kantabriako itsasoa,
hartu nuen nire besartean
biola,
eta melodiaka liluratu nituen
Euskadiako mendiak,

გამოძახილები.
ჯერაც კიდევ
ზოგჯერ,
თუმცა უფრო და უფრო იშვიათად,
მაინც
გამივლევებს ხოლმე თავში,
რომ თქვენი სიწყობილე
ამაოდ არ შეწირულა,
რომ თქვენ ორი ეპოქის კუთვნილება
ხარს,
რომ მკვდრებიც კი
გრძელდებით ჩემში
დღემდე
თქვენ ოთხნი:
ღისარდი,
ორიშე,
ღაუაშეტა,
ღორამენდი,⁶⁷
ჩემში იფურჩქნებით
დღემდე.
ქვის ერია თქვენს ირგვლივ
და თქვენ ოთხნი
ვერც კი
ამჩნევთ
ამას...
მაგრამ მე ხედში ავიღე
ურთ
და მისი დარტყმით გავალვიძე
კანტაბრიის ზღვა,
ხედში ავიღე
ვიოლა
და მელოდებით განვაცვიფრე
ბასკეთის მთები.

⁶⁷ ხოაკინ ბედონია "ღორამენდი" (Joakín Bedoña "Loramendi", 1907-1933) - კაპუცინელთა ორდენის სასწავლებელში ემზადებოდა სასულიერო წოდების მისაღებად, მაგრამ ვერ მოასწრო. ძალიან ახალგაზრდა გარდაიცვალა; წერდა დექსებს, რომლებიც მხოლოდ 1960 წელს იქნა გამოქვეყნებული.

zuek nire barrenean,
nire baitan anparaturik,
orain,
agoni-puntu honetan,
konprenituko duzue
herriak dakiena,
harriak dirakiena.
Bai,
Harri eta herri.
Itsasoa eta mendiak.
Mailu batekin
eta
biola batekin.

*

* * *

A):

Beti esanen dut
egia.
Nire ahotik ezta hitzik aterako.
egia eztena,
Ezpainak apurtuko zaizkit,
hotzak eroriko zaizkit,
mihina ebakiko didate,
baina nik
eztut
gezurrik
esanen.
Eta inoiz,
nire juramentua hautsirik,
gezur bat badiot,
izanen da
eguzkia ilundu eztadin,
ilargia argitu dadin,
arrosak orriren bat irabaz dezan,
krabelinak usainik gal eztezan,
haurra beti ditiaz goza dadin,
edo dontzeilari
birjindadea joan dakion
nobleziatz.

თქვენ ჩემში,
ჩემს სულს შეფარებულნი,
ახლა,
ამ აგონიის დროს
გაიგებთ იმას,
რაც ხაღბმა იყის,
რაც ქვას ადუღებს.
ღიახ.
ქვა და ერი.
ზღვა და მთები.
ურთი
და
ვიოდით.

■
■ ■

ა):

ყოველთვის ვიტყვი
სიმართდეს.

ჩემი პირიდან არ ამოვა სიტყვა.

სიმართდევ რომ არ იყოს.

ტუჩები რომ გამიპონ,

კბილები რომ ჩამიმსხვრონ,

ენა რომ მომაჭრან,

მე მაინც

არ

ვიტყვი

ტყუილს.

და თუ ზოგჯერ

ჩემს ფიქს გავტეხავ

და ტყუილს

ვიტყვი,

ეს იმიტომ, რომ არ დაზნედეგს მზე,

ანათებდეგს მთვარე,

ვარდმა შეისხას ფურცელი.

მიხაკმა არ დაკარგოს სურნელი,

ზავშივი ყოველთვის წოვდეს ძუძუს.

და გოგონებმა

ქაღწულოზა დაკარგონ

ღირსეულად.

* *
B):

Nire aitaren etxea
defendituko dut.

Otsoen kontra,
sikatearen kontra,
lukurreriaren kontra,
justiziaren kontra,
defenditu
eginen dut
nire aitaren etxea.

Galduko ditut
aziendak,
soloak,
pinudiak;
galduko ditut
korrituak,
errentak,
interesak,

baina nire aitaren etxea defendituko dut.

Arnak kenduko dizkirate,
eta eskuarekin defendituko dut
nire aitaren etxea;
eskuak ebakiko dizkirate,
eta besoarekin defendituko dut
nire aitaren etxea,

*

*

*

ბ):⁶⁸

მამისეულ სახელს

ღავიყავ:

მგღეზისგან,

გვადღვისგან,

მევახშისაგან,

მოსამართლისგან

ღავიყავ

მამისეულ სახელს.

ღავკარგავ

საქონდეს, ყანებს,

ფიჭვის ტყეს,

ღავკარგავ

კაპიტალს,

რენტას,

ღივიღენდს,

მაგრამ მამისეულ სახელს ღავიყავ.

იარალს თუ წამართმევენ,

ხედიოთ ღავიყავ

მამისეულ სახელს;

ხედეზს თუ მომჭრიან,

მკლავებით ღავიყავ

მამისეულ სახელს:

⁶⁸ გაზრიედ არესტის ღექსების კრებული "ქვა და ერი" თანამედროვე მწერლობის მანიფესტად ითვლება, ამ კრებულში დაბეჭდილი ეს ღექსი ეროვნულ სიმბოლოდ იქცა. თავისი სისადავითა და სიმკაცრით იგი მართლაც მოწოდებას უკავს. ნიშანდობლივია, რომ 1987 წელს გამოვიდა სპეციალური კრებულის (შემდგენელი ფრანსისკო ხავიერ ოროს არისკურენი Francisco Javier Oroz Arizcuren, ტუბინგენის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, გერ) პირველი ნაკვეთი შეიცავს ამ ღექსის 500-ზე მეტ ენაზე თარგმანს (აღნიშნულ კრებულში ჩვენი თარგმანიც არის შესული. იგი, ზუნებრივია, რამდენადმე განსხვავდება წინამდებარე პქარღელისაგან): კრებულს შესავალი აქვს წამძღვარებული ღექსისა და მისი ავტორის შესახებ. ღექსი საღიტერატურო ზასკურზია დაწერილი, მაგრამ კრებულში მისი ღიადღქტური ვერსიებიც არის მოცემული. ვსარგებლობთ შემთხვევით და მოგვყავს ღექსის ექვსივე ვარიანტი (სადღიტერატურო ზასკურზე, გიპუსკურზე, ზისკაიურზე, ღაზურღზე, სუღეტურზე, ქვემონადვარღზე). მკითხვეღმა რომ ნათღად ღიონახოს ღიადღქტური სხვაობანი.

besorik gabe,
sorbaldik gabe, bularrik gabe
utziko naute,
eta arimarekin defendituko dut
nire aitaren etxea.
Ni hilen naiz,
nire arima galduko da,
nire askazia galduko da,
baina nire aitaren etxeak
iraunen du
zutik.

NERE AITAREN ETXEA*

defendituko det.
Otsoen kontra,
legortearen kontra,
lukurreriaren kontra,
justiziaren kontra,
defenditu
egingo det
nere aitaren etxea.
Galduko ditut
aziendak,
soroak,
pinudiak;
galduko ditut
korrituak,
errentak,
interesak,
baina nere aitaren etxea defendituko det.
Armak kenduko dizkidate,
eta eskuarekin defendituko det
nere aitaren etxea;
eskuak ebakiko dizkidate,
eta besoarekin defendituko det
nere aitaren etxea;
besorik gabe,
sorbaldarik gabe, bularrik gabe

* "მამისეული სახლი" გიპუზკოურ ღიაღეკტბზე.
"Nire aitaren etxea" gipuzkoeraz.

უმიკლავოდ,
უმხარბეტოდ, უმიკერდოდ
თუ დამტოვეს,
სუდით დავიცავ
მამისეულ სახლს.
მე მოვკვდები.
ჩემი სუდიც გაქრება.
ჩემი შთამომავდიც,
მაგრამ მამისეული სახლი ჯ
დარჩება
შეურყვევილი.

utziko naute,
eta animarekin defendituko det
nere aitaren etxea.
Ni ilko naiz,
nere anima galduko da,
nere leinua galduko da,
baina nire aitaren etxeak
iraungo du
zutik.

NIRE AITAREN ETXEA*
defendituko dot.
Otsoen aurka,
sikatearen aurka,
lukurreriaren aurka,
justiziaren aurka,
defenditu
egingo dot
nire aitaren etxea.
Galduko dodaz
abereak,
soloak,
pinudiak;
galduko dodaz
korriduak,
errentak,
interesak,
baina nire aitaren etxea defendituko dot.
Arnak kenduko deustiez,
eta eskuagaz defendituko dot
nire aitaren etxea;
eskuak ebakiko deustiez,
eta besoagaz defendituko dot
nire aitaren etxea;
besorik bage,
sorbaldarik bage, bularrik bage
lagako nabe,

* "მამისეული სახლი" ზისკაიურ ღიაღეჟტზე.
"Nire aitaren etxea" bizkaieraz.

eta arimagaz defendituko dot
nire aitaren etxea.
Ni ilgo naiz,
nire arima galduko da,
nire senidetza galduko da,
baina nire aitaren etxeak
iraungo dau
zutik.

NERE AITAREN ETXEA*

defendatuko dut
Otsoen kontra,
idortearen kontra,
lukurreriaren kontra,
justiziaren kontra,
defendatu-
ren dut
nere aitaren etxea.
Galduko ditut
aziendak,
sorhoak,
pinodiak;
galduko ditut
mozkinak,
errentak,
interesak,
bainan nere aitaren etxea defendatuko dut.
Harmak kenduko darozkidade,
eta eskuarekin defendatuko dut
nere aitaren etxea;
eskuak ebakiko darozkidade
eta besoarekin defendatuko dut
nere aitaren etxea;
besorik gabe,
sorbaldarik gabe, bularrik gabe
utziko naute,
eta arimarekin defendatuko dut
nere aitaren etxea.

* "მამისეული სახლი" ლაზურულ დიადეკტზე.
"Nire aitaren etxea" lapurteraz.

Ni hilen naiz,
nere arima galduko da,
nere askazia galduko da,
bainan nere aitaren etxeak
iraunen du
zutik.

NEURE AITAREN ETXIA*

begiratuko düt.
Otsoen ganik
agortiaren ganik
lükürrantzaren ganik
legiaren ganik,
neure aitaren etxiaren
altia hartuko düt.
Galdüko dütüt
kabaliak,
soroak,
pinodoiak;
galdüko dütüt
egar-sariak,
arrandak,
irabaz-zatiak,
bena neure aitaren etxia begiratuko düt.
Armak kentüko deiztade
eta eskiareki defendatuko düt
neure aitaren etxia;
eskiak muztüko deiztade
eta besoareki defendatuko düt
neure aitaren etxia;
besorik gabe,
sorbaldik gabe, bularrik gabe
ütziko naie,
eta arimareki defendatuko düt
neure aitaren etxia.
Ni hilen niz,
ene arima galdüko da,
ene azia galduko da.

* "მამისეული სახლი" სუბტიტულ (სუბტიტურ) დიალექტზე.
"Nire aitaren etxea" zuberოeraz.

bená neure aitaren etxiak
irainen dú
xútik.

ENE AITAIN ETXEA*

zainduko (d)ut.
Otsuen kontra,
idortiaín kontra,
lukurreriaín kontra,
justiziaín kontra,
zainduko (d)ut
ene aitaín etxea.
Galduko tut
aziíndak,
pentziak,
pinadiak;
galduko tut
irabaziak,
arrandak,
intresak,
bainan ene aitaín etxea zainduko (d)ut.
Harmak kenduko dazki(d)ate,
eta eskiaíkin zainduko (d)ut
ene aitaín etxia;
eskiak moztuko dazki(d)ate,
eta besuaíkin zainduko (d)ut
ene aitaín etxia;
besoik gabe,
sorbaldik gabe, bularrik gabe
utziko nute,
eta arimaíkin zainduko (d)ut
ene aitaín etxia.
Ni hilen niz,
ene arima galduko da,
ene jendakia galduko da,
bainan ene aitaín etxiak
iraunen du
zutik.

* "მაშისეული სახლი" ქვემოწინავეარულ ღიადექტბე.
"Nire aitaren etxea" nafarrera behereaz.

GIZONAK,
AMA BATEN ALUAN EGONAGATIK,
HILOBI BATEN ESKUBIDEA DADUKA

Lur honetan
ehortziko naute.
Elizan aterik
ez dute zabalduko.
Kanpalek ez dute
otoitzera deituko.
Apaizek ez dute ene
ofiziorik kantatuko.
Eta
lapurren artetik
ene hilotza
aterako dutenean,
bazter ilun batera,
bazter aparte batera,
eramanen naute
gauerdian;
bertan,
isilik,
manaiatuko dira,
eskuztatuko dira,
haltzurak,
lurrean
hilobi sakon bat
ebaki arte.
Jaurtikiko naute
han barrenean,
zakur bat banintz bezala,
hondakin triste hau.
Ez dute gainean
hilarririk landuko;
gurutze triste batekin
ez dute markatuko
betirako
natzan
lekua.
Baina hala eta guztiz ere
lur honetan

კასს,
რომელიც დედის მუსლიმან იშვიათ,
იმის უზღავსას აქვს, რომ სავსავენი უკონდელს

ამ მიწაში
დამასაფრებენ.
ეკლესიაში კარებს
არ გააღებენ.
ზარებს არ ჩამოკრავენ
ლოყვის მაუწყებლად.
მღვდელი არ
აღასრულებს წირვას.

და
ავაზაკების გვამებიდან
ჩემსას
გამოათრევენ
და ზნელ კუთხეში,
მივარდნილ ადგილას
წამილებენ
შუალამისას.

იქვე.
ჩუმად,
აილებენ ხელში.
და დაჰკრავენ
ზარს,

სანამ მიწაში
ღრმა საფლავს არ
ამოთხრიან.

ჩამაგდებენ
იქ, შიგნით, -
თითქოს ძალი ვიყო, -
საზრადო ნეშტს.
ზემოდან არ დაადებენ
გამოთლილ საფლავის ქვას,
სვედიანი ჯვრით
არ აღნიშნავენ
ჩემი სამუდამო
განსვენების
ადგილს.

მაგრამ მიუხედავად ყველაფრისა.
ამ მიწას

ehortziko naute.
Ohore hau ez dautate ukatuko.
Gizonek.

ARTXANDARI BEGIRA

(Odoloste frijituak eta tomate freskoak
afaltzen nituen bitartean).

Artxanda ikusten dut leihotik
eta pentsatzen dut
hilek ez dutela axola.
Biziek bai, haundia.
Gure hilak dira eta
haien biziak, baina
ez dio axola.
Hilei lurra eman baitiete,
eta biziei kendu,
hogei eta lau urte honetan egon natzaio mendi
horri begira,
eta lehen baino gaizkiago gaude.

APIRILAREN 4 EGUN

Herriagatik anala biek
asko badute sufritzen,
euskaldunari odol urdina
nola ez zaio gorritzen.

Baldin bada ederra
bakea, betor gerra,
libre baikaitu herritzen.
Nola andreak herriak ere
neketan dira erditzen.

APIRILAREN 27 EGUN

Ez lehoin orraztu-gabearen

მიმაზარებენ.

ამ პატივზე არ მეტყვიან უარს
აღამიანები.

არჩანდას⁶⁹ შემყურე

(შემწვარი ძეხვითა და ცოცხალი პამიდვრით
ვახშმობისას)

ფანტრიდან ვხედავ არჩანდას
და ვფიქრობ,

მკვდრებს დარდი არა აქვთ,

ცოცხლებს კი - ზევრი.

ბინდ ჩვენი მკვდრები იყვნენ

და მათი ცოცხლები, მაინც

სუღერთია.

მკვდრებს მისცეს მიწა,

ცოცხლებს კი წაართვეს.

უკვე 24 წელია ამ მთას

ვუმზერ

და უარესად ვართ, ვიდრე აქამდე.

4 აპრილი

როცა სამშობლოსათვის ორი ძმა⁷⁰

ასე იტანჯება,

ზასკს ცისფერი სისხლი⁷¹

როგორ არ გაუწითლდეს!

რაგინდ მშვენიერი იყოს

მშვიდობა, დაიწყოს ომი.

თუ გვაქცევს თავისუფლებად.

როგორც ქალი ზადებს, ისე ხადხი

იზადება ტანჯვით.

27 აპრილი

არც ფაფარაშლილი ღომის

⁶⁹ მთა, რომელიც ზიღბაოს ესაზღვრება ჩრდილოეთით. 1936 წელს აქ დიდი ბრძოლები მიმდინარეობდა რესპუბლიკელებსა და ფრანკისტებს შორის.

⁷⁰ ორი ზასკი ძმა: საფრანგეთისა და ესპანეთის ზასკეები.

⁷¹ ზასკეები ამამყობენ თავისი "ცისფერი" სისხლით. ესპანეთში კეთილშობილად ითვლება ის გუარი, რომელსაც მაჰმადიანური სისხლი არ ურევია. ზასკეთი გადაურჩა არაბეთის ბატონობას და სისხლიც "წმინდა" შეინარჩუნა.

arrabia
hamorratua,
ez langile disziplinatuen
hilara
zarratuak,
ez Karlesen edo Frederikoren
jakituria
gehiena
(gero hik gehiendua),
ez etorkizun
zoriontsuago
baten
esperantza
lehertua,
ez hire aurreko eta ondoko
lekukotasun
ugaria...
Ez dituk hoek
arrazoi soilak
izan.

MOMENTU HARTAN BERTAN
HI HAN BERTAN EGOTEN
JAKIN
ZENUELA.

Arrazoi bakar horri
zor zloagu
aita-lanaren semeok
orain gure aurrean
zabaltzen den
oillarite
argi
hori.

Xabier LETE
(j. 1944)

POETA HOIEK

Gizona preso
daramate.

გაშმაგებული
ბრაზი,
არც ორგანიზებული მუშების
მწკრივი
შეკრული,
არც მარქსის და ენგელსის
სიბრძნე
უდიდესი
(შემდეგ შენით⁷² უფრო დიდად ქცეული).
არც უფრო
ზედნიერი
მომავლის
იმედი
აფეთქებული,
არც შენს წინანდელი და შენს შემდგომი
მოვლენა
უამრავი...
არ ქცეულა
თავისთავად
მიზეზად, არამედ:
შესაფარის დროს და
შესაფარის აღმოცენას
რომ
იყავი.
სწორედ ამ მიზეზს
ვუმაღლით
ჩვენ, შრომის შვილები,
ახლა ჩვენს თვადწინ რომ
გადაიშალა
ეს
ნათელი
დილა.

შაზიერ დეტი
(დ. 1944)

ეს პოეტიკა

კაცის მოწყაეთ
პატრიმარი.

⁷² იტულისხმება ვ.ი. დენინი.

Zer esan du?

Zer egin du?

SEMENTZAT

OGIA

ESKATU DU.

Eta poeta

eta poeta

ixilik gelditu da.

bildurrak eraginda.

Gizona

preso

daramate.

Zer esan du?

Zer egin du?

JUSTIZIA

ESKATU DU.

Eta

poeta

eta poeta ixilik geldu da

etxean

sartuta.

Gizona

zigorrez

jo dute.

Zer esan du? Zer egin du?

LIBERTATEA

ESKATU DU.

Eta poeta eta poeta

ixilik dago ateari itxita.

Ai, poeta!

Gogorra

izango da

zuretzat

Askatasun

Eguna.

(DOINU TRIXTE BATEZ KANTATZEKO)

Zelal ertzeko lore gorriak

neguak zapuztu ditu,

neskatxaren ezpain eriak

nork lezazke laztandu,

gure herriko baratzak dira

რა თქვა?

რა ჩაიდინა?

შვილბისათვის

კური

მონიშნავა.

პოეტი კი

პოეტი კი

გაჩუმებული დგას

შეშინებული.

კაცო

მოჰყავთ

პატრიმარი.

რა თქვა?

რა ჩაიდინა?

სამაჟმადი

მონიშნავა.

პოეტი

კი

პოეტი კი გაჩუმებულა.

შინ

შემადედა.

კაცს

ჯობით

სცემეს.

რა თქვა? რა ჩაიდინა?

თავისუფლება .

მონიშნავა.

პოეტი კი პოეტი კი

გაჩუმებულა შინ შეკეტიდა.

ეი, პოეტო!

მძიმე

იქნება

შენთვის

თავისუფლების

დღე.

(სევერიან ჰანბზე სამღერი)

მინდერის განაპირას წითელი ყვავილები

ზამთარმა დაატყნო.

გოგონას ნატყენ ტურებს

ვინ მიუადერებს?

ჩვენი ქვეყნის ბალები

lorerik gabe gelditu...

Udaberriko lili garbia
gure lurtean heldua,
gaueko amets bat bezela
egunsentian galdua,
gizon dirudun baten etxean
hain-gazterik usteldua.

Saminez diot:

loreak zeinek
jarri zituen
elizako aldareetan,
nagusiak ekarritako
zilarezko ontzietan,
orain larrosik
ez dut ikusten
Euskal Herriko
kaleetan,
kaleetan,
baratzetan,
gazteen begietan.

Diruak mintzo egiten badu
neskatxaren bihotzean,
birjlnak hautsiko dituzte
ezkontzako arratsean,
gizonak zeinek
maiteko ditu
ilunetik irtetzean,
zeinek maiteko ditu
justiziaren bakardadean.

Halzeak negar egiten zuen
hemendikan pasatzean.
Arrazoia galdetu nio,
jakin nahiean.
Etzidan ezer erantzun
eta urrutira joan zen
lainoen gainean.

*

* * *

Ni bizi naizen lurtean

ღარჩინენ უყვავილოდ...

გაზაფხულის წმინდა შრომანი,
ჩვენს მიწაზე აღმოყენებული,
გამქრდა, როგორც ღამის სიზმარი
ადიონზე,
მდიდარი კაცის სახლში
კოკრადვე დამტყვნარა.

გულისტკივილით ვამბობ:

ყვავილები
ვინ დაღო
ეკლესიის საკურთხეველზე
პატრონების მოტანილ
ვერცხლის დარნაკვებში?
ახლა ყვავილებს
ველარ ვხედავ
ზასკეთის
ქუჩებში,
ქუჩებში,
ბაღებში,
ახადგაზრდების თვალებში.

თუ ფული ადაპარაკებს
გოგონას გულს,
ძაღაღობა იქნება ქაღწულისათვის
ქორწილის ღამე,
ვინ შეიყვარებს
კაცებს
ზნედიდან გამოსულთ,
ვინ შეიყვარებს
მართლმსაჯულებისგან მიტოვებულთ.

ქარი ტირიდა
აქ რომ ჩაიქროდა.
ვკითხე მიზეზი.
მინდოდა გამეგო.
არაფერი მიპასუხა
და გამშორდა. გამექცა
ღრუბლებისაკენ.

*

* * *

მე რომ ვცხოვრობ, იმ მიწაზე

ez dago
antzinako denboretako
oroigarririk,
ez dago marmolezko jauregiarik
eta gizon zuhurren
irudirik.

Ni bizi naizen lurlean
eguzkiak
ez ditu burlaz erretzen
galdutako haunditasunaren
hondar eroak,
enperadoreen hilobietan
ez da zomorrerik bazkatzen.

Hemen, jaunak,
ez dugu atzera begiratzen,
gure jainkoak
eta izpirituak
ez hilak,
lokartuak bakarrik
baltaude.

Hemen,
ni bizi naizen lurlean,
jendeak egunero lana egiten du,
eta oraindik
egunsenti eder bat
espero dugu.
Hemen,
gure lurlean,
gure lurraren babesean.

EGUN BAT ETORRIKO DA

Ogia
 haizea
 itsasoa
 eta maitasuna
 egunero
 behar ditut
 bizitzeko.

Ukatzen zaizkigun gauz hоек.
Ukatzen zaizkigun gauz hоек.

არ არის
წარსული დროის
ძეგლები,
არ არის მარმარილოს სასახლეები,
და არც ზრქენ კაცთა
ხატები.

მე რომ ვცხოვრობ, იმ მიწაზე
მზე
არ წვავს აგდებულად
დაკარგული დიდების
გიჟურ ნარჩენებს,
იმპერატორთა სამარხებში
მატლები არ სადილობენ.

აქ, ზატონებო,
უკან არ ვიხედებით,
ჩვენი ღმერთები
და სულები
მკვდრები არ არიან,
სძინავთ
მხოლოდ.

აქ,
მე რომ ვცხოვრობ, იმ მიწაზე,
ხადხი ყოველდღე შრომობს,
და აქამდე
მშვენიერი გათენების
იმედი გვაქვს.

აქ,
ჩვენს მიწაზე,
ჩვენი მიწის მფარველობით.

დადბება დღე

პური
ქარი
ზღვა
და სიყვარული
ყოველდღიურად
მჭირდება
სასიკოცხლოდ.

აღკვეთილი გვაქვს ეს ყველაფერი.
აღკვეთილი გვაქვს ეს ყველაფერი.

Ukatzen zaizkigun gauz hoiek.

Egunero behar ditut
bizitzeko.

Behar
DITUGU.

Sinisten dut.

sinistu egin nahi dut
egun batez
gizon guzientzat
iritxiko ditugula.

GAUZEN IZENTATZE ETENGABE BAT

Poesia

gauzak izentatzeko era bat da.

Beraz

ez dizut

lorategi aberats ugari

erakutsiko

ez eta izarren ordenarik

agertuko.

Gure bideak ez darama

eskainitako hirira

bide soila baizik ez da:

gauzen izentatze etengabe bat.

Gure bidea

bide soila,

eta gure mintzaira

gizon kateatuen lur lehorra

bustitzen duen

auri epel baten antzeko.

Amaia LASA

(j. 1948)

*

* * *

Nereak ez diren

lurralde hauetatik

ihes egin nahi nuke.

აღკვეთილი გვაქვს ეს ყველაფერი.

ყოველდღიურად მჭირდება
სასიცოცხლოდ.

ყველას
ბევრიწება.

მწამს,

მინდა მწამდეს, რომ

ოდესმე

ყველა კაცისათვის

მოვიპოვებთ.

საბანთა ბანუწყვეტილი სახელებია

პოეზია

საბანთა სახელებების ერთი სახეა.

ამიტომაც

არ შეგახელებ

როგორ გამოჩნდება

მდიდარი ბაღი

და არც ვარსკვლავთა ჭარს

დაგანახებ.

ჩვენი გზა არ მიდის

აღუქმულ ქალაქში,

განა მხოლოდ უბრალოა ეს გზა:

საბანთა განუწყვეტილი სახელებია.

ჩვენი გზა,

გზა უბრალო,

და ჩვენი ენა,

მიტატველი კაცის გამომშრად მიწას

რომ მოწყყავს

თბილ წვიმასავით.

ამაია ღასა

(დ. 1948)

✱

✱ ✱

ჩემი რომ არ არის,

ემი ადგილებს

მინდა გავუქცე.

Nereak ez diren ur hauek
alde batera
utzi egin behar ditut.

Haitz sendoaren biribiltasunean
nere bizitzaren hitza
lortu nahi nuke.

Biribiltasunean
sendotasunean
haitzaren gainean

a

e

i

o

u

berri bat esan nahi nuke.

*

* * *

Kaloaren begiak begiratu nituen
arratsalde brumatsu, hits hartan
begi biribil haletan erantzun bat
aurkitu nahian.

Kaloa nigana etorri
muxu bat eman eta
hegarekin lepoa eutsi zidan,
nere min tristea goxatu nahian.

Eta haitz geldí, ixil hartan
sartu nintzan,
maite gogoa izpi bat arazi nahiz.

*

* * *

Ez zaitetz joan,
eman zaidazu zeure gorputzaren beroa
eta utz zeure ezpainari nere amodioa dastatzen;
ez zaitetz joan,
atoz,
zeren, gorputza somatzen dut gogortzen
eta neure burua hiltzen,
ez zaitetz joan,
atoz nere bigunaren babesera.

ჩემი რომ არ არის, იმ წყლებსაც
გავეყადო;
უნდა დავტოვო.

სადი კდღის სიმტკიცეში
მინდა მოვიპოვო
ჩემი ცხოვრების სიტყვა.

სიმტკიცეში,
სიმყარეში,
კდღეზე
მინდა ვთქვა ახალი

ა
ბ
გ
დ
ე
ვ.

*

* * *

თორიას თვადებს ვუმზერდი
იმ ნისლიან, სევდიან საღამოს,
მის მრგვად თვადებში მინდოდა მეპოვა
პასუხი.

თორია ჩემთან მოვიდა,
მაკოცა და
ფრთა შემახო მხარზე,
უნდოდა ჩემი სევდიანი ტკივილი დაეცხრო.
და იმ წყნარ, ჩუმ კდღეს
შევეფარე,
სიყვარულის უინი რომ ოდნავ მაინც დამეცხრო.

*

* * *

ნუ წახვად,
მომეცი შენი სხეულის სითბო
და შენს ტუჩებსაც აგემეზინე ჩემი სიყვარული.
ნუ წახვად,
მოდე,
რადგან ვგრძნობ, რომ სხეული მიშეშვება,
ვკვდები,
ნუ წახვად,
მოდე ჩემი სინაზის თავშესაფარში.

*

* *

K'alo erdi hilaren
hegabean sartu ginen
gure maitasun hila
erdi hila bare
bihurtu nahian.

*

* *

Jaungoiko guztiak ukatzen dituen
emakume bat naiz.
Atzo,
zeruko jaungoikoa ukatzen nuen,
gero
Infernukoa, eta
gaur,
lurreko jaungoikoa ukatzen dut.
Dotrina guztien aurka altxatzen naiz.

Atzo,
zeruko pekataria nintzen,
gero
infernukoa, eta
gaur,
lurreko pekataria naiz.
Hutsunean igeri dabilen emakume bat izaten naiz.

*

* *

Buru hutsa
buru huts harekin
begiak higitzen nituen.
nere gelako mila aurpegi diferentereri
so eginaz.

Bizia balu bezala
haren maitasun hilak;
eta aurpegi haiek nere ohera
haren gorputz beroa
ekarriko balidate bezala.

■
■ ■
მომაკვდავი თლიას
ფრთას შევეფარეთ,
რომ ჩვენი თითქმის მკვდარი სიყვარული,
მომაკვდავი,
მტკნარ სიყვარულად გვექცია.

■
■ ■
ყველა ღმერთის უარმყოფელი
ქალი ვარ.
გუშინ
ცის ღმერთი უარვყავ,
შემდეგ -
ქვესკნელისა და
ღლეს
მინის ღმერთს უარვყოფ.
ყველა მოძღვრებას აღვუდგები.

გუშინ
ცის წინაშე ცოდვილი ვიყავ,
შემდეგ -
ქვესკნელისა,
ღლეს კი
მიწიერი ცოდვილი ვარ.
ქალი ვარ და სიყარველში დავცურავ.

■
■ ■
თავყარიელი,
ამ ყარიელი თავით
თვალებს ვაცეცებდი,
ჩემი ოთახის ათასნაირ სახეს
ვხედავდი.

თითქოს ცოცხალი ყოფილიყო
მისი მკვდარი სიყვარული;
და თითქოს ამ სახეებს
მისი თბილი სხეული
მოჰყავდათ ჩემს საწოლში.

Buru huts, hotz harekin, hotzez.
zutaz amets egin nuen
eta biharamunean
nere burua betea
eta haren gorputza hurbil
aurkitu nituen.

*

* *

Ba dirudi inoiz ez garela aurkitu,
munduko bazter honetan;
kaioa inolaz mendira joan ez den bezala.
Bilutsirik utzi nauzu hiri zuri honetan.
hain zikina den zuri honetan,
eta oihuka nabilkizu,
oihan zuri honen menpetik
irten nahian.

Mikel LASA
(j. 1938)

TAMARIZA ETA PIKONDOA

I - AMORIO GALDUAK

(Goiz heltzen diren pikuak
maite ditu nere animak. AXULAR)

Euriaren tristea
ari ta ari atergabeko amaian.
Katuak ganbaretan lo daude gau t'egun
denborari denbora emanaz...
Paradisu galduetako oroipena da
nola palmondo haundi baten pean
itzala genuela adiskide
nola tamariza ta pikondopean
ari ginen pekatu
haragizko pekatua
euriagatik triste ari

ამ ცარიელი თავით, სიცივეში
შენზე ვოყენებობდი
და მეორე დღეს
აღმოვაჩინე:
თავი სავსე,
და მისი სხეული ჩემს გვერდით.

თითქოს ჩვენ არც მოვხვედრიდვართ არასოდეს
ქვეყნის ამ კუთხეში.
ისევე როგორც თოდია არ ეკარება მთას არასოდეს.
შიშველი დამტოვე ამ თეთრ ქადაქში,
ასეთ ჭუჭყიან სიტუტრეში
და დავდივარ, გეძახი,
ამ თეთრი ტყის ტყვეობიდან
მინდა დავიხსნა თავი.

მიკვლ დასა
(დ. 1938)

იადლუნ⁷³ და დელვის ხე

I. დაკარგული სიყვარული

(ჩემს სულს სურს დელვი,
რომელიც ადრე მწიფდება. აშუღარი).

წვიმის სევედა

გაუთავებლად გრძელდება.

კატებს სძინავთ სხვენზე დღე და ღამე.
დროს დრო მოჰყვება...

დაკარგული სამოთხის მოგონებაა.

როცა დიდი პადმის ქვეშ

ჩრდილი გვყავდა მეგობრად.

როცა იადლუნის და დელვის ხის ქვეშ

მივეცემოდით ხომღე ცოდვას,

ხორციელ ცოდვას,

წვიმისაგან სევედიანები.

⁷³ ევკორატიული ხე. გეხვედება მდინარისა და ზღვის სანაპიროზე, აშენებენ ზაღებშიც.

triste diren bezela tamarindoaren adarrak
itsas bazterrean
euriaren pean
triste ta ustel palmondoa
udazkenean

"chalet" ubelaren jardinean
Zarauzko plaiatik ez hain urrutí.

Nola bion gorputzak gurutzaturik
(ba genekien ez genuela elkar maite)
bestearengan bilatzen genduan
gurean ez daukaguna:
mundu axolakabeak itsaso izugarriak plaiaren bakardadeak
ematen ez ziguna: maitasunaren arrastoa.

Arratsalde hura munduaren azkenengo eguna zen
t'amore eman genion bizitzari
Udaberrian kantatu nuen hasierako egunaz ez naiz oroitzen
Jainkoak gizona tankeratu zuen egunaz
bizirako arnasa ixuri zionaz
ez naiz oroitzen
paradisuko azken egun hontan.
Katuak ganbaretan lo daude
tolesgabeko ametsetan
urteak eta denborak deusezten
edo ta denbora milaka ugaritzen.

"DANA" ta "NADA"-k zirkulua bukatzen dute.

II - DENBORAREN MARKA

Ene biziaren tristeziatzko
sinoak
zeinek bait du urtearen zehar
biziaren hari guztia kolorazten
zeinek bait du ene arpegiaren eskultura
beheraka zimurrez markatzen.

Itsas-ontzi aintzinako kobrearen metal zaharrak
ez du ene itxura tristearen tristura
eta plaia-hondar-hustuak udazkenean
ez du ene etsipenaren zapore garratza.

როგორც მოწყენილი იაღლუნის ტოტები
ზღვის სანაპიროზე,
წვიმაში,
სევდიანი და გამოფიტული პადმა
შემოდგომაზე.
დიდისფერი ვილის ეზოში
სარაუსის პლაჟის მახლობლად.

ჩვენ ორივე, გადაჭაჭვული სხეულებით
(უკვე ვიყოფით, რომ ერთმანეთი აღარ გვიყვარდა),
ვეძებდით იმას,
რაც ჩვენ არ გვქონდა,
რასაც გულგრილი სამყარო, შიშისმომგვრელი, ზღვა, პლაჟის სიმარტოვე
ჩვენ არ გვაძლევდა: სიყვარულის ნიშანს.

იმ სწლამოს ქვეყნის ზოლო დღე იყო
და დავნებდით ცხოვრებას.
არ მახსოვს გაზაფხულზე ის პირველი დღე, როცა ავემღერდი,
არც ის დღე, ღმერთმა რომ შექმნა ადამიანი,
როცა მას ჩაჰხვრა სული,
არ მახსოვს
სამოთხის ამ უკანასკნელ დღეს.
კატებს სძინავთ სხვენებზე,
უბრალო სიზმრებში
კლავენ წიღებსა და დროს,
ან იქნებ ერთიანთადად ზრდიან.

ყველაფრისა და არაფრის⁷⁴ წრე იკვრება.

II. დროის ნიშანი

ჩემი ცხოვრების სევდის
ნიშნები,
რომლებიც განვიდიდი წიღების
ცხოვრების ძაფს აფერადებენ,
ჩემს სახეს
მომჩვარული ნაოჭების ნიშანს ადებენ.

ხომადღის ცხვირზე ძველ ზრინჯაოსაყ
არა აქვს ჩემზე სევდიანი იერი,
და შემოდგომაზე პლაჟის ცარიელ ქვიშას
არა აქვს ჩემი სასოწარკვეთილების მწარე გემო.

⁷⁴ დედანში აქ დაპირისპირებულია ზანკური dana "რაც არის; არსე-
ბული; ყველაფერი" და ესპანური nada "არაფერი".

Tamariza eta pikondoak
nere haurtzaroko izarotik
denak erroz desustraituak izan dira, denak!
Izagak soilik haizeari buru emanaz
tristeziatzko salmoak
murmuratzen dituzte
ipar-haizearen eraginez ta berresaten:
"Oi gure denbora hunen desolamentua!"

POETA BERRIA

Zure elea
ez da gurina eta esnea: •
harria, itsasoa eta haizea.

Munduaren hatsa
nahi nuke atzeman
Europako bide ugarietan
(hainbeste jendetza eta ni hain bakar)
eguerdiko eguzkia adora
goizetik-goizera lana
arratsaldetan jaingo beltzakin josta.
(baina ez zait ardura)
eta gauetan
bide ertzean naiz ezarriko
harri-meta baten alboan
t'ankak gurutzaturik
hartuko dut gitarra
bardoaren gisa
ta eresi bat kantatuko
ardura gabe ta triste:

• Oi hiri oi izar oi ortzi
ez duzue balio ezer
gizonaren irri ta keinu batek
zuetako mila balio dute
oi hiri oi izar oi ortzi
ez duzue balio ezer.

Zoaz eta esalozu Rilke-ri:
izarren hautsa krudela da
eta ilargiaren esneak
goragale ematen dit.

Eta poblatuko dut
ene animaren bakardadea

იაღლუნი და ელევი
ჩემი ზავშეობის კუნძულიდან
ყველა ძირფესვიანად ამოგლიტეს, ყველა!
მხოლოდ ღერწამი, ქარისთვის პირმიშვერილი,
სევდის ფსადმუნებს
ჩურჩუღებს,
ჩრდილოეთის ქარისაგან ირწევა და იმეორებს:
"ო, ამ ჩვენი დროის სასოწარკვეთა!"

ახალი პოეტი

შენი სიტყვა
არ არის კარაქი და რძე,
არამედ ქვა, ზღვა და ქარი.

მსოფლიოს სუნთქვა
მინდა ჩავისუნთქო,
ევროპის ურიცხვ გზებზე
(ამდენი ხაზხია და მე ასე მარტო ვარ),
შუადღის მზეს ვეც თაყვანი,
გათენებიდან გათენებამდე ვიმუშაო,
სალამოობით შავ ღმერთთან მოვიღბინო,
(ახლა კი რა მენალღვება),
ლამლამობით
ჩამოვტდები ქუჩის პირას
პატარა ქვის გროვის გვერდით,
ფებს ფებზე გადავიდებ,
ავიღებ გიტარას
და ზარდივით
დავამღერებ მელოდიას,
უთავბოლოს და სევდიანს.

ო, ქაღაქო, ო, ვარსკვლავო, ო, ცაო,
ფასი არა გაქვთ,
კაცის ერთი ღიმილი და ერთი მოძრაობა
თქვენზე ათასჯერ მეტი ღირს,
ო, ქაღაქო, ო, ვარსკვლავო, ო, ცაო,
ფასი არა გაქვთ.

წადი და უთხარი რიღკეს,
რომ ვარსკვლავთ მტვერი სასტიკია,
და მთვარის რძე
გულს მირევს.

და დავასახლებ
ჩემი სულის სიმარტოვეში

gizonaren irriz ta neskatxaren musuz

Deituko ditut lagun berriak:

Fauno zaharrak ene lagunak
bidetan zehar zabiltzatenak...
Picassoren Arlekin oria
(Kafka bera ote pailazoz jantzia?)
Pierrot gorria
eta mundu guztiko clown
arpegi tristeak
jazkera gorria eta txano berdea.

Erramun SAIZARBITORIA

(j. 1944)

HILURRERI

Han,
itsasoa eta zerua
bat egiten diren
lekuan,
arrainak eta txoriak
bereizten ez diren
tokian,
maitasuna
oraindik hil ez den
puntuak
itxoinen dizut...
Zoriontsu
izanen geran
lekuan...

*

* * *

Atzo
izar baten bíla
nebilen
zeruan
- Hura zen nire
ametsa -
Gaur
- hain dago urruti
zerua -

კაცების ღიმილს და ქალების კოყნას.

მოუხმობ ახად მეგობრებს:

ქველი ფაუნები, ჩემი მეგობრები,

გზებზე დახეტიალობდნენ...

პიკასოს არდეკინი

(თვით კაფუა ხომ არ იყო ჭამბაზად გადაცმული?),

წითელი პიერო

და მთელი მსოფლიოს კლოუნები,

სევედიანი სახეებით,

წითელი სამოსითა და მწვანე ქუდეებით.

ერამუნ სანსარბიტორია

(დ. 1944)

ვიღუკუს

იქ,

ზღვა და ცა

რომ ერთდგა,

იმ მხარეში,

თევზები ჩიტებისაგან

სადაც არ განსხვავდებიან,

იმ ადგილას,

სადაც სიყვარული

ჯერ არ მომკვდარა,

იქ

დაგედოდეები...

ზედნიერი

რომ ვიქნებით,

იმ მხარეში...

»

»

»

ტუშინ

ვარსკვლავს

დავეძებდი

ცაში

- იქ იყო ჩემი

ოყნება -

დღეს

- ისე შორს არის

ცა -

esku laguntzaile baten
bila nabil
hemen
lurrean

*
* *
* *

Indarkeriaren
kontra
ez zazuela hitzik,
arrazonamendurik
altxa,
ukabilak baizik.

*
* *

Langile bat
zeramakiten preso.
eskuak loturik,
bi polizien artean.
plazatik
gora,
kale barrena...
Izerdi hotz batek
busti ninduen
gorputza
- burutik behera -;
Indignazioak
borobiltzen zizkidan
begiak,
gorrotoak horzkatzen
hortzak...
eta
karrasi ernagarriz
galdetu nuen:
Zergatik?
- Zergatik zer?
erantzun zidaten.

*
* *

Lagun bat hil zait;

მეგობრის ხელს
დავეძებ
აქ
მიწაზე.

✦

✦ ✦

ძალის
წინააღმდეგ
არც სიტყვა,
არც მსჯელობა,
მოიღერეთ
მხოლოდ მუშტები.

✦

✦ ✦

მუშა
მიპყავდა პატომარი,
ხელებზეკრული,
ორ პოლიციელს.
მოედინიდან
ზემოთ,
შუა ქუჩაში...
ყვიმა ოჯღმა
დამასხა
ტანზე
- თავით ფეხამდე-;
აღშფოთებამ
გადმომიკარკია
თვალეზი,
ზიზღმა შემიკრა
კრიჭა...
ღა
გაბრაზებუღმა ყვირილით
ვიკითხე:
- რატომ?
- რა რატომ?
მიპასუხეს.

✦

✦ ✦

მეგობარი მომიკვდა:

ezagutzen ez nuen
lagun bat.
Han hil zen,
- etzegoen gaixo
ez -.
Herriaren erdian
hil zen,
- ez zen akzidentez izan
ez -.
Nire lagunak
korapiloa askatu
eta
aurrera jarraitu
zuen
heriotzaruntz...
aurrera,
heriotza arren
eta arkitu arte.
Lagun bat hil zitzaidan.
Bainan hil al da?

*

* * *

Gure erraiak
lurra arrotu dute
gure erralak
lur azpitik
datoz
sustraiak.
Gure erralak
bihar
goruntz izanen dituzte
adarrak.

Joxe Anton ARTZE "HARZABAL"
(j. 1939)

HILOTZAREN BIZITZEA

Liliak ederrago dira
norbaitek usaintzean:

რომ არ ვიყნობდი,
ის მეგობარი.
იქ მოკვდა,
- ავად არ ყოფილა,
არა- ,
შუა სოფელში
მოკვდა,
- არაფერი არ შემთხვევია,
არა- .
ჩემმა მეგობარმა
გახსნა კვანძი
და
წინ გაემართა
თავისი
სიკვდილისაკენ...
წინ,
სიკვდილის მიუხედავად
და მის შესახებერად.
მეგობარი მომიკვდა.
მაგრამ განა მკვდარია?

■

■ ■

ჩვენმა შიგნეულობამ
მინა დააღბო.
ჩვენი შიგნეულობა
მიწიდან
ამოდის
ფესვებზე.
ჩვენი შიგნეულობა
ხვად
ზემოთ გაიწვედის
ტოტებს.

ხოშე ანტონ არსე "კარსაბარი"
(დ. 1939)

ბჰაჰის სხოვერება

შრომანა უფრო დამაზია,
როცა მას ვინმე ყნოსავს:

txorien kantua ere
norbaitek entzutean.

- "Atoz maitea, hostape xamur hontara
goxo goxo igaro zagon unetxo bat."
- "Vade retro Satana!"

Eguzkiak ez du berotzen
zulotik irtetzen ez dan sugangilarik;
ez eta haizeak ere laztantzen
ilunpean lizuntzen dagoen marrubirik.

Oi! kapulu bizigarriak
zabaldu gabetan ximel
zornetan ttantto
ixurtzen zeratenak!

GURE USO XURIA

Beti hain paketsu
eta bihotz bera
izan zeran
gure uso xuria
esazu:
Zerk hasarrearen hasarrez
hala gorritarazi zaitu?
Nork bultza zaitu
mokoaren zorroztera
hatzaparren ukabilkatzera?

*

* * *

Hegoak ehaki banizkion,
nerea izango zen,
ez zuen aldegingo.
Bainan,
 honela
ez zan gehiago txoria izango
eta nik...
 txoria nuen maite.

ჩიტის ჭიკჭიკი,
როცა მას ვინმე უსმენს.

-"მოდო, ძვირფასო, ამ სათუთ თავშესაფარში
სიამტკბილობით გავატაროთ ორიოდე წამი."

-"განვედი ჩემგან, სატანავ!"

მზე არ ათბობს

ხელიკს, რომელიც თავის სოროდან არ ძვრება,

არც ჰაერი ესადბუნება

მარწყვს, რომელიც ობდება სიზნედეში.

ო, სასიწყობლო კოკრებო,
გაშლა არ დაგყადდათ, ისე დატკნით,
ჩირქი მოგდით
წვეთებად.

ჩვენი თეთრი მბრედი⁷⁵

ყოველთვის მშვიდობიანი

და ნაზი

რომ იყავი,

ჩვენო თეთრო მტრედო,

თქვი,

რა გავსებს ზრახით

და გაწითლებს ასე?

ვინ გაიძულებს

გაიღესო ნისკარტი

და კლანჭები მუშტად შეიკრა?

■

■ ■

ფრთები რომ მომიჭრა,

ჩემი იქნებოდა,

ვერ გამოექცეოდა.

მაგრამ,

ასე

ჩიტო აღარ იქნებოდა,

მე კი...

მიყვარდა ჩიტო.

⁷⁵ სათაური მინიშნებაა ზასკურ ხაღხურ სიმღერაზე თეთრი მტრედის შესახებ, რომელიც თბილ ქვეყნებში მიფრინავს. ნაწყვეტი ამ სიმღერიდან იხ. გვ. 30-31.

*
* *
Ederra bada herriagatik hiltzea
zein ederrago herriarentzat bizitzea
herriagatik
 behar balta bizi
 behar da irabazi.

BERTOLT BRECHT-I

Galdu dutenekin elkartuko naiz
bainan, ez
sekulan ez
jokatu ez duenarekin.

*
* *

Kalegarbitzaile batek bere ahalmen osoz
 eta gustoz
 kale baten txukuntzea
 esango nuke
gisa berean
 injinadore batek zubirik sendoena eraikitzea
 poeta bater poemarik hunkigarriena ontzea bezain
 premiatsua dela.

*
* *

Nahiz eta heriotza
 helduko zaidala jakin
 ez dut
 haatik
 horren aurka
buru-bihotzez borrokatzetik etsiko.
 ez nau
 ustekabeen harrapatuko!
Bizi naizeino bizitza kantatuko dut.
 Eta behar dudan
 denbora baino lehen
 hiltzen banaute
nere hortzetan itzaliko den azken antsia

*
* *
თუ მშვენიერია სამშობლოსთვის სიკვდილი,
რამდენად უკეთესია ქვეყნისთვის, სამშობლოსათვის
სიყოყმად.

უნდა ვიყოყმად!
უნდა გავიმარჯვო!

ბერძნულ ბრძოლა

ღამარცხებულთან ვიქნები,
და არა
- არასდროს არა -
მასთან, ვინც ბრძოლას თავი აარიდა.

 *
* *
მეგზოვემ მთელი სულითა

 და გულით
უნდა დაგავოს ქუჩა.
მე ვიტყვოდი,
რომ ეს ისევე
საჭიროა,
როგორც იწყინებდა რომ მყარი ხიდი ააგოს
და პოეტმა დაწეროს შთაგონებით საუსე დექსი.

 *
* *
თუმც სიკვდილი,
 ვიცი, კარს მომადგება,
 მანც

 არ შევეწყვეტ
 მასთან
აზრით და სულით ბრძოლას.
 თავზე უეცრად
 ვერ დამაცხრება!
სანამ ყოყმანი ვარ, სიყოყმად ვუმღერებ.
 და თუ
 უდროოდ უნდა
 მომკლან,
ბოლო ამოსუნთქვა, პირზე რომ შემაშრება.

beste batenetan
loratuko den
iehen irria
izango da.

Ibon SARASOLA
(j. 1946)

KANTATA 139 HAUSTER-EGUNEAN

Ardoa edanen dugu hauster-egunean
Ardoa eta pattarra hauster-egunean
Monje jaunekin ta abatarekin hauster-egunean
hauster-egunean
hauster-egunean
Ho! hauster-egunean

Abatarkin, monje jaunekin hauster-egunean
kanposantura joanen gara hauster-egunean
kanposantura ta tafernara hauster-egunean
hauster-egunean
hauster-egunean
Ho! hauster-egunean

Monje jaunak hautsez beteta hauster-egunean
monje jaunak eta abata hauster-egunean
Atoz, atoz nirekin hauster-egunean
hauster-egun goizean, hauster-egunean
hauster-egun goizean eta arratsaldean
hauster-egunean
atoz hauster-egunean
Ho! hauster-egunean

ARTZAIN ONA

Artzain ona
ehun ardi izan eta
laurogeitahemeretzi galduz gero
bata bordan utzirik
galduen bila joaiten da
kausitu arte

სხვის ტუჩებზე
გაფურჩქნილი
პირველი ღიმილი
იქნება.

იზონ სარასილა
(დ. 1946)

ქანტატა 139. ფერადის დღეს⁷⁶

ღვინოს დავდევთ ფერადის დღეს,
ღვინოს და არაყს ფერადის დღეს,
ბატონ ბერებთან და აბატთან ერთად ფერადის დღეს.
ფერადის დღეს
ფერადის დღეს
ჰოა! ფერადის დღეს.

აბატთან და ბატონ ბერებთან ერთად ფერადის დღეს
სასაფლაოზე წავადო, ფერადის დღეს,
სასაფლაოზე და ტავერნაში ფერადის დღეს.
ფერადის დღეს
ფერადის დღეს
ჰოა! ფერადის დღეს.

ბატონი ბერები, ფერადიანები ფერადის დღეს,
ბატონი ბერები და აბატი ფერადის დღეს,
წამოდით, წამოდით, ჩემთან ერთად ფერადის დღეს,
ფერადის დღის დიდას, ფერადის დღეს,
ფერადის დღის დიდას და სალამოს.
ფერადის დღეს,
წამოდით ფერადის დღეს.
ჰოა! ფერადის დღეს.

კეთილი მწყემსი

კეთილი მწყემსი,
ასი ცხვარი რომ ჰყავდა და
ოთხმოცდაცხრამეტი დაკარგა,
ტოვებს ამ ერთს ფარეზში,
თვითონ კი საძებნედად მიდის, ივლის, სანამ დაკარგულთ
არ იპოვის.

⁷⁶ კათოლიკური რელიგიური დღესასწაული, დიდმარხვის პირველი ოთხ-
შაბათი. ამ დღეს მოწმუნენი ერთმანეთს ფერადს უსვამენ შუბლზე.

*
* *
* *

Nire bidean tafernarik
kausitu gabe
Donostiako Parte Zaharra.
Igaro dut
Musean jokatuz
Euskal Herri guztiari
eskutik
irabaziko diot
Gazte naiz:
iretargia harrika hautsi dut

Joxe AZURMENDI
(j. 1941)

ANTIPOESIA

NEKAZARI:
nire hitza
zure haitzur kolpea da.
AMA lurra hil da.
Ez da jo kanpairik.
Hiltzen utzi dute
Lurra.
Penaz hil da.
Ez da jo kanpairik.
Bainan denok dakigu
nola dan urkatu
ama lurra.
GAZTE nintzanean oraindik.

✱

✱

✱

გზაზე ტავერნა
 არ შემხვედრია,
 სან-სეზასტიანის ძველი უბანი
 ისე შემოვიარე.⁷⁷

მუსის⁷⁸ თამაშში
 მთელს ბასკეთს
 მოუგებ
 ერთ ხელს.⁷⁹

ახალგაზრდა ვარ:
 მთვარე ქვით ღავამსხვრიე.

ხოშე ასპრამენდი
 (დ. 1941)

ანტიკონგია

ბღეხი,
 ჩემი სიტყვა
 შენი თხის ღარტყმაა.
 მშობელი ჩვენი, მიწა მოკვდა.
 ზარები არ ჩამოუკრავთ.
 გაწირეს სასიკვდილოდ
 მიწა.
 ტანტვით მოკვდა.
 ზარები არ ჩამოუკრავთ,
 მაგრამ ყველამ ვიცით,
 როგორ ჩამოახრჩვეს
 მშობელი ჩვენი, მიწა.
 ახალბაზრდა სანამ ვიყავ.

⁷⁷ ცნობილია, რომ სან-სეზასტიანის ძველი უბანი სავსეა ტავერნე-
 ბით, კაფეებით, ზარებით.

⁷⁸ კარტის თამაში, პოპულარულია ბასკეთში.

⁷⁹ ბასკურად esku ნიშნავს "ხელსაც" და "მარტვენასაც". პოეტი
 გულისხმობს, რომ მემარტვენე პარტიას მოუგებს მისი, მემარტვენე
 პარტია.

sinisten bainuen,
erantzuten nuen baletz.

Gaur, ordea, ezetz esango dut.

Maite nituen gauzak eta gizonak,
hoek egindako gauzak,
eta erantzuten nuen baletz.

Egun zorioneko batean
baletza loratzen ikusteko esperantzaz.

Gaur, ordea, ezetz.

Hainbeste, hainbeste itxaron dut.
hainbeste ta hainbeste madarikatu alfer,
ez baitut sekula gehiago baletzik esango, sekula.

Nire bihotzean enbor-gerri moztu ta puskatua
jaiki zait, asaldu zital eta amorratua,
izugarri ta erlijioso,
bildurra hozkatzen duena, bakea destainatu,
ta zin-egin ezetz erantzutea.

Arima hautsi ta odolustu,
etsi ta indartsu, gogor ta bihurri,
zintzo,

beltz eta laido,

libre zuztar eta oldarrez,
mendi-lerroko basagerlari,
langile ta matxino.

Gogo malkartsuaren leize ta trokartean
otsoaren gisa dabil izu.

Azkar, arima! etsaiek

inguratzen dizute bakea.

Arima... Sugar gorrotozko,

behargin ta liskarti.

Zuzenezko gose hortzetan min egiteraino.

"Bihotza jaso, gizona salba
norberagandik, ta norberaren glanduletik" *
nahi nuke.

Biguna baita uztarria ogi-ustean dagoenarentzat,
baina gizonaren zama ta mixeria...

Amaren sabela hilobi denean

* William Faulkner (ავტორის შენიშვნა).

რწმენა მქონდა და პასუხად
ვიტყვი "ჰო"-ს.

დღეს კი, არაფერს ვიტყვი.

მიყვარდა საგნები და ადამიანები,
მათი გაკეთებული ნივთები,
და პასუხად ვიტყვი "ჰო"-ს.

იმის იმედით, რომ ერთ ზედნიერ დღეს
აყვავდებოდა "ჰო".

დღეს კი ვამბობ "არა"-ს.

იმდენ ხანს, ძალიან დიდხანს ველოდე,
იმდენი, ძალიან ზევრი ვიდანძლე ამაოდ,
რომ აღარასოდეს ვიტყვი "ჰო"-ს, აღარასოდეს.

ჩემს გულში, მოჭრიდი და დაჩეხიდი ხე
აღდგა. გაიშალა ძლიერი და განრისხებული,
შიშისმომგვრელი და რწმენით სავსე,
შიშს ეზბძვის და მშვიდობას ვერ ეტყუება,
და იფიცებს, რომ "არა"-ს და "არა"-ს იტყვის პასუხად.

სული გაზზარული და გასისხლიანებული,
სასოწარკვეთილი და ძლიერი, მტკიცე და გადაგრეხილი.
ერთგული,

შავი და შეურაცხყოფილი.

მთლად თავისუფალი და აღტყინებული.

მთის მეთამბოხე,

მუშა და გლეხი.

გონების ოღოზოღო უფსკრულებსა და თხრილებში
მტელივით შეშინებული დადის.

ჯრთხილად, სულ! მტრები
მშვიდობის ადყას გარტყამენ.

სულ... ზიზლის აღო,

გამრტყე და მეზრძოღო.

სამარტალს მშვიერ ხახაში არ ჩაუვარდე.

"ამამღღით სული, იხსენით ადამიანი
საკუთარი თავისა და საკუთარი ჭირკვლებსისაგან".⁸⁰
ასე მენდომებოდა მე.

სუსტია უღელი მისთვის, ვინც პურს ელოდება,
მაგრამ კაცის ტვირთი და უბედურება...
რადესაყ დედის მუყელი სამარტა

⁸⁰ უილიამ ზოლკენის სიტყვებია.

haur pisu-pisu batena, hilda,
ta ez duena jakingo zer den goserik,
gosez hil zen-eta.

MEATZARI, hezurak bilatu, hezurak,
gure gurasoenak.

Hezurak,
arima oraindik eransteke dutenak.
Zulatu lurra,
sartu eskuak luperaino,
zeruaren ametsik ez deneraino.
Infernu-kiratsa deneraino.
ta sartu, meatzari, beherago.

Lurperatu zituzten-eta
behe oso behean.
Ez dadila loratu
gure aitaren bat-edo...
Ta esan ez dezaigun, isil-isil,
belarrira, inork, mundura
libre ginela etorri.

SEKULA ez. Haiek eta gu ez gaitu
sekula lotuko zorte bat bederaren loturak.
Ez ditu pobre ta aberatsak berdinduko
ezerk, ez heriotzak berak.

Ta itzuliko gera lurraren altzora.
Gu biluzi.
Ta haiek,
usteltzekoan ere,
jauregietan
kargatuko dituzte harrak.

Haiek. Eta gu.
Eta aterperikan gabe,
gure alarguntsak nora nahi.

NEKAZARIAK
galtzen doaz bizitza,
galtzen ardiek ile-
- matazak bezala, arantzetan,
andu, hesi, bideetan,
eguzki,
antzigarretan.

მძიმე, მძიმე, მკვდარი ზავშენისათვის,
რომელმაც არც კი იცის რა არის შიმშილი,
თუმცა შიმშილით მოკვდა.

მემაღალაწმვე, ძვლები ეძებე, ძვლები,
ჩვენი მშობლების
ძვლები,

სული რომ ჯერ კიდევ აკრუთ.
გამოთხარე მიწა,

ხელები ჩაყავი მიწაში ღრმად,
ცის ოქნებები სადაც არ აღწევს, იქამდე,
ჯოჯობეთის სიმყრადე სადაც არის, იქამდე,
ჩაყავი, მემალაროვე, უფრო ღრმად.

მიწაში ჩამარხეს

ღრმად, ძალიან ღრმად.

აღბათ რომ არ აყვავებულეყო
ვინმეს მშობელი...

და რომ არ ეთქვა ჩვენთვის ჩუმი, ჩურჩულით,
ყურში, რომ ქვეყნად
თავისუფალი ვიზადებოთ.

არასდროს. ისინი და ჩვენ

არასდროს ვიქნებით გადაჭაჭვულნი ზედის ერთი ჯაჭვით.

არ გაანწორებს არაფერი ღარიბსა და მდიდარს.

არაფერი, თვით სიკვდილიც კი.

და დავუბრუნდებით მიწის უბეს
დედიშობილა.

ისინიც

გაიხრწნებიან,

მაგრამ მათ სასახლეებში

შეჭამენ მატლები.

ისინი და ჩვენ.

და თავშესაფრის გარეშე დარჩენილი

ჩვენი ქვრივები ივლიან უბო-უკვლოდ.

ბღეზები

კარგავენ სიციხედს,

როგორც ცხვარი მატყლს

ბლუტებად ზუჩქნარში.

ეკადბარდებში, მესერზე, გზაზე.

მზეზე.

ყინვაში.

Esperantzazko zarpazar
mantartu,
pusketaka
doaz galtzen bizitza.

Joan Mari LEKUONA*
(j. 1927)

ERROTA ZAAR

„Ez da gelago zuregan.
errota-arriaren otsik entzungo.“
(Apok. 18, 22)

Errota zaar maitea
uraren ertzean.
Uraren ertzean da
basati beltzean:
Negar egiten dezu
alea txetzean.
Ni ere triste nabil
zutaz oroitzean.
Zotin sekua dagi
errotarriak.
Itzalitako izar-dizdirak
dira neretzat zure begiak.
Izar eder bat dago
or-goiko lepuan.
Errota zaarra, berriz,
erreka zokuan.
Berebiziko pena
badaukat barruan:
Ezin gindezke bizi
elkarren onduan.
Bizitza-legea
nai det onartu.

* იოან მარს ლეკუონას ლექსებში არ არის დაცული საერთო სალიტერატურო ზასკურის ორთოგრაფიული ნორმები, რადგან პოეტმა ისინი პრინციპულად არ გაიზიარა. მისი ლექსები დაწერილია ე.წ. სალიტერატურო გიპუსკურის ორთოგრაფიით.

იმედის დაფლეთოდ
ძონძებად
ნაკუნ-ნაკუნ
კარგავენ სიყოფხელს.

ილიან მარი დეკუნა
(დ. 1927)

ძველი წიგნი

“და უმაღ წიგნიდისაჲ
არღარა ისმეს შენ შორის”
(აპოკალიფსი, 18. 22)

ძველო წიგნიდო, საყვარელო,
წყლის პირას დგახარ,
წყლის პირას
შავ სივერანეში
ტირილით
ფქვავ მარცვალს.
მეც სევედა მერევა
შენს გახსენებაზე.

მზრადად სლუკუნებს
წიგნიდის ქვა.
ჩამქრად ვარსკვლავთა ციმციმია
ჩემთვის შენი თვალები.

მშვენიერი ვარსკვლავი ადგას
ზემოდან ზორცვის თავს.

ძველი წიგნიდო კი
მდინარის ხეობაშია.

უდიდეს დარდად
მაწევს გულზე.
რომ ჩვენ არა ვართ
ერთად.

სიყოფხელის კანონს
მინდა მივყვე.

Orrela bearra
koraiaz artu.
Berez dijoana
zertan beartu?
Nigan, ordea,
ez nauzu piyo:
nere almenak ez du ballyo.
Sentitzen badet
berriz aren kanta
(errotaren tranka)
barne-minduraz nagoke berriro...

Errotaren oiuz
maluraz nauzute.
Zigor au nerekin
izango det beti
iltzen naizen arte!

ORAINDIK ORAIN

Oraindik orain goiza gendun da.
ona berriro arratsa.
Ez da luzaro mugitu zala
udaberriren urratsa.
Eta berriro gainean degu
negu beltza.

Oraindik atzo ginan zu ta ni
ezagunak.
Bikote umo biurtu gaitu
mal'asunak.
Bainan laburtzen dijoazkigu
udazken egunak.

Oraindik orain jolasten gendun
amaren besoan.
Laister, ordea, bear gera gu
arbaso zaarren ondoan,
ama-lur pake gozoan.

Orla da gure bizitza:
odei igeskorak
ur-gainean dagin
Itzala bezela...
Biziaren biziz

რაც მოსახდენია,
მივიღო ვაჟკაცურად.
თავისით რაც ხდება,
იმას რად ვებრძოლო?
ჩემი თავის კი
არა მაქვს რწმენა,
ჩემს ნიჭს არა აქვს ფასი.
თუ გავიგონებ
კვლავ შენს სიმღერას
(წისქვილის ჭრიჭინს),
ისევ დამიმძიმდება გული...

წისქვილის ხმა
უბედურს მხდის.
ეს სასჯელი
უნდა ვიხადო მუდამ,
სანამ მოვკვდები.

აბერ ახლა

აგერ ახლა იყო დილა
და, აჰა, უკვე საღამოა.
დიდი ხანი არ არის, რაც შემოაბიჭა
გაზაფხულმა,
და უკვე თავს წამოგვაღება
შავი ზამთარი.

აგერ გუშინ მე და შენ
მხოლოდ ნაყნობები ვიყავით,
მოწიფულ წყვილად გვაქცია უკვე
სიყვარულმა. . .
მაგრამ თანდათან გვიმოკვდება
შემოდგომის დღეები.

აგერ ახლახანს ვთამაშობდით
დედის მკლავებზე.
მალე კი ჩვენც გავინაწილებთ
მოხუც წინაპრებთან
მშობელი მიწის ტკბილ მშვიდობას.

ეს არის ჩვენი ცხოვრება:
წარმავალი ღრუბლის
ჩრდილი
წყლის ზედაპირზე. . .
ცხოვრებამ

aitortzen detela,
ispilu gaineko
atsa naizela:
utsa bezela.

Luix Mari MUXIKA
(j. 1938) .

LURRAREN GORPUTZA

Lurraren gorputza
ur loditan.
Arnas zabalak
bular bezela
pilo bizitan.

Lurraren azala,
lur kosmiko,
mozkorra,
lur kaotiko
bizkorra.

. Nire esku-begiak,
soina ta
idelak
lurrari lotuta.
Lurra nik besotan
- asmotan -
bizibehar honetan.

Ni naizen osoa
- barne ta kanpoa -
lurrezko ibaian.

A, lurra, lurra
nolako itsasoa.
Nire itsasoa, ausaz,
da Jainkoa!

MINUTUERO

Naturak minutuero jabetzen ninduen,
ederrak segunduero suzko dirdiraz mugitzen ninduen,
ederra algara alegerez usainezko baso bezela astintzen zen.

გამაგებინა, რომ
სარკის ზედაპირზე
სუნთქვა ვარ:
არაფერი ვარ.

ღუიშ მარი მუშიკა
(დ. 1938)

დღღამინის სხაული
დღღამინის სხეული
სქედ წყადში.
ღრმა სუნთქვა,
ვით მკერდი
მფეთქავ გორებად.

მიწის ზედაპირი,
კოსმიური სამყარო,
მთვრადი,
ქაოსური მიწა
მბრუნავი.

ჩემი ხედვები და თვადვები,
სხეული და
გონება
მიწაა მიტატვული,
მკვადვეში მოვიქციე დღღამინა
- ფიქრში -
სიყოყმდის წყურვილით.

ყოველივე ის, რაც ვარ
- ჩემში და გარეთაც -
დღღამინის დინებას მიჰყვება.

ო, მიწავ, მიწავ!
ზღვა ხარ,
ჩემი ზღვა, იქნებ
ჩემი ღმერთიც. ,

ყოველი წუთი

ზუნებამ შეიპყრო ჩემი ყოველი წუთი,
სიღამაზე მივსუბდა წამებს ცეცხლის ეღვარებით,
სიღამაზე მხიარული კისკისით სურნელის ტყესავეთ თრთოდა.

ni Uliako eukalptu handi baten azpian nengoan,
Kontxako golkoak aldiaren hatsa ta amoreta
beso galantaz biltzen zuen,
krezioaren su gori kobrezkoa edonon pasatzen zen,
suaren hotsa ta usaina gogorra ta metalezkoa zen...

KONKISTARI HARRO

Lope,
konkistari harro,
euskaldun ta ero...

Hego Amerikan zehar
Agirretar Lope;
zoroa, harroa, eroa
Andetan Agirre,
ilargi izu-berdearen
dolua azkengabe,
zaldiaren ferrak oihi,
hots, amorru, kalte,
Lope Ameriketatik
latz dabil ta dorpe;
bere begi urdinetan
zelai luzeen luze.
Agirre kaskailua da
(euskaldunen seme),

ვიდექი უღიას⁸¹ დიდი ევეკადიპტის ქვეშ.
კონჩას უბე⁸² დროის სუნთქვასა და სიყვარულს
ძლიერი გრძელი მკლავებით იკრავდა.
შესაქმის გაფარვარებული სპილენძის ცეცხლი ყველგან აღწევდა,
იყო ცეცხლის ხმაური და სუნი მძაფრი და ღითონისებური....

ამაყი კონკისტადორი

ლოპე,⁸³
ამაყი კონკისტადორი,
ზასკი და შეშლილი...

მთელს სამხრეთ ამერიკაში
ლოპე დე აგირე,
გიჟი, ამაყი, შეშლილი,
აგირე ანდეზში,
შიშისაგან გამწვანებული მთვარის
გაუთავებელი ვაება,
ცხენის ნაღების ჭახა-ჭუხი,
ხმაური, ყოფი, ნგრევა,
ლოპე ამერიკაში
დადის სასტიკი, უხეში,
ცისფერ თვალბში
უსაზღვრო ვედების უსაზღვროებით.
აგირე დაგვაჭულია⁸⁴
(ზასკების შვილი),

⁸¹ ზორცვი სან-სეზასტიანში, შეჭრილი ზისკაის ყურეში.

⁸² ასე ეწოდება სან-სეზასტიანის სანაპიროს იმ ნაწილს, რომელსაც
ნიჟარის ფორმა აქვს (Concha ესპ. "ნიჟარ").

⁸³ ლოპე დე აგირე (Lope de Aguirre), XVI ს-ის ზასკი კონკისტადორი, რომელმაც ედორადოს საძებნელად მოწყობილი ცნობილი ექსპედიციის დროს დახოცა ყველა. ვინც თავის მოწინააღმდეგედ მიაჩნდა, განუდგა ესპანეთის მეფეს ფელიპე II-ს და ესპანეთის ქვეშევრდომობაზეც უარი განაცხადა. მალე მისივე მეომრები აუკანყდნენ ლოპეს. აღსასრულის დადგომამდე ლოპე დე აგირემ თვითონ მოკლა თავისი ქალიშვილი ველირა, ჯარისკაცებს რომ არ ჩავარდნოდათ ხელში.

⁸⁴ ცნობილია, რომ ლოპე დე აგირე დაბალი ტანის, უშნო აღნაგობის, კოჭლი კაცი იყო.

panparen malerusia
hatsa etengabe
(euskaldunak ban nagusi,
etxean desjabe!).
Lopek erregea atzetik
zigorrez ta haserre...

Lope,
konkistari harro,
euskaldun ta ero...

Arratsak urrez-zauriaz
gau beltza emazte,
mailu gaitza mailu da-ta,
hautsak hauts dirade,
bengazioak bideetan
hits gorriaz maindre,
esperma ernagatuak
aitxata irribarrez
(orduei limoi gaziok
nork jarri dizkie?).
Perun, Panpan, Kolonbian
irainak errape,
Loperi bost kutxiloek
keinu dagiote,
errapetik odola isil,
maltzur eta luze...

Lope,
konkistari harro,
euskaldun ta ero...

Gau beltzak usain garratza,
pattardun-kolore,
amorru gaitzak larrean
(a, nolako larre!),
bost kutxiloen lastana
saihetsean tente,
zazpi iturri etengabeen
gorputzak paisaje,
- "Lope, hortz gaiztoek zulo
sakona dizute,
lehen basurde zaila zinen,
gaur bildots indarge".

პამპასთა უბედურების
დაუცხრომელი სული
(ზასკები იქ ზატონები იყვნენ,
საკუთარი სახლიდან კი გაძევებულნი!),
ღოპეს უკან მეფე დგას,
გაზრაზებული და საშიში...

ღოპე,
ამაყი კონკისტადორი,
ზასკი და შეშლილი...

სალამოს, ოქროს ჭრილობიანს,
შავი ღამე აყავს ცოლად,
საშინელი ურო - უროა,
ფერფლი კი - ფერფლი;
შურისძიების გზებზე
წითელი სევდის სუდარა,
გააფთრებული სპერმის
ამზობი და ხარხარი
(საათებზე მუავე დიშონები
ვინ დააწყო?).
პერუში, პამპასებში, კოლუმბიაში
გულს უგინებენ,
ღოპეს ხუთმა დანამ
დაასვა ნიშანი,
გულიდან სისხლი მოსდის ჩუმად,
ვერაგულად და შეუჩერებლად...

ღოპე,
ამაყი კონკისტადორი,
ზასკი და შეშლილი...

შავ ღამეს მუავე სუნი უდის,
არყის ფერი აქვს,
მინდორში საშინელი მძვინვარებაა
(ო, რა მინდორში!),
ხუთი დანის აღერსმა
შიგ ნეკნებში გაუარა,
შვიდ უმრეტ წყაროდ
იქცა სხეული,
- "ღოპე, საზიზღარი ეშვები ღრმად
ჩაგესო,
ადრე დაუმორჩილებელი ტახი იყავი,
ახლა კი უსუსური ზატკანი ხარ".

izar baldarrek dardara,
hotz, ikara more,
Elvirak aitaren hortza
lepotik koilare,
- "odola ozpina gisa
doakizu erre,
gaurtikan gerora, a, a, a,
galdua zerade!".

Zazpi Iturrien Ibaia
geldiro da eten,
pumaren begiak gaizto
(etzanda baleude!),
tigrearen atzaparrek
beraldiko kalte,
- "Lope, bandolero bat haiz,
hits, zatar, gaizkile",
ilargiaren ditiak
ihar, zuri, ustel,
gorrotoak gaurtik zugan
ez sufre, ez zorne...!

Lope,
konkistari harro
euskaldun ta ero...

Arantza URRETABIZKAIA
(j. 1947)

*

* * *

Ziur nago:
egun gris,
motel batez jaio nintzen,
eguzkirik gabeko egun epel batez,
bi gau beltzek inguratutako
une jelatinatsu batez.
Ziur nago:
ni jaio nintzenean
buruak
beste alde batetara bueltatuak zeuden
eskuak

ვარსკვლავები გაუბედავად ციმციმებენ.
ცივია მათი დიდისფერი კრთომა,
ელვირას მამის კბილები
კისრიდან კოვზივით მოუჩანს.
- "სისხლი ძმარვიით
მოგდის და გწვავს.
დღეიდან სამუდამოდ, აჰ, აჰ, აჰ,
დალუპული ხარ!"

შვიდი წყაროს დინება
ნელ-ნელა წყდება,
პუშას ავი თვალები
(გადაუტრიაღდება თუ არა),
ვეფხვის ზრტყალები
იშწამსვე დაგღეჭენ.
- "ღოპე, ყაჩაღი ხარ,
საცოდავი, საზიზღარი, ზოროტმოქმედი".
მთვარეს ძუძუ
გაშრობია, თეთრი. გახრწნილი,
სიძუღვილი დღეიდან შენში
ველარ იქცევა გოგირდად. ვერც ჩირქად...

ღოპე,
ამაყი კონკისტადორი,
ზასკი და შეშლილი...

არანცა ურბაბისპაია
(დ. 1947)

■
■ ■

ვიცი,
ერთ ნაცრისფერ,
ჩამქრად დღეს დავიზადე,
ერთ უმზეო, თბილ დღეს,
ორი შავი ღამის მიჯნაზე
მთრთლვარე წუთს.
ვიცი:
როცა დავიზადე
თავები
სხვა მხარეს იყო მიზრუნებული,
ხელები

beste norbalterantz luzatuak
begiak
beste norbaitengatik malkotuak
kandelak
beste norbaiten izenean piztuak
kantak
beste norbaitengatik isiliak
ezpainak
beste norbaiten egarriz.
Ziur nago:
harentzat
dezepzio bat izan nintzen
ez nintzen mendekuaren esku ar bortitza
iraganaren garbitzaille zuhurra
presentearen arrazoi esperantzagarria
etorkizunaren amets lausengalua
eta
ezagutu nindueanean
zulo luze
 buzti baten zelar.
eskuz esku,
begiradaz begirada,
bostpasei kilo haragi nagarti
 bere eskuetara ailegatu nintzenean.
ez nintzen haren bakardadearen
tristezia
tanta
bat baizik,
haren hondamendiaren lekuko.
koskor gris,
borroso eme bat
baizik.
Eskuetan hartu ninduen,
esku trakets,
hunkituz,
eta amak jarritako mila zaplen zehar
ene gorputzaren beroa sentitu zuen
beste gorputz urrun
 bitarteko baten
promesa
eta frutu.
Eta ene begi irekien aurrean

სხვისკენ გაწვდილი,
თვადები
სხვის გამო იყო სავსე ცრემლით,
სანთლები
სხვის სახედზე დანთებული,
სიმღერები
სხვის გამო გაჩუმებული,
ტურები
სხვისთვის მწყურვადე.
ვიცი:
მას
იმედი გავუკრუე იმით,
რომ არ ვიყავი შურისძიების ხელი კაცური, ძლიერი,
წარსულის გამწმენდი გონიერი,
აზრი, აწყობში იმედის მომცემი,
ოცნება სასიკეთო მომავლისა
და
როცა დამინახა
ღიღი და სველი
ქვაბულიდან გამოსული,
ხელით ხელი დამიჭირა,
მზეერთ მზერა,
მტირადი ხორცის ნაჭერი
მის ხელში რომ აღმოვჩინდი.
ვიყავი მისი მარტოობის
მხოლოდ
ერთი
წვეთი სვედა,
მისი მარცხის ნაყოფი,
რადაც ნაყრისფერი,
ბუნდოვანი, ქალი
მხოლოდ.
ხელში ამიყვანა,
უხეში ხედებით
ჩამიხუტა,
ღვლაჩემის შემოხვეული ათასი სახვევიდანაც კი
იგრძნო ჩემი სხეულის სითბო და
ჩვენი დამაკავშირებელი
შორეული სხეულის
იმედი
და ნაყოფი.
და ჩემი გახელილი თვადების წინ

negar
egin zuen.
Ziur nago:
bere malkoek busti ninduten
bere oinazeak inguratu ninduen
eta egun hartan jaio zen
betirako
betirako
lotzen gaitun katea.

*
* *
*

Itxadon,
ene poza itzul dadin
oroitzapen hura hil dadin
agoniatan dagoen maitasun hori
alena dadin.

Itxadon,
ene poza itzul dadin
amarau horretatik irribarre bat sor dadin.

Itxadon,
goizean,
barre egiteko adorez,
haizeak ene pena lehor dezan
gauean,
astindurik,
dardararen lanbroak
ene kexa ahaz dezan.

Altzairuzko itsas horren hara indian,
jendeak dio,
hondartza bat dago,
non amorante hilak,
haballaren harria abiada galduz, emeki
doan bezela,
aterpe malenkoniatsu haren bila,
itsas apar gristatuaren amets,
harean baratzen baitira.

Itxadon,
penen hilobi urrun artean
ene kexa ito dadin

ტირიდი

დაიწყო.

ვიცი :

მისმა ცრემლებმა დამასველა,

მისი ტანჯვა შემომეხვია გარს,

და იმ დღეს გაჩნდა

სამუდამოდ

სამუდამოდ

ჩვენი შემაერთებელი საჭკვი.

✱

✱

✱

დაიწყადე,

დამიბრუნდეს სიხარული,

მოკედეს ის მოგონება,

აგონიაში მყოფი ის სიყვარული

გამშორდეს.

დაიწყადე,

დამიბრუნდეს სიხარული,

ოზობას ქსელიდან ღიმილი გამოკრთეს.

დაიწყადე,

დიდას,

სიყიდის სურვილით,

ქარმა ჩემი დარდი გააქროს,

ღამით

ჩამოწოდიღმა

ჟრუჟოლის ნისღმა

ჩემი სატკივარი დამავიწყოს.

ამ ფოლადის ზღვის იქით,

- ხადხი ამზობს, -

ნაპირიანო,

სადაც მკვდარი შეყვარებულნი,

შურდულის ქვასავით, თანდათან რომ შეანელებს

სუდას,

ისინიც სვედიანი ნაესაყუდის ძებნაში,

ზღვის რუხი ქაფის სიზმრებით,

სიღაში განისვენებენ.

დაიწყადე,

ჩემი სევდა ჩაინთქას

იმ შორეულ ღრმა სამარეში,

eguzkiaren beroaz
ene mendekua ahaz dadin.

Itxadon,
ene poza itzul dadin
deitorearen madarizio dollorra itzal dadin
gauean,
dardaren lanbroa agor dadin.

Zeren,
hondartza miragarri hartan,
jendeak dio,
amorlo hilak
eguzkiaren pean
hondar bilakatzen baitira.

Joseba ZULAIKA
(j. 1952)

ADANEN MANAMENDUA

Nik
Adanek
gizonen fundatzaileak
nire autoritatearen botere guztiz
eta
behin
eta
betirako
agindu hau
agindu bakar hau
testamentuz
ematen dizuet:
Jan ezazue sagarra.

ZAZPIGARREN EGUNEAN

Zazpigarren egunean
Jainkoak esan zuen:
egin dezagun gizona
gure antz eta erara
Gero, egunak joanda

მზის მხურვალეზამ
დამავიწყოს ჩემი შურისძიება.

ღაიყადე,
დამიბრუნდეს სიხარული,
ბლოვის ავი წყვედა გაქარწყიდეს
ღამეში,
ურთოდის ნისლი აორთქლდეს.

რადგან
ამ საოყარ სანაპიროზე.
- ხაღხი ამზობს, -
მკვდარი შეყვარებულნი
მზეზე
ქვიშად იქცევიანო.

ოსება სურაქა
(დ. 1952)

არამის შობენება

მე
ადამი
კაცთა მოდგმის შემქმნელი
ჩემი გავდენის მთელი ძალით
ღა
ერთხედ
ღა
სამუდამოდ
რჩევას
ამ ერთადერთ რჩევას
ანდერძივით
გიტოვებთ:
შეჭამეთ ვაშლი!

მეშვიდე ღღეს

მეშვიდე ღღეს
ღმერთმა თქვა:
შეექმნათ კაცი
ჩვენს ხატად ღა მსგავსად.
შემდეგ, ღღეები გავიდა.

Adanek sagarra jan zuen.
Eta Jainkoak esan zuen:
hara, gizona gu bezain jakintsu egin da
gaztiga dezagun

Eta paradisutik jaurti zuen

Gero, gizaldiak joanda
Adan konturatu zen
Jainkorik ez zegoela inon
eta esan zuen:
egin dezadan Jainkoa,
nire antz eta erara

Eta paradisuko oroitzapenak
burura ekarriaz
lokatz piska batekin
Jainkoa egin zuen

Eta ikusi zuen
Jainkoa handia zela
Adan bezain handia
Eta Jainko hura
Adan zela
Adan hutsa
eta adoratu egin zuen.

Koldo IZAGIRRE
(j. 1954)

*

* *

Zuek ez dakizue zer den
gauero kalenderaren numero bat tatxatzea
eta ilun-jariorari
tiro ezin emana

Zuek ez dakizue zer den
norbaitek igurikiko digula
sinetsi nahi izatea

Zuek ez dakizue zer den
gizonaren negarra
ilunabarra kopetari atxikitzen zaionean

აღამა ვაშლი შეჭამა
და ღმერთმა თქვა:
აი, კაცმა ჩვენოდენი ცოდნა შეიძინა,
დავსაჯოთ.

და განდევნა სამოთხიდან.
შემდეგ, თაობებმა ჩაიარა,
აღამი მიხვდა,
ღმერთი არსად იყო
და თქვა:
უნდა შევქმნა ღმერთი
ჩემს ხატად და მსგავსად.

და სამოთხის მოგონებით
მეხსიერებაში აღიდგინა,
თიხის პატარა ნატეხით
ღმერთი შექმნა

და დაინახა,
ღმერთი დიდი იყო,
აღამივით დიდი
და ეს ღმერთი
აღამი იყო,
თვით აღამი
და სცა თაყვანი.

კოდლო ისაბირი
(დ. 1954)

✱

✱ ✱

თქვენ არ იცით, რა არის
ყოველ ღამე კადენდარზე თითო რიცხვი წაშაღო
და გინდოდეს, რომ სიბნელის ღინებას
ტყვიან დაახადო.

თქვენ არ იცით, რა არის
გინდოდეს ირწმუნო,
რომ ვინმე გელოდება.

თქვენ არ იცით, რა არის
კაცის ტირილი,
როდესაც მას წყვედიანი ეკრობა შუბღზე.

Zuek ez dakizue zer den
euria

Zuek ez dakizue zer den
bakarrik egotea
bakarrik
bakardaderik ere gabe

Zuek ez dakizue zer den
ezer

Zuek ez dakizue ezer

*

*

*

Zergatik ez du egun euririk egiten
eta ene haserrea falta bazaizu
alferrik dira leunak zure begiak
eta ene musua falta bazaizu
haizeak ezpainak hostogabetzen dizkizu
eta ene hitza falta bazaizu
ezin duzu inolaz ere kantatu
eta ene ametsa falta bazaizu
nondik sortuko duzu esperantza
eta ene oroitzapena falta bazaizu
zertarako bakarrik paseatu
eta ene gorputza falta bazaizu
biluzik zoaz

Paulo IZTUETA
(j. 1941)

NIRE ANAIOK

Gartzelan nengoën eta nago.
Nengoen eta nago.
Honekin ALDIA esan dut.
Aldiaren erlojua gogoan
armiarma-sarea paretean.
Minutuak... orduak jotzen
ni egunak... urteak aditzen.
Gartzelan zeuden eta daude.
Zeuden eta daude.

თქვენ არ იყით, რა არის
წვიმა.

თქვენ არ იყით, რა არის
მარტო ყოფნა,
სურ მარტო,
თვით სიმარტოვის გარეშე.

თქვენ არ იყით, რა არის
არაფერი.

თქვენ არაფერი არ იყით.

■

■ ■

რატომ არ წვიმს დღეს?
თუ გენატრება ჩემი სიშმაგე,
მაშინ რაღა გაქვს წაზი თვადებ?
თუ გენატრება ჩემი ამბორი,
კიდევ დაგიხეუქა ქარმა ტუჩები,
თუ შემოგაკლდა ჩემი სიტყვა,
ვერაფერს იმღერებ,
თუ შემოგეცადა ჩემი ოცნება
სად კვლავ იმედს?
და თუ გენატრები,
რატომ სეირნობ მარტო,
ჩემი სხეული თუ გენატრება.
შიშვედმა იარე.

პაულო ისტუბა
(დ. 1941)

ძმანი ჩემი

ცხეში ვიჭევი და ახლაც იქ ვარ.
ვიჭევი და ახლაც იქ ვარ.
ამით დრო აღვნიშნე.
დროის საათი გონებაში
ობობას ქსელია კედელზე,
რეკავს წუთებს... საათებს
და მესმის დღეები... წლები.
ცხეში, ისხდნენ და სხედან,
ისხდნენ და სხედან.

Honekin ANAIK esan dut.
Dei bat nire auzora.
Herri bat garrasika.
Zintzilik amaren bizi,
eta erbestean familia.

Presondegian preso
libro zena alzo.
Askatasunak odola dario,
martiriaren altzo.
Nire anal, seme Euskadiko,
zara mendekuen meneko.

Eta hor Jeremias leihoan
lamentazioak ahioan
aterik gabeko gartzelan
haizearekin baltsean
barroterik gabeko hesituran
hiletako erritmo leloan.

Zenbait etxekok morfinapean diraute
eta nire anaiok doluz nigar dagite.
Ezkutatzeke bezperan gaudelarik,
jendeak irri eta far egiten du,
jolas eta dantza,
hordituz edan ahala.
Herria lozorroan hilko zaigu
lokartzen bagara.
Zenbait etxekok morfinapean diraute
eta nire anaiok doluz nigar dagite.

Alfonso IRIGOIEN
(j. 1929)

EZ BEDI ALFERRIK GAL

Itsasaldean euria,
arrazola da garbia.
Umil ta pobre gabiltzanontzat
badator mundu berria.

Hiru gauzatxo dira alferrik galtzen
mendian den egurra, itsas euria
ta pobreen arrazoi eder garbia.

ამით ძმები აღვნიშნე.
ვუხმოზ ჩვენიანებს.
ერი გმინავს.
ღედის სიწყობდე ზეწვზე ჰკილია,
ოჯახი უცხო მხარეშია.

ციხეშია პატომარი,
ვინც თავისუფალი იყო გუშინ.
სინხლი სდის თავისუფლებას,
წამებზედ მკერდს,
ძმაო ჩემო, ზასკეთის შვილო,
შურისძიების ტყვე ხარ.

და, აგერ, იერემია სარკმელში,
გოდებით ზაგებე,
უკარო ციხეში
ქართან ვადსს ცეკვავს
ურკინისგისოსო საპყრობიდეში,
პანაშვიდის გიჟურ რიტმში.

ჩვენებურთაგან ზოგმა ზანგს მისცა თავი,
და ჩემი ძმები სიმწრით ტირიან.
გაქრობის წინა დღე გვიდგას და
ხადხი იყინის, დაღობს,
ერთობა ცეკვავს,
სვამს და თვრება.
ერი ღრმა ძიდეში დაგველუპება.
თუ ჩვენც ვიძინებთ.
ჩვენებურთაგან ზოგმა ზანგს მისცა თავი,
და ჩემი ძმები მწარედ ტირიან.

აღწონსო ირმბონიანი

(დ. 1929)

ამაოდ ნუ დიპარბება

ზღვაზე წვიმაა,
გონება ნათელია,
გდახაკთა და ლარიზთათვის
ახალი ცხოვრება მოდის.

სამი პატარა რამ იკარგება ამაოდ:
მთაში შეშა, ზღვაზე წვიმა
და ლარიზთა დამაზი, ნათელი გონება.

boteredunak daki osturik saltzen.
Uztarripeko dabil Euskal Herria,
ahaltasun hondatuz ahuldu dela,
erdaldunez beterik kale ta gela,
sortuko alda sendo mundu berria!
Apur dezagun bermu gogo txepela,
boterea indartuz, kateak hautsiz,
arrazoirik gurean galduko ez dela!
Eroririkan gaude inori eutsiz,
gure burua geuk zain dezagun azkar,
ez gabiltzan gerora azpira jausiz!

Xabier KINTANA
(j. 1946)

ALDEZ AURRETIK

Hil nadinean,
nazatenean,
ez hadi trista nigatik.
Harraio ene bideari,
hori eginen hukeelako
esperantzak
bizi baininduen ni.

NEGUKO GAU BATETAKO AMETSA

Erloju hilen hondartzaraino
lagundu zaitut,
denborak bere nekeen uhinak
lehertzen dituen marraraino,
eta gau amestuen,
- urruntasunagatik -
ia mitikoen bazter grisetan,
fosforozko lore zurbilen argitan
ibili natzaizu, ondotik beti,
zuri adi, ixilik, begiz begi.
Ez,
ez dizut ezer esan,
nitaz dena baitakizu
ene biluztasunean.

ძლიერნი ამა ქვეყნისანი რომ კვირავენ მათ და ყოიდან.

ულელქვეშაა ზასკეთი.

დაემხო მისი ძაღა და დასუსტდა თვიოონ.

მოსულეებით გაივსო ქუჩა და სახლი.

იშვება ნეტავ ოდესმე ძლიერი ახალი ქვეყანა?

გავაპოთ რიხით სულის სისუსტე.

მოვიკრიბოთ ძაღა, დაემსხვერიოთ ჭაჭვები.

არც ერთი გონება რომ არ დაიკარგოს ჩვენში.

სხვაზე დამოკიდებულნი დავეყით.

ჩვენი თავი ჩვენვე დავიცვათ ჩქარა.

მომავალში რომ კიდევ უფრო დაზდა არ დავეშვათ.

შაბიერ კინებანა

(გ. 1946)

წინასწარ

როცა მოვკვდები.

როცა მომკლავენ.

ჩემს გამო ნუ დამწუხრდები.

გაპყვევი ჩემს გზას.

რადგანაც იმედი.

რომ ასე იზამდი.

მე მაყოყნებდა.

ზამთრის ღამის სიზმარი

მკვდარი საათების სანაპირომდე

გამოგყვევი.

იმ საზღვრამდე, სადაც დრო

თავის ნატაფარ ტადღებს აზვირთებს.

და ღამის

- სიშორის გამო

თითქმის მიითურის - მრუმე სანაპიროზე.

ფოსფორის ყვავილთა მკრთად სინათლეზე

მოგყვებოდნი, გვერდიდან არ გშორდებოდნი.

დამუნჯებულნი, თვადებში შემოგცქეროდნი.

არა.

არაფერი მიტქვამს შენთვის.

ყვედაფერი იყი ჩემზე.

შენთან გაშიშვლებული ვარ.

Baina, halere, ez naiz,
ezin,
zugandik joan.

Zirriborroz, geure bidean
izanaren muga lainotsuak
aurkitu ditugu
eta kontura gabe
murgildu gara haletan.
Han, ordu loakartuen arima iraganak
izan ditugu lagun,
eta elkarri
geure pentsamendu inolz esan gabeen
sekretu guztiak, hizketa mutuan,
agertu dizkiogu,
belarrak eta ihintzak
egunsentiro
segurki
egiten omen duten bezala.

BILBOKO ILARGIPEAN

Begira maitea nola doan
ilargiaren txalupa zuria
hodel beltzen itsasoan,
izar iheskorren bila
agian.
Galde egiozu, enc maite, hari
edozein gauetan, nire berri
eta beraren ispiluan, zurbil
ikusiko nauzu, etengabe, ni,
zain, zuri so, zain beti,
denbora ezinezkoen esperantza
etsian ia,
azalez izotz, barnetik gori,
argizagi urrunen lehlakide.
Berak baitaki
nik baino hobeto,
nolatan, zenbatetan
pentsatzen dudan
zuga gauero,
eta han zu, beti suz,
ilunaren hegaletan

მაგრამ მაინც ვერ
შევიძელი
შენგან წასვლა.

ბურუსში, გზაზე,
არსებობის დანისილულ საზღვარს
წავაწყდით
და შეუწყობდად
ჩავიძირეთ.

იქ, ჩაძინებულ ჟამთა წარსული სულები
გვყავდა შეგობრად,
და ერთმანეთს
მთელი ჩვენი ფიქრები. ადრე გაუმხედელი,
ყველა საიდუმლო, უსიტყვო საუბარში
გავანდეთ,
ზალახი და ნამიც
ყოველ განთიადს
ასე ხვედზეიან
უთუოდ.

ზინზაღს მთვარე

შეხედე, ძვირფასო, როგორ მიცურავს
მთვარის თეთრი ხომალდი
შავი ღრუბლების ზღვაში,
დაკარგულ ვარსკვლავებს დაეძებს
აღბათ.
ჰკითხე მას, ძვირფასო,
ლამლამობით ჩემი ამბავი
და მის სარკვეში, მკრთადად გამოისახულს.
მე დამინახავ, ყოველთვის მე,
შენს დამცველს, შენს მჭერტებელს. მუდამ შენს დამცველს.
შეუძლებედ დროთა დადგომის
იმედის თითქმის გადაწურული მაქვს.
კანი გაყინული, სული მხურვალე.
შორედ მნათობებს ვედრები.
მან უფრო იცის, მთვარემ,
ჩემზე კარგად,
როგორ, რამდენს
ვფიქრობ
შენზე ყოველ ღამით
და იქ შენ, მუდამ ანთებული.
სიზნედის მიჯნაზე

zaude zilarrezko, argitsu,
amets betibizi,
jainkosa hilezina
enetzat.
Begira maitea nola noan
ilargiaren txalupa zurian
hodei beltzen itsasoan
zure bila beti
abian.

OPARIA

Maitasunaren mugaraino
estimatuko zaitut,
ezin erositako, saldu ezineko
sentimenduz.
Zeugatik.
Ezer nahi izan gabe
zugandik.
Adiskidetasunaz.
Espero gaberik deus
eta guztia - bizitza barne -
emateko prest.
Kendu nahi baitiet,
behingoz bederen,
beren ballo hutsala,
brontzezko bihotzaz,
urre-zilar zitalei.
Holaxe nahi nuke
izan ledin
oralgoa beti
ene laguntxo maite.

Joseba SARRIONAINDIA
(j. 1958)

ABERRIA HAUTATU EGITEN DA
Aberria hautatu egiten da
- eta emakumea - edo
bakardadeak edo besterik ezak
ezartzen derauku.

დგახარ ვერცხდისფერი, ნათელი.
როგორც მარად ცოცხალი ზმანეზა,
უკვდავი ქალღმერთი
ჩემთვის.

შეხედე, ძვირფასო, როგორ მიცურავს
მთვარის თეთრი ხომადლი
შავი ღრუბლების ზღვაში,
შენ დაგეძებს
ყოველთვის.

მინძვნა

სიყვარულის საზღვრამდე მიდის
ჩემი პატივისცემა,
საფასური არა აქვს
ამ გრძნობას.
შენ ხარ ასეთი.
არაფერი მინდა
შენგან.
მეგობარი ხარ.
არაფერს მოველი
და ყველაფრის - თვით სიციცხდის -
მოსაცემად მზადა ვარ.
მინდა დავაკარგვინო,
თუნდაც ერთხელ,
ზრინჯაოს გულით.
ფუჭი ღირებულება
საძულვედ ოქრო-ვერცხდს.

ასე მსურს
ვიყო,
როგორც ახდა ვარ,
ჩემო ძვირფასო მეგობარო.

იოსება სარინანინენია
(დ. 1958)

სამშობლო უნდა აირჩიო

სამშობლო თვითონ უნდა აირჩიო,
- და ქალიც, - თორემ
სიმარტოვე ან შემთხვევა
თავს მოგახვევს არჩევანს.

OLERKIA

Olerkiak sortu zuen lurra
lurrak sortu zuen ura
urak sortu zuen zura
zurak sortu zuen hostoa
hostoak sortu zuen haizea
haizeak sortu zuen karnaba
karnabak sortu zuen olerkia

olerkiak hil zuen lurra
lurrak hil zuen ura
urak hil zuen zura
zurak hil zuen hostoa
hostoak hil zuen haizea
haizeak hil zuen karnaba
karnabak hil zuen olerkia

AZKENENGO TRENA

Ez duzu aldegiten utzi behar
udazken arratsalde doratuak
- azkenak egian -
eskaintzen dizun tren noragabea
- azkena agian -
ez duzu aldegiten utzi behar
azkenengo trena.

SUSTRAIAK HAN DITUENAK

"Schwer verlasst
was nahe dem ursprung wohnt, den ort."
Friedrich Hölderlin

Nekez uzten du bere sorterrria
sustraiak han dituenak.
Nekez uzten du bere lurra zuhaitzak

ISPILUA

Olerkiak sortu zuen lurra
lurrak sortu zuen ura
urak sortu zuen zura
zurak sortu zuen hostoa
hostoak sortu zuen haizea
haizeak sortu zuen karnaba
karnabak sortu zuen olerkia

olerkiak hil zuen lurra
lurrak hil zuen ura
urak hil zuen zura
zurak hil zuen hostoa
hostoak hil zuen haizea
haizeak hil zuen karnaba
karnabak hil zuen olerkia

ღექსი / სარკვე⁸⁵

ღექსმა შვა მიწა,
მიწამ შვა წყალი,
წყალმა შვა ხე,
ხემ შვა ფოთლი,
ფოთლმა შვა ქარი,
ქარმა შვა ჩიტბატონა,
ჩიტბატონამ შვა ღექსი.

ღექსმა მოკლა მიწა,
მიწამ მოკლა წყალი,
წყალმა მოკლა ხე,
ხემ მოკლა ფოთლი,
ფოთლმა მოკლა ქარი,
ქარმა მოკლა ჩიტბატონა,
ჩიტბატონამ მოკლა ღექსი.

უკანასკნელი მატარებელი

არ უნდა გაუშვა,
შემოღგომის ოქროსფერ საღამოებს,
- იქნებ უკანასკნელთ, -
რომ გვთავაზობს მატარებელი, უმისამართო,
- იქნებ უკანასკნელია, -
არ უნდა გაუშვა
უკანასკნელი მატარებელი.

ვისაც იქ უნდავი აქვს

"ძნელად ტოვებს
სამშობლოს ის, ვინც იქ უხოვრობს."⁸⁶
ფრიდრიკ შედერლინი

ძნელად ტოვებს სამშობლოს ის, ვისაც
იქ უსვები აქვს.
ძნელად სყიდებთ თავის ნიადაგს ხე,

⁸⁵ დედანში ღექსი დაბეჭდილია ორ სვეტად - პირველი სვეტი ჩვეულებრივი ანაბეჭდია, მეორე კი პირველის სარკისებრ ანარეკლს წარმოადგენს.

⁸⁶ ეპიგრაფი დედანში გერმანულადაა.

ez bada abaildu eta oholetan.
Ez du niniak begia uzten
ez bada erroi edo arrubioen mokoetan.
Nekez uzten du gezalak itsasoa
ez hare harriak basamortua.
Ez du liliak udaberria uzten
ez elurrak zuritasuna.
bere sorterrria nekez uzten du
sustraiak han dituenak.

PIANISTAREN HERIOTZA

Gauz ibiltzen direnen oinotsak
espaloietan izoztu
zakur isilkarienak ere
tiro eztanda entzun denean
jazzmanak korneta urrundu
dantzariak nork bere gibelera behatu
atalzaina barnerat begira
browning 7.50 ke mehea
pianista odoletan abaildu
xillo soil bat andere lodiak
kalera eramaten du senar tiplak
atalzainak eta barmanak ateratzen
dute pianistaren gorpua
zerrautsa barreiatzen odoletan
itzuli egiten da barmana
korneta jotzen hasten da hartzara
eta emeki emeki dantzalekua betetzen
eta une batez izoztu diren zakur
deslalek beren bideari darraiotte

ERIN

Itsasoaren kontrako harkaitzak
landa zabal hezeak
kalatxoriak
bildotsak
haizeetara zaldi xurigorrien zurda
ibai mantsoak

თუ არ მოჭრეს და ფიქრებად არ აქციეს.
არ სცილდება გუგა თვალს,
თუ არ ყოწნის ჩანისკარტებით ან მორიდის კბენით,
ძნელად სცილდება მარდი ზღვას
და ქვიშა უდაზნოს.
არ სცილდება შროშანი გაზაფხულს,
არც თოვლი სითეთრეს.
სამშობლოს ძნელად ტოვებს ის. ვისაც
იქ ფესვები აქვს.

პიანისტის სიკვდილი

ღამის გამვლელთა ფეხის ხმა
მიეყინა ტროტუარს.
გაჩუმებული ძაღლები საყ.
სროლის ხმა რომ გაისმა,
ჯაშმენმა კორნეტი პირიდან მოიშორა,
მოყვავებებმა უკან მიიხედეს,
კარისკაცმა შიგნით შეიხედა.
7.50-იანი კალიბრის ზრუნინგი, წვრილი ბოლი,
პიანისტი დაეცა გასისხლიანებული,
ერთი წამოკვივდა მსუქანმა ქაღმა,
ქუჩაში მიათრევს თავის პატარა ქმარს.
კარისკაცსა და ზარმენს გააქვთ
პიანისტის ცხედარი,
ნახერხს აყრიან სისხლს,
ზრუნდება ზარმენი,
კორნეტი ისევ იწყებს დაკვრას,
და ნელ-ნელა ისევ ივსება დანსინგი,
და უპატრონო ძაღლები, ერთი წუთით
რომ გაირინდნენ, ისევ აგრძელებენ გზას.

ერინი⁷

კდღეები ზღვის პირას,
გამიღიდი ნოტიო ველები,
თოლიები,
ზატკნები,
ქარში ფაფარაყრიდი თეთრ-წითელი ცხენები,
მდორე მდინარეები,

⁷ ირდანილის კედტური სახელწოდება.

ahateak eta sugeak laku goibelean
hesiz marratuak zelaia
goroldioa gaztelu gorenetan
lurralde honen margoa
hartzen dute
iragaitekoan
hodeiek

SOLDADU HILAREN AMA

("Oroit gutaz" irakurri eta "O war is
a casual mistress" erran zuen hilarriaren
aurrean soldaduaren ama ikusirik.)

Goizean hartu du gutuna Charles Causley soldaduaren amak
haur laztanak - aintzina promes egin bezala - frontean idatzia,
eta ireki gabe die auzokoei eta okinari,
bizirik dirauela frogatzeko erakusteko senarrari ere.

Gero irakurri egin du, begietan nigarra gorde ezinik:
"Hil egin dira jadanik izarrak eta hegazti guziak,
bakarrik utzi gaituzte ilunbetan sute eta eztandek.
Hontz begi bi soilik guri, deusezaren begiraleei so.

Estarta hestu batek eta masustraz beterikako sasitzak
bereizten du mendí magalean gurearengandik etsaien loa.
Maiz pentsatzen dut zuengan, amatxo, goraintziak aitari
eta amonari. Aliceri ere. Bidal almendrak. Ikusi arte."

Beste gutuna irekitzen du orain amak, beste idazmolde bat,
dardaraka orain atzamarrak: "Gutun hori eman zidan bart
Charlesek. Sasitzan kausitu du gaur etzana.
Lagun handia genuen guziok. Doluminak. William."

Amak eutsi egiten ditu malkoak. Eskutatu egin du
bigarren gutuna amantalpean. Senarraren gosaria atondu,
eta altzaria irribarreka garbitu ondoren,
gona gorria jantzi eta almendrak erostera abiatzen da.

IZU ZAHARREN GORDELEKUAK

Europako ostatu itzaltsuetan
iragan ditut gauak,

იხვეები და ანკარები მრუმე ტბებში,
ლოზეშემოვლებული მინდვრები,
ხავსი მაღალ ციხეებზე.

ამ მიწის ფერი
ეღებათ
გადავლილ
ღრუბლებს.

მოკლული ჭარისკაცის დედა

(დაწერილი მას შემდეგ, რაც წავიკითხე "მოგვიხსენიეთ" და რაც
უნახე ჭარისკაცის დედა საფლავის ქვასთან, რომელზედაც ეწერა:
"ო, ომი შემთხვევითი ქალია"⁸⁸)

დიდით მიიღო წერილი ჭარისკაცის ჩარღვ კობლის დედამ
საყვარელი შვილისაგან - როგორც ადრე შეჰპირდა - ფონტიდან მოწერილი,
და არც კი გაუხსნია, ისე შეატყობინა მეზობლებსა და ხაზაზს,
რომ დაერწმუნებინა ისინიც და თავისი ქმარიც, რომ შვილი ცოცხალია.

მერე წაიკითხა, თვალზე ცრემლს ვერ იკავებდა:
"უკვე დაიხოცნენ ვარსკვლავები და ყველა ჩიტი,
მარტო ჩვენ გადავურჩით სიბნელეში ცუცხლსა და აფეთქებას,
მხოლოდ ერთი ზარნაშო, ორი გადმოკარკლული თვალით გვიყურებს ჩვენ,
აარაოზის მჭვრეტელთ.

ერთი ვიწრო გზა და მაყვლით სავსე ეკაღბარდები
ყოფს მთის კალთაზე ჩვენსა და მტრის ძილს.
ხშირად ვფიქრობ შენზე, დედიკო, მოკითხვა მამას
და ზენიას, და აღისას. გამომიგზავნე ნუში. ნახვამდის."

მეორე წერილს ხსენის ახლა დედა. სხვა ხელით დაწერილს,
უკანკალღებს თითები: "ეს წერილი წუხედ მომცა
ჩარღვმა. დღეს ეკაღბარდებში ვიპოვეთ მოკლული.
კარგი მეგობრები ვიყავით ყველანი. ვიზიარებთ. უილიამი".

დედა იკავებს ცრემლებს. მაღაცს
მეორე წერილს წინსაფრის ქვეშ. ქმარს საუბრე მოუმზადა,
ავეტჯი ღიმილით გადაწმინდა,
წითელი კაზა ჩაიცივა და ნუშის საყიდლად გაეშურა.

ნარსუღი შიშის შავშავსაშარი

ევროპის ბნელ ტრაქტირებში
რამდენი ღამე გაშითვია,

⁸⁸ დედანში ეს ფრაზა ინგლისურადაა.

estaldura zarpailtsuko
ohe kraskakorretan etzanik,
gauezik gauera aunitz gorputzek
moldaturikako zuloetan.
Oraindik oroitzen ditut
ateetako ohol eiharrak,
horma urdinu biluziak,
zurezko eta sitsezko armairuak:
izu zaharren gordelekuak.

დაძენდილ გადასაფარებლიან
მოჭრიჭინე საწოდებზე,
ათასი ლამის მთველის სხეულით
ჩაზნექილ დეიზზე,
ახდაც მახსოვს
კარებების გამომხმარი ხე,
დახავსებული შიშველი კედლები,
ხის - ჩრჩილიანი - კარადები,
წარსული შიშის თავშესაფარი.

A U R K I B I D E A

orr.
eusk. georg.

HITZAURREA	5	5
EUSKAL ALFABETOA	9	9
HERRI-POESIA	10	11
Pazkuetan dan alegerena	10	11
Egun bereko alharguntsa	12	13
Andere lokartua	14	15
Neskatx ontziratua	16	17
Alos-torrea	18	19
Bereterretxen kantoria	22	23
Nigarrez sortu	26	27
Aita nuen saltzaille	28	29
Adios, izar ederra	28	29
Ardoa eta gizona	30	31
Uso xuria, errazu	30	31
Itsasoa laino dago	30	31
Aurtxo txikia	32	33
XVI MENDEA	34	33
Bernat ETXEPARE	34	33
Amoros sekretuki dena	34	35
Ezkonduien koplak	34	35
Emazten fabore	38	39
Kontrapas	40	41
Judizio jenerala	44	45
XVII MENDEA	54	53
Joannes ETXEBERRI ZIBURUKOA (?-1637/1638?)	54	53
Baleazaleen otoitzak:	54	55
Baleazaleentzat	54	55
Balea kolpatu eta	54	55
Balea hil ondoko eskerrak	54	55
Arnaut OIHENARTE (1522-1667)	58	57
Argia daritzanari	58	59
Rafael MIKOLETA (1611-?)	62	61
Amoren kontentuak	62	63
Bernat GAZTELUZAR (1614-1701)	62	63
Bi musak	62	63

XVIII MENDEA66	65
Patrizio MEAGHER (1703-1772)66	67
Ni naiz66	67
Matsaren zumua	70	71
Sor Luisa de la MISERICORDIA72	73
Kopla jostailuak	72	73
Juan Ignacio IZTUETA (1767-1845)76	75
Kontxexiri	76	77
XIX MENDEA82	81
Jose Maria IPARRAGIRE (1820-1881)82	83
Gernikako arbola82	83
Ume eder bat84	85
Nere gitarra86	87
Agur, Euskalerrria!86	87
Ara, nun diran88	89
Indalezio BIZKARRONDO "BILINTX" (1831-1876)90	91
Triste bizi naiz eta90	91
Gaztetan dama bati92	93
Loriak udan92	93
Pierre TOPET "ETXAHUN" (1786-1862)96	97
Urz'apal bat96	97
Maria Solt eta Kastero98	99
Joan Batista ELIZANBURU (1828-1891)98	99
Ikusten duzu goizean98	99
XIX-XX MENDEAK	106	104
XX mendearen 30ak	105
XX mendearen 50ak	105
Nikolas ORMAETXEA "ORIXE" (1888-1961)106	107
Pestaburu106	107
Jose Maria AGIRRE "Xabier LIZARDI" (1896-1933)112	111
Mendi-gaina112	113
Neskatx urdin-jantzia114	115
Urte giroak ene begian:118	119
I - Bizia lo. Otsail-erdi118	119
II - Sagar-lore. Loreil-bete120	121
III - Baso-itzal. Uzta-uzta124	125
IV - Ondar-gorri. Azaro-lëna128	129
Esteban URKIAGA "LAUAXETA" (1905-1937)134	135
Itxasora!134	135
Langile eraildu bati138	139
Luis (Koldo) MICHELENA/MITXELENA (1915-1987).142	141
Bertso berriak142	143

Salbatore MITXELENA (1919-1965)	148	147
Eusko-negarra	148	149
Xabier DIHARTZE "IRATZEDER" (j.1920)	156	157
Nahi nuen...	156	157
Itsasoa!	156	157
Parisen	158	159
Jon MIRANDE (1925-1972)	160	161
Igelak	160	161
Bi beleak	162	163
Neskatxak	164	165
Undina	164	165
Biktoriano GANDIAGA (j.1928)	166	167
Arkaitz ganeko elorri	166	167
* * * (Itzaltzen dihoan...)	170	171
* * * (Esp:rantzari leiho bat...)	172	173
* * * (Baina oraindik euskaraz...)	172	173
GAURREGUNGO POESIA	178	176
Gabriel ARESTI (1933-1975)	178	179
Euskal harria	178	179
Harri eta herrri	178	179
* * * A: (Beti esanen dut egia...)	182	183
* * * B: (Nire aitaren etxea...)	184	185
"--" (gipuzkoeraz)	186	
"--" (bizkaleraz)	188	
"--" (lapurteraz)	189	
"--" (zuberoeraz)	190	
"--" (nafarrera behereaz)	191	
Gizonak, ama baten aluan egonagatik...	192	193
Artxandari begira	194	195
Apirilaren 4 egun	194	195
Apirilaren 27 egun	194	195
Xabier LETE (j.1944)	196	197
Poeta hoiak	196	197
(Doinu trixte batez kantatzekoa)	198	199
* * * (Ni bizi naizen lurrean...)	200	201
Egun bat etorriko da	202	203
Gauzen izentatze etengabe bat	204	205
Amaia LASA (j.1948)	204	205
* * * (Nereak ez diren...)	204	205
* * * (Kaloaren begiak...)	206	207
* * * (Ez zaitetz joan...)	206	207

	* * * (Kalo erdi hilaren hegapean...)	208	209
	* * * (Jaungoiko guztiak ukatzen dituen...)	208	209
	* * * (Buru hutsa...)	208	209
	* * * (Ba dirudi...)	210	211
Mikel LASA (j.1938)		210	211
	Tamariza eta pikondoa:	210	211
	I-Amorio galduak	210	211
	II-Denboraren marka	212	213
	Poeta berria	214	215
Erramun SAIZARBITORIA (j.1944)		216	217
	Hilurreri	216	217
	* * * (Atzo izar baten bila...)	216	217
	* * * (Indarkeriaren kontra...)	218	219
	* * * (Langile bat zeramakiten preso...)	218	219
	* * * (Lagun bat hil zait...)	218	219
	* * * (Gure erraiak...)	220	221
Joxe Anton ARTZE "HARZABAL" (j.1939)		220	221
	Hilotzaren bizitza	220	221
	Gure uso xuria	222	223
	* * * (Hegoak ebaki banizkion...)	222	223
	* * * (Ederra bada herriagatik hiltzea...)	224	225
	Bertolt Brecht-1	224	225
	* * * (Kalegarbitzaille batek bere ahalmn oroz...)	224	225
	* * * (Nahiz eta heriotza...)	224	225
Ibon SARASOLA (j.1946)		226	227
	Kantata 139 Hauster-egunean	226	227
	Artzain ona	226	227
	* * * (Nire bidean...)	228	229
Joxe AZURMENDI (j.1941)		228	229
	Antipoesia	228	229
Joan Mari LEKUONA (j.1927)		234	235
	Errota zaar	234	235
	Oraindik orain	236	237
Luix Mari MUXIKA (j.1938)		238	239
	Lurraren gorputza	238	239
	Minutuero	238	239
	Konkistari harro	240	241
Arantza URRETABIZKAIA (j.1947)		244	245
	* * * (Ziur nago...)	244	245
	* * * (Itxadon...)	248	249
Joseba ZULAIKA (j.1952)		250	251
	Adanen manamendua	250	251

Zazpigarren egunean	250	251
Koldo IZAGIRRE (j.1954)	252	253
* * * (Zuek ez dakizue...)	252	253
* * * (Zergatik ez du egun euririk egiten...)	254	255
Paulo IZTUETA (j.1941)	254	255
Nire analok	254	255
Alfonso IRIGOIEN (j.1929)	256	257
Ez bedi alferrik gal	256	257
Xabier KINTANA (j.1946)	258	259
Aldez aurretik	258	259
Neguko gau batetako ametsa	258	259
Bilboko ilargipean	260	261
Oparia	262	263
Joseba SARRIONAINDIA (j.1958)	262	263
Aberria hautatu egiten da	262	263
Olerkia / Ispilua	264	265
Azkenengo tren	264	265
Sustraiak han dituenak	264	265
Pianistaren heriotza	266	267
Erin	266	267
Soldadu hilaren ama	268	269
Izu zaharren gordelekuak	268	269
AURKIBIDEA euskaraz	272	
AURKIBIDEA georgieraz		276

ს ა რ ჩ ე ვ ი

	83.	
	ბასკ.	ქართ.
ენნასიბჰჰჰჰჰჰ		5
ბასკური ანბანი		9
ხალხური კომუნია	10	11
მხიარული პასეტი	10	11
იმავე დღეს დაქვრივებული	12	13
ჩაძინებულ ქალი	14	15
გემით წაყვანილი ქალი	16	17
აღოსის კოშკი	18	19
ზერეტერეჩეს სიმღერა	22	23
ტირილით დაბადება	26	27
მამამ გამყიდა	28	29
მშვიდობით, მშვენიერო ვარსკვლავო	28	29
ღვინო და კაცი	30	31
თეთრო მტრედო, მითხარი	30	31
ზღვაზე ნისლია	30	31

პატარა ზავი (იავნანა)	32	33
XVI საუკუნე	34	33
ბერნატ ეჩიპარე	34	33
საიღუმელო სიყვარული	34	35
ღექსი გათხოვილებზე	34	35
ქალების დაყვა	38	39
კონტრ-პა	40	41
განკითხვის დღე	44	45
XVII საუკუნე	54	53
იოანეს ეჩიპარე სიბუჯე (1637/1638?)	54	53
ვეშაპზე მონადირეთა ღოყვანი:	54	53
ვეშაპზე მონადირეთათვის	54	55
ვეშაპის დაჭრის შემდეგ	54	55
მაღლობის შეწირვა ვეშაპის მოკვლის შემდეგ	54	55
არნაუტ ოიპინარე (1592-1667)	58	57
სახედად არგოას	58	59
რაჟაედ მიქოლია (1611-?)	62	61
სიყვარულის სიტყვობა	62	63
ბერნატ ბასტილიანი (1614-1701)	62	63
ორი მუზა	62	63
XVIII საუკუნე	66	65
პატრისიო მიალი (1703-1772)	66	67
მე ვარ	66	67
ყურძნის წვენი	70	71
სორ ლუისა დე და მინამიკორე	72	73
მხიარული კუპლეტები	72	73
ხუან იგნასიო ისტიბა (1767-1845)	76	75
კონტესის	76	77
XIX საუკუნე	82	81
ხოსე მარია იპაკაბინე (1820-1881)	82	83
გერნიკის ხე	82	83
მშვენიერი გოგონა	84	85
ჩემი გიტარა	86	87
მშვიდობით ზაკელო!	86	87
აი, სად არის	88	89
ინდალესიო ბისკაინე "ბილინი" (1831-1876)	90	91
სეველიანად ვეხვრე	90	91
ახადგაზრდობაში გაყვნილი ქალს	92	93
როგორც ყვავილებს ზაფხულში	92	93
პიერ ტიპეტ "ეჩიპარე" (1786-1862)	96	97
გერიტი	96	97
მარია სილტი და კასტერო	98	99

იონ ბატისტა ელისანბერუ (1828-1891)	98	99
ხედავთ დილაობით?	98	99
XIX - XX საუკუნეები	106	104
XX საუკუნის 30-იანი წლები		105
XX საუკუნის 50-იანი წლები		105
ნიკოლას ორმაჩაია "ორიშ" (1888-1961)	106	107
დიდი ღვინავა	106	107
ხოსე მარია პინო "შაზიერ დისარდი" (1896-1933)	112	111
მწვერვალი	112	113
ქალიშვიდი ცისფერ სამოსელში	114	115
წელიწადის დრონი ჩემი თვალთ:	118	119
I. სიკოცხდეს სძინავს. შუა თებერვალი	118	119
II. ვაშლის ყვავილობა. შუა მაისში	120	121
III. დაბურული ტყე. შუა ივლისი	124	125
IV. წითელი ქვიშა. ნოემბრის დამდეგი	128	129
ესტეხან უჩიბაბა "დასაშობა" (1905-1937)	134	135
ზღვას!	134	135
მოკლედ მუშას	138	139
ღვის (კოდო) მიჩაილი (1915-1987)	142	141
ახალი დექსები	142	143
საღბატორე მიჩაილი (1919-1965)	148	147
ზასკური ტირილი	148	149
შაზიერ დიპარსე "ირასიერი" (გ. 1920)	156	157
მინდოდა...	156	157
ზღვას!	156	157
პარიზში	158	159
იონ მირანე (1925-1972)	160	161
ზაყაყები	160	161
ორი ყორანი	162	163
გოგონები	164	165
ადი	164	165
ზიქტორიანო ბანეიბა (გ. 1928)	166	167
ეპალი კლდეზე	166	167
* * * (კაცის ნათელი)	170	171
* * * (იმედის სარკმელი)	172	173
* * * (მაგრამ ჭერჭერობით მაინც ზასკურად)	172	173
შანამიერივე კოიშია	178	176
გაზრიერ პრისტი (1933-1975)	178	179
ზასკური ქვა	178	179
ქვა და ერი	178	179
* * * ა: (ყოველთვის ვიტყვი სიმართლეს)	182	183
* * * ბ: (მამისეული სახელი)	184	185
"--" (გიპუსკურ დიადექტზე)	186	

"--" (ზისკაიურ ღიაღექტზე)	188
"--" (ღაზურღ ღიაღექტზე)	189
"--" (სუზერულ ღიაღექტზე)	190
"--" (ქვემონავარულ ღიაღექტზე)	191
კაცს, რომელიც ღეღის მუციღდან იშვა.	192 193
არჩანღას შემყურე	194 195
4 აპრიღი	194 195
27 აპრიღი	194 195
შაზიერ ღეღი (ღ. 1944)	196 197
ღს პოეტები	196 197
(სევეღიან ხმაზე სამღერი)	198 199
* * * (მე რომ ვცხოვროზ, იმ მიწაზე)	200 201
ღადგება ღლე	202 203
საგანთა განუწყვეტელი სახეღღება.	204 205
ამაიღა ღასა (ღ. 1948)	204 205
* * * (მინღა გავექქე)	204 205
* * * (თოღიას თვადები)	206 207
* * * (ნუ წახვად)	206 207
* * * (მომაკვღავი თოღიას ჟრთას.)	208 209
* * * (მუღამ უარყყო)	208 209
* * * (თავყარიღი.)	208 209
* * * (თიქოს.)	210 211
მიკეღ ღასა (ღ. 1938)	210 211
იადღუნი ღა ღელვის ხე:	210 211
I. ღაკარგული სიყვარული.	210 211
II. ღროის ნიშანი	212 213
ახადი პოეტი	214 215
ერამუნ სანისარბიტორი (ღ. 1944).	216 217
ჰიღურეს	216 217
* * * (გუშინ ვარსკვღავს ღავეღები.)	216 217
* * * (ღადის წინააღმღეღ.)	218 219
* * * (მუშა მიჰყავღა პატიმარი.)	218 219
* * * (მეგობარი მომიკვღა)	218 219
* * * (ჩვენმა შიგნეულობამ.)	220 221
ხოშე ანტონ არსამ "ჰარსახადი" (ღ. 1939).	220 221
გვამის ცხოვრება	220 221
ჩვენი თეთრი მტრეღი	222 223
* * * (ჯრთები რომ მომეჭრა.)	222 223
* * * (თუ მშვენიერია სამშობღოსთვის სიკვღიღი.)	224 225
ზერტოღტ ზრეხტს	224 225
* * * (საჭირა)	224 225
* * * (თუმც სიკვღიღი, ვიცი, კარს მომადგება.)	224 225

იზონ სპრასმლა (გ. 1946)	226	227
კანტატა 139. ჟერჯის დღეს.	226	227
კეთილი მწყემსი	226	227
* * * (გზაზე ტავერნა არ შემხვედრია...)	228	229
ხომე ასურმენი (გ. 1941)	228	229
ანტიპოეზია	228	229
იოან მარი დეპოლა (გ. 1927)	234	235
ძველი წისქვილი	234	235
აგერ ახლა	236	237
ლუი მარი მუშიკა (გ. 1938)	238	239
დედამიწის სხეული	238	239
ყოველი წუთი	238	239
ამაყი კონკისტადორი.	240	241
არანცა პერბაზისკანი (გ. 1947)	244	245
* * * (ვიცი)	224	245
* * * (დაიცადე)	248	249
იოსება სურნიკა (გ. 1952)	250	251
ადამის შეგონება	250	251
მეშვიდე დღეს	250	251
კოდლო ისაბინა (გ. 1954)	252	253
* * * (თქვენ არ იცით, რა არის...)	252	253
* * * (თუ გენატრება)	254	255
პაულო ისაბინა (გ. 1941)	254	255
ძმანო ჩემო	254	255
ადჟონსო ირიბონინი (გ. 1929)	256	257
ამაოდ ნუ დაიკარგება	256	257
შაბიერ პინტანა (გ. 1946)	258	259
წინასწარ	258	259
ზამთრის ღამის სიზმარი	258	259
ზიდბაოს მთვარე	260	261
მიძღვნა	262	263
იოსება სარინანინი (გ. 1958)	262	263
სამშობლო უნდა აირჩიო	262	263
დექსი / სარკე	264	265
უკანასკნელი მატარებელი	264	265
ვისაც იქ ფესვები აქვს	264	265
პიანისტის სიკვდილი	266	267
ერინი	266	267
მოკლული ჭარისკაცის დედა	268	269
წარსული შიშის თავშესაფარი	268	269
სარჩივი (ხასკურად)	272	
სარჩივი (ქართულად)		276

АНТОЛОГИЯ БАСКСКОЙ ПОЭЗИИ

Перевод и комментарии С. Л. Габуния и Н. Н. Стурua
(На грузинском языке)

Тбилиси
"Мецნიერება"
1991

დაიბეჭდა საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის
სამეცნიერო-საგამომცემლო საბჭოს დადგენილებით

სბ 4091

გამომცემლობის რედაქტორი ნ. ე ბ რ ა დ ი ძ ე
მხატვარი გ. დ თ მ ი ძ ე
მხატვრული რედაქტორი ი. ს ი ხ ა რ უ ლ ი ძ ე
ტიქრედაქტორი ნ. ზ თ კ ე რ ი ა
კორექტორი ნ. ფ ი ფ ი ა
გამომშვები ე. მ ა ი ს უ რ ა ძ ე

გადაეცა წარმოებას 3. 11. 1990; ხელმოწერილია დასაბეჭდად 1.11.1990;
ქალაქის ზომა 60x90 1/16 ქალაქი ოფსეტური; ზეჭევა ოფსეტური;
პირობითი საბეჭდი თაბახი 17,5; სააღრიცხვო-საგამომცემლო თაბახი 9,51

ტირაჟი 3 000;

შეკვეთა № 656

ფასი 2 მან.

გამომცემლობა "მეცნიერება", თბილისი, 380060, კუტუზოვის ქ. 19
Издательство "Мецниереба", Тбилиси 380060, ул. Кутузова 19
საქართველოს მეცნ. აკადემიის სტამბა, თბილისი 380060, კუტუზოვის ქ. 19
Типография АН Грузии, Тбилиси, 380060, ул. Кутузова 19